

City & Guilds Lefel 3

Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc)

Cymeradwywyd gan Cymwysterau Cymru

Mae'r cymhwyster hwn yn rhan o'r gyfres newydd o gymwysterau Iechyd a Gofal Cymdeithasol, a Gofal Plant yng Nghymru a ddarperir gan City&Guilds/CBAC.

Nid yw'r cymhwyster hwn a reoleiddir gan Cymwysterau Cymru ar gael i ganolfannau Lloegr.

Llawlyfr y Cymhwyster

Fersiwn

Chwefror 2023 Fersiwn 3.0

Cipolwg ar y cymhwyster

Maes pwnc	Plant a Phobl Ifanc, iechyd a gofal cymdeithasol
Rhif City & Guilds	8040
Grŵp oedran cymeradwy	16+
Gofynion cofrestru	Dim
Asesu	100% asesiad mewnol (Tasgau strwythuredig a phortffolio)
Cymeradwyaethau	Mae angen cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster
Deunyddiau cefnogi	Llawlyfr y cymhwyster Canllaw ar gyflwyno'r cymhwyster Pecyn asesu
Cofrestru ac ardystio	Ewch i wefan y Consortiwm am fanylion

Teitl a lefel	Rhif cyfeirnod	Rhif achredu
Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc)	8040-06	C00/1253/5

Fersiwn a dyddiad	Newid manylion	Adran
2.0 Awst 2019	<p>Wedi ychwanegu dwy uned opsiynol 371 a 372.</p> <p>371 – Cefnogi iechyd a lles ar gyfer eich hun a'ch teulu</p> <p>o fewn rôl y gofalwyr maeth</p> <p>372 – Effaith cam-driniaeth a thrawma ar ddatblygiad babis a phlant ifanc</p>	Trwy'r ddogfen
2.0 Awst 2019	Wedi ychwanegu'r rhif achrediad	Cipolwg ar y cymhwyster
2.0 Awst 2019	Newidiadau i anghysondebau mewn cyfieithiadau i'r Gymraeg wedi eu cwblhau	Trwy'r ddogfen
2.0 Awst 2019	Deunyddiau cynorthwyol/gofynion canolfan wedi eu diweddarau	Trwy'r ddogfen
2.1 Hydref 2019	Teitlau ar gyfer Cymwysterau Lefel 4 wedi eu diweddarau	Cyflwyniad - Pa gyfleoedd sydd i ddatblygu?
2.2 Awst 2020	Diwygio'r deddfwriaeth diogelu cyfeiriadau	<p>Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uned 365 • Uned 366 • Uned 367 • Uned 368 • Uned 369 • Uned 401
2.3 Medi 2021	<p>Uned 350 - Cefnogi'r defnydd o feddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol</p> <ul style="list-style-type: none"> • Crynodeb o'r Uned • Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig 	Uned 350 - Cefnogi'r defnydd o feddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol

Fersiwn a dyddiad	Newid manylion	Adran
3.0 Chwefror 2023	<p>Uned newydd wedi ei hychwanegu:</p> <p>378 – Hyrwyddo cefnogaeth ar gyfer cynhwysiant digidol unigolion</p> <p>379 – Cefnogi unigolion i gynllunio ar gyfer prydau a'u paratoi</p> <p>380 – Cefnogi plant a phobl ifanc i gyflawni eu potensial addysgol</p> <p>381 – Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal</p> <p>382 - Ymarfer a gaiff ei lywio gan drawma gyda phlant a phobl ifanc</p> <p>383 – Defnyddio dulliau cyfathrebu i ysgogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol</p>	<p>Uned:</p> <p>378</p> <p>379</p> <p>380</p> <p>381</p> <p>382</p> <p>383</p>
	<p>Canllawiau ychwanegol</p>	<p>Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau</p>
		<p>Canllawiau cyffredinol ar adnoddau</p>

Cynnwys

Cipolwg ar y cymhwyster	3
Cynnwys	6
1 Cyflwyniad	13
Nodau ac amcanion y pwnc	14
Strwythur	15
Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA) a Chyfanswm Amser Cymhwyso (CAC)	19
2 Gofynion canolfannau	20
Cymeradwyo'r cymhwyster	20
Staff canolfannau	20
Gofynion cofrestru dysgwyr	22
Cyfyngiadau oedran	22
3 Cyflwyno'r cymhwyster	23
Asesu cychwynnol a sefydlu	23
Deunyddiau cefnogi	23
Swyddogion Cyswllt allanol/penodedigion	23
Sicrhau ansawdd mewnol	24
Cymedroli trefniadau asesu mewnol	24
Apêl fewnol	24
Ffactorau sy'n effeithio ar ddysgwyr unigol	24
Camymddwyn	25
Trefniadau mynediad ac ystyriaeth arbennig	25
4. Asesu	27
Crynodeb o'r dulliau asesu	27
Efelychu	27
Cyfyngiadau amser	27
Cydnabod dysgu blaenorol (CDB)	27
5 Unedau	28
Darpariaeth yr unedau	28
Canllawiau ar gyflwyno cynnwys yr unedau	30
Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau	32
Canllawiau cyffredinol ar adnoddau	34
Uned 365 Hybu ymarfer craidd mewn lechyd a Gofal Cymdeithasol (Plant a Phobl Ifanc)	46
Gofynion tystiolaeth	53
Canllawiau cyflwyno	53
Dull asesu	53

	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	55
Uned 401	Defnyddio asesiadau i ddatblygu cynlluniau personol	56
	Gofynion tystiolaeth	58
	Canllawiau cyflwyno	58
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	63
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	63
Unit 402	Cydlynu gofal a chymorth i unigolion sy'n byw yn eu cartrefi eu hunain	64
	Gofynion tystiolaeth	67
	Canllawiau cyflwyno	67
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	67
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	67
Uned 308	Cefnogi teuluoedd i feithrin sgiliau rhianta	68
	Gwybodaeth ategol	72
	Gofynion tystiolaeth	72
	Canllawiau cyflwyno	72
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	74
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	74
Uned 366	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc anabl	75
	Gofynion tystiolaeth	81
	Canllawiau cyflwyno	81
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	82
	Deddfwriaeth a chanllawiau	82
Uned 367	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal	83
	Gofynion tystiolaeth	90
	Canllawiau cyflwyno	90
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	91
	Deddfwriaeth a chanllawiau	91
Uned 368	Darparu gofal a chymorth i fabanod a phlant iau	92
	Gofynion tystiolaeth	100
	Canllawiau cyflwyno	100
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	102
	Deddfwriaeth a chanllawiau	102
Uned 369	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr	103
	Gofynion tystiolaeth	106
	Canllawiau cyflwyno	106
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	107
Uned 370	Cefnogi pobl ifanc i feithrin sgiliau annibyniaeth a pharatoi i ddod yn oedolion	108
	Gofynion tystiolaeth	110
	Canllawiau cyflwyno	110
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	110
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	110
Uned 371	Cefnogi eich iechyd a'ch llesiant i chi eich hun a'ch teulu yn rhan o rôl gofalwr maeth	111
	Gofynion tystiolaeth	113
	Canllawiau cyflwyno	113

Uned 372	Effaith camdriniaeth a thrawma ar ddatblygiad babanod a phlant ifanc	114
	Gofynion tystiolaeth	116
	Canllawiau cyflwyno	116
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	117
Uned 378	Hybu cefnogaeth ar gyfer cynhwysiant digidol unigolion	118
	Gofynion tystiolaeth	121
	Canllawiau cyflwyno	121
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	122
Uned 379	Cefnogi unigolion i gynllunio ar gyfer pryddau a'u paratoi	123
	Gofynion tystiolaeth	126
	Canllawiau cyflwyno	126
Uned 380	Cefnogi plant a phobl ifanc i gyflawni eu potensial addysgol	135
	Gofynion tystiolaeth	139
	Canllawiau cyflwyno	139
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	139
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	139
Uned 381	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal	140
	Gofynion tystiolaeth	148
	Canllawiau cyflwyno	148
Uned 382	Ymarfer a gaiff ei lywio gan drawma gyda phlant a phobl ifanc	153
	Gofynion tystiolaeth	156
	Canllawiau cyflwyno	156
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	157
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	157
Uned 383	Defnyddio dulliau cyfathrebu i ysgogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol	158
	Gofynion tystiolaeth	160
	Canllawiau cyflwyno	160
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	161
Uned 334	Cefnogi unigolion i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig	162
	Gofynion tystiolaeth	165
	Canllawiau cyflwyno	165
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	165
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	165
Uned 336	Cefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau	166
	Gofynion tystiolaeth	170
	Canllawiau cyflwyno	170
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	170
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	170
Uned 339	Hybu dulliau cadarnhaol o gefnogi ymddygiad	171
	Gofynion tystiolaeth	176
	Canllawiau cyflwyno	176
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	180
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	180

Uned 309	Hybu a chefnogi lleferydd, iaith a sgiliau cyfathrebu	181
	Gofynion tystiolaeth	184
	Canllawiau cyflwyno	184
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	187
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	187
Uned 236	Cyfrannu at gefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau	188
	Gofynion tystiolaeth	191
	Canllawiau cyflwyno	191
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	191
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	191
Uned 312	Cefnogi plant sy'n byw gydag epilepsi	192
	Gofynion tystiolaeth	194
	Canllawiau cyflwyno	194
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	194
Uned 314	Monitro glwcos yng ngwaed y capilarïau	195
	Gofynion tystiolaeth	197
	Canllawiau cyflwyno	197
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	197
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	198
Uned 315	Cefnogi plant i fonitro glwcos	199
	Gofynion tystiolaeth	201
	Canllawiau cyflwyno	201
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	201
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	201
Uned 316	Cymryd samplau gwaed gwythiennol gan blant	203
	Gofynion tystiolaeth	205
	Canllawiau cyflwyno	205
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	206
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	206
Uned 317	Rhoi gofal i blant sy'n byw gyda chanser	207
	Gofynion tystiolaeth	209
	Canllawiau cyflwyno	209
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	210
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	210
Uned 318	Gofal lliniarol a gofal diwedd oes i blant a phobl ifanc	211
	Gofynion tystiolaeth	214
	Canllawiau cyflwyno	214
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	215
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	215
Uned 320	Rhoi gofal stoma	216
	Gofynion tystiolaeth	219
	Canllawiau cyflwyno	219
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	219
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	219
Uned 321	Gofalu am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth	221
	Gofynion tystiolaeth	224

	Canllawiau cyflwyno	224
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	224
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	224
Uned 324	Awtochwistrellu adrenalin	226
	Gofynion tystiolaeth	227
	Canllawiau cyflwyno	227
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	227
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	228
Uned 328	Hwyluso dysgu mewn grŵp	229
	Gofynion tystiolaeth	231
	Canllawiau cyflwyno	231
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	231
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	232
Uned 329	Cefnogi unigolion drwy fwydo gyda thiwb	233
	Gofynion tystiolaeth	235
	Canllawiau cyflwyno	235
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	235
	Deddfwriaeth gysylltiedig	235
Uned 347	Hybu iechyd	237
	Gofynion tystiolaeth	239
	Canllawiau cyflwyno	239
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	239
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	239
Uned 374	Gweithio fel cynorthwydd personol gyda phlant a phobl ifanc	240
	Gofynion tystiolaeth	242
	Canllawiau cyflwyno	242
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	243
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	243
Uned 375	Cefnogi plant a phobl ifanc i gael mynediad at wasanaethau eirioli	244
	Gofynion tystiolaeth	246
	Canllawiau cyflwyno	246
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	247
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	247
Uned 350	Cefnogi'r defnydd o feddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol	248
	Gofynion tystiolaeth	250
	Canllawiau cyflwyno	250
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	250
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	250
Uned 376	Ymgymryd â mesuriadau ffisiolegol mewn plant	251
	Gofynion tystiolaeth	253
	Canllawiau cyflwyno	253
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	254
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	254
Uned 208	Cefnogi plant sy'n byw gyda diabetes mellitus	255
	Gofynion tystiolaeth	258
	Canllawiau cyflwyno	258
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	258

	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	258
Uned 209	Ymateb i adweithiau anaffylactig	260
	Gofynion tystiolaeth	262
	Canllawiau cyflwyno	262
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	262
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	263
Uned 210	Cyflwyniad i ddiffyg anadl ac asthma mewn plant	264
	Gofynion tystiolaeth	266
	Canllawiau cyflwyno	266
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	266
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	266
Uned 211	Cefnogi gofal ymataliaeth mewn plant	268
	Gofynion tystiolaeth	270
	Canllawiau cyflwyno	270
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	271
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	271
Uned 212	Cefnogi unigolion o ran symud a lleoli	272
	Gofynion tystiolaeth	274
	Canllawiau cyflwyno	274
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	274
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	274
Uned 240	Cefnogi unigolion i barhau i allu symud o gwmpas a lleihau'r risg o gwmpo	276
	Gofynion tystiolaeth	278
	Canllawiau cyflwyno	278
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	278
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	278
Uned 243	Cefnogi ymarfer diogelwch bwyd mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol	279
	Gofynion tystiolaeth	280
	Canllawiau cyflwyno	280
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	280
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	280
Uned 244	Cefnogi unigolion i reoli poen ac anesmwythyd	281
	Gofynion tystiolaeth	283
	Canllawiau cyflwyno	283
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	283
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	283
Uned 245	Cymryd darlenniadau anterth llif allanadol (PEFR)	284
	Gofynion tystiolaeth	286
	Canllawiau cyflwyno	286
	Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig	286
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	286
Atodiad 1	Cysylltiad â chymwysterau eraill	287
	Cysylltiadau â chymwysterau eraill	287

1 Cyflwyniad

Mae'r ddogfen hon yn dweud wrthy ch beth y mae angen i chi ei wneud er mwyn cyflwyno'r cymhwyster:

Maes	Disgrifiad
Ar gyfer pwy mae'r cymhwyster?	<p>Mae'r cymhwyster hwn ar gyfer y sawl sy'n gweithio, neu sydd am weithio, mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Mae'r cymhwyster hwn yn meithrin gallu dysgwyr i gefnogi anghenion iechyd a gofal oedolion mewn amrywiaeth o leoliadau, a hynny'n ymarferol. Mae cynnwys y cymhwyster hwn yn ategu'r wybodaeth sydd wedi'i meithrin drwy ennill cymhwyster Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd.</p> <p>Mae'r cymhwyster yn seiliedig ar ymarfer ac yn asesu gwybodaeth ac ymarfer dysgwyr. Fe'i bwriedir ar gyfer dysgwyr mewn sefyllfa dysgu seiliedig ar waith. Bydd y cymhwyster yn asesu gwybodaeth ac ymarfer dysgwyr drwy eu gwaith.</p> <p>Mae angen i ddysgwyr ennill y cymhwyster hwn er mwyn gweithio mewn swyddi penodol yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol fel y nodir yn Fframwaith Cymwysterau Gofal Cymdeithasol Cymru ar gyfer Gofal Cymdeithasol a Gofal Plant.</p>
Beth mae'r cymhwyster yn ei gynnwys?	<p>Mae'r cymhwyster hwn yn galluogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gael gwaith a/neu symud ymlaen mewn gyrfa mewn sefydliadau neu leoliadau iechyd a gofal cymdeithasol.</p>
Pa gyfleoedd sydd i ddatblygu?	<p>Gyda'r cymhwyster hwn gall dysgwyr symud ymlaen i'r cymhwyster canlynol gan y Consortiwm*:</p> <ul style="list-style-type: none">• Lefel 4 Ymarfer Broffesiynol mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol• Lefel 4 Paratoi i Arwain a Rheoli ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol <p>*Mae'r Consortiwm yn cynnwys City & Guilds of London Institute a CBAC a gydweithiodd i ddatblygu a chyflwyno'r holl gymwysterau yn y gyfres Iechyd a Gofal Cymdeithasol a Gofal, Chwarae, Dysgu a Datblygiad Plant.</p>
Gyda phwy y gwnaethom ddatblygu'r cymhwyster?	<p>Gofal Cymdeithasol Cymru ac Addysg a Gwella Iechyd Cymru a ddatblygodd gynnwys unedau'r cymhwyster hwn ac sy'n berchen arno.</p> <p>Datblygwyd y cynnwys ar y cyd â'r Consortiwm, yn ogystal â rhanddeiliaid, tiwtoriaid, athrawon ac aseswyr yn y gweithle o bob rhan o'r sector iechyd a gofal cymdeithasol.</p>

Nodau ac amcanion y pwnc

Bydd cymhwyster Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc) yn galluogi dysgwyr i feithrin a dangos eu gwybodaeth, dealltwriaeth, ymddygiad, sgiliau ac ymarfer mewn lleoliad iechyd a gofal cymdeithasol. Yn arbennig, bydd dysgwyr yn gallu dangos eu bod yn:

- yn deall, ac yn gallu defnyddio'n ymarferol, yr egwyddorion a'r gwerthoedd sydd wrth wraidd iechyd a gofal cymdeithasol
- yn deall dulliau gweithredu plant ganolog ac yn eu rhoi ar waith yn ymarferol
- yn hybu ac yn cefnogi ymarfer effeithiol ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol
- yn ymwybodol o bolisiau allweddol yn y sector ac yn deall eu heffaith ar y gwaith o ddatblygu a darparu gwasanaethau
- yn gweithio mewn partneriaeth â phlant, eu teuluoedd/gofalwyr ac amrywiaeth o weithwyr proffesiynol
- defnyddio amrywiaeth o dechnegau datrys problemau
- myfyrio ar ymarfer i barhau i wella
- yn defnyddio sgiliau llythrennedd, rhifedd a chymhwysedd digidol fel sy'n briodol yn eu rôl

Mae'r wybodaeth, y dealltwriaeth a'r sgiliau mae gofyn i ddysgwr eu cyflawni yn y cymhwyster hwn yn adeiladu ar gynnwys cymhwyster Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd.

Argymhellir yn gryf fod dysgwr sy'n ymgymryd â'r cymhwyster hwn wedi cwblhau neu wrthi'n cwblhau cymhwyster Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd.

Noder mai un o ofynion Gofal Cymdeithasol Cymru yw y bydd angen i unigolyn sy'n gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol feddu ar gymwysterau:

- Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd

a

- Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc)

i weithio mewn swyddi penodol.

I gael rhagor o wybodaeth am ofynion gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol, gan gynnwys rolau penodol, gweler gwefan Gofal Cymdeithasol Cymru.

Strwythur

Er mwyn ennill cymhwyster **Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc)** rhaid i ddysgwyr ennill cyfanswm o 50 credyd o leiaf;

- Rhaid ennill **18** credyd o'r grŵp Gorfodol.
- Rhaid ennill o leiaf **13** credyd o grŵp Dewisol A
- Gellir ennill yr **19** credyd sy'n weddill o unedau o fewn grwpiau Dewisol A **neu** B

Gellir ennill uchafswm o 10 credyd o grwpiau Dewisol A a B o unedau ar lefel 2

Y gofyniad sylfaenol o ran oriau dysgu dan arweiniad ar gyfer y cymhwyster hwn yw 240.

Rhif yr Uned	Teitl yr uned	Lefel yr Uned	ODA	Credyd au
Grŵp Gorfodol				
365	Hybu ymarfer craidd mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Plant a Phobl Ifanc)	3	100	18
Grŵp Dewisol A				
401	Defnyddio asesiadau i ddatblygu cynlluniau personol	4	35	6
402	Cydlynu gofal a chymorth i unigolion sy'n byw yn eu cartrefi eu hunain	4	30	8
308	Cefnogi teuluoedd i feithrin sgiliau rhianta	3	50	13
366	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc anabl	3	100	20
367	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal	3	100	18
368	Darparu gofal a chymorth i fabanod a phlant iau	3	100	20
369	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr	3	40	8
370	Cefnogi pobl ifanc i feithrin sgiliau annibyniaeth a pharatoi i ddod yn oedolion	3	25	4
371	Cefnogi eich iechyd a'ch llesiant i chi eich hun a'ch teulu yn rhan o rôl gofalwr maeth	3	30	5
372	Effaith camdriniaeth a thrawma ar ddatblygiad babanod a phlant ifanc	3	20	4
334	Cefnogi unigolion i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig	3	20	4

Rhif yr Uned	Teitl yr uned	Lefel yr Uned	ODA	Credyd au
336	Cefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau	3	40	7
339	Hybu dulliau cadarnhaol o gefnogi ymddygiad	3	40	6
309	Hybu a chefnogi lleferydd, iaith a sgiliau cyfathrebu	3	25	4
378	Hyrwyddo cefnogaeth ar gyfer cynhwysiant digidol unigolion	3	20	4
379	Cefnogi unigolion i gynllunio ar gyfer pryddau a'u paratoi	3	15	6
380	Cefnogi plant a phobl ifanc i gyflawni eu potensial addysgol	3	10	5
381	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal	3	100	18
382	Ymarfer a gaiff ei lywio gan drawma gyda phlant a phobl ifanc	3	30	5
383	Defnyddio dulliau cyfathrebu i ysgogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol	3	20	5
236	Cyfrannu at gefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau	2	30	4
Grŵp Dewisol B				
312	Cefnogi plant sy'n byw gydag epilepsi	3	20	3
314	Monitro glwcos yng ngwaed y capilarïau	3	15	3
315	Cefnogi plant i fonitro glwcos	3	15	3
316	Cymryd samplau gwaed gwythiennol gan blant	3	20	3
317	Rhoi gofal i blant sy'n byw gyda chanser	3	35	8
318	Gofal lliniarol a gofal diwedd oes i blant a phobl ifanc	3	35	9
320	Rhoi gofal stoma	3	20	3
321	Gofalu am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth	3	20	4
324	Awtochwistrellu adrenalin	3	15	3
328	Hwyluso dysgu mewn grŵp	3	20	4

Rhif yr Uned	Teitl yr uned	Lefel yr Uned	ODA	Credyd au
329	Cefnogi unigolion drwy fwydo gyda thiwb	3	15	3
347	Hybu iechyd	3	20	3
374	Gweithio fel cynorthwydd personol gyda phlant a phobl ifanc	3	20	3
375	Cefnogi plant a phobl ifanc i gael mynediad at wasanaethau eirioli	3	25	4
350	Cefnogi'r defnydd o feddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol	3	35	5
376	Ymgymryd â mesuriadau ffisiolegol mewn plant	3	40	5
208	Cefnogi plant sy'n byw gyda diabetes mellitus	2	20	5
209	Ymateb i adweithiau anaffylactig	2	10	2
210	Cyflwyniad i ddiffyg anadl ac asthma mewn plant	2	10	2
211	Cefnogi gofal ymataliaeth mewn plant	2	20	4
212	Cefnogi unigolion o ran symud a lleoli	2	20	3
240	Cefnogi unigolion i barhau i allu symud o gwmpas a lleihau'r risg o gwmpo	2	20	2
243	Cefnogi ymarfer diogelwch bwyd mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol	2	10	2
244	Cefnogi unigolion i reoli poen ac anesmwythyd	2	15	2
245	Cymryd darlenniadau anterth llif allanadlol (PEFR)	2	15	2

Noder y gwahaniaethwyd rhwng grwpiau Dewisol A a B er mwyn ategu methodoleg asesu'r cymhwyster hwn. Gellir dewis unedau o'r naill grŵp a'r llall fel sy'n addas i gydbwysu'r credydau y gellir eu hennill. Mae'r pecyn asesu'n cynnwys manylion pellach am y fethodoleg asesu.

Mae'r rheolau ychwanegol canlynol yn bodoli ar gyfer unedau penodol o fewn y cymhwyster hwn.

Rhaid i ddysgwyr sy'n gwneud Uned 324 Rhoi adrenalin hefyd gwblhau Uned 209 Ymateb i adweithiau anaffylactig.

Gall Uned 209 gael ei gwneud naill ai cyn neu ar y cyd ag Uned 324.

Dim ond credydau ar gyfer un o'r canlynol y gall dysgwyr eu hennill:

Uned 236 Cyfrannu at gefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau

Uned 336 Cefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau

Os bydd dysgwyr yn gwneud y ddwy uned fel rhan o'r cymhwyster hwn, dim ond credyd o un uned fydd yn cyfrif tuag at y credydau a enillir ganddyn nhw yn gyffredinol.

Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA) a Chyfanswm Amser Cymhwyso (CAC)

Mae Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA) yn rhoi syniad i ganolfannau o faint o amser dysgu ac asesu *dan oruchwyliaeth* sydd ei angen i gyflwyno'r uned a gellir defnyddio'r ffigur hwn at bwrpasau cynllunio.

Cyfanswm Amser Cymhwyso (CAC) yw cyfanswm yr amser, mewn oriau, y disgwylir i ddysgwr ei dreulio er mwyn ennill cymhwyster. Mae'n cynnwys oriau dysgu dan arweiniad (a restrir ar wahân) ac oriau a dreulir yn paratoi, yn astudio ac yn cyflawni rhai gweithgareddau asesu ffurfiannol.

Mae credydau'n cael eu cyfrifo gan ddefnyddio fformiwla sy'n cyfateb i werth y CAC wedi'i rannu â 10.

Nodir y CAC ar gyfer y cymhwyster hwn isod.

Cymhwyster	CAC
Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc)	500

2 Gofynion canolfannau

Cymeradwyo'r cymhwyster

Bydd angen cymeradwyo canolfannau a chymhwyster ar y cymhwyster hwn. Bydd hyn yn cynnwys asesiad bwrdd gwaith.

Er mwyn cymeradwyo canolfan, rhaid i sefydliad allu bodloni meini prawf cymeradwyo canolfannau. Manylir ar gymeradwyaeth y cymhwyster hwn yn y dogfennau canlynol:

- Llawlyfr Canolfannau City & Guilds
- Ein Gofynion Sicrhau Ansawdd
- Model Sicrhau Ansawdd

Cyngorir darpar ganolfannau i geisio cymeradwyaeth canolfan a chymhwyster, fel sy'n briodol, cyn dechrau cyflwyno'r cymhwyster.

Mae'r Consortiwm yn anelu at gyhoeddi'r penderfyniad ynghylch cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster o fewn 30 diwrnod gwaith ar ôl i'r cais gael ei gyflwyno, gan arwain at bedwar canlyniad posibl:

- Cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster
- Cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster yn amodol ar gynllun gweithredu
- Ymatal rhag cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster yn amodol ar gynllun gweithredu
- Gwrthod cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster.

Tybir bod y ganolfan a'r cymhwyster wedi cael eu cymeradwyo pan fydd City & Guilds yn anfon cadarnhad ysgrifenedig o'r statws i'r ganolfan, ac nid cyn hynny.

Bydd yn ofynnol i ganolfannau wneud cais am gymeradwyaeth ar gyfer y cymhwyster hwn a bodloni'r gofynion penodol i ganolfannau a amlinellir yn y ddogfen hon mewn perthynas â staff cyflwyno a chymhwysedd aseswyr. Bydd y gofynion hyn yn cael eu harchwilio a'u monitro fel rhan o'r broses o gymeradwyo'r cymhwyster a'r broses o fonitro'r cymhwyster hwn yn barhaus.

Staff canolfannau

Gofynion aseswyr

Rhaid i aseswyr deilliannau dysgu seiliedig ar gymhwysedd:

- fod yn alwedigaethol gymwys; golyga hyn fod yn rhaid i bob aseswr allu bodloni gofynion llawn y maes mae'n ei asesu i'r un lefel o leiaf. Ystyr cymhwysedd galwedigaethol yw eu bod hefyd yn alwedigaethol wybodus
- cynnal eu cymhwysedd galwedigaethol drwy ddysgu a datblygu proffesiynol parhaus perthnasol y gellir eu dangos yn glir
- meddu ar y cymhwysterau cyfredol ar gyfer Aseswyr, neu fod yn gweithio tuag at eu hennill, e.e.
 - Dyfarniad Lefel 3 mewn Asesu Cymhwysedd yn yr Amgylchedd Gwaith **neu**
 - feddu ar Ddyfarniad Aseswyr A1 neu unedau D32/33

Lle y bo gan aseswyr hen gymwysterau aseswr, rhaid iddyn nhw ddangos eu bod yn asesu'n unol â safonau asesu cyfredol neu gymhwyster cyfatebol/amgen addas arall ar gyfer asesu perfformiad yn y gwaith. Rhaid cytuno ar hyn ymlaen llaw gyda Swyddog Sicrhau Ansawdd Allanol y ganolfan.

Mae'r consortiwm hefyd yn derbyn cymwysterau asesu ac addysgu amgen a achredir yn genedlaethol. Ceir rhestr gynhwysfawr o'r rhain ar dudalen we'r cymhwyster.

Lle y bo aseswr yn gweithio tuag at ennill cymwysterau aseswr, rhaid bod trefniant cydlofnodi ar waith gan aseswr cymwysedig o'r un maes galwedigaethol neu faes galwedigaethol cysylltiedig.

Lle y nodir mewn gofynion tystiolaeth ei bod yn briodol eu defnyddio, rhaid bod tystion arbenigol

- yn meddu ar wybodaeth ddigonol am yr unedau y byddan nhw'n rhoi tystiolaeth ar eu cyfer
- yn alwedigaethol gymwys yn eu maes arbenigedd i'r un lefel o leiaf â'r uned y byddan nhw'n rhoi tystiolaeth ar ei chyfer
- yn meddu ar unrhyw gymhwyster asesu perfformiad yn y gweithle neu fod wedi gweithio mewn swydd broffesiynol a oedd yn cynnwys gwerthuso ymarfer bob dyddstaff.

Swyddogion sicrhau ansawdd mewnol

Mae sicrhau ansawdd mewnol yn allweddol i sicrhau bod y gwaith o asesu tystiolaeth ar gyfer unedau yn gyson ac o'r safon briodol. Rhaid i'r rheini sy'n cyflawni rôl sicrhau ansawdd mewnol fod yn alwedigaethol wybodus a meddu ar y sgiliau sydd eu hangen i wneud penderfyniadau sicrhau ansawdd.

Mae'r gofynion cymhwyso ar gyfer swyddog sicrhau ansawdd mewnol ar gyfer cymwysterau seiliedig ar gymhwysedd fel a ganlyn. Rhaid bod y swyddog sicrhau ansawdd mewnol:

- yn meddu ar y cymwysterau Sicrhau Ansawdd cyfredol, neu fod yn gweithio tuag at eu hennill, e.e.
 - Dyfarniad Lefel 4 mewn Sicrhau Ansawdd Prosesau ac Ymarfer Asesu yn Fewnol neu
 - Dystysgrif Lefel 4 mewn Arwain Gwaith Sicrhau Ansawdd Prosesau ac Ymarfer Asesu yn Fewnol neu
 - Feddu ar uned D34 neu Ddyfarniad Gwirwyr V1.

Lle y bo swyddog sicrhau ansawdd mewnol yn gweithio tuag at ennill cymhwyster swyddog sicrhau ansawdd mewnol, rhaid bod trefniant cydlofnodi ar waith gan swyddog sicrhau ansawdd mewnol cymwysedig o'r un maes galwedigaethol neu faes galwedigaethol cysylltiedig.

Swyddogion sicrhau ansawdd allanol

Rhaid i'r rhai sy'n cyflawni rôl sicrhau ansawdd allanol fod yn alwedigaethol wybodus a meddu ar y sgiliau sydd eu hangen i wneud penderfyniadau sicrhau ansawdd. Golyga hyn fod Swyddogion Cyswllt/penodedigion yn ymwybodol o'r lleoliadau, trefniadau rheoleiddio, deddfwriaeth a chod ymarfer ar gyfer y gwasanaeth dan sylw, yn ogystal â gofynion safonau cenedlaethol Cymru ar adeg cyflawni'r asesiad.

Mae'r Consortiwm yn ei gwneud yn ofynnol i Swyddogion Cyswllt/penodedigion feddu ar gymhwyster sicrhau ansawdd allanol, sef naill ai:

D35 - Gwirio'r Broses Asesu'n Allanol (D35) neu V2 - Tystysgrif Lefel 4 mewn Sicrhau Ansawdd y Broses Asesu yn Allanol (V2)

Lefel 4 Sicrhau Ansawdd Prosesau ac Ymarfer Asesu yn Allanol.

Bydd Swyddogion Cyswllt/penodedigion yn gweithio tuag at ennill y cymhwyster sicrhau ansawdd allanol cyfredol (TAQA) neu byddant eisoes wedi'i ennill, neu byddan nhw'n meddu ar hen gymhwyster fel V2/D35

Lle y bo swyddog sicrhau ansawdd allanol yn gweithio tuag at ennill cymhwyster swyddog sicrhau ansawdd allanol, rhaid bod trefniant cydlofnodi ar waith gan swyddog sicrhau ansawdd allanol arall o'r un maes galwedigaethol neu faes galwedigaethol cysylltiedig.

Cyd-destun yng Nghymru

I'r unigolion sydd heb gynnal gweithgareddau asesu yng Nghymru, mae wedi ei awgrymu y bydd ymwybyddiaeth o'r iaith Gymraeg a dealltwriaeth o ddiwylliant, polisi a chyd-destun yng Nghymru yn fuddiol i gefnogi eu rolau.

Datblygiad proffesiynol parhaus

Disgwylir i ganolfannau gynorthwyo eu staff i sicrhau bod eu gwybodaeth a'u cymhwysedd yn y maes galwedigaethol ac o ran ymarfer gorau wrth gyflwyno mentora, hyfforddi, asesu a sicrhau ansawdd yn gyfredol a'u bod yn ystyried unrhyw ddatblygiadau cenedlaethol neu ddeddfwriaethol.

Gofynion cofrestru dysgwyr

Nid yw'r Consortiwm yn pennu gofynion cofrestru ar gyfer y cymhwyster hwn. Fodd bynnag, rhaid i ganolfannau sicrhau bod gan ddysgwyr y potensial i ennill y cymhwyster yn llwyddiannus, a'u bod yn cael y cyfle i wneud hynny.

Argymhellir yn gryf fod dysgwr sy'n ymgymryd â'r cymhwyster hwn wedi cwblhau neu wrthi'n cwblhau cymhwyster Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd.

Gellir cofrestru ar gyfer y cymhwyster drwy Walled Garden – gweler gwefan y Consortiwm am ragor o fanylion.

Cyfyngiadau oedran

Ni all y Consortiwm dderbyn unrhyw gofrestriadau ar gyfer dysgwyr o dan 16 oed gan nad yw'r cymhwyster hwn wedi'i gymeradwyo ar gyfer dysgwyr o dan 16 oed.

3 Cyflwyno'r cymhwyster

Asesu cychwynnol a sefydlu

Cyn dechrau ar eu rhaglen dylid asesu pob dysgwr yn gychwynnol i weld:

- a oes gan y dysgwr unrhyw anghenion hyfforddi penodol,
- pa gefnogaeth ac arweiniad y gall fod eu hangen arno wrth weithio tuag at y cymhwyster,
- pa unedau a gwblhawyd eisoes, neu pa gredyd a gafwyd sy'n berthnasol i'r cymhwyster,
- y math a'r lefel o gymhwyster sy'n briodol.

Argymhellwn fod canolfannau'n cynnig rhaglen sefydlu fel bod y dysgwr yn deall gofynion y cymhwyster, ei gyfrifoldebau fel dysgwr, a chyfrifoldebau'r ganolfan yn llawn. Gall y wybodaeth hon gael ei chofnodi ar contract dysgu.

Deunyddiau cefnogi

Mae'r adnoddau canlynol ar gael ar gyfer y cymhwyster hwn:

Disgrifiad	Sut i gael gafael arno
Pecyn asesu	Gwefan y Consortiwm

Swyddogion Cyswllt allanol/penodedigion

Swyddogion Cyswllt/Penodedigion yw'r termau a ddefnyddir gan y Consortiwm i gyfeirio at unigolion a benodir gan City & Guilds neu CBAC i gyflawni rolau penodol ar eu rhan, er enghraifft, Swyddogion Sicrhau Ansawdd Allanol.

Mae gan y Consortiwm feini prawf er mwyn sicrhau bod pob swyddog cyswllt/penodai yn meddu ar y wybodaeth/profiad a sgiliau galwedigaethol cywir i gyflawni'r rôl benodol.

Bydd y Consortiwm yn sicrhau bod pob swyddog cyswllt/penodai sy'n cyflawni rôl sicrhau ansawdd ym meysydd cymeradwyo canolfan, cymeradwyo cymhwyster a gwneud penderfyniadau asesu wedi'i hyfforddi, yn meddu ar y cymhwysterau priodol ac yn gymwys yn alwedigaethol. Rhaid mynychu hyfforddiant a digwyddiadau safoni.

Mae perfformiad pob swyddog cyswllt/penodai yn cael ei reoli gan staff o fewn City & Guilds. Os nodir pryderon am unigolyn, bydd pob partner consortiwm yn cymryd camau cywirol a all gynnwys camau gwella a monitro agos neu, mewn rhai achosion, gall problemau o ran ansawdd perfformiad arwain at derfynu contract Corff Dyfarnu gyda'r swyddog cyswllt/penodai.

Bydd y Consortiwm yn sicrhau bod digon o swyddogion cyswllt/penodedigion dwyieithog yn cael eu recriwtio er mwyn bodloni anghenion canolfannau a dysgwyr cyfrwng Cymraeg. Bydd y lefel o weithgarwch sicrhau ansawdd yn gyson rhwng y Gymraeg a'r Saesneg. Darperir ar gyfer monitro a safoni yn y ddwy iaith.

Sicrhau ansawdd mewnol

Rhaid i ganolfannau sicrhau bod ganddyn nhw strategaeth Sicrhau Ansawdd Mewnol ysgrifenedig. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod gweithdrefnau sicrhau ansawdd mewnol:

- yn sicrhau cywirdeb a chysondeb rhwng Aseswyr o ran defnyddio a dehongli'r canllawiau yn nogfennaeth y cymhwyster a/neu'r asesiad
- yn effeithlon ac yn gost-effeithiol

Rhaid i ofynion sicrhau ansawdd mewnol ddilyn y polisiau a'r canllawiau a geir yng nghanllawiau'r consortiwm i ganolfannau. I gael gwybod mwy am y dogfennau canllawiau hyn gweler y Llawlyfr Gweinyddu (Cyflwyniad i weithio gyda City & Guilds a CBAC) sydd ar gael ar wefan y Consortiwm yn www.dysguiechydagofal.cymru.

Cymedroli trefniadau asesu mewnol

Mae prosesau sicrhau ansawdd allanol ar waith i gadarnhau dilysrwydd a dibynadwyedd penderfyniadau asesu a wneir gan staff canolfannau, fel sy'n briodol i'r cymhwyster hwn.

Bydd yr asesiad yn cael ei asesu'n fewnol ac yn destun gwaith monitro a samplu seiliedig ar risg gan swyddogion sicrhau ansawdd allanol er mwyn sicrhau cysondeb a dilysrwydd penderfyniadau asesu canolfannau. Cyflawnir gweithgareddau sicrhau ansawdd gan swyddogion cyswllt asesu hyfforddedig sy'n meddu ar y cymwysterau priodol. Ym mhob achos o samplu at bwrpasau sicrhau ansawdd, rhoddir adborth ysgrifenedig ffurfiol gan City & Guilds.

Bydd y consortiwm yn ymchwilio i unrhyw achos sylweddol o ddiffyg cydymffurfio neu unrhyw feysydd sy'n peri pryder a nodir wrth wneud gwaith monitro allanol. O ganlyniad i'r gweithgarwch hwn, cymerir camau gwella priodol a/neu mae'n bosibl y bydd sancsiynau priodol yn cael eu rhoi ar waith. Mewn rhai achosion gall ymchwiliadau arwain at ddadgofrestru'r ganolfan neu'r canolfannau dan sylw.

I gael gwybod mwy am y broses fonitro allanol dylid cyfeirio at y Llawlyfr Gweinyddu (Cyflwyniad i weithio gyda City & Guilds a CBAC) sydd ar gael ar wefan y Consortiwm yn www.dysguiechydagofalcymru.

Apêl fewnol

Rhaid bod canolfannau wedi rhoi proses fewnol ar waith er mwyn i ddysgwyr apelio yn erbyn y ffordd mae asesiadau'n cael eu marcio'n fewnol. Rhaid i'r broses fewnol gynnwys rhoi gwybod i ddysgwyr am y canlyniadau mae'r ganolfan wedi'u rhoi ar gyfer elfennau a asesir yn fewnol, gan y bydd angen y rhain arnynt i benderfynu a ydyn nhw am apelio ai peidio.

Ffactorau sy'n effeithio ar ddysgwyr unigol

Os bydd gwaith yn cael ei golli, dylid rhoi gwybod i City & Guilds yn syth am ddyddiad colli'r gwaith, sut digwyddodd hyn, a phwy oedd yn gyfrifol am ei golli. Dylai canolfannau ddefnyddio ffurflen y CGC, JCQ/LCW, i roi gwybod i Wasanaethau Cwsmeriaid City & Guilds am yr amgylchiadau.

Mae'n bosibl y bydd angen sylw unigol ar ddysgwyr sy'n symud o un ganolfan i ganolfan arall yn ystod y cwrs. Mae'r camau gweithredu posibl yn dibynnu ar yr adeg pan mae'r dysgwr yn symud. Dylai canolfannau gysylltu â City & Guilds cyn gynted â phosibl i ofyn am gyngor ar drefniadau priodol mewn achosion unigol.

Camymddwyn

Gweler nodiadau canllaw City & Guilds, *Managing cases of suspected malpractice in examinations and assessments*. Mae'r ddogfen hon yn nodi'r gweithdrefnau i'w dilyn er mwyn adnabod achosion o gamymddwyn gan ddysgwyr a/neu staff canolfan a rhoi gwybod amdanynt, a'r camau y gall City & Guilds eu cymryd ar ôl hynny. Mae'r ddogfen yn cynnwys enghreifftiau o gamymddwyn gan ddysgwyr a chanolfannau ac yn esbonio cyfrifoldebau staff canolfannau i roi gwybod am gamymddwyn gwirioneddol neu gamymddwyn a amheuir. Gall canolfannau gael mynediad at y ddogfen hon ar wefan City & Guilds.

Nodir enghreifftiau o gamymddwyn gan ddysgwyr isod (noder nad yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr):

- ffugio tystiolaeth asesu neu ddogfennau canlyniadau
- llên-ladrad o unrhyw fath
- cydgynllwynio ag eraill
- copïo gwaith dysgwr arall (gan gynnwys defnyddio TGCh er mwyn helpu i wneud hynny), neu ganiatáu i waith
- gael ei gopïo
- dinistrio gwaith rhywun arall yn fwriadol
- datganiadau dilysrwydd anwir mewn perthynas ag asesiadau
- personadu.

Mae gweithredu fel hyn yn gyfystyr â chamymddwyn, a bydd cosb (e.e. diarddel o'r asesiad) am wneud hyn.

Gweler y ffurflen yn y ddogfen *Managing cases of suspected malpractice in examinations and assessments*.

Trefniadau mynediad ac ystyriaeth arbennig

Ystyr trefniadau mynediad yw addasiadau sy'n galluogi dysgwyr ag anableddau, anghenion addysgol arbennig ac anafiadau dros dro i ymgymryd â'r asesiad a dangos eu sgiliau a'u gwybodaeth heb newid gofynion yr asesiad. Rhaid i'r trefniadau hyn gael eu gwneud cyn i asesiad gael ei gynnal.

Cyfrifoldeb y ganolfan yw sicrhau ar ddechrau rhaglen ddysgu y bydd y dysgwyr yn cael cyfle i fodloni gofynion y cymhwyster.

Gweler dogfen y CGC *trefniadau mynediad ac addasiadau rhesymol* ac *Access arrangements - when and how applications need to be made to City & Guilds* am ragor o wybodaeth. Mae'r ddwy ar gael ar wefan City & Guilds: <http://www.cityandguilds.com/delivering-ourqualifications/centre-development/centre-document-library/policies-andprocedures/access-arrangements-reasonable-adjustments>

Ystyriaeth arbennig

Gallwn roi ystyriaeth arbennig i ddysgwyr sydd wedi cael afiechyd, anaf neu anhwylddeb dros dro ar adeg yr asesiad. Lle y byddwn yn gwneud hyn, bydd yn digwydd ar ôl yr asesiad.

Dylai'r Swyddog Arholiadau yn y ganolfan gyflwyno ceisiadau am drefniadau mynediad neu ystyriaeth arbennig i City & Guilds. Am ragor o wybodaeth, gweler y fersiwn gyfredol o ddogfen y

CGC, *Canllaw i'r broses ystyriaeth arbennig*. Mae'r ddogfen hon ar gael ar wefan City & Guilds:
<http://www.cityandguilds.com/delivering-ourqualifications/centre-development/centre-document-library/policies-andprocedures/access-arrangements-reasonable-adjustments>

4. Asesu

Crynodeb o'r dulliau asesu

Rhaid i ddysgwyr gwblhau'r canlynol yn llwyddiannus:

- cyfres o dasgau sy'n cael eu gosod yn allanol a'u marcio'n fewnol
- portffolio o dystiolaeth

Gellir llwytho pecyn asesu i lawr sy'n nodi gofynion yr asesiad o wefan y Consortiwm.

Efelychu

Mae a wnelo efelychu â chreu sefyllfa wneud at bwrpasau asesu. Dylid ond mynd ati i efelychu er mwyn cael tystiolaeth lle nad oes modd ei chael drwy weithgareddau gwaith arferol (e.e. oherwydd pryderon iechyd a diogelwch).

Yn achos y cymhwyster hwn, **ni** chaniateir efelychu ar gyfer y tasgau strwythuredig.

Caniateir efelychu er mwyn cynhyrchu tystiolaeth o unedau unigol ar gyfer y portffolio, **dim ond** lle nodir hyn yn benodol yng ngofynion tystiolaeth unedau unigol. Os ceir achosion o efelychu, rhaid i hynny ddigwydd mewn amgylchedd gwaith realistig.

Yn y cyd-destun hwn, diffinnir amgylchedd gwaith realistig fel un sy'n dynwared amodau a rheolaethau amgylchedd gwaith go iawn. Er enghraifft, petai dysgwr yn efelychu cymryd mesuriadau clinigol, dylid gwneud hyn mewn amgylchedd clinigol realistig, yn hytrach nag amgylchedd nad yw'n gysylltiedig e.e. ystafell ddsbarth, ystafell staff ac ati.

Cyfyngiadau amser

Rhaid dilyn y drefn ganlynol wrth asesu'r cymhwyster hwn:

- rhaid cyflawni pob uned a chwblhau ac asesu gofynion cysylltiedig o fewn cyfnod cofrestru'r ymgeisydd.

Cydnabod dysgu blaenorol (CDB)

Ystyr cydnabod dysgu blaenorol yw defnyddio profiad neu gymwysterau blaenorol dysgwyr a gyflawnwyd yn barod i gyfrannu tuag at gymhwyster newydd. Caniateir CDB ar gyfer y cymhwyster hwn.

I gael rhagor o wybodaeth am CDB a pholisi CDB y consortiwm, gweler y Llawlyfr Gweinyddu (Cyflwyniad i weithio gyda City & Guilds a CBAC) sydd ar gael ar wefan y consortiwm yn www.dysguiechydagofal.cymru.

5 Unedau

Darpariaeth yr unedau

Mae'r holl unedau wedi'u cynnwys yn y llawlyfr cymhwyster hwn;

Rhif yr Uned	Teitl yr uned
365	Hybu ymarfer craidd mewn lechyd a Gofal Cymdeithasol (Plant a Phobl Ifanc)
401	Defnyddio asesiadau i ddatblygu cynlluniau personol
402	Cydlynu gofal a chymorth i unigolion sy'n byw yn eu cartrefi eu hunain
308	Cefnogi teuluoedd i feithrin sgiliau rhianta
366	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc anabl
367	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal
368	Darparu gofal a chymorth i fabanod a phlant iau
369	Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr
370	Cefnogi pobl ifanc i feithrin sgiliau annibyniaeth a pharatoi i ddod yn oedolion
371	Cefnogi eich iechyd a'ch llesiant i chi eich hun a'ch teulu yn rhan o rôl gofalwr maeth
372	Effaith camdriniaeth a thrawma ar ddatblygiad babanod a phlant ifanc
334	Cefnogi unigolion i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig
336	Cefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau
339	Hybu dulliau cadarnhaol o gefnogi ymddygiad
309	Hybu a chefnogi lleferydd, iaith a sgiliau cyfathrebu
236	Cyfrannu at gefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau
312	Cefnogi plant sy'n byw gydag epilepsi
314	Monitro glwcos yng ngwaed y capilarïau
315	Cefnogi plant i fonitro glwcos
316	Cymryd samplau gwaed gwythiennol gan blant
317	Rhoi gofal i blant sy'n byw gyda chanser
318	Gofal lliniarol a gofal diwedd oes i blant a phobl ifanc
320	Rhoi gofal stoma
321	Gofalu am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth
324	Awtochwistrellu adrenalin
328	Hwyluso dysgu mewn grŵp

Rhif yr Uned	Teitl yr uned
329	Cefnogi unigolion drwy fwydo gyda thiwb
347	Hybu iechyd
374	Gweithio fel cynorthwydd personol gyda phlant a phobl ifanc
375	Cefnogi plant a phobl ifanc i gael mynediad at wasanaethau eirioli
350	Cefnogi'r defnydd o feddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol
376	Ymgymryd â mesuriadau ffisiolegol mewn plant
208	Cefnogi plant sy'n byw gyda diabetes mellitus
209	Ymateb i adweithiau anaffylactig
210	Cyflwyniad i ddiffyg anadl ac asthma mewn plant
211	Cefnogi gofal ymataliaeth mewn plant
212	Cefnogi unigolion o ran symud a lleoli
240	Cefnogi unigolion i barhau i allu symud o gwmpas a lleihau'r risg o gwympto
243	Cefnogi ymarfer diogelwch bwyd mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol
244	Cefnogi unigolion i reoli poen ac anesmwythyd
245	Cymryd darlleniadau anterth llif allanadlol (PEFR)

Gofal Cymdeithasol Cymru ac Addysg a Gwella Iechyd Cymru a ddatblygodd gynnwys yr unedau ac sy'n berchen arno.

Datblygwyd y cynnwys ar y cyd â'r Consortiwm, yn ogystal â rhanddeiliaid, tiwtoriaid, athrawon ac aseswyr yn y gweithle o bob rhan o'r sector iechyd a gofal cymdeithasol.

Canllawiau ar gyflwyno cynnwys yr unedau

Mae'r crynodeb canlynol yn rhoi canllawiau ar y gwahanol elfennau sydd i'w cael yn yr unedau a gwybodaeth am gyflwyno'r unedau.

Cymhwyso uned 365

Cynnwys yr uned hon yw cymhwyso ymarfer sy'n adlewyrchu'r wybodaeth sylfaenol y bydd y dysgwyr wedi'i meithrin drwy gymhwyster Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd.

Bydd angen i gynnwys uned 365 gael ei gymhwyso at unedau eraill y cymhwyster – dylid ystyried hyn wrth baratoi ar gyfer cyflwyno unedau eraill y cymhwyster.

Crynodeb o'r uned

Mae hwn yn rhoi crynodeb byr, lefel uchel o gynnwys yr uned gan gynnwys pa wybodaeth ac ymarfer sydd dan sylw. Hefyd, gall y crynodeb o'r uned roi gwybodaeth am fathau o leoliadau mae'r uned yn berthnasol iddyn nhw neu wedi'i hatal rhag cael ei chyflwyno ynddynt.

Deilliannau dysgu

Mae deilliannau dysgu yn grwpio sgiliau ymarferol a/neu wybodaeth gysylltiedig ynghyd ac fe'u cyflwynir fel canlyniad y broses ddysgu, h.y. yr hyn mae'n rhaid i ddysgwyr ei ddeall neu allu ei wneud ar ôl yr addysgu a'r dysgu. Bydd deilliannau dysgu yn seiliedig ar wybodaeth neu ymarfer, a bydd y berfenw ar ddechrau'r deilliant yn dangos hyn (Gwybodaeth = deall, gwybod. Ymarfer = defnyddio, rhoi, cefnogi ac ati.) Bydd nifer o feini prawf asesu yn ategu pob deilliant dysgu.

Meini prawf asesu

Mae meini prawf asesu'n rhannu'r deilliant dysgu yn feysydd llai i'w cyflawni. Gall meini prawf asesu gael eu hategu gan amrediad, a nodir gan eiriau neu gymalau mewn print **bras**.

Amrediad

Mae rhai geiriau neu ymadroddion mewn **print bras** yn y meini prawf asesu, sy'n dangos bod amrediad wedi'i ddarparu a welir ar waelod y deilliant dysgu. Mae'r wybodaeth yn yr amrediad yn trafod pa mor fanwl mae angen bod a faint o fanylion i'w cynnwys ar gyfer meini prawf asesu penodol. Nid yw'r amrediad yn rhestr gynhwysfawr, gallai enghreifftiau eraill fod yn addas i'r maes testun hwn. Y gosodiadau sydd wedi'u cynnwys yn yr amrediad yw'r rheini sy'n allweddol ar gyfer cyflwyno cynnwys yr uned – **rhaid ymdrin â'r holl elfennau a restrir yn yr amrediad fel rhan o gyflwyno'r uned**.

Er bod angen cyflawni pob elfen a restrir yn yr amrediad, ni ddisgwylir y bydd yn rhaid arsylwi'n benodol ar bob elfen yn ystod y broses asesu; mae hyn yn adlewyrchu'r ffaith mai dyfarniad cyfannol yw'r dyfarniad asesu, a'i fod yn seiliedig ar lefel y deilliant dysgu.

Gofynion tystiolaeth

Mae gofynion tystiolaeth yn rhoi manylion am sawl gwaith mae'n rhaid i ddysgwyr gwblhau gweithgareddau ymarferol cyn yr ystyrir eu bod yn gymwys **os** nad yw'r uned yn cael ei hasesu fel rhan o'r dull asesu cyfannol. Dim ond ar gyfer unedau o fewn Grŵp Dewisol B mae gofynion tystiolaeth wedi cael eu hysgrifennu. Mae manylion llawn y dull asesu ar gyfer y cymhwyster i'w gweld yn adran asesu'r llawlyfr hwn ac yn y pecyn asesu cysylltiedig.

Canllawiau cyflwyno

Anelir y canllawiau hyn at diwtoriaid, hyfforddwyr neu hwyluswyr sy'n addysgu'r uned, mae'n cynnwys yr hyn mae angen rhoi ystyriaeth benodol iddo wrth gyflwyno cynnwys yr uned lle bo'n

berthnasol Er enghraifft, cysylltiadau y gellir eu gwneud rhwng unedau o fewn y cymhwyster neu enghreifftiau o'r ffordd y gellir cyflwyno'r cynnwys i ddysgwyr.

Mae'r canllawiau cyflwyno yn cynnwys diffiniadau o derminoleg allweddol y cyfeirir ati yn yr uned. DS - Ar gyfer uned 365 mae'r diffiniadau o'r termau a geir mewn **print bras** wedi'u cynnwys yn y canllawiau cyflwyno.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

Cyflwynir y rhain fel canllaw i diwtoriaid, hyfforddwyr neu hwyluswyr sy'n cyflwyno'r cynnwys ac maen nhw'n dangos ble y gall cynnwys yr unedau fod yn berthnasol i Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol cysylltiedig. Dim ond canllaw yw'r rhestr hon ac nid yw'n gynhwysfawr. Nid yw'n ofynnol i Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol gael eu cyflwyno fel rhan o unedau. D.S. - er y gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y rhai a restrir yn gyfredol, mae'n bosibl y bydd fersiynau newydd neu ddiwygiedig o Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol yn disodli'r rhai a restrir.

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyflwynir y rhain er hwylustod cyfeirio ac er mwyn rhoi cyd-destun i'r uned, a gellir eu defnyddio er mwyn helpu i gyflwyno'r cynnwys a rhoi cyd-destun ehangach. Dim ond canllaw yw'r rhestr hon ac nid yw'n gynhwysfawr. Dylid sicrhau bod yr holl deddfwriaeth, canllawiau, gwefannau a dogfennau ac ati a restrir yn gyfredol ac yn berthnasol cyn cyflwyno cynnwys yr uned.

Arweiniad o ran yr unedau a argymhellir

Argymhellir y dylai dysgwyr sy'n dilyn y cymhwyster hwn gyda'r bwriad o symud ymlaen i rôl benodol yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol gael arweiniad o ran yr unedau a fydd fwyaf buddiol iddyn nhw yn y rolau hyn.

Y rheolwr/aseswr sy'n gyfrifol am sicrhau bod dysgwyr yn gwybod am yr holl unedau sydd ar gael, a hefyd yn cael gwybod pa unedau a argymhellir fwyaf neu sydd eu hangen ar gyfer eu rôl neu'r maes galwedigaethol.

Gellir cael rhagor o arweiniad ar ofynion rolau penodol yn y sector ar wefan Gofal Cymdeithasol Cymru.

<https://gofalcymdeithasol.cymru/adnodau/fframwaith-cymwysterau-ar-gyfer-y-sector-gofal-cymdeithasol-yng-nghymru>

Gwerth oriau dysgu dan arweiniad (ODA)

Mae'r gwerth hwn yn nodi faint o Oriau Dysgu dan Arweiniad y bydd eu hangen ar gyfer cyflwyno uned i ddysgwr, ar gyfartaledd. Mae hyn yn cynnwys cyswllt â thiwtorïaid, hyfforddwyr neu hwyluswyr fel rhan o'r broses ddysgu, a dysgu ffurfiol gan gynnwys dosbarthiadau, sesiynau hyfforddi, seminarau a thiworialau. Mae'r gwerth hwn hefyd yn cynnwys yr amser a gymerwyd i baratoi i asesu'r uned, a'i chwblhau. Bydd oriau dysgu dan arweiniad yn cael eu talgrynnu i'r pum awr agosaf.

Gwerth credyd

Mae'r gwerth hwn yn seiliedig ar yr oriau dysgu dan arweiniad **yn ogystal ag** unrhyw amser dysgu ychwanegol neu weithgareddau ychwanegol y bydd eu hangen ar y dysgwr i gwblhau'r uned. Er enghraifft, gall hyn gynnwys amser ar gyfer dysgu anffurfiol, astudio preifat, ymarfer, myfyrio ac ati. Bydd cyfanswm yr oriau yn cael ei rannu â 10 i roi'r gwerth credyd. Bydd gwerthoedd credyd yn cael eu talgrynnu i'r rhif cyfan agosaf.

Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau

Mae'r adran isod yn darparu canllawiau cyffredinol mewn perthynas â meysydd deddfwriaeth, arweiniad a pholisi cenedlaethol gael eu hystyried gan ddysgwyr sy'n ymgymryd â'r cymhwyster hwn, ac a nodwyd yn arbennig mewn perthynas â'r Uned Hybu ymarfer craidd mewn lechyd a Gofal Cymdeithasol (Plant a Phobl Ifanc)

- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a chanllawiau statudol a Chodau Ymarfer cysylltiedig
- Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 a rheoliadau a chanllawiau statudol cysylltiedig
- Saith Nod Craidd Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer plant a phobl ifanc (2000)
- Cod Ymarfer Proffesiynol ar gyfer Gweithwyr Gofal Cymdeithasol
- Bod yn agored ac yn onest pan fydd pethau'n mynd o'i le: Dyletswydd gonestrwydd proffesiynol
- Deddf Cydraddoldeb 2010
- Deddf Hawliau Dynol (1998)
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (1989)
- Deddf lechyd Meddwl 1983 (diwygiwyd 2007)
- Mesur lechyd Meddwl (Cymru) 2010
- Deddf lechyd Meddwl Cod Ymarfer Cymru (2016)
- Deddf yr Iaith Gymraeg (1993)
- Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011
- Mwy na geiriau: Fframwaith Strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer y Gymraeg mewn lechyd a Gofal Cymdeithasol (2013)
- Deddf Diogelu Data (2018)
- Y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GPDR) 2018
- Gweithdrefnau Diogelu Cymru Gyfan (2019)
- Canllawiau Diogelu Llywodraeth Cymru
- Deddf Diogelu Grwpiau Hyglwyf 2006
- Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015
- Deddf lechyd a Diogelwch yn y Gwaith (1974)
- Rheoliadau Gweithle (lechyd, Diogelwch a Lles) (1992)
- Rheoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau neu Ddigwyddiadau Peryglus (2013)
- Rheoliadau (Diogelwch) Cyfarpar Trydanol (1994)
- Rheoliadau Darparu a Defnyddio Cyfarpar Gwaith (1998)
- Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Diogelwch Tân) (2005)
- Safonau lechyd a Gofal Llywodraeth Cymru Ebrill 2015
- Rheoliadau Cyfarpar Diogelu Personol yn y Gwaith (1992)
- Safon Ansawdd 61 NICE Atal a Rheoli Heintiau Ebrill 2014
- Deddf Diogelwch Bwyd (1990)
- Rheoliadau Hylendid Bwyd [Cymru] 2006
- Rheoli Sylwedddau sy'n Beryglus i lechyd (COSHH) (1999 a 2002)
- Bil Plant (Diddymu Amddiffyniad Cosb Resymol) (Cymru)
- Ddeddf Plant 1989 a 2004
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau (2006), (2010)
- WASPI (Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Bersonol Cymru)

- Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol

Yn ogystal, ar gyfer dysgwyr sy'n ymgymryd ag unedau allweddol a ddefnyddir mewn Gofal Cymdeithasol (211, 236, 243-244, 308-309, 317, 334, 336, 339, 347, 350, 366-367, 369, 372, 374-375, 378, 380, 382-383, 401-402) dylid ystyried y rhestr hon o ddeddfwriaeth, arweiniad a pholisi cenedlaethol mewn cysylltiad â'r unedau hyn ac wedi'u gwreiddio'n briodol fel rhan o ddarparu'r unedau hyn.

Yn ogystal, dylid ystyried y ddeddfwriaeth, y canllawiau a'r polisi cenedlaethol canlynol mewn perthynas â chynnwys uned sy'n adlewyrchu'r themâu allweddol sy'n benodol i'r sector a amlinellir isod.

Deddfwriaeth, canllawiau a pholisi cenedlaethol penodol ychwanegol ar gyfer iechyd meddwl

- Diogeliadau Amddiffyn Rhyddid
- Iechyd Meddwl yng Nghymru: Ffeithiau Sylfaenol (2016)
- Law yn Llaw at Iechyd Meddwl a Lles yng Nghymru
- Beth am Siarad â Fi? – strategaeth atal hunanladdiad, Cymru
- Deddf Iechyd Meddwl Cod Ymarfer Cymru (2016)

Deddfwriaeth, canllawiau a pholisi cenedlaethol penodol ychwanegol ar gyfer camddefnyddio sylweddau

- Deddf Camddefnyddio Cyffuriau (1971)
- Deddf Sylweddau Seicoweithredol (2016)
- Rheoliadau Ail-lenwi Ysgafnach Sigaréts (Diogelwch) (1999)
- Rheoliadau Camddefnyddio Cyffuriau (1973)
- Rheoliadau Camddefnyddio Cyffuriau (2001)

Deddfwriaeth, canllawiau a pholisi cenedlaethol penodol ychwanegol ar gyfer hawliau, cydraddoldeb, dargyfeirio a chynhwysiant

- Deddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995 a 2005

Deddfwriaeth, canllawiau a pholisi cenedlaethol penodol ychwanegol ar gyfer yr Iaith Gymraeg

- Llywodraeth Cymru (2017) Cymraeg 2050: Strategaeth y Gymraeg tt 4 – 12

Deddfwriaeth, canllawiau a pholisi cenedlaethol penodol ychwanegol ar gyfer codi a chario

- Rheoliadau Gweithrediadau Codi a Chario 1992 (diwygiwyd 2002)
- Rheoliadau Gweithrediadau Codi a Chyfarpar Codi (1998)
- Cynllun Pasbort Codi a Chario CLILC. Canllawiau Codi a Chario Pobl ar gyfer Gofal Cymdeithasol

Canllawiau cyffredinol ar adnoddau

Mae'r adran isod yn darparu canllawiau cyffredinol mewn perthynas ag adnoddau cymorth ychwanegol ar gyfer gwahanol feysydd o'r cynnwys cymwysterau.

Gofal a Chymorth yn y cartref

Y gweithiwr gofal cartref: canllaw ymarfer <https://gofalcymdeithasol.cymru/cms-assets/documents/Canllawiau-ymarfer-ar-gyfer-gweithwyr-gofal-cartref.pdf>

Gofal Cartref yng Nghymru: safbwyntiau a phrofiadau pobl hŷn. Adroddiad Sefydliad Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru ar gyfer Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru 2012

Gofal a Chymorth yn y Cartref yng Nghymru: Cynllun Strategol Pum Mlynedd 2017-2022, Gofal Cymdeithasol Cymru <https://gofalcymdeithasol.cymru/adnoddau-canllawiau/gwella-gofal-a-chymorth/gofal-a-chymorth-yn-y-cartref>

Uwchben a Thu Hwnt: Adolygiad Cenedlaethol o Ofal Cartref yng Nghymru 2015-16, CSSIW 2016 <https://www.gov.wales/docs/cssiw/report/161027aboveandbeyondcy.pdf>

Project Dilyniant Gyrfa mewn Gofal: Adroddiad Diwedd Project, Sgiliau ar gyfer Gofal 2016

Gofal yn y Cartref: heriau, posibiliadau a goblygiadau ar gyfer y gweithlu yng Nghymru, Cyngor Gofal Cymru 2010

Time to Care: A UNISON Report into Home Care, UNISON 2013

Codau Ymarfer Proffesiynol Gofal Cymdeithasol Cymru ar gyfer Gweithwyr Gofal Cymdeithasol <https://gofalcymdeithasol.cymru/delio-a-phryderon/codau-ymarfer-a-chanllawiau>

Y ffactorau sy'n effeithio ar recriwtio a chadw gweithwyr gofal cartref a'r graddau y mae'r ffactorau hyn yn effeithio ar ansawdd gofal cartref: crynodeb o'r canfyddiadau interim, GSR, Llywodraeth Cymru, 2016 <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2019-07/160118-factors-affect-recruitment-retention-domiciliary-care-workers-interim-cy.pdf>

Asesu Anghenion Cymorth Gofalwyr: Sut mae'r Datganiad o Ddiben yn cefnogi darparu gwasanaeth o ansawdd da – adnoddau hyfforddi Gofal Cymdeithasol Cymru Hwb Gwybodaeth a Dysgu <http://cynnwys.gofalcymdeithasol.cymru/cms-assets/documents/Asesu-Anghenion-Cymorth-Gofalwyr-Adnodd-A-Llawlyfr-hyfforddwyr.docx>

LIC 2020, Canllawiau ar gyfer gofal parhaus i blant a phobl ifanc <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-03/canllawiau-ar-gyfer-gofal-parhaus-i-blant-a-phobl-ifanc.pdf>

Eiriolaeth broffesiynol annibynnol – <https://www.llyw.cymru/fframwaith-safonau-chanlyniadau-cenedlaethol-ar-gyfer-plant-phobl-ifanc>

Cefnogi unigolion gyda'r defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig

Technoleg i Ofalu: Gwybodaeth a sgiliau a chanllawiau addysgu <https://gofalcymdeithasol.cymru/adnoddau-canllawiau/gweithwyr-gofal-cymdeithasol/technoleg-gynorthwyol>

www.icarehealth.co.uk/blog/assistive-technology-improve-dementia-care/

Lifelites Assistive technology for children: The technology we donate www.lifelites.org

NDCS Technology for deaf children and young people | Y Gymdeithas Genedlaethol i Blant Byddar www.ndcs.org.uk

Dyslexia UK – Assistive technology Assistive technology for specific learning difficulties - The Dyslexia Association - The Dyslexia Association

ACE Centre Getting started with augmentative and assistive technology Getting started | Ace Centre

Camddefnyddio Sylweddau

Cynghrair Camddefnyddio Sylweddau Cymru

Y Cod Ymarfer Proffesiynol ar gyfer Gofal Cymdeithasol ac adnoddau cysylltiedig <https://gofalcymdeithasol.cymru/delio-a-phryderon/codau-ymarfer-a-chanllawiau>

Cyhoeddiadau HIT – HIT

Dual Diagnosis HUB Dual Diagnosis Professionals Resources | Dual Diagnosis Hub

DAN 247 Reducing harm Reducing Harm – DAN 247

Talk to Frank Honest information about drugs Honest information about drugs | FRANK www.talktofrank.com

Anabledd dysgu/awtistiaeth

All Wales Strategy for the Development of Services for Mentally Handicapped People (1983) <https://acrobat.adobe.com/link/track?uri=urn:aaid:scds:US:4f8796c3-2de1-30e7-837f-abbe2c797a7a>

Dulliau cadarnhaol o gefnogi ymddygiad

Gofal Cymdeithasol Cymru (2016): Dulliau Cadarnhaol: Lleihau Arferion Cyfyngol ym Maes Gofal Cymdeithasol <https://gofalcymdeithasol.cymru/cms-assets/documents/Dulliau-cadarnhaol.pdf>

Denne, et al (2015) Putting positive behavioural support into practice: the challenges of workforce training and development, International Journal of Positive Behavioural Support 5,2 43-45

Yr Academi Cymorth Ymddygiad Cadarnhaol, Improving quality in the delivery of Positive Behavioural Support (PBS): the standards for accredited training

Yr Academi Cymorth Ymddygiad Cadarnhaol, Improving quality in the delivery of Positive Behavioural Support (PBS): the standards for accredited service providers.

Y Gynghrair Cymorth Ymddygiad Cadarnhaol (2015) Positive Behavioural Support: a competence framework

NHS Education for Scotland – Positive Behavioural Support: A Learning Resource http://www.nes.scot.nhs.uk/media/570730/pbs_interactive_final_nov_12.pdf

The Challenging Behaviour Foundation What is challenging behaviour? - Challenging Behaviour Foundation

Fframwaith lleihau arferion cyfyngol Cymru Fframwaith lleihau arferion cyfyngol | www.LLYW.CYMRU

Yr Academi Cymorth Ymddygiad Cadarnhaol – understanding behaviour PBS helpline resources: Understanding behaviour | bild

Cefnogi unigolion i barhau i allu symud o gwmpas a lleihau'r risg o gwmpo

Symud a chodi a chario ym maes lechyd a Gofal Cymdeithasol
<http://www.hse.gov.uk/healthservices/moving-handling-do.htm>

Rheoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau neu Ddigwyddiadau Peryglus (RIDDOR) ym maes lechyd a Gofal Cymdeithasol <http://www.hse.gov.uk/healthservices/riddor.htm>

Colli Synhwyr

Gweithredu ar Golli Clyw Cymru <https://www.actiononhearingloss.org.uk/about-us/wales.aspx>

Gweithredu ar Golli Clyw Cymru, RNIB Cymru a Sense Cymru - Asesiad o Anghenion Poblogaeth – Colli Synhwyr

<https://www.sense.org.uk/sites/default/files/Population%20Needs%20Assessments%20-%20Sensory%20Loss.docx>

ADASS (2016) Position statement on vision rehabilitation
<http://www.vision2020uk.org.uk/adass-updates-position-statement-on-vision-rehabilitation-in-collaboration-with-vision-2020-uk-and-rnib/>

Prifysgol Caerdydd (2016) Depression in Visual Impairment Trial (DEPVIT)
<https://orca.cf.ac.uk/93372/10/i1552-5783-57-10-4247%20%281%29.pdf>

Llywodraeth Cymru 2017 Iechyd Synhwyrdd: Ystadegau Gofal Llygaid a Chlyw
<https://www.llyw.cymru/iechyd-synhwyrdd-ystadegau-gofal-llygaid-chlyw>

RNIB Cymru <http://www.rnib.org.uk/wales-cymru-1>

RNIB Sight Loss Data Tool <http://www.rnib.org.uk/knowledge-and-research-hub-key-information-and-statistics/sight-loss-data-tool>

RNIB (2016) 10 Principles of Good Practice in Vision Rehabilitation
<http://www.rnib.org.uk/professionals-social-care-professionals-complex-needs-social-care/rehabilitation-workers>

Sense Cymru <https://www.sense.org.uk/publications-categories/sense-cymru>

Hyb Gwybodaeth a Dysgu Gofal Cymdeithasol Cymru – Gweithio gyda Phobl Fyddarddall (adnodd wedi'i ddatblygu gan SENSE Cymru) <https://gofalcymdeithasol.cymru/adnoddau-canllawiau/hyb-gwybodaeth-a-dysgu/adnoddau-dysgu/deddf-gwasanaethau-cymdeithasol-a-llesiant-cymru-2014/gweithio-gyda-phobl-fyddarddall>

<http://www.wlga.gov.uk/equalities-publications/wlga-publication-sensory-loss-in-the-adult-population-in-wales>

www.scie.org.uk/dementia/living-with-dementia/sensory-loss/

Poen ac anesmwythyd

Gwefan Cymdeithas Poen Cymru <http://www.welshpainsociety.org.uk/>

<http://www.bps.org.uk>

<https://www.arthritiscare.org.uk/> (Gwefan newydd: <https://www.versusarthritis.org/>)

<https://bipcaf.gig.cymru/ein-gwasanaethau/gwasanaethau-rheoli-poen/pain-management-acute/>
Rheoli Poen (Aciwt) - Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro

Scie.org.uk Dignity in care/pain management <https://www.scie.org.uk/dignity/care/videos/pain-management>

ICPCN Pain assessment tool for children <https://www.icpcn.org/icpcn-pain-assessment-tool-for-children/>

Alderhey Chronic Pain Team –

https://alderhey.nhs.uk/application/files/2016/0258/2751/New_version_of_book_list_speech_bubbles.pdf

Meddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol

Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/guidance/ng67>

All Wales Guidance for Health Boards/Trusts and Social Care Providers in Respect of Medicines and Care Support Workers <https://awttc.nhs.wales/files/guidelines-and-pils/all-wales-guidance-for-health-boards-trusts-and-social-care-in-respect-of-medicines-and-care-support-workers-pdf/>

Egwyddorion Arweiniol Cenedlaethol ar gyfer Cymorth Meddyginiaethau yn y Sector Gofal yn y Cartref <https://www.adss.cymru/cy/blog/post/principles-for-medicines>

Rheoli anymataliaeth

Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/guidance/conditions-and-diseases/neurological-conditions/urinary-incontinence>

BAUS <https://www.baus.org.uk/>

Grŵp cymorth syndrom coluddyn llidus <https://www.theibsnetwork.org/support-groups/>

Symud a lleoli

Rheoliadau Gweithrediadau Codi a Chario 1992 (diwygiwyd 2002)

http://www.hse.gov.uk/foi/internalops/ocs/300-399/313_5.htm

<http://www.nationalbackexchange.org/index.php/docman-utility-menu/177-all-wales-nhs-manual-handling-passport-scheme-revised-2020/file>

Cynllun Pasbort Codi a Chario CLILC, Canllawiau Codi a Chario Pobl ar gyfer Gofal Cymdeithasol

Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015

<https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-05/safonau-iechyd-a-gofal-ebriill-2015.pdf>

Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch – What you need to do – Moving and handling

<http://www.hse.gov.uk/healthservices/moving-handling-do.htm>

Diogelwch bwyd ar waith

Asiantaeth Safonau Bwyd <https://www.food.gov.uk/cy>

NHS choices <https://www.nhs.uk/live-well/eat-well/how-to-prepare-and-cook-food-safely/>

Iechyd Cyhoeddus Cymru <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/tudalen/59114>

Cynorthwydd personol gyda phobl ifanc

Hyb Gofal Cymdeithasol Cymru <https://gofalcymdeithasol.cymru/hyb/adnoddau>

<https://socialcare.wales/cms-assets/documents/Guidance-for-the-assessment-of-qualifications-in-the-context-of-Personal-Assistants-April-2016-Cymraeg.pdf>

Dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant ar gyfer Gofal Cymdeithasol yng Nghymru –

Comisiynydd Plant Cymru <https://www.complantcymru.org.uk/>

Eiriolaeth broffesiynol annibynnol – Fframwaith safonau a chanlyniadau cenedlaethol

Llywodraeth Cymru ar gyfer Plant a Phobl Ifanc yng Nghymru – Eiriolaeth www.llyw.cymru

Hybu iechyd

Adroddiad Donald Acheson 1998

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/265503/ih.pdf

Adroddiad blynyddol Prif Swyddog Meddygol Cymru

Cynllun Cyn-ysgol Iach a Chynaliadwy

Sgiliau Rhianta

Barnardo's – Promoting Resilience: A Review of Effective Strategies for Child Care Services, Dr.

Tony Newman, Barnardo's Research and Development, 2002

<http://www.barnardos.org.uk/resilsum.pdf> <https://pdf4pro.com/amp/view/promoting-resilience-a-review-of-effective-245a8.html>

Research into Practice Building emotional resilience in the children and families workforce – an evidence-informed approach: Strategic Briefing (2016) gan Gail Kinman a Louise Grant

<https://www.rip.org.uk/resources/publications/strategic-briefings/building-emotional-resilience-in-the-children-and-families-workforce--an-evidenceinformed-approach-strategic-briefing-2016>

Parenting and resilience, Malcolm Hill, Anne Stafford, Peter Seaman, Nicola Ross a Brigid Daniel, Sefydliad Joseph Rowntree, 2007,

<https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/parenting-resilience-children.pdf>

Ymgyrch Mae Addysg yn Dechrau yn y Cartref Llywodraeth Cymru

<https://gov.wales/topics/educationandskills/schoolshome/parents/education-begins-at-home/?skip=1&lang=cy>

Adroddiad Ymchwiliad Bichard (2004) <http://dera.ioe.ac.uk/6394/1/report.pdf>

Amddifadedd chwarae (2003)

<https://www.chwaraecymru.org.uk/login/uploaded/documents/INFORMATION%20SHEETS/amddifadiad%20chwarae.pdf>

Chwarae: iechyd a lles (2012)

<https://www.chwaraecymru.org.uk/login/uploaded/documents/INFORMATION%20SHEETS/chwarae%20iechyd%20a%20lles.pdf>

Arfer myfyriol – beth ydi o a pham ei fod mor bwysig? (2018)

https://issuu.com/playwales/docs/arfer_myfyriol

Defnydd ymarferol o ddyfeisiau digidol mewn lleoliadau chwarae (2018)

<http://www.chwaraecymru.org.uk/login/uploaded/documents/INFORMATION%20SHEETS/Defnydd%20ymarferol%20o%20ddyfeisiau%20digidol%20mewn%20lleoliadau%20chwarae.pdf>

Adroddiadau ar brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod –

<http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/88504>

Fframwaith Cymru sy'n Ystyriol o Drawma – Cymru sy'n Ystyriol o Drawma

<https://traumaframeworkcymru.com/cy/>

Y Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant (NSPCC) – Cymorth i Rieni |

www.NSPCC.org.uk

Gofal i blant a phobl ifanc anabl/plant a phobl ifanc anabl sy'n derbyn gofal

www.cqc.org.uk/publications/themes-care/support-families-disabled-children

www.actionforchildren.org.uk

<https://www.disability-grants.org/>

www.gov.uk/help-for-disabled-child

www.dewis.cymru

Together for short lives - *Guide to children's palliative care* A Guide to the Development of Children's Palliative Care Services gan Together for Short Lives

Anabled Cymru - Pecyn cymorth canllawiau ar gyfer arferion da Cynllun 1

<https://www.disabilitywales.org/?lang=cy>

Chwarae Cymru – chwarae cynhwysol Chwarae Cymru | Chwarae Cymru

<https://www.chwaraecymru.org.uk/cym/cartref>

Awtistiaeth Cymru – gweithio gyda phlant a phobl ifanc – Rwy'n gweithio gyda phlant ym maes iechyd a gofal cymdeithasol – Awtistiaeth Cymru | Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol
<https://autismwales.org/cy>

Cyfraith Gofal Cymdeithasol Prifysgol Caerdydd yng Nghymru – plant ag anableddau – Cyfraith gofal cymdeithasol plant yng Nghymru – Prifysgol Caerdydd

Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru – Plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal yng Nghymru
<https://www.wcpp.org.uk/cy/prosiect/plant-syn-derbyn-gofal/>

LIC Lleihau troseddoli plant mewn gofal: Protocol Cymru gyfan Lleihau nifer y plant â phrofiad o fod mewn gofal sy'n cael eu troseddoli: Protocol Cymru Gyfan | www.LLYW.CYMRU

LIC Diogelu plant rhag camfanteisio rhywiol | www.LLYW.CYMRU

www.foundationyears.org.uk

<https://www.nhs.uk/conditions/social-care-and-support-guide/caring-for-children-and-young-people/>

Effaith trawma a cham-drin ar ddatblygiad plant

Kate Cairns – Attachment, Trauma and Resilience

Fframwaith Cymru sy'n Ystyriol o Drawma – Cymru sy'n Ystyriol o Drawma
<https://traumaframeworkcymru.com/cy/>

NSPCC How childhood trauma affects development Understanding child brain development | NSPCC Learning

Hybu sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu

Bercow (2008) A review of services for Children and Young People with Speech, Language and Communication needs.

Close, R (2004) National Literacy Trust: Television and Language Development in the Early Years, A review of the literature

Gridley, N, Hutchings, J a H. Baker-Henningham (2014) The Incredible Years Parent- Toddler Programme and parental language: a randomised controlled study. Child: care, health and development

Hamer, C (2011) National Literacy Trust, Talk to your Baby: Guidance for developing a strategic approach to speech, language and communication in the early years.

Talk to your baby 2017: Early Language in a Connected World. Yr Ymddiriedolaeth Lythrennedd Genedlaethol <https://literacytrust.org.uk/resources/talk-your-baby-2017-presentations/>

Llywodraeth Cymru (2014a) 'Adolygiad o'r ymarferiad yng ngweithrediad yr elfen cymorth datblygiad iaith cynnar o fewn Dechrau'n Deg: Rhif Ymchwil Gymdeithasol: 62/2014
https://www.llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2019-07/140528-practice-implementation-early-language-development-support-element-within-flying-start-en_0.pdf

Llywodraeth Cymru (2014b) 'Adolygiad y tystiolaeth ymchwil ar effeithiolrwydd gwahanol ddulliau o hyrwyddo datblygiad lleferydd a iaith cynnar' Rhif Ymchwil Gymdeithasol 61/2014
<https://www.llyw.cymru/adolygiad-y-tystiolaeth-ymchwil-ar-effeithiolrwydd-gwahanol-ddulliau-o-hyrwyddo-datblygiad>

Rhaglen Plant Iach Cymru <https://www.llyw.cymru/rhaglen-plant-iach-cymru>

Yr Ymddiriedolaeth Gyfathrebu. Talking About a Generation <https://ican.org.uk/i-cans-talking-point/professionals/tct-resources/more-resources/talking-about-a-generation/>

Dechrau Da <http://www.bookstart.org.uk/>

The Communication Friendly Spaces <http://www.elizabethjarmantraining.co.uk/>

Mae Elklan yn ysgrifennu ac yn cyflwyno cyrsiau achrededig ar leferydd, iaith a chyfathrebu.
<http://www.elklan.co.uk/>

Hanen <http://www.hanen.org/Home.aspx>

Books: The Perfect Language- Learning Tool <http://www.hanen.org/Helpful-Info/Articles/Promoting-Language-with-Books.aspx>

I Can <http://www.ican.org.uk/>

Talking Point <https://ican.org.uk/i-cans-talking-point>

Naw Mis a Mwy <https://icc.gig.cymru/pynciau/naw-mis-a-mwy/naw-mis-a-mwy-llyfr/>

The National Literacy Trust <http://www.literacytrust.org.uk>

Plant a phobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr

Y gweithiwr gofal cartref: canllaw ymarfer <https://gofalcymdeithasol.cymru/cms-assets/documents/Canllawiau-ymarfer-ar-gyfer-gweithwyr-gofal-cartref.pdf>

Comisiynydd Plant Cymru – Dim Drws Anghywir: dod â gwasanaethau ynghyd i ddiwallu anghenion plant – Comisiynydd Plant Cymru – <https://www.complantcymru.org.uk/>

Carers UK Support for carers - We're here to make life better for carers - Carers UK

Cyfarfodydd Grŵp Teulu – Gweithredu Adferol – Gwasanaeth Cyfarfodydd Grŵp Teulu Service « TGP Cymru

Gwaith Ieuentid yng Nghymru: Egwyddorion a Dibenion LLYFRYN
<https://www.cwvys.org.uk/?lang=cy>

Cymorth Blynyddoedd Cynnar Cymru – Amdanom ni | Blynyddoedd Cynnar Cymru

Sgiliau annibyniaeth ymhlith pobl ifanc

'Pan Fydda i'n Barod' Canllaw Arfer Da (2016)

<https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-05/pan-fydda-in-barod-canllaw-arfer-da-mawrth-2016.pdf>

Cerebra – supporting transition for children with a learning disability
<https://cerebra.org.uk/download/factsheet-transition-to-adulthood-in-wales/>

Adnoddau ac arfer gorau ar gyfer pontio: Together for short lives – Transition to adult services resources and best practice gan Together for Short Lives

Cynorthwydd personol gyda phobl ifanc

Hyb Gofal Cymdeithasol Cymru <https://gofalcymdeithasol.cymru/hyb/adnoddau>

<https://socialcare.wales/cms-assets/documents/Guidance-for-the-assessment-of-qualifications-in-the-context-of-Personal-Assistants-April-2016-Cymraeg.pdf>

Dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant ar gyfer Gofal Cymdeithasol yng Nghymru – Comisiynydd Plant Cymru <https://www.complantcymru.org.uk/>

Eiriolaeth broffesiynol annibynnol – Fframwaith safonau a chanlyniadau cenedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer Plant a Phobl Ifanc yng Nghymru – Eiriolaeth www.llyw.cymru

Eiriolaeth ar gyfer pobl ifanc

Gwefan Gofal Cymdeithasol Cymru <https://gofalcymdeithasol.cymru/hub/hub-resource-sub-categories/eiriolaeth>

Trosgynnol Plant Cymru: www.tgpcymru.org.uk

Cefnogaeth Eiriolaeth Cymru <https://www.ascymru.org.uk/>

Advocacy Matters Wales <http://www.advocacymatterswales.co.uk>

Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuencid Cenedlaethol <https://www.nyas.net/services/our-services-in-wales/>

Mind <https://www.mind.org.uk/information-support/guides-to-support-and-services/advocacy/types-of-advocacy/#.W1WkINJKiUk>

Eiriolaeth broffesiynol annibynnol – Fframwaith safonau a chanlyniadau cenedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer Plant a Phobl Ifanc yng Nghymru – Eiriolaeth www.llyw.cymru

Gofal anymataliaeth mewn plant a phobl ifanc

Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/guidance/conditions-and-diseases/neurological-conditions/urinary-incontinence>

BAUS <https://www.baus.org.uk/>

Grŵp cymorth syndrom coluddyn llidus <https://www.theibsnetwork.org/support-groups/>

Gwlychu gwely o dan 19 oed <https://www.nice.org.uk/guidance/cg111/chapter/1-Guidance#children-under-5-years-with-bedwetting>

Cymuned y Bledren a'r Coluddyn <https://www.bladderandbowel.org/bladder/bladder-resources/lifestyle-fluids-and-diet/>

Y GIG – Anymataliaeth wrinol <https://www.nhs.uk/conditions/urinary-incontinence/>

Y GIG – Anymataliaeth ymgarthol <https://www.nhs.uk/conditions/bowel-incontinence/>

ERIC – Gwybodaeth a chyngor <https://eric.org.uk/information/>

Y Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant (NSPCC) – Materion ymataliaeth a diogelu | <https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection/continence-issues>

Bowel and Bladder UK Cyngor ynghylch problemau y Bledren a'r Perfedd ymysg Plant a Phobl Ifanc www.bbuk.org.uk

Gofal i blant sy'n byw gyda chanser

Menter goroesi canser genedlaethol

<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100809113601/http://www.improvement.nhs.uk/cancer/LinkClick.aspx?fileticket=4apVUSvGcow%3d&tabid=214>

National cancer survivorship initiative: new and emerging evidence on the ongoing needs of cancer survivors (2011)

https://eprints.soton.ac.uk/342572/1/The_National_Cancer_Survivorship_Initiative_-_new_and_emerging_evidence.pdf

Cynllun Gofal Diwedd Oes a'r Bwrdd Gweithredu Gofal Lliniarol <http://wales.pallcare.info/>
<https://collaborative.nhs.wales/implementation-groups/end-of-life-care/>

Cymorth Canser Macmillan – <https://www.macmillan.org.uk/>

Gofal Canser Marie Curie –

https://www.mariecurie.org.uk/?gclid=EALaIQobChMI7tjhp9mj3AIV4ZztCh1AOguhEAAAYASAAEgLa1vD_BwE&gclidsrc=aw.ds

Contact Cymru <https://contact.org.uk/wales>

Gofal ar ôl canser

<https://www.macmillan.org.uk/documents/getinvolved/campaigns/campaigns/survivorship/survivorshipreport2009.pdf>

Living with and beyond cancer: taking action to improve outcomes (2013)

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/181054/9333-TSO-2900664-NCSI_Report_FINAL.pdf

Cefnogi Dysgwyr ag Anghenion Gofal Iechyd – Dogfen ganllaw rhif: 215/2017. Mawrth 2017

<https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2018-12/cefnogi-dysgwyr-ag-anghenion-gofal-iechyd.pdf>

LATCH What we do About Us | LATCH Elusen Canser Plant Cymru www.latchwales.org

Young lives Vs Cancer What we do What we do - <https://www.younglivesvscancer.org.uk/what-we-do/>

Diogelu

Gweithdrefnau diogelu – deunyddiau hyfforddi (Oedolion) | Hyb Gwybodaeth a Dysgu

<https://gofalcymdeithasol.cymru/>

Defnyddio dulliau cyfathrebu i ysgogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol

How to Apply Appreciative Inquiry: A Visual Guide (positivepsychology.com)

Motivational Interviewing Resources | Motivational Interviewing Network of Trainers (MINT)
Information to help social care practitioners make the shift to outcomes focused practice. |

<https://gofalcymdeithasol.cymru/>

Solution-Focused Therapy Techniques and Worksheets (+PDF) (positivepsychology.com)

Therapy and Coaching | Courses & In Service Training | BRIEF – mae'n cynnwys fideo defnyddiol sy'n esbonio beth yw Therapi Byr Sy'n Canolbwyntio ar Ddatrysiadau

Cefnogi cynhwysiant digidol unigolion

<https://www.digitalcommunities.gov.wales/cy/>

<https://igdc.gig.cymru/files/cyhoeddiadau/digital-inc-guide-0619-cymraeg-pdf1/>

<https://icc.gig.cymru/files/research/iechyd-y-boblogaeth-mewn-oes-ddigidol/>

<https://cymru.learnmyway.com/>

<https://www.getsafeonline.org/wales/>

<https://www.actionfraud.police.uk/welsh>

<https://www.gov.uk/government/publications/essential-digital-skills-framework>

<https://heiw.nhs.wales/news/digital-capability-framework-for-healthcare-in-wales-pilot/>

Cefnogi plant a phobl ifanc i gyflawni eu potensial addysgol

Ysgolion sy'n gyfeillgar i blant sy'n derbyn gofal yn Awdurdodau Lleol Rhondda Cynon Taf a Merthyr Tudful <https://www.cscjes-cronfa.co.uk/api/storage/c55c0367-9f30-447c-937a-c325816375ef/LAC%20Resources%20Brochure%20Bilingual%202021.pdf>

Cenhadaeth Genedlaethol – Addysg yng Nghymru (Hyd 2020)-

<https://www.gov.wales/education-wales-our-national-mission-update-october-2020-html>

Gwneud gwahaniaeth: canllaw i'r person dynodedig ar gyfer plant sy'n derbyn gofal mewn ysgolion (Llywodraeth Cymru 2017)-

<https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2018-11/making-a-difference-a-guide-for-the-designated-person-for-looked-after-children-in-schools.pdf>

Ymarfer a gaiff ei lywio gan drawma gyda phlant a phobl ifanc

Beacon House | [Adnoddau \(beaconhouse.org.uk\)](http://Adnoddau (beaconhouse.org.uk))

[Dysgwch fwy am effaith trawma ar blant sy'n byw mewn gofal preswyl i blant | Gofal Cymdeithasol Cymru](#)

Iriss | Trauma sensitive practice with children in care

<https://www.iriss.org.uk/resources/insights/trauma-sensitive-practice-children-care>

Harvard Centre | The Developing Child –

<https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/>

Ar gyfer ardaloedd uned nad ydynt yn cyfeirio atynt yma, gweler yr unedau unigol am ragor o wybodaeth am adnoddau cymorth ychwanegol.

Lefel:	3
ODA:	100
Credyd:	18
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae cynnwys yr uned hon yn adlewyrchu'r gwerthoedd, ymddygiad ac egwyddorion sylfaenol y dylid arsylwi arnyn nhw a'u hadlewyrchu mewn ymarfer ym mhob gweithgaredd iechyd a gofal a gyflawnir gan ddysgwyr.</p> <p>Mae'r cynnwys yn adeiladu ar y wybodaeth sylfaenol sydd wedi'i meithrin fel rhan o gymhwyster Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd (Plant a Phobl Ifanc).</p>

Deilliant 1: Egwyddorion a gwerthoedd iechyd a gofal cymdeithasol

1.1 Deddfwriaeth, polisiau cenedlaethol a Chodau Ymddygiad ac Ymarfer

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Dilyn y Codau Ymddygiad ac Ymarfer Proffesiynol yn eich gwaith, a'u hybu
- Ymgorffori egwyddorion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, y Ddeddf Plant (1989) a'r Codau Ymddygiad ac Ymarfer Proffesiynol yn eich gwaith bob dydd

1.2 Dulliau gweithredu seiliedig ar hawliau

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Ymgorffori dull gweithredu seiliedig ar hawliau yn eich ymarfer
- Cefnogi plant a phobl ifanc i gydbwyso eu hawliau a'u cyfrifoldebau wrth sicrhau dyletswydd gofal ar yr un pryd

1.3 Dulliau gweithredu plant-ganolog

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Ymgorffori dulliau gweithredu plentyn-ganolog yn eich ymarfer
- Cefnogi plant a phobl ifanc i gymryd rhan mewn gweithgareddau a phrofiadau sy'n adlewyrchu eu dewisiadau ac sy'n ystyrlon ac yn bleserus
- Cefnogi plant a phobl ifanc i ddatblygu a chynnal sgiliau sy'n helpu i gymryd rhan weithredol mewn gweithgareddau a thasgau bywyd bob dydd sy'n hybu ac yn meithrin annibyniaeth
- Ymgorffori dull gweithredu cydgynhyrchiol wrth weithio gyda phlant a phobl ifanc ac eraill yn y broses gynllunio o ran cymryd rhan mewn gweithgareddau a thasgau bywyd bob dydd sy'n hybu ac yn meithrin annibyniaeth
- Cefnogi plant neu bobl ifanc i wneud penderfyniadau drostynt eu hunain a chymryd rheolaeth o'u bywydau

<ul style="list-style-type: none"> • Ymgorffori egwyddorion cyd-gynhyrchu yn eich ymarfer <p>Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod budd pennaf y plentyn yn hollbwysig bob amser
<p>1.4 Cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant</p> <p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parchu ac yn hybu cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant ac yn herio arferion sy'n gwahaniaethu
<p>1.5 Cymryd risgiau cadarnhaol</p> <p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dilyn a hybu polisiau a gweithdrefnau ar gyfer y gweithle o ran defnyddio asesiadau risg er mwyn helpu plant a phobl ifanc i gymryd risgiau cadarnhaol • Ymgorffori dull gweithredu cydgynhyrchiol sy'n helpu plant a phobl ifanc i gymryd risgiau cadarnhaol • Ymgorffori dull gweithredu cydgynhyrchiol er mwyn cynnal, monitro, gwerthuso ac adolygu asesiadau risg • Ymgorffori dull gweithredu cydgynhyrchiol i reoli materion yn ymwneud â chyfyng-gyngor sy'n codi rhwng yr hawl i gymryd risgiau a diogelwch a llesiant
<p>1.6 Perthnasoedd cadarnhaol a ffiniau proffesiynol</p> <p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meithrin a hybu perthnasoedd cadarnhaol â phlant a phobl ifanc, eu teuluoedd a'u gofalwyr wrth gynnal ffiniau proffesiynol clir ar yr un pryd.
<p>1.7 Cyfathrebu</p> <p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodi, defnyddio a hybu amrywiaeth o ddulliau cyfathrebu er mwyn bodloni anghenion y plant a'r bobl ifanc a gefnogir gennych, a pharchu eu dewisiadau • Addasu dulliau cyfathrebu er mwyn bodloni anghenion y plant a phobl ifanc a gefnogir gennych, a pharchu eu dewisiadau
<p>1.8 Y Gymraeg a diwylliant Cymru</p> <p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyflawni a hybu egwyddorion Mwy na Geiriau yn eich gwaith
<p>1.9 Dulliau cadarnhaol o leihau arferion cyfyngol mewn iechyd a gofal cymdeithasol</p> <p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ymgorffori'r defnydd o ddulliau gweithredu cadarnhaol yn eich ymarfer • Dilyn a hybu polisiau a gweithdrefnau sydd ar waith yn y gweithle i gefnogi ymddygiad
<p>1.10 Myfyrio</p>

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Myfyrio ar y ffordd mae'ch agwedd a'ch ymddygiad yn effeithio ar y plant a phobl ifanc a gefnogir gennych
- Myfyrio ar effaith agwedd ac ymddygiad eraill ar y plant a phobl ifanc a gefnogir gennych
- Defnyddio dulliau myfyrio i wella'r ffordd rydych chi ac eraill yn ymarfer

Deilliant 2: Iechyd a Llesiant

2.1 Llesiant

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Ystyried pwysigrwydd teulu/pobl bwysig eraill y plentyn a chefnogi a meithrin y perthnasoedd hyn er budd y plentyn oni bai bod tystiolaeth y byddai hyn yn niweidiol
- Ystyried pwysigrwydd teulu, ffrindiau a rhwydweithiau cymunedol, a gweithio mewn ffordd sy'n cefnogi, yn datblygu ac yn hybu'r perthnasoedd hyn
- Cydnabod ac ystyried yr hyn sy'n bwysig i blant a phobl ifanc
- Cymryd camau gweithredu lle mae'r hyn sy'n bwysig i unigolion yn gwrthdaro â chynlluniau personol a/neu asesiadau risg
- Cefnogi a hybu llesiant plant a phobl ifanc

2.2 Ffactorau sy'n effeithio ar iechyd a llesiant

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Hybu hunaniaeth, hunan-barch ac ymdeimlad o ddiogelwch a pherthyn i blant a phobl ifanc
- Cefnogi plant a phobl ifanc i gydnabod a dathlu eu galluoedd, eu talentau a'u cyflawniadau
- Ymgorffori dull gweithredu cydgynhyrchiol sy'n helpu ac yn annog plant a phobl ifanc i gymryd rhan mewn amrywiaeth o weithgareddau a phrofiadau a gwneud cynnydd datblygiadol ar lefel sy'n briodol i'w hoedran, eu hanghenion a'u galluoedd
- Ymgorffori dull gweithredu cydgynhyrchiol sy'n sicrhau bod plant a phobl ifanc yn **cyfranogi'n weithredol** cymaint â phosibl ac mor annibynnol a chyfrifol â phosibl
- Cynnwys plant a phobl ifanc mewn gweithgareddau a phrofiadau sy'n eu helpu i ddysgu a datblygu
- Ymgorffori dull gweithredu cydgynhyrchiol wrth weithio gyda phlant a phobl ifanc ac eraill i ddilyn y **broses gynllunio** ar gyfer gweithgareddau a phrofiadau sy'n cefnogi dysgu a datblygu
- Cefnogi plant a phobl ifanc i gymryd rhan mewn gweithgareddau a arweinir gan blant a gweithgareddau a gychwynnir gan oedolion
- Defnyddio dull gweithredu seiliedig ar gryfderau wrth weithio gyda phlant a phobl ifanc

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Rydych yn gwybod sut a ble i gael rhagor o wybodaeth neu gymorth yn ymwneud ag iechyd a llesiant y plant a'r pobl ifanc rydych yn eu cefnogi, a chyfeirio eraill at hynny
- Cydnabod yr effaith mae profiadau a digwyddiadau bywyd wedi'u cael ar fywydau plant a phobl ifanc

2.3 Amgylcheddau cadarnhaol ar gyfer iechyd, llesiant a datblygiad plant a phobl ifanc

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Cefnogi amgylchedd cadarnhaol, diogel, gofalgar, meithringar ac ymatebol sy'n bodloni anghenion iechedd, llesiant, datblygiad ac unigol plant a phobl ifanc

2.4 Chwarae

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Cynnig amrywiaeth o gyfleoedd ar gyfer gwahanol fathau o chwarae
- Addasu'r amgylchedd a'r gweithgareddau er mwyn helpu unigolion i gymryd rhan
- Bodloni anghenion plant a phobl ifanc unigol, a pharchu eu dewisiadau

2.5 Lleferydd, iaith a chyfathrebu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Ystyried anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu plant a phobl ifanc

2.6 Gofal Personol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Cefnogi arferion gofal personol sy'n bodloni anghenion plant a phobl ifanc unigol
- Cefnogi arferion gofal personol plant a phobl ifanc mewn ffordd sy'n eu trin ag urddas a pharch ac sy'n diogelu'r plentyn neu'r person ifanc ac yn eich diogelu chi eich hun rhag niwed neu honiadau o niwed
- Dilyn polisiâu a gweithdrefnau ar gyfer atal a rheoli haint wrth helpu plant a phobl ifanc gydag arferion gofal personol

2.7 Maeth a hydradu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Ystyried unrhyw ofynion maeth a hydradu penodol sydd gan y plant a phobl ifanc rydych yn eu cefnogi
- Darparu deiet cytbwys a hydradu da

Deilliant 3: Ymarfer Proffesiynol fel gweithiwr iechedd a gofal cymdeithasol

3.1 Rolau a chyfrifoldebau'r gweithiwr iechedd a gofal cymdeithasol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Cyflawni eich cyfrifoldebau a'ch atebolrwydd proffesiynol
- Ymgorffori ethos eich sefydliad yn y gweithle
- Helpu eraill i ddeall ethos eich sefydliad
- Ystyried ethos sefydliadau eraill rydych yn gweithio gyda nhw, a'r cysylltiadau â'r rôl a'r gweithle
- Cynnal a hybu arfer da drwy roi gwybod am faterion sy'n effeithio ar les a diogelwch unigolion neu arferion anniogel neu sy'n gwrthdaro ag ethos, polisiâu a gweithdrefnau'r gweithle
- Gweithredu strategaethau i ddelio â heriau sy'n codi yn eich ymarfer
- Dilyn a hybu polisiâu a gweithdrefnau'r **gweithle**

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

<ul style="list-style-type: none"> • Ymgorffori cyfrinachedd yn eich gwaith bob dydd • Dilyn y Codau Ymddygiad Ymarfer Proffesiynol sy'n berthnasol i'ch rôl
<p>3.2 Gweithio mewn partneriaeth</p> <p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ystyried yr amrywiaeth o asiantaethau eraill y gallwch ddod i gysylltiad â nhw, a rolau gweithwyr eraill yn eich sefydliad • Ymgorffori egwyddorion gweithio mewn partneriaeth a chydgyhyrchu wrth weithio gydag eraill • Ymgorffori egwyddorion cyfrinachedd wrth gyfathrebu ag eraill • Datblygu perthnasoedd gwaith da â gweithwyr (proffesiynol) eraill wrth gynnal ffiniau proffesiynol ar yr un pryd
<p>3.3 Gweithio mewn tîm</p> <p>Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cytuno ar gamau ar y cyd • Gweithio mewn ffyrdd sy'n dangos cysondeb
<p>3.4 Ymdrin â gwybodaeth</p> <p>Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dilyn polisiau, gweithdrefnau a phrosesau'r sefydliad/lleoliad wrth ymdrin â gwybodaeth, gan gynnwys: storio, cofnodi, cyfrinachedd a rhannu • Cofnodi gwybodaeth ysgrifenedig â chywirdeb, eglurder, perthnasedd a lefel briodol o fanylder yn amserol.
<p>3.5 Ymddygiad personol gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol</p> <p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynnal ac yn hybu enw da proffesiwn gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol, a dangos arfer gorau ar waith
<p>3.6 Datblygiad proffesiynol parhaus</p> <p>Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bodloni gofynion eich gweithle o ran dysgu a datblygu yn eich rôl • Nodi eich anghenion dysgu a chymorth eich hun gyda'ch rheolwr er mwyn datblygu a dilyn cynllun datblygu personol i'w bodloni, gan gynnwys llythrennedd, rhifedd a chymhwysedd digidol • Paratoi ar gyfer gwaith goruchwylio ac arfarnu a chyfrannu at hynny • Nodi a gweithio tuag at nodau a thargedau sy'n cyflawni eich rôl a'ch cyfrifoldebau • Gwerthuso eich ymarfer gydag unigolion ac eraill a myfyrio ar adborth er mwyn nodi ffyrdd posibl o wella eich ymarfer • Gwerthuso a dangos y ffyrdd mae adborth wedi gwella eich ymarfer • Gwerthuso sut mae gweithgareddau dysgu wedi gwella eich ymarfer
<p>Deilliant 4: Diogelu plant a phobl ifanc</p>

4.1 Fframweithiau deddfwriaethol ym maes Diogelu

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Dilyn a hybu polisiau a gweithdrefnau lleol, a rhai'ch gweithlu, o ran diogelu unigolion

4.2 Diogelu plant a phobl ifanc rhag niwed, camdriniaeth ac esgeulustod

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Hybu ac yn cefnogi diogelu unigolion
- Sefydlu, datblygu a chynnal perthnasoedd sy'n cefnogi ymddiriedaeth a chysylltiad ag unigolion
- Cefnogi unigolion i aros yn ddiogel
- Diogelu'ch hun rhag honiadau o niwed neu gamdriniaeth

4.3 Ffactorau, sefyllfaoedd a gweithredoedd sy'n gallu arwain neu gyfrannu at niwed, camdriniaeth neu esgeulustod

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Nodi'r ffactorau, y sefyllfaoedd neu'r ymddygiad a allai arwain at niwed, camdriniaeth neu esgeulustod
- Hybu arferion diogel a lleihau'r risgiau o niwed, camdriniaeth neu esgeulustod i unigolion
- Dilyn a hybu polisiau a gweithdrefnau eich gweithle ar gyfer codi pryderon am ffactorau, sefyllfaoedd neu ymddygiad a allai arwain at niwed, camdriniaeth neu esgeulustod

Deilliant 5: Iechyd a Diogelwch mewn iechyd a gofal cymdeithasol

5.1 Iechyd a diogelwch yn y gweithle

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Cyflawni cyfrifoldebau yn unol â deddfwriaeth iechyd a diogelwch
- Cefnogi eraill i gyflawni eu cyfrifoldebau yn unol â deddfwriaeth iechyd a diogelwch
- Cadw at bolisiau a gweithdrefnau iechyd a diogelwch eich gweithle
- Dilyn a hybu prosesau'r gweithle ar gyfer cofnodi a rhoi gwybod am unrhyw bryderon neu ddigwyddiadau yn ymwneud ag iechyd a diogelwch

5.2 Asesiadau risg iechyd a diogelwch

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Sicrhau ymarfer diogel drwy gynnal asesiadau risg fel rhan o'ch gwaith bob dydd

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- Cydymffurfio ag asesiadau risg iechyd a diogelwch ar gyfer eich gweithle a gweithdrefnau rhoi gwybod am bryderon neu ddigwyddiadau

5.3 Diogelwch tân

Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:

- Cadw at weithdrefnau eich lleoliad gwaith mae'n rhaid eu dilyn yn achos tân

<ul style="list-style-type: none"> • Cyflawni eich cyfrifoldebau yn unol â deddfwriaeth atal tân
5.4 Atal a rheoli haint
<p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dilyn a hybu ymarfer hylendid da • Gweithredu polisïau a gweithdrefnau eich gweithle wrth atal a rheoli haint • Dilyn a hybu techneg golchi dwylo a ddefnyddir i atal haint rhag lledaenu
5.5 Diogelwch bwyd
<p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dilyn ac yn hybu polisïau a gweithdrefnau eich gweithle o ran diogelwch bwyd
5.6 Sylweddau peryglus
<p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dilyn ac yn hyrwyddo polisïau a gweithdrefnau eich gweithle ar gyfer storio, defnyddio a gwaredu sylweddau peryglus
5.7 Diogelwch yn y lleoliad gwaith
<p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cadw at y trefniadau sydd ar waith i sicrhau eich bod chi, unigolion a phobl eraill yn ddiogel yn y lleoliad gwaith • Cadw at bolisïau a gweithdrefnau eich gweithle o ran gweithio'n unigol, gan roi gwybod ble ydych ac am fynediad i'r lleoliad gwaith
5.8 Rheoli straen
<p>Rydych yn gallu gweithio a chefnogi pobl eraill i weithio mewn ffyrdd sy'n:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rheoli llesiant drwy amrywiaeth o systemau cymorth.

Uned 365

Hybu ymarfer craidd mewn lechyd a Gofal Cymdeithasol (Plant a Phobl Ifanc)

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

- Gweler yr adran ar asesu isod.

Canllawiau cyflwyno

Mae cymhwyster Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc) yn cael ei ategu gan uned orfodol – **Hybu ymarfer craidd mewn lechyd a Gofal Cymdeithasol (Plant a Phobl Ifanc)**.

Mae'r uned hon yn cynnwys pum deilliant sy'n adlewyrchu cymhwyso elfennau gwybodaeth a gwmpesir yng nghymhwyster **Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd**:

1. Egwyddorion a gwerthoedd
2. Iechyd, llesiant, dysgu a datblygu
3. Ymarfer proffesiynol fel gweithiwr iechyd a gofal cymdeithasol
4. Diogelu unigolion
5. Iechyd a Diogelwch mewn iechyd a gofal cymdeithasol

Mae'r pum maes hyn yn adlewyrchu'r egwyddorion craidd sydd wrth wraidd ymarfer pob gweithiwr yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol ac maen nhw'n adlewyrchu'r wybodaeth sylfaenol y bydd dysgwyr wedi'i meithrin drwy gymhwyster Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd (Plant a Phobl Ifanc). Mae'r cynnwys wedi'i ddatblygu i danlinellu'r gwerthoedd, egwyddorion ac ymddygiad craidd y dylai unrhyw ddysgwr sy'n gweithio mewn rôl Lefel 3 Iechyd a gofal cymdeithasol eu dangos drwy'r amser yn eu gwaith. Fel y cyfryw, mae cynnwys yr uned wedi'i strwythuro'n wahanol i unedau ymarfer eraill yn y cymhwyster hwn.

Bwriedir i gynnwys yr uned hon gael ei gyflwyno mewn ffordd gyfannol a dylai'r elfennau ymarfer a amlinellir yma fod yn sail i'r holl unedau dewisol a ddewisir gan ddysgwr. Bydd yr unedau dewisol unigol yn tanlinellu meysydd sy'n gyson â'r cynnwys hwn yn benodol.

Dull asesu

Bydd y cynnwys gorfodol yn cael ei asesu'n gyfannol fel rhan o'r tasgau strwythuredig. Dylai'r gwaith o ymgorffori'r gwerthoedd, egwyddorion ac ymddygiad sy'n ffurfio'r cynnwys hwn gael ei adlewyrchu yn holl ymarfer dysgwr, ac felly dylai gael ei ddangos drwy ofynion y tasgau strwythuredig.

Mae'n bwysig bod tiwtoriaid ac aseswyr mewnol yn nodi unrhyw achos lle nad yw dysgwr yn adlewyrchu'r gwerthoedd, egwyddorion ac ymddygiad o fewn yr uned hon yn ystod ei waith. Yna, bydd angen ymgorffori dysgu ymhellach, gan ofyn am ragor o dystiolaeth bod y dysgwr wedi datblygu mewn ffordd sy'n adlewyrchu'r gwerthoedd craidd.

Mae **cyfranogiad gweithredol** yn ffordd o weithio sy'n ystyried unigolion yn bartneriaid gweithredol yn eu gofal neu gymorth eu hunain yn hytrach na bod yn dderbynwyr goddefol. Mae'n cydnabod hawl pob unigolyn i gymryd rhan weithredol mewn gweithgareddau a pherthnasoedd bywyd pob dydd mor annibynnol â phosibl.

Mae **codau ymddygiad ac ymarfer proffesiynol** yn cynnwys y Cod Ymarfer Proffesiynol ar gyfer Gofal Cymdeithasol; Cod Ymddygiad GIG Cymru ar gyfer Gweithwyr Cymorth Gofal Iechyd yng Nghymru, a'r Cod Ymarfer ar gyfer Cyflogwyr GIG Cymru ac unrhyw ganllawiau ymarfer ychwanegol a gyhoeddir gan GIG Cymru neu reoleiddwyr iechyd neu ofal cymdeithasol yng Nghymru, e.e. Canllawiau Ymarfer ar gyfer Gweithwyr Gofal Preswyl Plant sydd wedi Cofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru.

Gall **cymhwysedd digidol** gael ei adnabod fel llythrennedd digidol neu dechnoleg gwybodaeth a chyfathrebu.

Gall **ffactorau sy'n effeithio ar iechyd a llesiant** gynnwys amgylchiadau andwyol neu drawma cyn neu yn ystod genedigaeth; cyflyrau sbectrum awtistig; dementia; amgylchiadau teuluol; bregusrwydd; niwed neu gam-drin; anaf; anabledd dysgu; cyflyrau meddygol (cronig neu aciwt); iechyd meddwl; anabledd corfforol; iechyd corfforol gwael; tlodi; anghenion dwys neu gymhleth; anghenion synhwyraidd; amddifadedd cymdeithasol; camddefnyddio sylweddau.

Techneg golchi dwylo – gan ddefnyddio canllawiau cenedlaethol a rhyngwladol.

Deddfwriaeth iechyd a diogelwch – gan gynnwys:

- Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974
- Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999
- Rheoliadau'r Gweithle (Iechyd, Diogelwch a Llesiant) 1992
- Rheoliadau Gweithrediadau Codi a Chario 1992
- Rheoliadau Darparu a Defnyddio Cyfarpar Gwaith 1998
- Rheoliadau Gweithrediadau Codi a Chyfarpar Codi 1998
- Rheoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau neu Ddigwyddiadau Peryglus 2013
- Rheoliadau Cyfarpar Diogelu Personol yn y Gwaith 1992
- Rheoliadau Rheoli Sylweddau Peryglus i Iechyd (COSHH) 2002
- Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Diogelwch Tân) 2005
- Rheoliadau (Diogelwch) Cyfarpar Trydanol 1994
- Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999

Gweithio unigol - gweithwyr unigol yw'r rhai sy'n gweithio ar eu pen eu hunain heb oruchwyliaeth agos nac uniongyrchol, er enghraifft:

- Pobl sy'n gweithio gartref
- Pobl sy'n gweithio ar eu pen eu hunain am gyfnodau hir
- Pobl sy'n gweithio y tu allan i oriau gwaith arferol
- Gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol sy'n ymweld â safleoedd eraill.

Mae **Erail** yn cynnwys cydweithwyr, gweithwyr neu weithwyr proffesiynol eraill a theuluoedd neu ofalwyr y dewch i gysylltiad â nhw wrth ofalu am unigolyn a'i gefnogi.

Mae **Gofal personol** yn cynnwys hylendid personol, ymolchi, brwsio dannedd ac ati.

Mae **Proses Gynllunio** yn cynnwys nodi nodau neu ganlyniadau a'i gwneud yn bosibl i gymryd rhan mewn gweithgareddau; monitro, adolygu a gwerthuso cynlluniau.

Polisiâu a gweithdrefnau – ffyrdd o weithio cyfrwymol y cytunir arnyn nhw'n ffurfiol sy'n gymwys mewn sawl lleoliad. Lle nad oes polisiâu a gweithdrefnau yn bodoli, mae'r term yn cynnwys ffyrdd eraill o weithio y cytunir arnyn nhw.

Mae **dulliau gweithredu cadarnhaol** yn seiliedig ar egwyddorion gofal person-ganolog:

- Dod i adnabod unigolyn
- Parchu a gwerthfawrogi ei hanes a'i gefndir a'i ddealltwriaeth:
 - Ei hoff bethau a'i gas bethau
 - Ei sgiliau a'i alluoedd
 - Yr hyn sy'n well ganddo o ran dull cyfathrebu a strwythurau cymorth
- Deall effaith ei amgylchedd arno a defnyddio hyn i nodi ffyrdd o gynorthwyo pobl yn gyson ym mhob agwedd ar y gofal maen nhw'n ei gael.

Mae'n hanfodol meithrin perthnasoedd da, a dylid gweithredu mewn ffordd gadarnhaol drwy'r amser. Maen nhw'n hanfodol pan fydd rhywun dan bwysau; yn ofidus; ag ofn; yn orbryderus neu'n ddig ac mewn perygl o ymddwyn mewn ffordd sy'n heriol i'w ddiogelwch ef neu hi a / neu ddiogelwch eraill.

Mae dulliau gweithredu cadarnhaol yn cynnwys gweithio gydag unigolyn a'i systemau cymorth er mwyn:

- Ceisio deall beth mae rhywun yn ei deimlo a pham ei fod yn ymateb fel y mae;
- Lle bo modd, gwneud unrhyw newidiadau sydd eu hangen ac ymyrryd yn gynnar yn y broses er mwyn ceisio atal sefyllfaoedd anodd yn y lle cyntaf;
- Deall beth y mae angen ei gynllunio a'i gyflwyno er mwyn cynorthwyo'r unigolyn i reoli gofid a dicter mewn ffordd sy'n lleihau'r angen i ymddwyn mewn ffordd sy'n herio unrhyw gyfyngiadau.

Mae **arferion cyfyngol** yn amrediad eang o weithgareddau sy'n atal unigolion rhag gwneud pethau maen nhw am eu gwneud neu sy'n eu hannog i wneud pethau nad ydyn nhw am eu gwneud. Gallant fod yn amlwg iawn neu'r mymryn lleiaf. Dylid eu deall fel rhan o gontinwmm, o gyfyngu ar ddewis, i ymateb adweithiol i ddigwyddiad neu argyfwng, neu os yw rhywun yn mynd i niweidio ei hun neu eraill yn ddifrifol.

Y sawl sy'n darparu gwasanaethau gofal a chymorth i unigolion yw'r **Gweithiwr**.

Lleoliad lle darperir gofal a chymorth e.e. gofal preswyl i blant, cartref yr unigolyn ei hun, gofal maeth ac ati yw'r **Gweithle**

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau.

Uned 401

Defnyddio asesiadau i ddatblygu cynlluniau personol

Lefel:	4
ODA:	35
Credyd:	6
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i ddefnyddio gwybodaeth asesu i ddatblygu cynlluniau personol ar gyfer darparu gofal a chymorth sy'n cyflawni canlyniadau penodol. Yng nghyd-destun yr uned hon, mae 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion neu blant a phobl ifanc. Byddai'r broses o asesu ymarfer yn cynnwys teuluoedd/gofalwyr lle bo'n briodol.

Deilliant dysgu:

1. Gwaith asesu a chynllunio gofal a chymorth

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Deddfwriaeth, polisiau cenedlaethol a chanllawiau sy'n ymwneud ag asesu anghenion unigolion
- 1.2 Sut mae'r adnodd asesu a chymhwysedd cenedlaethol yn cael ei ddefnyddio i gynnal asesiadau
- 1.3 Y rhesymau dros y 'Set Ddata Graidd Ofynnol Genedlaethol'
- 1.4 Pwysigrwydd pum elfen gwaith asesu
- 1.5 **Elfennau allweddol** asesiad o angen
- 1.6 **Prif ffocws** asesiad
- 1.7 Beth yw ystyr asesiad 'wedi'i liwio gan ganlyniadau'
- 1.8 Hawliau unigolion i gael cymorth eirioli ar gyfer eu hasesiad
- 1.9 Gofynion darparu ac adolygu cynlluniau gofal a chymorth
- 1.10 Egwyddorion cynlluniau gofal a chymorth, a'r gofynion o ran eu fformat a'u cynnwys
- 1.11 Sut y bernir anghenion gofal a chymorth cymwys
- 1.12 Y defnydd o daliadau uniongyrchol ar gyfer gofal a chymorth
- 1.13 Cyfrifoldebau awdurdodau lleol am asesu oedolion a phlant yn yr ystad ddiogel
- 1.14 Pan all fod angen asesiad integredig/arbenigol a phwy all fod yn rhan ohono
- 1.15 Trefniadau codi ffioedd am ofal a chymorth cymwys mewn ardal leol

Amrediad

Elfennau allweddol - cydgynhyrchu, dull gweithredu seiliedig ar gryfderau, canolbwyntio ar ganlyniadau

Prif ffocws - adeiladu ar gryfderau ac asedau unigolyn, gan gynnwys ei alluoedd a'i deulu/cymuned

Deilliant dysgu:

2. Defnyddio gwybodaeth asesu a chynlluniau gofal a chymorth i ddatblygu cynlluniau personol

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Eich rôl eich hun wrth ddatblygu cynlluniau personol a'r prosesau mae'n rhaid eu dilyn
- 2.2 Ffyrdd o weithio i feithrin perthnasoedd cadarnhaol a chefnogol ag unigolion, eu teuluoedd/gofalwyr gan gynnwys dysgu am eu bywydau bob dydd, hanes a diwylliant
- 2.3 Sut i gael sgysiau ystyrllon ag unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr am yr hyn sy'n bwysig iddyn nhw a'r cymorth sydd ei angen arnyn nhw
- 2.4 Sut i ymdrin â gwrthdaro rhwng safbwyntiau a dewisiadau unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr
- 2.5 Protocolau ar gyfer cael a chadarnhau cydsyniad:
 - unigolion a theuluoedd/gofalwyr wrth rannu gwybodaeth â gwasanaethau a gweithwyr proffesiynol
 - unigolion wrth rannu gwybodaeth â theuluoedd/gofalwyr ac eraill
- 2.6 Pwysigrwydd peidio â barnu amgylchiadau personol unigolion, eu teuluoedd/gofalwyr na'r ffordd maen nhw am fyw eu bywydau

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.7 Adolygu gwybodaeth er mwyn nodi anghenion a aseswyd yr unigolyn, a'i ganlyniadau a nodwyd
- 2.8 Cadarnhau gyda'r unigolyn ei anghenion a aseswyd, canlyniadau a nodwyd a sut yr hoffai gael cymorth i gyflawni'r rhain
- 2.9 Ymgorffori dull cydgynhyrchiol o ddatblygu cynllun personol seiliedig ar gryfderau, sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau sy'n nodi cymorth gan:
 - deuluoedd, ffrindiau, rhwydweithiau a chymunedau
 - y gwasanaeth/gweithwyr
- 2.10 Cefnogi'r unigolyn i ystyried risgiau posibl a chytuno ar sut y gellir rheoli'r rhain
- 2.11 Sicrhau bod y cynllun yn cynnwys elfen o hyblygrwydd er mwyn cefnogi canlyniadau cadarnhaol
- 2.12 Cefnogi'r unigolyn i ddeall sut bydd y cynllun personol yn cael ei roi ar waith
- 2.13 Cytuno ar y ffordd y bydd y cynllun personol yn cael ei fonitro, ei adolygu a'i addasu er mwyn bodloni anghenion newidiol
- 2.14 Sicrhau bod y cynllun personol yn cael ei gofnodi a'i fod ar gael mewn fformat hygyrch i'r unigolyn

Uned 401

Defnyddio asesiadau i ddatblygu cynlluniau personol

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Mae'r cyfeiriadau yn y canllawiau at 'y Ddeddf' yn ymwneud â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

Codi tâl ac asesiadau ariannol:

Gwnaeth Rhan 5 o'r Ddeddf ddisodli deddfwriaeth flaenorol, gan alluogi awdurdodau lleol i osod ffi am unrhyw ofal a chymorth preswyl a di-breswyl a ddarperir neu a drefnir ganddyn nhw ar gyfer oedolion, yn ôl eu disgrisiwn. Cyflwynodd y Ddeddf un set o drefniadau codi ffioedd ac asesiadau ariannol yn hytrach na'r trefniadau gwahanol oedd gynt ar gyfer codi ffioedd am ofal a chymorth preswyl a di-breswyl. Cedwir uchafswm ffi wythnosol a "byffer", yn ogystal â therfyn cyfalaf i'w ddefnyddio i benderfynu pwy sy'n talu'r gost lawn am eu gofal preswyl eu hunain.

Mae'r rheoliadau yn gwahardd codi ffi ar blant a phobl ifanc o dan 18 oed (neu eu rhieni neu eu gwarcheidwaid) am y gofal a'r cymorth a ddarperir o dan Ran 4 o'r Ddeddf.

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i ddefnyddio cynlluniau taliadau gohiriedig gorfodol ar gyfer gofal preswyl. Mae cytundebau taliadau gohiriedig yn galluogi unigolyn i 'ohirio' gwerthu ei gartref (neu ased arall) er mwyn talu costau ei ofal preswyl tan yn ddiweddarach, pan fo'n fwy priodol iddo wneud hynny. Yn hytrach, ei awdurdod lleol sy'n talu am ei ofal preswyl, gan warantu'r costau hyn yn erbyn gwerth ei eiddo, drwy osod morgais cyfreithiol cyntaf arno.

Gall awdurdod lleol godi cyfradd unffurf isel am ddarparu gwasanaethau ataliol neu gymorth i oedolion, er na ellir gwneud hyn am wasanaethau ataliol i blant. Noder na ellir codi ffi am ddarparu gwybodaeth na chyngor o dan y Ddeddf, ond gellir codi cyfradd unffurf am gymorth.

Mae'r Ddeddf yn nodi'r unigolion hynny na ellir codi ffi arnyn nhw, ynghyd â'r mathau o ofal a chymorth i oedolion na ellir codi ffi amdanynt e.e. chwe wythnos o ofal am ddim yn y cartref yn dilyn cyfnod yn yr ysbyty.

Taliadau uniongyrchol

Yn ôl y Ddeddf mae taliadau uniongyrchol yn ei gwneud yn haws i rywun gael dewis go iawn a rheolaeth dros y ffordd y cyflawnir eu canlyniadau personol: mae'n annog eu defnyddio. Lle nodwyd anghenion gofal a chymorth cymwys, neu anghenion cymorth yn achos gofalwr, ac mae'r

unigolyn hwnnw, neu ei gynrychiolydd, yn nodi ei fod am gael un, rhaid gwneud taliadau uniongyrchol ym mhob achos lle maen nhw'n ei gwneud yn bosibl i gyflawni canlyniadau personol.

Bwriedir i daliadau uniongyrchol gael eu defnyddio mewn ffordd hyblyg ac arloesol, ac ni ddylid cyfyngu ar eu defnydd yn afresymol, oni bai eu bod yn cael eu defnyddio i fodloni anghenion gofal a chymorth cymwys. Mae'r Ddeddf yn dileu rhai mathau o daliadau sy'n cael eu heithrio ar hyn o bryd (gyda mesurau diogelu priodol).

Newid allweddol yw y gall taliadau uniongyrchol gael eu darparu ar gyfer unrhyw angen a nodir o ran cymorth mae angen i awdurdod lleol ei fodloni, yn wahanol i'r hyn oedd yn digwydd o'r blaen, mewn lleoliadau preswyl tymor hir.

Bydd oedolyn, plentyn / ei deulu neu ei ofalwr yn gallu defnyddio ei daliadau uniongyrchol i brynu ei ofal a'i gymorth yn uniongyrchol oddi wrth ei awdurdod lleol os yw'n dymuno (a waharddwyd o'r blaen).

Roedd y rheoliadau blaenorol ar gyfer taliadau uniongyrchol yn caniatáu cyflogi perthnasau agos oedd yn byw ar yr un aelwyd, ar yr amod bod yr awdurdod lleol yn cytuno bod angen hyn er mwyn bodloni gofynion yr unigolyn. Bellach, mae hyn yn cael ei weld a'i fynegi'n fwy cadarnhaol ar yr amod nad oes gan yr awdurdod lleol unrhyw amheuan ynghylch dymuniad yr unigolyn i gael trefniant o'r fath, a'i fod yn sicr bod canlyniadau personol yr unigolyn yn cael eu cyflawni drwy'r fath drefniant.

Mae llawer o bobl yn defnyddio'r taliad uniongyrchol i ddod yn gyflogwr e.e. drwy gyflogi cynorthwydd personol (PA). Os felly, dylai'r awdurdod lleol roi cyngor clir i bobl ar eu cyfrifoldebau wrth reoli taliadau uniongyrchol.

Yn gyffredinol, dylai pobl gael cymorth i allu parhau i gael taliad uniongyrchol lle na allant neu nad ydyn nhw'n fodlon rheoli un.

Cymhwysedd am ofal a chymorth

Bydd gan yr unigolyn angen cymwys am ofal a chymorth os bydd asesiad yn nodi mai dim ond os yw'r awdurdod lleol yn gweithio gydag ef i baratoi cynllun gofal a chymorth, neu gynllun cymorth i ofalwr, ar y cyd ac yn sicrhau bod y cynllun yn cael ei gyflawni, y gall oresgyn rhwystrau i gyflawni ei ganlyniadau personol.

Os na all darparu gofal a chymorth helpu'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol, nid ystyrir cymhwysedd o gwbl. Ni fwriedir i'r meini prawf cymhwysedd herio gwasanaethau gofal a chymorth awdurdodau lleol mewn ffyrdd na allant eu hateb (fel darparu gofal iechyd, cyflogaeth, neu addysg).

Os na ellir cyflawni canlyniadau personol yr unigolyn, neu na ellir eu cyflawni'n ddigonol, drwy'r gofal a'r cymorth a gydgyssylltir ganddo ef ei hun, neu ei deulu neu ei ofalwr yn unig, bydd gan yr unigolyn angen cymwys.

Mae'r penderfyniad o ran cymhwysedd yn llifo'n naturiol o'r broses asesu. Rhaid i'r pum elfen gael eu hystyried yn yr asesiad, ac ar sail hyn penderfyniad p'un a oes gan y person anghenion cymwys. Nid oes unrhyw drothwyon o ran cymhwysedd mwyach. Nid oes a wnelo pennu cymhwysedd â rhoi hawl i unrhyw un gwasanaeth; mae a wnelo â darparu mynediad at ofal a chymorth er mwyn cyflawni canlyniadau personol.

Noder bod yn rhaid i'r Set Ddata Graidd Ofynnol Genedlaethol (NMDS) gael ei chwblhau fel rhan o'r asesiad cychwynnol.

Mae'r rheoliadau yn nodi'n benodol anghenion sy'n bodloni meini prawf cymhwysedd plant. Rhaid nodi p'un a fyddai peidio â bodloni'r angen yn cael effaith andwyol ar ddatblygiad y plentyn. Rhaid sicrhau bod y gwaith o asesu anghenion plant yn ymwneud â sicrhau eu budd gorau, a diogelu eu lles.

Rhan allweddol o'r gwaith asesu yw nodi p'un a yw'n rhesymol amau bod oedolyn neu blentyn yn cael ei gam-drin, ei esgeuluso neu ei niweidio mewn ffordd arall, neu ei fod yn wynebu'r risg o hynny.

Elfennau allweddol asesiad o angen:

O dan y Ddeddf, fe'i gwnaed yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud newidiadau sylweddol i'r ffordd maen nhw'n ymateb i unigolion ag anghenion gofal a chymorth a'r gwasanaethau maen nhw'n eu comisiynu. Yn sgil gweithredu'r Ddeddf, bu angen newid ymarfer asesu, gan roi'r gorau i nodi pa wasanaethau sydd eu hangen ar unigolyn, a rhoi pwyslais ar y gofal a'r cymorth sydd eu hangen ar yr unigolyn er mwyn cyflawni'r canlyniadau personol sy'n bwysig iddo – canlyniadau a nodwyd drwy sgwrs barchus ynglŷn â'r ffordd mae'r unigolyn a/neu ei deulu am gael rheolaeth dros y penderfyniadau a wneir am ei ofal a'i gymorth.

Dylai'r broses asesu fod yn seiliedig ar egwyddorion cydgynhyrchu fel bod ymarferwyr ac unigolion yn rhannu'r pŵer i gynllunio gyda'i gilydd. Gallai hyn olygu newid yn y berthynas rhwng gweithwyr proffesiynol a'r bobl sy'n defnyddio gwasanaethau. Yn achos gweithwyr proffesiynol bydd yn bwysig peidio â bod ofn mentro, a galluogi a grymuso unigolion.

Ystyrir bod datblygu dull gweithredu seiliedig ar gryfderau yn agwedd allweddol ar sicrhau cydweithio rhwng yr unigolyn sy'n cael cymorth a'r gweithiwr neu'r gweithwyr proffesiynol sy'n darparu cymorth iddo, gan gydweithio i bennu canlyniadau sy'n seiliedig ar gryfderau ac asedau'r unigolyn.

Nid ar broblemau na diffygion y rhoddir y prif bwyslais, ond ar adeiladu ar adnoddau ac asedau pobl, gan gynnwys cryfderau, galluoedd a theuluoedd neu gymunedau pobl. Efallai yr hoffai ymarferwyr ddefnyddio'r rhestr ganlynol er mwyn ystyried eu hymarfer eu hunain:

- Wedi'i lywio gan ganlyniadau: elfen ganolog dull gweithredu seiliedig ar gryfderau yw'r graddau mae pobl eu hunain yn nodi'r canlyniadau yr hoffen nhw eu cyflawni yn eu bywydau (i'r rheini â chyfrifoldeb rhiant dros blant dan 16 oed, y canlyniadau yr hoffen nhw eu gweld i'w plentyn) a bydd ymarferwyr wedyn yn gweithio gyda nhw er mwyn cyflawni'r canlyniadau a ddymunir.
- Y gallu i ddeall a datblygu ymatebion cymunedol i'r angen am ofal a chymorth ymhlith unigolion, yn hytrach nag asesu gwasanaethau.
- Lleihau'r ddibyniaeth ar ddulliau gweithredu rhagnodol ffurfiol a phwysleisio ymhellach yr angen i arddel barn broffesiynol. Dylai gweithwyr proffesiynol symud tuag at rymuso, gan gadw lles a/neu lesiant yr unigolyn mewn cof drwy'r amser.
- Cynnal asesiadau mewn modd sy'n gymesur â difrifoldeb yr angen am ofal a chymorth, a chymhlethdod y sefyllfa.

Adnodd asesu a chymhwysedd cenedlaethol

Rhaid i asesiadau, ar lefel sylfaenol, gofnodi gwybodaeth yn unol â'r adnodd asesu a chymhwysedd cenedlaethol, sy'n cynnwys y set ddata graidd ofynnol genedlaethol a dadansoddiad sy'n seiliedig ar bum elfen asesu:

- asesu ac ystyried amgylchiadau'r person;
- ystyried ei ganlyniadau personol;
- asesu ac ystyried unrhyw rwystrau i gyflawni'r canlyniadau hynny;
- asesu ac ystyried unrhyw risgiau i'r person os nad yw'r canlyniadau'n cael eu cyflawni; a
- asesu ac ystyried cryfderau a galluoedd y person.

Mae'r broses asesu yn gofyn i ymarferwyr gynnal trafodaethau â phobl er mwyn nodi beth sy'n bwysig iddyn nhw a'r canlyniadau personol maen nhw am eu cyflawni (ac yn achos plant, y canlyniadau mae unrhyw un â chyfrifoldeb rhiant drostynt am eu cyflawni ar ran y plentyn), a pha gyfraniad y gall yr unigolyn a'i deulu neu'r gymuned ehangach ei wneud i gyflawni'r canlyniadau hynny.

Dylai asesiadau effeithiol fod yn brofiadau gwerthfawr ynddynt eu hunain. Dylen nhw feithrin gwell dealltwriaeth o sefyllfa rhywun, nodi'r dull gweithredu mwyaf priodol, a llunio cynllun ar gyfer y ffordd y byddan nhw'n cyflawni eu canlyniadau personol.

Cynllun personol – mae cynllun personol yn nodi'r ffordd mae anghenion gofal a chymorth yn cael eu bodloni. Dylai unigolion chwarae rhan yn y gwaith o baratoi eu cynllun gofal a chymorth eu hunain cymaint â phosibl. Gellir cyfeirio at y cynllun personol fel y cynllun darparu gwasanaethau hefyd.

Egwyddorion cynlluniau gofal a chymorth, a'r gofynion o ran fformat a chynnwys

Rhaid i ddyletswyddau cyffredinol y Ddeddf gael eu dilyn wrth lunio cynlluniau, a ddylai ganolbwyntio ar yr unigolyn, hybu llesiant a bod yn seiliedig ar ganlyniadau. Mae hefyd yn bwysig eu bod yn glir ac yn gryno, yn defnyddio iaith a dulliau cyfathrebu priodol, ac mewn fformat hygyrch fel y gall yr unigolyn helpu i gynllunio ei gynllun a'i ddeall.

Mae diogelu yn rhedeg drwy'r Ddeddf a bydd angen i bob ymarferydd fod yn effro i unrhyw risg o niwed i'r unigolyn neu i eraill. Bydd gwaith cynllunio gofal a chymorth yn archwilio'r ymatebion posibl i'r risgiau hyn, ac yn cytuno ar dulliau o reoli risg a/neu liniaru risg.

Hefyd, rhaid i gynlluniau gael eu hintegreiddio lle bo modd (a'i bod yn briodol i wneud hynny), gydag ymarferwyr yn cymryd perchenogaeth ohonyn nhw ac yn eu gweithredu ar y cyd. Er enghraifft, eu hintegreiddio ar draws iechyd a gofal cymdeithasol, neu ofal cymdeithasol ac addysg.

Rhaid i'r awdurdodau lleol a'r bwrdd iechyd lleol (BILI) ac Ymddiriedolaethau'r GIG gytuno ar fformat y cynllun cymorth, a rhaid iddo fod yn gyson ar draws yr ôl troed BILI rhanbarthol o leiaf. Rhaid iddyn nhw gydweithio er mwyn sicrhau bod templedi lleol ac arbenigol ar gyfer cynlluniau cymorth yn bodloni'r set ddata graidd ofynnol genedlaethol a'r cynnwys angenrheidiol.

Rhaid i waith cynllunio adlewyrchu strategaeth 'Mwy na Geiriau' Llywodraeth Cymru, sy'n golygu bod yn rhaid i awdurdodau lleol fod yn rhagweithiol a galluogi pobl i gyfathrebu a chyfranogi drwy gyfrwng y Gymraeg.

Dylai'r cynllun gwmpasu'r canlynol o leiaf:

- canlyniadau personol sydd wedi cael eu nodi gan yr unigolyn, a'r camau i'w cymryd er mwyn helpu i'w cyflawni gan yr awdurdod lleol ac eraill
- yr angen neu'r anghenion gofal a chymorth sy'n cael eu bodloni
- y trefniadau adolygu a sut y mesurir cynnydd

Lle y bo'n briodol dylai cynlluniau hefyd nodi:

- rolau a chyfrifoldebau'r unigolyn, gofalwyr ac aelodau o'r teulu
- yr adnoddau (gan gynnwys adnoddau ariannol) sydd eu hangen ar bob parti
- unrhyw daliadau uniongyrchol sy'n cyfrif am eich holl gynllun neu ran ohono

Gofynion darparu ac adolygu cynlluniau gofal a chymorth

Rhaid i awdurdodau lleol ddarparu, a pharhau i adolygu, gynlluniau gofal a chymorth plant ac oedolion, ynghyd â chynlluniau gofal gofalwyr, sydd ag anghenion sy'n bodloni'r meini prawf cymhwysedd.

Mae'r ddyletswydd hon hefyd yn gymwys i bobl lle mae'r awdurdod lleol o'r farn bod ei hangen er mwyn bodloni eu hanghenion er mwyn eu diogelu rhag camdriniaeth, esgeulustod neu (yn achos plant) fath arall o niwed, neu'r risg o hynny.

Gall llawer o anghenion gofal a chymorth unigolion gael eu bodloni heb gynllun ffurfiol. Mewn achosion o'r fath, dylai'r unigolyn neu ei deulu gael gwybod am wasanaethau ataliol neu gymunedol perthnasol. Rhaid cofnodi'r ffordd y bydd yr anghenion hyn yn cael eu bodloni heb gynllun ar yr Adnodd Asesu a Chymhwysedd Cenedlaethol.

Fodd bynnag, bydd angen cynllun pan nad yw'r unigolyn yn debygol o gyflawni ei ganlyniadau personol oni fydd yr awdurdod lleol yn darparu neu'n trefnu gofal a chymorth er mwyn bodloni angen cymwys a nodwyd.

Rhaid i'r awdurdod lleol gynnwys yr unigolyn a datblygu'r cynllun ar y cyd a, lle bo'n ymarferol, unrhyw ofalwr. Dylai'r cynllun nodi'r ffyrdd y gellir Cefnogi'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol; y mathau o ofal a chymorth a allai fod fwyaf addas ar ei gyfer ac ar gael iddo; a sut y gellir cael mynediad at y rhain.

Rhaid i'r cynllun gael ei adolygu'n barhaus. Os bydd yr awdurdod o'r farn bod angen cymwys unigolyn am ofal a chymorth wedi newid, rhaid iddo gynnal asesiad a diwygio'r cynllun fel sydd angen.

Cyflwynodd y Ddeddf Hygludedd cynlluniau cymorth i blant ac oedolion ar draws ffiniau awdurdodau lleol yng Nghymru. Mae hyn yn golygu os bydd rhywun ag anghenion cymwys yn symud o fewn Cymru, bydd gan yr awdurdod 'newydd' ddyletswydd i barhau i ddarparu'r gofal a'r cymorth a nodwyd yn ei gynllun blaenorol, o leiaf nes iddo gael y cyfle i adolygu ei anghenion.

Yr ystad ddiogel

Cyflwynodd y Ddeddf ddyletswydd newydd i awdurdodau lleol o ran oedolion ag anghenion gofal a chymorth sydd o fewn yr ystad ddiogel yng Nghymru, ac estynnwyd dyletswydd awdurdod lleol i ymweld â phlentyn sy'n derbyn gofal, neu blentyn oedd arfer derbyn gofal, i bob plentyn o fewn yr ystad ddiogel a newid y ffordd mae cyfrifoldebau presennol am ofal a chymorth plant o fewn yr ystad ddiogel (p'un a ydyn nhw'n cael eu cadw yng Nghymru neu Loegr) yn cael eu cyflawni.

Mae'r cyfrifoldeb am ofal a chymorth oedolyn, ni waeth ble roedd fel arfer yn byw cyn ei gadw, ar yr awdurdod lleol ble lleolir y ddarpariaeth. Roedd hyn yn newid mawr i awdurdodau lleol â charcharau ac mae ganddyn nhw yr un dyletswyddau i'w cyflawni o ran asesu a bodloni anghenion cymorth oedolion yn yr ystad ddiogel ag ar gyfer eu dinasyddion yn y gymuned h.y. y gofynion a amlinellir yn y sleidiau blaenorol. Mae angen iddyn nhw gymryd camau cyfannol pan fydd unigolion yn bwrw eu dedfryd ac wrth gynllunio i'w rhyddhau.

Mae'r cyfrifoldeb am anghenion cymorth plentyn yng Nghymru ar ei awdurdod lleol cartref yng Nghymru, hynny yw yr awdurdod lleol lle'r oedd y plentyn fel arfer yn byw cyn ei gadw yn y ddalfa. Os nad oes gan y plentyn statws preswylfa arferol hysbys, yna bydd y cyfrifoldeb am ei anghenion cymorth yn cwmpo ar yr awdurdod lleol lle cedwir y plentyn, boed hynny yng Nghymru neu Loegr.

Pan all fod angen asesiad integredig/arbenigol

Rhan allweddol o'r gwaith asesu yw nodi p'un a yw'n rhesymol amau bod plentyn neu oedolyn yn cael ei gam-drin, ei esgeuluso neu ei niweidio mewn ffordd arall, ac na all amddiffyn ei hun (yn achos oedolyn), a phu'n a oes angen cymryd unrhyw gamau brys er mwyn diogelu'r person hwnnw.

Dylai'r ymarferydd gynnal asesiad sy'n gymesur â'r amgylchiadau, ond dylai ystyried pum elfen gwaith asesu sy'n ei gwneud yn bosibl i wneud penderfyniad o ran cymhwysedd. Gall asesiad ddod i'r casgliad bod angen asesiad mwy cynhwysfawr neu arbenigol, gan gynnwys trefnu gwaith partneriaeth rhwng un neu fwy o asiantaethau neu asesiadau proffesiynol. Dylai'r rhain i gyd fwydo i mewn i un asesiad integredig ac un broses asesu.

Dylai asesiad nodi p'un a allai darparu cyngor a gwybodaeth neu gyfeirio unigolion at wasanaethau ataliol, neu wasanaethau eraill, gyfrannu at gyflawni canlyniadau personol yr unigolyn, neu fel arall fodloni ei anghenion gofal a chymorth, ac os felly, i ba raddau.

Mae'r penderfyniad o ran cymhwysedd yn llifo'n naturiol o'r broses asesu. Rhaid i'r pum elfen gael eu hystyried yn yr asesiad, ac ar sail hyn penderfyniad p'un a oes gan y person anghenion cymwys. Os mai dim ond drwy gynllun gofal a chymorth, neu gynllun cymorth, y gellir bodloni'r anghenion a nodwyd, bydd y fath anghenion yn gymwys.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0415: Arwain y broses o gynllunio darparu gwasanaethau er mwyn cyflawni canlyniadau i unigolion

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Unit 402

Cydlynu gofal a chymorth i unigolion sy'n byw yn eu cartrefi eu hunain

Lefel:	4
ODA:	30
Credyd:	8
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gydlynu gweithlu gwasgaredig ar gyfer gofal a chymorth yn y cartref. Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolion' yn cyfeirio at oedolion, neu blant a phobl ifanc.

Deilliant dysgu:

1. Cefnogi darparu gwasanaethau sy'n rhoi cymorth i unigolion i fyw yn eu cartref eu hunain

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 **Prosesau a systemau** sydd eu hangen er mwyn darparu gwasanaethau
- 1.2 Beth y mae angen ei ystyried wrth baru gweithwyr ag unigolion
- 1.3 Pwysigrwydd cael cynlluniau cyflawni clir a chytûn
- 1.4 Y camau i'w cymryd pan fydd angen i gynlluniau cyflenwi gael eu haddasu er mwyn ymateb i newidiadau yn amgylchiadau personol unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr
- 1.5 Systemau a dulliau cyfathrebu sy'n cefnogi rhannu gwybodaeth, parhad gwasanaeth a chydlynu gweithlu gwasgaredig
- 1.6 Sut i gynllunio amserlenni gweithwyr sy'n:
 - cyflawni cynlluniau cyflenwi a rhwymedigaethau cytundebol
 - bodloni gofynion deddfwriaethol telerau ac amodau gweithwyr
 - caniatáu hyblygrwydd er mwyn gallu ymateb i sefyllfaoedd brys neu anghenion/sefyllfaoedd newidiol
- 1.7 Pwysigrwydd cyfathrebu ag unigolion, eu teuluoedd/gofalwyr a gweithwyr am unrhyw newidiadau i amserlenni gwaith mewn ffordd glir

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.8 Sicrhau bod unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr yn ymwybodol o'r hyn y gellir ei ddisgwyl o'r ddarpariaeth gwasanaeth a'r rhai sy'n ei ddarparu
- 1.9 Sicrhau bod gweithwyr yn glir ynghylch eu **rôl, cyfrifoldebau ac atebolrwyddau**
- 1.10 Cefnogi system gyfathrebu a rhannu gwybodaeth glir rhwng gweithwyr, ag unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr a gweithwyr proffesiynol eraill
- 1.11 Sicrhau eglurder i weithwyr o ran:
 - **gwybodaeth** a ddylai gael ei rhannu a'i chofnodi mewn systemau cyfathrebu
 - eu cyfrifoldebau o ran defnyddio systemau a dulliau cyfathrebu

- eu hamserlen waith ac unrhyw newidiadau y mae angen eu gwneud
- eu dyraniad amser a'r gweithgareddau mae angen eu cyflawni er mwyn cefnogi unigolion
- y prosesau i'w dilyn yn achos argyfwng neu ddigwyddiad na chafodd ei ragweld
- eu cyfrifoldebau o ran parhau i wirio, dilyn a darparu adborth am gynlluniau personol
- trefniadau gweithio unigol

Amrediad

Prosesau a systemau – i fodloni gofynion rheoleiddiol a chytundebol, ac adlewyrchu canllawiau arfer gorau

Rôl, cyfrifoldebau ac atebolrwydd – gofynion deddfwriaethol, rheoleiddiol a threfniadol, Codau Ymddygiad ac Ymarfer, dirprwyo tasgau gan weithwyr proffesiynol eraill, canllawiau ymarfer, systemau a pholisïau mae'n rhaid eu dilyn yn eu gwaith

Gwybodaeth - profiadau, gweithgareddau a gynlluniwyd neu nas cynlluniwyd wedi'u cefnogi, unrhyw dasgau ymarferol a gyflawnwyd neu y mae angen eu cyflawni, adborth gan yr unigolyn, arsylwadau yn ystod yr ymweliad ar yr unigolyn, unrhyw newidiadau neu bryderon, cyswllt â'r teulu a gwybodaeth ganddyn nhw, meddyginiaeth, lefelau bwyd a hylifedd, ymwelwyr

Deilliant dysgu:

2. Hybu perthnasoedd da ag unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 **Effeithiau posibl** cael gofal a chymorth yn eu cartref eu hunain ar unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr
- 2.2 Ffyrdd o weithio sy'n lleihau effeithiau negyddol ar unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr
- 2.3 Pwysigrwydd:
 - ymateb yn brydlon ac yn sensitif i bob cais am wybodaeth neu gamau gweithredu
 - gofyn cwestiynau i egluro anghenion a deall materion o safbwynt unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr
 - ceisio a gweithredu ar adborth gan unigolion, eu teuluoedd/gofalwyr, gweithwyr proffesiynol eraill a gweithwyr
- 2.4 Sut i ymdrin â cheisiadau i weithwyr gyflawni tasgau neu weithgareddau y tu hwnt i gynlluniau personol neu eu rôl
- 2.5 Sut i ddelio â
 - phryderon neu gwynion
 - unigolion a/neu deuluoedd/gofalwyr mewn trallod
 - gwrthdaro

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.6 Hybu datblygu perthnasoedd cadarnhaol a chefnogol ag unigolion, teuluoedd/gofalwyr a gweithwyr proffesiynol eraill
- 2.7 Ymateb yn brydlon ac yn sensitif i geisiadau am wybodaeth neu gamau gweithredu
- 2.8 Cefnogi gweithwyr i ymateb yn briodol i geisiadau i gyflawni tasgau neu weithgareddau y tu hwnt i gynlluniau personol neu eu rôl

2.9 Ceisio a gweithredu ar adborth gan unigolion, eu teuluoedd/gofalwyr, gweithwyr proffesiynol eraill a gweithwyr er mwyn parhau i wella gwasanaethau

Amrediad

Effeithiau posibl - Effeithiau cadarnhaol (cymorth i gymryd rhan mewn amrywiaeth werthfawr o weithgareddau ystyrlon, lliniaru'r teimlad o fod yn unig ac yn ynysig, seibiant i ofalwyr, cymorth ymarferol i ofalwyr), effeithiau negyddol (teimlo ymyrraeth, colli sgiliau, colli rheolaeth, colli rôl werthfawr, colli hunaniaeth ac ymdeimlad o'r hunan, teimlo'n euog)

Unit 402 Cydlynu gofal a chymorth i unigolion sy'n byw yn eu cartrefi eu hunain

Gwybodaeth Ategol

Gofynion dystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDFMCA4 Rheoli gweithlu gwasgaredig er mwyn bodloni anghenion a bodloni dewisiadau unigolion yn y cartref

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	50
Credyd:	13
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw sicrhau bod dysgwyr yn meddu ar y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen er mwyn Cefnogi teuluoedd/gofalwyr i feithrin sgiliau rhianta. Mae wedi'i bwriadu ar gyfer y rhai sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda theuluoedd/gofalwyr.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'teuluoedd' yn cynnwys rhieni, gofalwyr ac aelodau ehangach o'r teulu sy'n rhan o fywydau plant ac mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Hawliau a chyfrifoldebau sy'n gysylltiedig â gweithio gyda theuluoedd

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Yr erthyglau perthnasol yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) sy'n ymwneud â gwaith gyda theuluoedd
- 1.2 Y fframweithiau deddfwriaethol a pholisi sy'n gysylltiedig â gweithio gyda theuluoedd

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.3 Hybu ymarfer sy'n adlewyrchu CCUHP mewn perthynas â gwaith gyda theuluoedd
- 1.4 Hybu ymarfer sy'n adlewyrchu fframweithiau deddfwriaethol a pholisi sy'n gysylltiedig â gweithio gyda theuluoedd

Deilliant dysgu:

2. Darpariaeth rhianta cadarnhaol a gwasanaethau cymorth i deuluoedd a'u plant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Y cysyniad 'rhianta cadarnhaol' a'r ffordd mae hyn yn cael ei hybu yng Nghymru
- 2.2 Yr amrywiaeth o raglenni rhianta cadarnhaol sydd ar gael yng Nghymru a'r ffordd maen nhw'n cael eu cyflwyno
- 2.3 Canlyniadau o waith ymchwil i effaith rhianta cadarnhaol ac ymyrraeth gynnar
- 2.4 Yr amrywiaeth o opsiynau sydd ar gael ar gyfer cymorth rhianta

- 2.5 Pwrpas gwasanaethau cymorth a rolau gweithwyr proffesiynol yn y rhain ar gyfer gwaith gyda theuluoedd
- 2.6 Y meini prawf mynediad a phrosesau atgyfeirio ar gyfer rhaglenni rhianta cadarnhaol a gwasanaethau cymorth
- 2.7 Heriau penodol sy'n gysylltiedig â rhannu gwybodaeth wrth weithio rhwng amrywiaeth o asiantaethau a gwasanaethau i gefnogi teuluoedd

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.8 Ymwreiddio egwyddorion rhianta cadarnhaol yn eich ymarfer
- 2.9 Cael mynediad at wybodaeth am raglenni rhianta cadarnhaol a gwasanaethau cymorth yn eich ardal leol a'i rhannu â theuluoedd

Deilliant dysgu:

3. Ffactorau sy'n dylanwadu ar sgiliau rhianta teuluoedd ac yn cael effaith negyddol arnyn nhw

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Y pwysau emosiynol, cymdeithasol ac amgylcheddol gwahanol a all fod ar deuluoedd
- 3.2 Pam y gall rhai teuluoedd:
 - fod yn fwy agored i niwed
 - gael anawsterau gyda rhianta cadarnhaol
- 3.3 Y ffordd y gall yr anghenion cymhleth a lluosog sydd gan rai teuluoedd gael gormod o ddylanwad ar farn, tybiaethau ystrydebol a disgwyliadau pobl eraill
- 3.4 Cysylltiadau rhwng profiad y teuluoedd eu hunain yn ystod plentyndod, eu gwybodaeth am ddatblygiad plant a'u disgwyliadau ar gyfer eu plant
- 3.5 Ystyr y termau 'anfantais yn ystod plentyndod' a 'Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod'
- 3.6 Cysylltiadau rhwng anfantais yn ystod plentyndod, Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod ac:
 - **ymddygiadau sy'n niweidiol i iechyd**
 - **ymddygiadau gwrthgymdeithasol**
 - **cyrhaeddiad addysgol**
 - tebygolrwydd uwch o fod yn blentyn sy'n wynebu risg
 - straen a chwalfa deuluol
- 3.7 Sut i gefnogi teuluoedd i ddeall effaith Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod arnyn nhw eu hunain ac ar eu plant a sut y gall rhianta cadarnhaol leihau risgiau cysylltiedig
- 3.8 Pam mae'n bwysig meithrin gwydnwch teuluoedd a'u plant
- 3.9 Sut y gellir lleihau neu atal cyflyrau iechyd sy'n cyfyngu ar fywyd drwy wneud newidiadau i ffordd o fyw
- 3.10 Ystyr newidiadau realistig i ffordd o fyw a pham mae'r rhain yn dibynnu ar amgylchiadau personol teuluoedd
- 3.11 Sut i gefnogi teuluoedd i ddeall goblygiadau tymor hir a thymor byr gwahanol ffyrdd o fyw a'u cymell i wneud a chynnal newidiadau

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.12 Cefnogi teuluoedd i ddeall goblygiadau Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, cyflyrau iechyd sy'n cyfyngu ar fywyd ac opsiynau o ran ffordd o fyw
- 3.13 Hybu manteision byw'n iach
- 3.14 Cefnogi teuluoedd i nodi cyfleoedd realistig i newid eu ffordd o fyw
- 3.15 Cydnabod ymdrechion teuluoedd i newid a'u hatgyfnerthu'n gadarnhaol
- 3.16 Dangos dealltwriaeth o deimladau teuluoedd am yr angen am ymyrraeth neu gefnogaeth arbenigol

Amrediad

Ymddygiadau sy'n niweidiol i iechyd – ysmegu, problemau alcohol, deiet gwael, lefelau isel o ymarfer corff ac ymddygiad rhywiol peryglus

Ymddygiadau gwrthgymdeithasol – ymddygiad ymosodol a threisgar, problemau gyda gwasanaethau cyfiawnder troseddol

Cyrhaeddiad addysgol – ymrwymiad i addysg, y gallu i ennill cymwysterau

Deilliant dysgu:

- 4. Cefnogi teuluoedd i nodi sgiliau rhianta mae angen eu meithrin

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Sut i ddefnyddio adnoddau a strategaethau er mwyn datblygu amgylchedd cefnogol i deuluoedd drafod eu sgiliau rhianta ac agweddau ar iechyd, llesiant a chynnydd datblygiadol eu plentyn
- 4.2 Ffynonellau gwybodaeth y gellir eu defnyddio i gyfrannu at asesiad o sgiliau rhianta teuluoedd
- 4.3 Pwysigrwydd defnyddio dull cydgynhyrchu gyda theuluoedd er mwyn cynnal asesiad a dewis y ffordd orau o feithrin sgiliau rhianta

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.4 Egluro i deuluoedd beth yw eu rôl eu hunain o ran cefnogi eu sgiliau rhianta a sut y gall pobl eraill fod yn rhan o hynny
- 4.5 Meithrin dealltwriaeth wedi'i rhannu o'r hyn sydd ei angen i sicrhau bod plant yn ddiogel ac yn derbyn gofal
- 4.6 Defnyddio dull sy'n seiliedig ar gryfderau er mwyn cefnogi teuluoedd i nodi:
 - eu profiad, arbenigedd a galluoedd ar gyfer gofalu am eu plant
 - y sgiliau rhianta mae angen eu meithrin
 - sut y gallant gynnwys teulu estynedig a ffrindiau er mwyn eu cefnogi yn y rôl rianta
- 4.7 Cefnogi teuluoedd i ddeall gwahaniaethau rhwng safbwyntiau ei gilydd
- 4.8 Defnyddio amrywiaeth o ffynonellau gwybodaeth ac arsylwadau i asesu sgiliau rhianta teuluoedd
- 4.9 Rhoi adborth sy'n cefnogi teuluoedd i archwilio a deall:
 - effaith eu hymddygiad ar eu plant ac effaith ymddygiad eu plant arnyn nhw
 - yr ymddygiadau maen nhw am eu newid
 - sgiliau mae angen iddyn nhw eu gwella
- 4.10 Cefnogi teuluoedd i nodi'r wybodaeth a'r cymorth a all eu helpu i ddatblygu strategaethau ymdopi a'u sgiliau rhianta, a'u helpu i gael gafael arnyn nhw

- 4.11 Cefnogi teuluoedd i gytuno ar ganlyniadau a ddymunir a datblygu cynllun i wella eu sgiliau rhianta
- 4.12 Cytuno ar y ffordd y bydd y cynllun yn cael ei werthuso
-

Deilliant dysgu:

5. Cefnogi teuluoedd i feithrin sgiliau rhianta

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 5.1 Sgiliau rhianta ymarferol a fydd yn cyfrannu at ddatblygiad cyfannol plant
- 5.2 Sut i gefnogi teuluoedd i feithrin dealltwriaeth o gerrig milltir allweddol datblygiad plant
- 5.3 Sut i gefnogi teuluoedd i ddeall sut y bydd sgiliau rhianta ymarferol yn cefnogi datblygiad cyfannol plant
- 5.4 Sut i gefnogi teuluoedd i feithrin sgiliau i ddelio â'u teimladau eu hunain a datblygu strategaethau ymdopi
- 5.5 Pwysigrwydd cynnwys teuluoedd yn y broses o asesu eu plant
- 5.6 Sut y gall mwy o hyder yn y rôl rianta gael effaith gadarnhaol ar ddatblygiad y plentyn ac ar yr oedolyn

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.7 Cefnogi teuluoedd i ymarfer sgiliau rhianta yn unol â'r cynllun y cytunwyd arno
- 5.8 Atgyfnerthu'n gadarnhaol ryngweithiadau, ymddygiadau a sgiliau sy'n adlewyrchu rhianta da
- 5.9 Annog teuluoedd i wneud y canlynol:
- cael disgwyliadau realistig mewn perthynas ag ymddygiad a datblygiad plant
 - dilyn dull gweithredu cyson mewn perthynas â ffiniau ar gyfer ymddygiadau ac arferion y cytunwyd arnyn nhw
 - cadw eu haddewidion i'w plant
 - cynnwys plant ac ymgynghori â nhw yn unol â'u hoedran, eu galluoedd a'u cyfnod datblygu
 - canolbwyntio ar gryfderau eu plant
 - adnabod a gwerthfawrogi rhinweddau, sgiliau a galluoedd unigryw eu plant
 - defnyddio canmoliaeth i gydnabod cyflawniadau plant
 - nodi cyfleoedd i chwarae gyda'u plant, a gwneud amser ar gyfer hynny
- 5.10 Cefnogi teuluoedd i fyfyrion ar eu hymddygiadau a'u gweithredoedd eu hunain a'u canlyniadau
- 5.11 Cefnogi teuluoedd i addasu eu hymddygiadau a'u gweithredoedd er mwyn meithrin eu sgiliau rhianta
- 5.12 Defnyddio dull cydgynhyrchu i adolygu'r cynllun a chyflawniad canlyniadau y cytunwyd arnyn nhw
- 5.13 Cynllunio ar y cyd â theuluoedd sut y gallant barhau i fagu eu hyder a meithrin eu sgiliau rhianta

Gwybodaeth ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Anfantais yn ystod plentyndod: plant sy'n ddifreintiedig ac sydd wedi'u hamddifadu o safon byw weddol dda ac ysgogiad ac amgylchedd priodol, heb fynediad at addysg na gwasanaethau gan gynnwys gofal iechyd, o ganlyniad i dlodi a diffyg cyfle.

Gallai anghenion cymhleth gynnwys:

- Rhieni mabwysiadol
- Ceiswyr lloches
- Rhieni anabl
- Rhieni o leiafrif ethnig
- Teuluoedd sy'n wynebu cam-drin domestig
Rhieni ifanc
- Teuluoedd sy'n wynebu tlodi
- Teuluoedd ag un rhiant yn y carchar
- Rhieni maeth gan gynnwys gofalwyr sy'n berthynas
- Iechyd meddwl gwael
- Rhieni nad ydyn nhw'n byw gyda'u plant
- Rhieni plant anabl
- Gofalwyr ifanc
- Tadau ifanc.

Mae **ymyrraeth gynnar** yn cyfeirio at: darpariaeth ataliol gyffredinol (fel gofal iechyd ac addysg gynnar gyffredinol) i deuluoedd â phlant ar gamau cyfnodau bywyd; darpariaeth wedi'i thargedu yn gynnar a chyn gynted â phosibl pan fydd plentyn neu

person ifanc a/neu ei deulu yn dechrau mynd i anawsterau neu ddangos ymddygiad problemus; a rhaglenni neu fentrau wedi'u targedu, sy'n cael eu darparu i blant/pobl ifanc, teuluoedd neu grwpiau neu gymunedau penodol sydd â nodweddion mae tystiolaeth yn awgrymu sy'n eu gwneud yn fwy tebygol o wynebu risg fwy o ganlyniadau gwael.

Rhianta: Gweithgaredd a gyflawnir gan bobl sy'n magu plant yw rhianta

ac mae'n cynnwys mamau, tadau, gofalwyr maeth, rhieni mabwysiadol, llys-rieni, gofalwyr sy'n berthnasau a neiniau a theidiau.

Cefnogaeth Rhianta: Gwasanaethau a chefnogaeth a ddarperir gyda'r nod o: wella sgiliau rhianta; gwella perthnasoedd rhwng rhieni a'u plant; gwella dealltwriaeth, agweddau ac ymddygiad rhieni a magu hyder rhieni er mwyn hybu llesiant cymdeithasol, corfforol ac emosiynol plant.

Heriau penodol sy'n gysylltiedig â rhannu gwybodaeth: GDPR a hawl y teulu i breifatrwydd, yn erbyn yr angen i rannu gwybodaeth.

Rhianta Cadarnhaol: Mae'n cyfeirio at ymddygiad gan rieni sydd er budd pennaf y plentyn, yn feithringar ac yn grymuso, nad yw'n dreisgar ac sy'n cydnabod ac yn arwain gan bennu ffiniau er mwyn galluogi'r plentyn i ddatblygu'n llawn.

Rhaglenni rhianta cadarnhaol: gallent gynnwys:

- Triple 'P'
- Webster Stratton, Incredible Years
- Strengthening Families / Strengthening Communities.

Gwydnwch: mae'n cyfeirio at ba mor dda y gall unigolyn "ddod yn ei ôl" yn dilyn profiadau trawmatig niweidiol, anfantais gymdeithasol neu ffynonellau sylweddol o straen. Mae ymchwil i wydnwch yn tynnu sylw at y ffactorau a fydd yn peri risg o ganlyniadau gwael i blant neu'n eu hamddiffyn. Ymhlith y ffactorau risg mae magwraeth y rhieni, disgyblaeth lem ac anghyson gan y rhieni; a gwrthdaro/trais. Ymhlith y ffactorau amddiffynnol mae perthnasoedd cadarnhaol rhwng rhieni a'u plant a rhwydwaith ehangach o gefnogaeth cymdeithasol.

Dull gweithredu seiliedig ar gryfderau: Bydd dull gweithredu seiliedig ar gryfderau yn digwydd pan fydd gweithwyr allweddol yn rhoi pwyslais cadarnhaol ar wydnwch, ffactorau amddiffynnol a cryfderau. Mae hyn yn arwain at y canlynol: cyfleu ymdeimlad o obaith; pennu disgwyliadau ar gyfer llwyddiant sydd o fewn galluedd unigolyn; hybu grym ac annibyniaeth a rhoi mesurau ar waith er mwyn sicrhau gwelliant.

Gwasanaethau cefnogi: Y mathau a lefelau gwahanol o raglenni iechyd ac ymyrraeth i blant, boed wedi'u targedu (Dechrau'n Deg) neu'n rhai cyffredinol – ymweld â'r cartref (ymwelydd iechyd, gweithiwr cymorth teulu), asesiad teulu (gwasanaethau i deuluoedd, 'Tîm o Amgylch y Plentyn/Teulu'), deietegydd cymunedol a chynllun cyn-ysgol iach a chynaliadwy, gwasanaethau mynediad agored yn y gymuned (grwpiau rhieni a phlant bach, amser stori, clybiau llyfrau, Dechrau Da, grwpiau chwaraeon/hamdden).

Teuluoedd agored i niwed: Mae hyn yn cyfeirio at deuluoedd sydd mewn perygl o wynebu anawsterau wrth fagu plant neu'r rhai sy'n wynebu risg o fethu ag amddiffyn

eu plant a gofalu amdanynt yn ddigonol. Gall teuluoedd wynebu mwy o risg o ganlyniad i amgylchiadau andwyol fel tlodi, diweithdra, profedigaeth, camddefnyddio alcohol neu sylweddau, problemau iechyd meddwl neu iechyd corfforol; domestig domestig neu ddiffyg rhwydwaith cefnogi. Mae hefyd yn cyfeirio at deuluoedd sy'n agored i wahaniaethu neu arwahanu oherwydd eu statws lleiafrifol neu eu sefyllfa (er enghraifft, teuluoedd o leiafrifoedd ethnig, teuluoedd sy'n ffoaduriaid neu'n geiswyr lloches, teuluoedd un rhiant neu rieni ifanc).

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDCCLD 0313 Cefnogi ymyrraeth gynnar er budd plant a theuluoedd
- SCDCCLD 0319 Hybu byw'n iach i blant a theuluoedd
- SCDCCLD 0322 Grymuso teuluoedd drwy feithrin sgiliau rhianta
- SCDHSC 0319 Cefnogi teuluoedd plant a phobl ifanc yn eu cartrefi eu hunain
- SCDHSC 0047 Cefnogi rhieni a gofawyr i ddysgu sgiliau er mwyn gofalu am fabanod, plant a phobl ifanc a'u diogelu
- WWP01 Ymgysylltu â rhieni er mwyn meithrin a chynnal perthnasoedd effeithiol a chefnogol sy'n grymuso.
- WWP09 Gweithredu o fewn ffiniau polisi, cyfreithiol, moesegol a phroffesiynol wrth weithio gyda theuluoedd.

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 366

Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc anabl

Lefel:	3
ODA:	100
Credyd:	20
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi plant a phobl ifanc anabl i gyflawni canlyniadau cadarnhaol, gan gynnwys eu twf, dysgu a datblygiad cyfannol.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant a phobl ifanc' yn cyfeirio at 'blant a phobl ifanc anabl'.</p>

Deilliant dysgu:

1. Canfyddiadau, safbwyntiau a natur anabled

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Sut mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anabledau yn cefnogi dull gweithredu seiliedig ar hawliau ar gyfer plant a phobl ifanc anabl
- 1.2 Beth yw ystyr y termau 'nam' ac 'anabl' a phwysigrwydd gweld y plentyn/person ifanc yn gyntaf, nid y nam
- 1.3 Natur a nodweddion **amrywiaeth o namau/cyflyrau**
- 1.4 **Achosion posibl** amrywiaeth o namau/cyflyrau
- 1.5 Safbwyntiau cymdeithasol a meddygol ynghylch amrywiaeth o namau/cyflyrau, sut mae'r rhain wedi datblygu a newid dros amser a dylanwadu ar fodolau darparu gwasanaethau
- 1.6 Y ffordd mae agweddau a gwerthoedd cymdeithas tuag at blant a phobl ifanc anabl yn effeithio ar gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant
- 1.7 Effeithiau (cadarnhaol a negyddol) cael eich labelu fel plentyn/person ifanc anabl
- 1.8 Pam y gall cyfleoedd plant a phobl ifanc anabl mewn bywyd fod yn fwy cyfyngedig na chyfleoedd y boblogaeth gyffredinol a sut mae deddfwriaeth, polisi cenedlaethol a gwasanaethau cefnogi yn ceisio unioni'r cydbwysedd hwn
- 1.9 Rôl asiantaethau allanol ac eraill o ran newid agweddau, polisiau ac ymarfer

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.10 Rhoi'r plentyn neu'r person ifanc yn y canol, yn hytrach na'r nam
- 1.11 Hybu canfyddiadau cadarnhaol o blant a phobl ifanc anabl ac agweddau cadarnhaol tuag atyn nhw
- 1.12 Herio rhagfarn, delweddau ystrydebol, gwahaniaethu ac agweddau negyddol tuag at blant a phobl ifanc anabl

Amrediad

Achosion posibl – a gafwyd, genedigol, genetig

Amrywiaeth o namau/cyflyrau – anaf a gafwyd i'r ymennydd, anhwylder diffyg canolbwyntio a gorfywiogrwydd (ADHD), awtistiaeth, anabledd dysgu, nam corfforol, colli synhwyrâu

Deilliant dysgu:

2. Datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd mewn perthynas â phlant a phobl ifanc anabl

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

2.1 Camau allweddol datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd

2.2 Gwahanol rannau a strwythurau'r system nerfol

2.3 Y **ffactorau** posibl a'r profiadau niweidiol yn ystod plentyndod a allai effeithio ar ddatblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd mewn perthynas â **thwf corfforol, emosiynol a gwybyddol** yn ystod:

- y cyfnod cynenedigol
- plentyndod cynnar
- y glasoed

2.4 Sut y gall datblygiad disgwylidig fod yn wahanol ar gyfer plant a phobl ifanc anabl

2.5 Y ffyrdd y gall datblygiad arafach mewn un maes effeithio ar y gallu i ddysgu sgiliau mewn meysydd eraill gan gynnwys:

- datblygiad iaith a lleferydd
- datblygiad cymdeithasol ac emosiynol
- sgiliau echddygol manwl
- sgiliau echddygol bras

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

2.6 Dilyn cynlluniau personol plant a phobl ifanc anabl er mwyn cefnogi eu dysgu, twf a datblygiad cyfannol

Amrediad

Ffactorau – corfforol, amgylcheddol, genetig

Twf corfforol, emosiynol a gwybyddol – cyrraedd cerrig milltir datblygiadol, cyfathrebu, ymlyniad, rheoli emosiynau, ffurfio'r cof, llwybrau synhwyrdd, sgiliau echddygol bras a manwl

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi bondio ac ymlyniad

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

3.1 **Damcaniaethau ymlyniad** a'u pwysigrwydd o ran cefnogi gwydnwch, llesiant a datblygiad cyfannol plant a phobl ifanc anabl

3.2 Y termau 'bondio' ac 'ymlyniad, gwahaniad a cholled' a'u pwysigrwydd o ran dysgu, twf, datblygiad a llesiant cyfannol plant a phobl ifanc anabl

3.3 Yr amrywiaeth o **ddosbarthiadau ymlyniad** gwahanol a'r ffordd y gall y rhain fod yn gysylltiedig â namau/cyflyrau a phrofiadau bywyd plant a phobl ifanc anabl

- 3.4 Anawsterau ymlyniad y gall plant a phobl ifanc anabl eu profi
- 3.5 Yr amrywiaeth o strategaethau ymdopi y gall plant a phobl ifanc anabl eu defnyddio a sut y gall y canlynol ddylanwadu arnyn nhw:
- natur a nodweddion y nam neu'r cyflwr
 - oedran, gallu a chyfnod datblygu
 - deallusrwydd emosiynol a gwydnwch
 - amgylchiadau a dymeg y teulu
 - teithiau bywyd
 - mathau o ymlyniad
 - yr amgylchedd uniongyrchol

Amrediad

Damcaniaethau ymlyniad – damcaniaethwyr – John Bowlby, Mary Ainsworth, Mary Main, Dollard a Miller

Dosbarthiadau ymlyniad – sicr, amwys, osgoi, di-drefn

Deilliant dysgu:

4. Cefnogi plant a phobl ifanc anabl drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Pam y gall fod angen cymorth ychwanegol sydd â ffocws pendant ar blant a phobl ifanc anabl cyn, yn ystod ac ar ôl cyfnodau o newid a thrawsnewid
- 4.2 Effaith bosibl cyfnodau trawsnewid ar ymddygiad plant a phobl ifanc
- 4.3 Dulliau o **gefnogi** plant a phobl ifanc drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid
- 4.4 Pwysigrwydd cynnwys plant a phobl ifanc wrth gynllunio ar gyfer cyfnodau o newid a thrawsnewid, neu ymateb iddyn nhw, gan ystyried oedran, gallu a chyfnod datblygu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.5 Cefnogi plant a phobl ifanc wrth iddyn nhw baratoi ar gyfer newid a thrawsnewid
- 4.6 Cyfrannu at y gwaith o werthuso dulliau sy'n cefnogi plant a phobl ifanc drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid

Amrediad

Cefnogaeth – ymarferol ac emosiynol

Deilliant dysgu:

5. Cefnogi plant a phobl ifanc anabl i gyflawni canlyniadau cadarnhaol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 5.1 Pa mor bwysig yw hi i blant a phobl ifanc gael cyfle cyfartal i dyfu, dysgu a datblygu'n gyfannol, gan gynnwys mentro
- 5.2 Pam ei bod yn bosibl bod plant a phobl ifanc wedi cael eu hanghymell neu eu hatal rhag mentro, neu pam y gall hynny ddigwydd
- 5.3 Nodweddion allweddol amgylchedd hygyrch sy'n cefnogi dysgu, twf a datblygiad cyfannol
-

- 5.4 Strategaethau er mwyn goresgyn rhwystrau gwirioneddol neu ganfyddedig rhag cyfranogiad gweithredol a chynhwysiant plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr
- 5.5 Cymhorthion ac addasiadau y gellir eu defnyddio i gefnogi cyfranogiad gweithredol
- 5.6 Sut i fagu ymddiriedaeth plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr
- 5.7 Sut y gall cefnogaeth effeithiol wneud gwahaniaeth i blant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr
- 5.8 Sut i gefnogi plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr i feithrin gwydnwch, deallusrwydd emosiynol a hunan-gred
- 5.9 Y ffordd y gall nam plentyn/person ifanc gael gormod o ddylanwad ar farn, tybiaethau ystrydebol a disgwyliadau pobl eraill
- 5.10 Cysylltiadau rhwng bod yn blentyn/person ifanc anabl, a chyflawni canlyniadau cadarnhaol
- 5.11 Sut i gefnogi plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr i gael disgwyliadau uchel a'u helpu i bennu nodau realistig tuag at eu bodloni
- 5.12 Mathau o eiriolaeth a'r ffordd y gellir eu defnyddio i gefnogi hawliau plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.13 Cefnogi plant a phobl ifanc i archwilio eu hanghenion cymdeithasol ac emosiynol eu hunain yn unol ag oedran, gallu a chyfnod datblygu
- 5.14 Cefnogi plant a phobl ifanc i feithrin ymdeimlad cadarnhaol o'r hunan
- 5.15 Meithrin sgiliau annibyniaeth a sgiliau bywyd yn ddiogel, gan ystyried oedran, gallu a chyfnod datblygu
- 5.16 Addasu amgylcheddau er mwyn cefnogi cyfranogiad a chynhwysiant
- 5.17 Cefnogi plant a phobl ifanc i daro cydbwysedd rhwng mentro cadarnhaol a her
- 5.18 Cefnogi plant a phobl ifanc i fanteisio ar gyfleoedd i chwarae, dysgu a datblygu yn unol ag oedran, gallu a chyfnod datblygu

Deilliant dysgu:

- 6. Gweithio gyda phlant a phobl ifanc anabl i gefnogi cyfathrebu effeithiol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 6.1 Y dulliau cyfathrebu y gellir eu defnyddio i gefnogi plant a phobl ifanc ag **amrywiaeth o namau a chyflyrau**
- 6.2 Yr amrywiaeth o weithwyr proffesiynol a all gynnig cyngor a chefnogaeth i feithrin sgiliau cyfathrebu
- 6.3 Pwysigrwydd defnyddio ac addasu iaith a dulliau cyfathrebu, sy'n briodol o ran oedran a gallu
- 6.4 Sut y gall profiadau blaenorol, cyflyrau ychwanegol ac iaith gyntaf ddylanwadu ar barodrwydd a gallu plentyn/person ifanc i gyfathrebu
- 6.5 Sut y gall ymddygiad gael ei ddefnyddio fel ffurf ar gyfathrebu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 6.6 Defnyddio a gwerthuso amrywiaeth o ddulliau cyfathrebu i gefnogi plant a phobl ifanc
- 6.7 Cyfrannu at y broses o ddatblygu proffiliau/cynlluniau cyfathrebu ar gyfer plant a phobl ifanc

Amrediad

Amrywiaeth o namau a chyflyrau – anaf a gafwyd i'r ymennydd, anhwylder diffyg canolbwyntio a gorfywiogrwydd (ADHD), awtistiaeth, anabledd dysgu, nam corfforol, colli synhwyrau

Deilliant dysgu:

7. Diogelu a gofal mwy diogel

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

7.1 Pam mae plant a phobl ifanc anabl:

- yn wynebu mwy o risg o gam-drin a chamfanteisio
- yn fwy tebygol o gael eu targedu gan bobl sydd am eu cam-drin
- yn llai tebygol o ddatgelu eu bod wedi cael eu cam-drin

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

7.2 Hybu dull gweithredu unigryw ar gyfer diogelu plant a phobl ifanc unigol, gan ystyried bregusrwydd a phrofiadau penodol plant a phobl ifanc

Deilliant dysgu:

8. Hybu maeth a hydradiad plant a phobl ifanc anabl

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 8.1 Canllawiau cenedlaethol cyfredol ar gyfer deiet cytbwys i blant a phobl ifanc
- 8.2 Rôl maetholion hanfodol er mwyn cefnogi twf a datblygiad cyfannol, a llesiant
- 8.3 Gofynion maeth a hydradiad ar gyfnodau datblygu diffiniedig
- 8.4 Sut i gynllunio bwydlenni sy'n ymateb i anghenion plant a phobl ifanc unigol
- 8.5 Yr **heriau posibl** a all godi a strategaethau i'w rheoli
- 8.6 Y rhesymau pam na ddylid defnyddio bwyd fel gwobr
- 8.7 **Effaith bosibl** maeth a hydradiad gwael
- 8.8 Pwysigrwydd hydradu i blant a phobl ifanc anabl

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

8.9 Defnyddio strategaethau i sicrhau:

- arferion bwyta ac yfed diogel sy'n annog rhyngweithio cymdeithasol yn unol ag oedran a chyfnod datblygu
- cyfleoedd ar gyfer meithrin sgiliau annibyniaeth yn unol ag oedran a chyfnod datblygu

8.10 Ystyried heriau posibl a ffactorau sy'n dylanwadu ar gymeriant bwyd a diod

8.11 Sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu hannog i arbrofi â bwydydd newydd a'u profi

8.12 Ymateb yn gadarnhaol pan fydd plant a phobl ifanc yn gwrthod bwyd a diod, gan wneud addasiadau fel y bo angen

8.13 Sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu hannog i yfed digon o hylif

8.14 Hybu manteision deiet cytbwys ar gyfer plant a phobl ifanc i eraill

8.15 Monitro a chofnodi cymeriant bwyd a diod yn unol â ffiniau eich rôl a'ch cyfrifoldebau eich hun

Amrediad

Cyfnodau datblygu diffiniedig – 0 – 6 mis, 6 mis – 1 oed, 1 – 5 oed, 5 – 10 oed, y glasod

Heriau posibl – ymddygiadol, amgylcheddol, corfforol

Effaith bosibl – methu â ffynnu, diffyg maethiad, dadhydradiad, gordewdra, rhwymedd

Deilliant dysgu:

9. Cefnogi gofal iechyd

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 9.1 Yr amrywiaeth o archwiliadau a chefnogaeth gofal iechyd ar gyfer plant a phobl ifanc
- 9.2 Pwysigrwydd dilyn cynlluniau personol ar gyfer gweithgareddau gofal iechyd dirprwyedig
- 9.3 Cyfnodau magu mathau o afiechydon, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy
- 9.4 Arwyddion a symptomau corfforol ac ymddygiadol iechyd gwael, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy posibl mewn plant a phobl ifanc
- 9.5 Camau i'w cymryd pan fydd pryderon ynglŷn ag afiechydon, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy posibl
- 9.6 Symptomau mae angen cymryd camau brys yn eu cylch

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 9.7 Cefnogi plant a phobl ifanc i gael mynediad at ofal iechyd a gwasanaethau cymorth yn unol â'ch rolau a'ch cyfrifoldebau eich hun
- 9.8 Ymateb i arwyddion o iechyd gwael, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau'r gweithle

Uned 366

Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc anabl

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Datblygodd IDDSI (International Diet Dysphagia Standardisation Initiative) fframwaith byd-eang i safoni sut mae'r ffordd mae bwyd a hylifau i bobl o bob oed â phroblemau bwydo, cnoi neu lyncu yn cael eu disgrifio. Mae'r lefelau a'r disgrifyddion cysylltiedig cyfredol i'w gweld yma:

<https://iddsi.org/framework/>

Mae'r canllaw canlynol wedi'i ddatblygu gan Gofal Cymdeithasol Cymru fel adnodd i gefnogi datblygiad gwybodaeth gweithwyr gofal preswyl i blant. Mae'n rhoi gwybodaeth defnyddiol a fydd yn cefnogi darpariaeth cynnwys yr uned hon. gofalcymdeithasol.cymru/anodd-gweithwyr-gofal-preswyl-i-blant

Camau allweddol: ffurfio'r tiwb niwral, datblygiad, strwythur a phwrpas y niwronau (lledaenu, mudo, gwahaniaethu, a thocio), ffurfio'r synapsau a'u pwrpas (llawnder a thocio), plastigrwydd, myelineiddio, datblygiad strwythurau'r ymennydd, eu swyddogaeth a'r ffordd maen nhw'n rhyngweithio, ffurfio gwynnin a breithell a'u pwrpas

Mae'r term '**plant a phobl ifanc anabl**' yn disgrifio'r rhai y gwahaniaethir yn eu herbyn oherwydd eu nam a/neu gyflwr meddygol. Gall arferion sy'n gwahaniaethu, fel agweddau negyddol, amgylcheddau anhygyrch a systemau sefydliadol, ei gwneud hi'n anodd ac weithiau'n amhosibl i blant a phobl ifanc anabl brofi'r un cyfleoedd a phlant nad ydyn nhw'n anabl.

Ffactorau: dod i gysylltiad â chamddefnyddio sylweddau (ysmygu, gan gynnwys ysmegu goddefol, alcohol, meddyginiaeth ar bresgripsiwn, cyffuriau anghyfreithlon, camddefnyddio fitaminau), dim digon o asid ffolig deietegol, gallu'r fam/rhiant i fynd i'r afael â'i hanghenion/anghenion iechyd ei hun, deiet y fam, straen yn ystod beichiogrwydd, trawma yn ystod genedigaeth, genedigaeth gynamserol, ffactorau genetig, heintiau a drosglwyddir yn rhywiol, maeth a hydradiad gwael, amgylcheddau anymatebol sy'n llawn straen a cham-drin, cam-drin domestig, dim digon o weithgarwch corfforol, dod i gysylltiad ag afiechydon cyffredin mewn plant, llygredd, gormod o olau haul, gorsymbyliad a thansymbyliad, straen gwenwyn (gan gynnwys rôl ac effaith cortisol ac adrenalin), tai annigonol, tlodi, diffyg mynediad at wasanaethau

Ffactorau sy'n dylanwadu ar gymeriant bwyd a diod:

- Gall anghenion deietegol arbennig am resymau meddygol gynnwys addasu'r ansawdd er mwyn gwneud bwyd yn haws ei fwyta e.e. piwrî neu stwnsh; bwyd heb glwten i blant/pobl ifanc â chlefyd seliag, addasu deiet ar gyfer diabetes, alergeddau ac anoddefiadau bwyd.
- Darparu ar gyfer rhesymau diwylliannol, crefyddol, llysieuol neu fegan,
- Siâp, lliw, ansawdd, arogl a chyflwyniad a dewis o fwyd, osgoi bwyd, cydfwyta â chyfoedion, dull gweithredu cyson a dangos esiampl gadarnhaol, annog i arbrofi, gweithgareddau a mentrau llawn hwyl mewn perthynas â bwyd, gan gynnwys gadael i blant gymryd rhan yn y broses o baratoi a gweini bwyd.
- Incwm isel a thlodi bwyd

Twf, dysgu a datblygiad cyfannol: mae'n canolbwyntio ar feithrin pob rhan o ddysgu a datblygiad plentyn, gan gynnwys elfennau corfforol, emosiynol, ysbrydol, deallusol a chreadigol a'r ffordd y gall dysgu gefnogi hyn. Mae'n canolbwyntio ar bob rhan o ddysgu a datblygiad plant yn gynhenid ac nid ar wahân

Iechyd gwael, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy:

Afiechydon cyffredin yn ystod plentyndod (clwy'r pennau, rwbela, polio, brech yr ieir, y frech goch, llid yr ymennydd, y pas)

Alergeddau/cyflyrau (ecsema, asthma, clwy'r gwair neu alergeddau bwyd)

Mân afiechydon (peswch, annwyd, pigyn clust, dolur gwddf, crŵp, twymyn a gwres, dolur rhydd a chwydu, llosg haul a thrawiad gwres)

Heintiau/plâu (tarwden, llyngyren, llau pen, herpes simplecs, impetigo, llid y gyfbilen, clefyd crafu)

Nam: anaf, afiechyd neu gyflwr genedigol sy'n cael neu sy'n debygol o gael effaith tymor hir ar ymddangosiad corfforol a/neu gyfyngu ar weithrediadau'r plentyn/person ifanc sy'n wahanol i'r cyffredin

Clefydau hysbysadwy: fel y nodir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru

Chwarae, dysgu a datblygiad: addysg, hyfforddiant, gwirfoddoli, profiad gwaith, gweithgareddau hamdden, cyfleoedd cymdeithasol, cyfleoedd chwarae

Canlyniadau cadarnhaol: cyrhaeddiad addysgol, annibyniaeth, perthnasoedd sefydlog a diogel â'r teulu a chyfoedion, iechyd corfforol ac iechyd meddwl, dewisiadau mewn bywyd, dyheadau uchel, gobaith, adnabod talentau a galluoedd

Ymdeimlad o'r hunan: hunan-werth, hunanhyder, ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn, deallusrwydd emosiynol, teimladau a gwydnwch, ymdeimlad o reolaeth, perthnasoedd (ffrindiau, aelodau o'r teulu ehangach a grwpiau cyfoedion)

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC 0315: Gweithio gyda phlant a phobl ifanc â gofynion ychwanegol er mwyn bodloni eu hanghenion cefnogi personol

Deddfwriaeth a chanllawiau

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 367

Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal

Lefel:	3
ODA:	100
Credyd:	18
Crynodeb o'r Uned:	<p>Pwrpas yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin eu gwybodaeth, eu dealltwriaeth a'u sgiliau ar gyfer darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant a phobl ifanc' yn cyfeirio at blant hŷn. Dylai'r rhai sy'n gweithio gyda babanod/plant bach astudio uned 368.</p>

Deilliant dysgu:

1. Rôl gwasanaethau cartref gofal/gwasanaethau amgen i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Yr amrywiaeth o wasanaethau cartref gofal sydd ar gael i blant a phobl ifanc
- 1.2 Y rhesymau pam y gall fod angen i blant a phobl ifanc ddefnyddio neu symud o fewn gwasanaethau cartref gofal
- 1.3 Y **gwasanaethau a threfniadau amgen** sydd ar gael i blant a phobl ifanc yn hytrach na gwasanaethau cartref gofal, a'u manteision
- 1.4 Pam ei bod yn bosibl mai gwasanaethau cartref gofal neu wasanaethau a threfniadau amgen yw'r opsiwn mwyaf priodol i rai plant a phobl ifanc
- 1.5 Rôl eiriolaeth i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal

Amrediad

Gwasanaethau a threfniadau amgen – gofal maeth, gofal gan berthnasau, cymorth ychwanegol i deuluoedd/ymyrraeth i deuluoedd, llety lle ceir cefnogaeth, 'pan fydda i'n barod'

Deilliant dysgu:

2. Cefnogi'r broses o asesu, cynllunio, gweithredu ac adolygu gofal plant a phobl ifanc

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Y broses cynllunio lleoliad
- 2.2 Goblygiadau unrhyw amharodrwydd gan deuluoedd/gofalwyr i gefnogi'r cynllun gofal a chymorth

- 2.3 Pwysigrwydd cynllunio cyn lleoli a chynllunio lleoliad a sut y dylai'r rhain adlewyrchu anghenion amrywiol plant a phobl ifanc
- 2.4 Pwysigrwydd asesu'n gywir wrth benderfynu ar gyfleoedd lleoli a lleoliadau addas

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.5 Cyfrannu at asesu'r gwaith o gynllunio gofal a chymorth ac adolygu prosesau ar gyfer plant a phobl ifanc
- 2.6 Cefnogi plant a phobl ifanc i ddeall rolau a chyfrifoldebau gwahanol y rhai sy'n rhan o'u gofal a'u cymorth
- 2.7 Cefnogi plant a phobl ifanc i gyfrannu at y broses o ddatblygu eu cynllun gofal a chymorth a'r prosesau adolygu perthnasol, a chymryd rhan ynddynt, gan ystyried eu hoedran, eu gallu a'u cyfnod datblygu
- 2.8 Cyfrannu at waith cynllunio gofal a chymorth mewn perthynas ag addysg, hyfforddiant a chyflogaeth plant a phobl ifanc sydd yn eich gofal

Deilliant dysgu:

3. Datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Camau allweddol datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd
- 3.2 Gwahanol rannau a strwythurau'r system nerfol
- 3.3 Y term 'cyfleoedd da' a'u perthnasedd
- 3.4 Y termau 'disgwyl profiadau' a 'dibynnu ar brofiadau'
- 3.5 Y term 'cyflwyno a dychwelyd' a sut mae'n cefnogi datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd
- 3.6 Y **ffactorau** posibl a phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod a allai effeithio ar ddatblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd mewn perthynas â **thwf corfforol, emosiynol a gwybyddol**, yn ystod:
 - y cyfnod cynenedigol
 - plentyndod cynnar
 - y glasoed
- 3.7 Y posibilrwydd y gall straen gwenwyn a thrawma beri niwed i ddatblygiad a llesiant cyffredinol plant a phobl ifanc drwy gydol eu hoes

Amrediad

Ffactorau – corfforol, amgylcheddol, genetig

Twf corfforol, emosiynol a gwybyddol – cyrraedd cerrig milltir datblygiadol, cyfathrebu, ymlyniad, rheoli emosiynau, ffurfio'r cof, llwybrau synhwyrdd, sgiliau echddygol bras a manwl

Deilliant dysgu:

4. Cefnogi bondio ac ymlyniad

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 **Damcaniaethau ymlyniad** a'u pwysigrwydd er mwyn cefnogi gwydnwch, llesiant a datblygiad cyfannol plant a phobl ifanc
- 4.2 Y termau 'bondio' ac 'ymlyniad, gwahaniad a cholled' a'u pwysigrwydd o ran twf a datblygiad cyfannol a llesiant plant a phobl ifanc
- 4.3 Yr amrywiaeth o **ddosbarthiadau ymlyniad** gwahanol a'r ffordd mae'r rhain yn gysylltiedig â **phrofiadau bywyd** plant a phobl ifanc
- 4.4 Anawsterau ymlyniad y gall plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal eu profi
- 4.5 Pam y gall plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal ei chael hi'n anodd rheoli eu hemosiynau
- 4.6 Cysylltiadau rhwng y ffordd mae plant a phobl ifanc yn ymddwyn, a mathau o ymlyniad
- 4.7 Pam y gall plant a phobl ifanc ymddwyn mewn ffordd a allai beri i'r lleoliad fethu yn fwriadol
- 4.8 Yr amrywiaeth o strategaethau ymdopi y gall plant a phobl ifanc eu defnyddio a sut y gall y canlynol ddylanwadu arnyn nhw:
 - teithiau bywyd
 - mathau o ymlyniad
 - yr amgylchedd uniongyrchol

Amrediad

Damcaniaethau ymlyniad – damcaniaethwyr – John Bowlby, Mary Ainsworth, Mary Main, Dollard a Miller

Dosbarthiadau ymlyniad – sicr, amwys, osgoi, di-drefn

Profiadau bywyd – esgeulustod a cham-drin, trawma, lleoliadau lluosog, profiadau niweidiol yn ystod plentyndod

Deilliant dysgu:

5. Cefnogi plant a phobl ifanc drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 5.1 Sut mae 'sylfaen ddiogel' yn cefnogi plant a phobl ifanc i reoli cyfnodau o newid a thrawsnewid ac addasu iddyn nhw
- 5.2 Sut y gall newid a thrawsnewid darfu ar leoliad
- 5.3 Pam y gall fod angen cymorth ychwanegol sydd â ffocws pendant ar blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal cyn, yn ystod ac ar ôl cyfnodau o newid a thrawsnewid
- 5.4 Ymyriadau i **gefnogi** plant a phobl ifanc drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid
- 5.5 Pam mae'n bwysig cynnwys plant a phobl ifanc wrth gynllunio ar gyfer cyfnodau o newid a thrawsnewid, neu ymateb iddyn nhw
- 5.6 Pwysigrwydd cynnal perthnasoedd tymor hir, **gweithgareddau a phrofiadau** ym mywydau plant a phobl ifanc yn dilyn cyfnodau o newid a thrawsnewid

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.7 Cefnogi plant a phobl ifanc wrth iddyn nhw baratoi ar gyfer newid a thrawsnewid
- 5.8 Defnyddio ymyriadau er mwyn cefnogi plant a phobl ifanc drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid
- 5.9 Cyfrannu at y gwaith o werthuso ymyriadau sy'n cefnogi plant a phobl ifanc drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid

Amrediad

Cymorth – ymarferol ac emosiynol

Gweithgareddau a phrofiadau – addysgol, cymdeithasol, chwaraeon, hamdden, chwarae

Deilliant dysgu:

6. Dulliau therapiwtig o ofalu

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 6.1 Modelu'r defnydd o amrywiaeth o **ddulliau** er mwyn cynnal a hybu bondio ac annog ymlyniadau sicr i blant a phobl ifanc
- 6.2 Defnyddio strategaethau er mwyn ymateb i wahanol fathau o ymddygiad ymlyniad, gan reoli eu heffaith ar eraill ac ar sefydlogrwydd y lleoliad
- 6.3 Cefnogi plant a phobl ifanc i ddatblygu naratif personol sy'n eu helpu i ddeall eu taith bywyd
- 6.4 Defnyddio myfyrio ac adborth i werthuso'r ffordd mae eich ymarfer a'ch arddull ymlyniad personol eich hun yn effeithio ar eich gwaith gyda phlant a phobl ifanc
- 6.5 Defnyddio strategaethau hunanofal i gynnal eich gwydnwch eich hun

Amrediad

Dulliau – sylfaen sefydlog, amgylchedd digyffro a meithringar, ymglyfarwyddo, agosrwydd, rhagweladwyedd, cysondeb, PACE (bod yn chwareus, derbyn, chwilfrydedd ac empathi), chwarae fel adnodd therapiwtig, cyffwrdd diogel, arferion, nodau a ffiniau realistig a chyson, cefnogi trawsnewid esmwyth (yn berthnasol i oedran a chyfnod datblygu), cydgynhyrchu, gweithio mewn partneriaeth, rhannu gwybodaeth, hunanofal y gweithiwr

Deilliant dysgu:

7. Cefnogi plant a phobl ifanc i gyflawni canlyniadau cadarnhaol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 7.1 Sut i fagu ymddiriedaeth plant neu bobl ifanc
- 7.2 Sut y gall cefnogaeth effeithiol wneud gwahaniaeth i blant a phobl ifanc, gan gynnwys sefydlu a chynnal perthnasoedd cadarnhaol
- 7.3 Y ffordd y gall taith bywyd y plentyn neu berson ifanc gael gormod o ddylanwad ar farn, tybiaethau ystrydebol a disgwyliadau pobl eraill
- 7.4 Y ffordd y gall gwaith taith bywyd helpu plant a phobl ifanc i feithrin '**ymdeimlad o'r hunan**' sy'n gadarnhaol
- 7.5 Sut i gefnogi plant a phobl ifanc i feithrin gwydnwch, deallusrwydd emosiynol a hunan-gred
- 7.6 Cysylltiadau rhwng bod yn blentyn neu'n berson ifanc sy'n derbyn gofal, a chyflawni **canlyniadau cadarnhaol**
- 7.7 Sut i gefnogi plant a phobl ifanc i gael disgwyliadau uchel a'u helpu i bennu nodau realistig tuag at eu bodloni

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 7.8 Cefnogi plant a phobl ifanc i archwilio eu hanghenion cymdeithasol ac emosiynol eu hunain yn unol ag oedran, gallu a chyfnod datblygu
 - 7.9 Cefnogi plant a phobl ifanc i feithrin ymdeimlad cadarnhaol o'r hunan
-

- 7.10 Cefnogi plant a phobl ifanc i gymryd rhan yn eu cymunedau a'u rhwydweithiau a gwneud cyfraniad cadarnhaol atyn nhw
- 7.11 Meithrin sgiliau annibyniaeth a sgiliau bywyd mewn modd diogel er mwyn meithrin gwydnwch a fydd o fudd yn ddiweddarach mewn bywyd
- 7.12 Cefnogi diwylliant o ymarfer anghyfyngol sy'n ymatal rhag barnu ac sy'n taro cydbwysedd da rhwng mentro a her
- 7.13 Annog a chefnogi plant a phobl ifanc i fanteisio ar gyfleoedd i chwarae, dysgu a datblygu yn unol ag oedran a chyfnod datblygu

Amrediad

Ymdeimlad o'r hunan: hunan-werth, hunanhyder, ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn, deallusrwydd emosiynol, teimladau a gwydnwch, ymdeimlad o reolaeth, perthnasoedd (aelodau o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol), cysyniadau o gyfrifoldeb ac atebolrwydd rhieni

Canlyniadau cadarnhaol – cyrhaeddiad addysgol, cyflogaeth neu hyfforddiant, annibyniaeth, perthnasoedd sefydlog a diogel â'r teulu a chyfoedion, lle parhaol i fyw, iechyd corfforol ac iechyd meddwl, dewisiadau mewn bywyd, dyheadau uchel, gobraith, adnabod talentau a galluoedd

Deilliant dysgu:

8. Diogelu a gofal mwy diogel

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 8.1 Pam mae plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal:
 - yn wynebu mwy o risg o gam-drin a chamfanteisio
 - yn fwy tebygol o gael eu targedu gan bobl sydd am eu cam-drin
 - yn fwy agored i weithgareddau ac ymddygiadau sy'n niweidiol i iechyd corfforol ac emosiynol
- 8.2 Sut i gefnogi plant a phobl ifanc i ddeall pam a sut mae rhai perthnasoedd yn fuddiol, a pham a sut y gall eraill fod yn niweidiol i'w iechyd a'u llesiant
- 8.3 Camau i'w cymryd os byddwch o'r farn bod cysylltiadau a pherthnasoedd plant neu bobl ifanc:
 - yn niweidiol iddyn nhw neu'n eu cam-drin
 - yn gallu arwain at ymddygiad troseddol
 - yn gallu arwain at niweidio a cham-drin eraill

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 8.4 Hybu dull gweithredu unigryw ar gyfer diogelu plant a phobl ifanc unigol, gan ystyried bregusrwydd a phrofiadau penodol plant a phobl ifanc
- 8.5 Cytuno ar ddisgwyliadau a ffiniau clir gyda phlant a phobl ifanc sy'n helpu i'w cadw'n ddiogel
- 8.6 Cefnogi plant a phobl ifanc i gymryd rhan mewn cyswllt y cytunwyd arno ag aelodau o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol, gan ystyried unrhyw gyfyngiadau sydd ar waith
- 8.7 Cefnogi plant a phobl ifanc i ddeall pam mae unrhyw gyfyngiadau wedi cael eu gosod ar gyswllt ag aelodau a enwyd o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol
- 8.8 Cefnogi plant a phobl ifanc ar ôl cyswllt ag aelodau a enwyd o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol
- 8.9 Cefnogi plant a phobl ifanc i ffurfio perthnasoedd, eu cynnal a, lle y bo'n briodol, ymwahanu â nhw, gan gydnabod effaith colled a newid

Deilliant dysgu:

9. Hybu maeth a hydradiad plant a phobl ifanc anabl

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 9.1 Canllawiau cenedlaethol cyfredol ar gyfer deiet cytbwys i blant a phobl ifanc
- 9.2 Rôl maetholion hanfodol er mwyn cynnal deiet cytbwys a chefnogi twf a datblygiad cyfannol, a llesiant
- 9.3 Gofynion maeth a hydradiad ar **gyfnodau datblygu diffiniedig**
- 9.4 Sut i gynllunio bwydlenni sy'n ymateb i anghenion plant a phobl ifanc unigol
- 9.5 Yr **heriau posibl** a all godi a strategaethau i'w rheoli
- 9.6 Y rhesymau pam na ddylid defnyddio bwyd fel gwobr
- 9.7 **Effaith bosibl** maeth a hydradiad gwael
- 9.8 Pwysigrwydd hydradu i blant a phobl ifanc

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 9.9 Defnyddio strategaethau i sicrhau:
 - arferion bwyta ac yfed diogel sy'n annog rhyngweithio cymdeithasol yn unol ag oedran a cham datblygu
 - cyfleoedd ar gyfer meithrin sgiliau annibyniaeth yn unol ag oedran a cham datblygu
- 9.10 Ystyried ffactorau sy'n dylanwadu ar gymeriant bwyd a diod
- 9.11 Sicrhau bod plant yn cael eu hannog i arbrofi â bwydydd newydd
- 9.12 Ymateb yn gadarnhaol pan fydd plant a phobl ifanc yn gwrthod bwyd a diod, gan wneud addasiadau fel y bo angen
- 9.13 Sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu hannog i yfed digon o hylif
- 9.14 Hybu manteision deiet cytbwys ar gyfer plant a phobl ifanc i eraill

Amrediad

Cyfnodau datblygu diffiniedig – 0 – 6 mis, 6 mis – 1 oed, 1 – 5 oed, 10 oed a throsodd

Heriau posibl – ymddygiadol, amgylcheddol, corfforol

Effaith bosibl – methu â ffynnu, diffyg maethiad, dadhydradiad, gordewdra, rhwymedd

Deilliant dysgu:

10. Cefnogaeth ar gyfer hybu iechyd a gofal iechyd

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 10.1 Dulliau y gellir eu defnyddio er mwyn cefnogi plant a phobl ifanc i gael amrywiaeth o archwiliadau a chymorth gofal iechyd
 - 10.2 Cyfnodau magu mathau o afiechydon, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy
 - 10.3 Arwyddion a symptomau corfforol ac ymddygiadol iechyd gwael, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy posibl mewn plant a phobl ifanc
 - 10.4 Camau i'w cymryd pan fydd pryderon ynglŷn ag afiechydon, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy posibl
 - 10.5 Symptomau mae angen cymryd camau brys yn eu cylch
-

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

10.6 Cefnogi plant a phobl ifanc i ddeall y cysyniad o fyw'n iach

10.7 Cefnogi plant a phobl ifanc i gael mynediad at ofal iechyd a gwasanaethau cymorth

10.8 Ymateb i arwyddion o iechyd gwael, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau'r gweithle

Uned 367

Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Mae'r canllaw canlynol wedi'i ddatblygu gan Gofal Cymdeithasol Cymru fel adnodd i gefnogi datblygiad gwybodaeth gweithwyr gofal preswyl i blant. Mae'n rhoi gwybodaeth defnyddiol a fydd yn cefnogi darpariaeth cynnwys yr uned hon. gofalcymdeithasol.cymru/anodd-gweithwyr-gofal-preswyl-i-blant

Camau allweddol: ffurfio'r tiwb niwral, datblygiad, strwythur a phwrpas y niwronau (lledaenu, mudo, gwahaniaethu, a thocio), ffurfio'r synapsau a'u pwrpas (llawnder a thocio), plastigrwydd, myelineiddio, datblygiad strwythurau'r ymennydd, eu swyddogaeth a'r ffordd maen nhw'n rhyngweithio, ffurfio gwynnin a breithell a'u pwrpas.

Ffactorau: dod i gysylltiad â chamddefnyddio sylweddau (ysmygu, gan gynnwys ysmegu goddefol, alcohol, meddyginiaeth ar bresgripsiwn, cyffuriau anghyfreithlon, camddefnyddio fitaminau), dim digon o asid ffolig deietegol, gallu'r fam/rhiant i fynd i'r afael â'i hanghenion/anghenion iechyd ei hun, deiet y fam, straen yn ystod beichiogrwydd, trawma yn ystod genedigaeth, genedigaeth gynamserol, ffactorau genetig, heintiau a drosglwyddir yn rhywiol, maeth a hydradiad gwael, amgylcheddau anymatebol sy'n llawn straen a cham-drin, cam-drin domestig, dim digon o weithgarwch corfforol, dod i gysylltiad ag afiechydon cyffredin mewn plant, llygredd, gormod o olau haul, gorsymbyliad a thansymbyliad, straen gwenwyn (gan gynnwys rôl ac effaith cortisol ac adrenalin), tai annigonol, tloidi, diffyg mynediad at wasanaethau.

Ffactorau sy'n dylanwadu ar gymeriant bwyd a diod:

- Gall anghenion deietegol arbennig am resymau meddygol gynnwys addasu'r ansawdd er mwyn gwneud bwyd yn haws ei fwyta e.e. piwrî neu stwnsh; bwyd heb glwten i blant/pobl ifanc â chlefyd seliag, addasu deiet ar gyfer diabetes, alergeddau ac anoddefiadau bwyd.
- Darparu ar gyfer rhesymau diwylliannol, crefyddol, llysieuol neu fegan,
- Siâp, lliw, ansawdd, arogl a chyflwyniad a dewis o fwyd, osgoi bwyd, cydfwyta â chyfoedion, dull gweithredu cyson a dangos esiampl gadarnhaol, annog i arbrofi, gweithgareddau a mentrau llawn hwyl mewn perthynas â bwyd, gan gynnwys gadael i blant gymryd rhan yn y broses o baratoi a gweini bwyd.
- Incwm isel a thloidi bwyd.

Archwiliadau a chymorth gofal iechyd: imiwneiddio a phigiadau atgyfnerthu sy'n berthnasol i oedran, cofrestru â meddyg teulu, deintydd ac optegydd neu weithwyr iechyd proffesiynol eraill

yn ôl yr angen, fel gwasanaeth iechyd cymuned ac iechyd meddwl. Mae angen caniatâd rhieni ar gyfer triniaeth feddygol.

Iechyd gwael, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy:

Afiechydon cyffredin yn ystod plentyndod: (clwy'r pennau, rwbela, polio, brech yr ieir, y frech goch, llid yr ymennydd, y pas)

Alergeddau/cyflyrau: (ecsema, asthma, clwy'r gwair neu alergeddau bwyd)

Mân afiechydon: (peswch, annwyd, pigyn clust, dolur gwddf, crŵp, twymyn a gwres, dolur rhydd a chwydu, llosg haul a thrawiad gwres)

Heintiau/plâu: (tarwden, llyngyren, llau pen, herpes simplecs, impetigo, llid y gyfbilen, clefyd crafu).

Leoliadau: pam y dylai rhai plant a phobl ifanc gael eu lleoli yn yr ardal lle maen nhw'n byw fel arfer, a pham nad yw hyn bob amser yn briodol neu'n bosibl i rai plant a phobl ifanc.

Clefydau hysbysadwy: fel y nodir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Erill: gallent gynnwys – aelodau o'r teulu ehangach, gweithwyr.

Chwarae, dysgu a datblygu – addysg, hyfforddiant, gwirfoddoli, profiad gwaith, gweithgareddau hamdden, cyfleoedd cymdeithasol, cyfleoedd chwarae.

Mathau o eiriolaeth i gynnwys:

- Hunaneiriolaeth
- Eiriolaeth anffurfiol
- Cydeiriolaeth
- Eiriolaeth cymheiriaid
- Eiriolaeth dinasyddion
- Eiriolaeth gwirfoddolwyr annibynnol
- Eiriolaeth ffurfiol
- Eiriolaeth broffesiynol annibynnol.

Aelodau o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol: rhieni/gofalwr, aelodau eraill o'r teulu, brodyr a chwiorydd ac ati, ffrindiau, cymdogion, grwpiau diddordeb arbennig.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0038 Cefnogi plant a phobl ifanc i reoli agweddau ar eu bywydau
- SCDHSC0318 Darparu cartref i blant a phobl ifanc

Deddfwriaeth a chanllawiau

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 368

Darparu gofal a chymorth i fabanod a phlant iau

Lefel:	3
ODA:	100
Credyd:	20
Crynodeb o'r Uned:	<p>Pwrpas yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin eu gwybodaeth, eu dealltwriaeth a'u sgiliau ar gyfer darparu gofal a chymorth i fabanod a phlant mae angen iddyn nhw ddefnyddio gwasanaethau/trefniadau gofal a chymorth.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at fabanod o adeg cenhedlu a phlant bach. Dylai'r rhai sy'n gweithio gyda phlant hŷn astudio uned 367.</p>

Deilliant dysgu:

1. Rôl gwasanaethau/trefniadau gofal a chymorth i blant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Y rhesymau pam y gall fod angen i blant ddefnyddio neu symud o fewn gwasanaethau/trefniadau gofal a chymorth
- 1.2 Pam ei bod yn bosibl mai gwasanaethau neu drefniadau gofal a chymorth yw'r opsiwn mwyaf priodol i rai plant
- 1.3 Rôl eiriolaeth i blant sy'n defnyddio gwasanaethau/trefniadau gofal a chymorth

Deilliant dysgu:

2. Gwasanaethau cymorth eraill i blant

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Pwrpas **gwasanaethau cymorth eraill** i blant
- 2.2 Sut i wneud atgyfeiriadau at wasanaethau cymorth eraill
- 2.3 Sut mae gwasanaethau cymorth eraill a **blaenoriaethau iechyd y cyhoedd** yn ceisio mynd i'r afael ag anfantais yn ystod plentyndod
- 2.4 Blaenoriaethau iechyd y cyhoedd presennol i blant
- 2.5 Adnoddau sgrinio ac asesu a ddefnyddir ar hyn o bryd ar gyfer plant

Amrediad

Gwasanaethau cymorth eraill – y mathau a lefelau gwahanol o raglenni iechyd ac ymyriadau cyffredinol ac wedi'u targedu

Blaenoriaethau iechyd y cyhoedd – maeth a hydradiad, iechyd y geg, gweithgarwch chwarae a chorfforol, golwg, rhaglen imiwneiddio plant, bod yn barod ar gyfer yr ysgol a hybu diogelwch yn y cartref, oedolion yn rhoi'r gorau i ysmegu, lleihau cysylltiad â mwg eilaidd, atal damweiniau anafiadau, diogelwch yn y gymuned

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi'r broses o asesu, cynllunio, gweithredu ac adolygu gofal plant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Y broses cynllunio lleoliad
- 3.2 Goblygiadau unrhyw amharodrwydd gan deuluoedd/gofalwyr i gefnogi'r cynllun gofal a chymorth
- 3.3 Pwysigrwydd cynllunio cyn lleoli a chynllunio lleoliad a sut y dylai'r rhain adlewyrchu anghenion amrywiol plant
- 3.4 Pwysigrwydd asesu'n gywir wrth benderfynu ar gyfleoedd lleoli a lleoliadau addas
- 3.5 Sut i gefnogi plant i ddeall rolau a chyfrifoldebau gwahanol y rhai sy'n rhan o'u gofal a'u cymorth yn unol â'u hoedran, eu gallu a'u cyfnod datblygu
- 3.6 Sut i gefnogi plant i gyfrannu at y broses o ddatblygu eu cynllun gofal a chymorth a'r prosesau adolygu perthnasol, a chymryd rhan ynddynt, gan ystyried eu hoedran, eu gallu a'u cyfnod datblygu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.7 Cyfrannu at asesu'r gwaith o gynllunio gofal a chymorth ac adolygu prosesau ar gyfer plant
 - 3.8 Cyfrannu at waith cynllunio gofal a chymorth mewn perthynas â thwf dysgu a datblygiad cyfannol y plentyn
-

Deilliant dysgu:

4. Datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Camau allweddol datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd
 - 4.2 Gwahanol rannau a strwythurau'r system nerfol
 - 4.3 Y term 'cyfleoedd da' a'u perthnasedd
 - 4.4 Y termau 'disgwyl profiadau' a 'dibynnu ar brofiadau'
 - 4.5 Y term 'cyflwyno a dychwelyd' a sut mae'n cefnogi datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd
 - 4.6 Y ffactorau posibl a phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod a allai effeithio ar ddatblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd mewn perthynas â thwf corfforol, emosiynol a gwybyddol, yn ystod:
 - y cyfnod cynenedigol
 - plentyndod cynnar
-

4.7 Y posibilrwydd y gall straen gwenwyn a thrawma beri niwed i ddatblygiad a llesiant cyffredinol plant

Amrediad

Ffactorau – corfforol, amgylcheddol, genetig

Twf corfforol, emosiynol a gwybyddol – cyrraedd cerrig milltir datblygiadol, cyfathrebu, ymlyniad, rheoli emosiynau, ffurfio'r cof, llwybrau synhwyraidd, sgiliau echddygol bras a manwl

Deilliant dysgu:

5. Cefnogi bondio ac ymlyniad

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 5.1 **Damcaniaethau bondio ac ymlyniad**, a'u pwysigrwydd o ran cefnogi gwydnwch, llesiant a thwf, dysgu a datblygiad cyfannol plant
- 5.2 Yr amrywiaeth o **ddosbarthiadau ymlyniad** gwahanol a'r ffordd mae'r rhain yn gysylltiedig â **phrofiadau bywyd** plant
- 5.3 Anawsterau ymlyniad y gall plant sy'n derbyn gofal eu profi
- 5.4 Pam y gall plant sy'n derbyn gofal ei chael hi'n anodd rheoli eu hemosiynau
- 5.5 Cysylltiadau rhwng y ffordd mae plant yn ymddwyn a mathau o ymlyniad
- 5.6 Pwysigrwydd dechrau gwaith taith bywyd mor gynnar â phosibl ym mywyd plentyn, a manteision posibl hyn
- 5.7 Pam y gall plant ymddwyn mewn ffordd a allai beri i'r lleoliad fethu yn fwriadol
- 5.8 Yr amrywiaeth o strategaethau ymdopi y gall plant eu defnyddio a sut y gall y canlynol ddylanwadu arnyn nhw:
 - teithiau bywyd
 - mathau o ymlyniad
 - yr amgylchedd uniongyrchol

Amrediad

Damcaniaethau bondio ac ymlyniad – damcaniaethwyr – John Bowlby, Mary Ainsworth, Mary Main, Dollard a Miller

Dosbarthiadau ymlyniad – sicr, amwys, osgoi, di-drefn

Profiadau bywyd – esgeulustod a cham-drin, trawma, lleoliadau lluosog, profiadau niweidiol yn ystod plentynodod

Deilliant dysgu:

6. Cefnogi plant drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 6.1 Y term 'parhauster' a'i berthnasedd i lesiant tymor hir plant
 - 6.2 Sut mae 'sylfaen ddiogel' yn cefnogi plant i reoli cyfnodau o newid a thrawsnewid ac addasu iddyn nhw
 - 6.3 Sut y gall newid a thrawsnewid darfu ar leoliad
-

- 6.4 Pam y gall fod angen cymorth ychwanegol sydd â ffocws pendant ar blant sy'n derbyn gofal cyn, yn ystod ac ar ôl cyfnodau o newid a thrawsnewid
- 6.5 Ymyriadau i **gefnogi** plant drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid
- 6.6 Pam mae'n bwysig cynnwys plant wrth gynllunio ar gyfer cyfnodau o newid a thrawsnewid, neu ymateb iddyn nhw
- 6.7 Pwysigrwydd cynnal perthnasoedd tymor hir, gweithgareddau a phrofiadau ym mywydau plant yn dilyn cyfnodau o newid a thrawsnewid

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 6.8 Cefnogi plant wrth iddyn nhw baratoi ar gyfer newid a thrawsnewid yn unol â'u hoedran, eu gallu a'u cyfnod datblygu
- 6.9 Defnyddio ymyriadau i gefnogi plant drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid yn unol â'u hoedran, eu gallu a'u cyfnod datblygu
- 6.10 Cyfrannu at y gwaith o werthuso ymyriadau sy'n cefnogi plant drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid

Amrediad

Cymorth – ymarferol ac emosiynol

Deilliant dysgu:

7. Dulliau therapiwtig o ofalu

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 7.1 Modelu'r defnydd o amrywiaeth o ddulliau er mwyn cynnal a hybu bondio ac annog ymlyniadau sicr yn unol ag oedran, gallu a chyfnod datblygu
 - 7.2 Defnyddio strategaethau er mwyn ymateb i wahanol fathau o ymddygiad ymlyniad, gan reoli eu heffaith ar eraill ac ar sefydlogrwydd y lleoliad
 - 7.3 Cefnogi i ddatblygu naratif personol sy'n helpu plant i ddeall eu taith bywyd
 - 7.4 Defnyddio myfyrio ac adborth i werthuso'r ffordd mae eich ymarfer a'ch arddull ymlyniad personol eich hun yn effeithio ar eich gwaith gyda phlant
 - 7.5 Defnyddio strategaethau hunanofal i gynnal eich gwydnwch eich hun
-

Deilliant dysgu:

8. Cefnogi plant i gyflawni canlyniadau cadarnhaol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 8.1 Sut i fagu ymddiriedaeth plant
 - 8.2 Sut y gall cymorth effeithiol wneud gwahaniaeth i blant, gan gynnwys ffurfio a chynnal perthnasoedd cadarnhaol
 - 8.3 Y ffordd y gall taith bywyd y plentyn gael gormod o ddylanwad ar farn, tybiaethau ystrydebol a disgwyliadau pobl eraill
 - 8.4 Y ffordd y gall gwaith taith bywyd helpu plant i feithrin '**ymdeimlad o'r hunan**' sy'n gadarnhaol
 - 8.5 Sut i gefnogi plant i feithrin gwydnwch, deallusrwydd emosiynol a hunan-gred
-

- 8.6 Cysylltiadau rhwng bod yn blentyn sy'n derbyn gofal, a chyflawni **canlyniadau cadarnhaol**
- 8.7 Sut i gefnogi plant i gael disgwyliadau uchel a'u helpu i bennu nodau realistig tuag at eu bodloni
- 8.8 Sut i gefnogi plant i gymryd rhan yn eu cymunedau a'u rhwydweithiau a gwneud cyfraniad cadarnhaol atyn nhw

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 8.9 Cefnogi plant i archwilio eu hanghenion cymdeithasol ac emosiynol eu hunain yn unol ag oedran, gallu a chyfnod datblygu
- 8.10 Cefnogi plant i feithrin ymdeimlad cadarnhaol o'r hunan
- 8.11 Meithrin sgiliau annibyniaeth a sgiliau bywyd mewn modd diogel er mwyn meithrin gwydnwch a fydd o fudd yn ddiweddarach mewn bywyd
- 8.12 Cefnogi diwylliant o ymarfer anghyfyngol sy'n ymatal rhag barnu ac sy'n taro cydbwysedd da rhwng mentro a her
- 8.13 Annog a chefnogi plant i fanteisio ar gyfleoedd i chwarae, dysgu a datblygu yn unol ag oedran a chyfnod datblygu

Amrediad

Ymdeimlad o'r hunan: hunan-werth, hunanhyder, ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn, deallusrwydd emosiynol, teimladau a gwydnwch, ymdeimlad o reolaeth, perthnasoedd (aelodau o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol), cysyniadau o gyfrifoldeb ac atebolrwydd rhieni

Canlyniadau cadarnhaol – cyrhaeddiad addysgol, cyflogaeth neu hyfforddiant, annibyniaeth, perthnasoedd sefydlog a diogel â'r teulu a chyfoedion, lle parhaol i fyw, iechyd corfforol ac iechyd meddwl, dewisiadau mewn bywyd, dyheadau uchel, gobaith, adnabod talentau a galluoedd

Deilliant dysgu:

9. Hybu a chefnogi twf, dysgu a datblygiad cyfannol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 9.1 Gwahanol ddulliau o arsylwi ac asesu er mwyn monitro a nodi cyfnodau dysgu, twf a datblygiad cyfannol
- 9.2 Sut i hybu'r broses o feithrin **sgiliau annibyniaeth** yn unol ag oedran a chyfnod datblygu
- 9.3 Pwysigrwydd lleferydd, iaith a chyfathrebu i ddysgu, twf a datblygiad cyfannol
- 9.4 Rôl a mantais chwarae i ddatblygiad plentyn
- 9.5 Sut i ddatblygu amgylcheddau chwarae cyfoethog o safon er mwyn **manteisio i'r eithaf ar y potensial ar gyfer** twf, dysgu a datblygiad cyfannol
- 9.6 Sut mae dysgu drwy brofiad yn cyfrannu at dwf, dysgu a datblygiad cyfannol
- 9.7 Sut i sicrhau bod twf, dysgu a datblygiad cyfannol plant yn cael ei gefnogi, gan sicrhau amgylchedd diogel ac ysgogol
- 9.8 Rôl atgyfnerthu cadarnhaol wrth gefnogi dysgu, twf a datblygiad cyfannol plant

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 9.9 Defnyddio arsylwadau i nodi ar ba gyfnod mae'r plentyn o ran twf, dysgu a datblygiad cyfannol

9.10 Sicrhau bod gweithgareddau, profiadau ac arferion bob dyddystyrlon a phleserus yn cael eu darparu, sy'n:

- ymateb i amrywiaeth o anghenion
- cydbwysu risg a her er mwyn hybu dysgu, twf a datblygiad cyfannol
- meithrin perthnasoedd cadarnhaol
- hybu sgiliau annibyniaeth

9.11 Ymgorffori'r hyn a ddysgwyd wrth ddarparu gweithgareddau, er mwyn:

- atgyfnerthu'r sgiliau a ddysgwyd
- cynllunio ar gyfer cynnydd

9.12 Cynllunio a hybu'r defnydd o wahanol fathau o chwarae i ddilyn egwyddorion amgylchedd chwarae cyfoethog o safon ar gyfer twf, dysgu a datblygiad cyfannol

9.13 Hybu'r broses o greu gofod chwarae a arweinir gan blant sy'n hwyluso:

- chwarae dewis rhydd
- mynegi teimladau
- arbrofi a mentro
- creadigrwydd

9.14 Defnyddio atgyfnerthiad cadarnhaol a chanmoliaeth sy'n cefnogi twf, dysgu a datblygiad cyfannol plant

9.15 Gweithredu os nad yw plentyn yn datblygu yn unol â'i oedran a'i gyfnod datblygu disgwylidig

Amrediad

Sgiliau annibyniaeth – bwyta ac yfed, ymolchi, gwisgo, gofal y geg, defnyddio'r toiled, tacluso/rhoi pethau i gadw

Manteisio i'r eithaf ar y potensial ar gyfer – cymdeithasoli, datrys problemau a chreadigrwydd, dyfeisgarwch, her a dewis

Deilliant dysgu:

10. Diogelu a gofal mwy diogel

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

10.1 Pam mae plant sy'n derbyn gofal:

- yn wynebu mwy o risg o gam-drin a chamfanteisio
- yn fwy tebygol o gael eu targedu gan bobl sydd am eu cam-drin
- yn fwy agored i weithgareddau ac ymddygiadau sy'n niweidiol i iechyd corfforol ac emosiynol

10.2 Sut i gefnogi plant i ddeall pam a sut mae rhai perthnasoedd yn fuddiol, a pham a sut y gall eraill fod yn niweidiol i'w iechyd a'u llesiant

10.3 Sut i gefnogi plant i ddeall pam mae unrhyw gyfyngiadau wedi cael eu gosod ar gyswllt ag aelodau a enwyd o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol, yn unol â'u hoedran, eu gallu a'u cyfnod datblygu

10.4 Camau i'w cymryd os byddwch o'r farn bod cysylltiadau a pherthnasoedd plant yn niweidiol iddyn nhw neu'n eu cam-drin

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

10.5 Hybu dull gweithredu unigryw ar gyfer diogelu plant unigol, gan ystyried bregusrwydd a phrofiadau penodol plant

- 10.6 Cytuno ar ddisgwyliadau a ffiniau clir gyda phlant sy'n helpu i'w cadw'n ddiogel yn unol â'u hoedran, eu gallu a'u cyfnod datblygu
- 10.7 Cefnogi plant i gymryd rhan mewn cyswllt y cytunwyd arno ag aelodau o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol, gan ystyried unrhyw gyfyngiadau sydd ar waith
- 10.8 Cefnogi plant ar ôl cyswllt ag aelodau a enwyd o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol
- 10.9 Cefnogi plant i ffurfio perthnasoedd, eu cynnal a, lle y bo'n briodol, ymwahanu â nhw, gan gydnabod effaith colled a newid
-

Deilliant dysgu:

11. Hybu maeth a hydradiad plant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 11.1 Canllawiau cenedlaethol cyfredol ar gyfer deiet cytbwys i blant
- 11.2 Rôl maetholion hanfodol er mwyn cynnal deiet cytbwys a chefnogi twf a datblygiad cyfannol, a llesiant
- 11.3 Gofynion maeth a hydradiad ar **gyfnodau datblygu diffiniedig**
- 11.4 Sut i gynllunio bwydlenni sy'n ymateb i anghenion plant unigol
- 11.5 Yr **heriau posibl** a all godi a strategaethau i'w rheoli
- 11.6 Y rhesymau pam na ddylid defnyddio bwyd fel gwobr
- 11.7 **Effaith bosibl** maeth a hydradiad gwael
- 11.8 Pwysigrwydd hydradiad i blant

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

11.9 Defnyddio strategaethau i sicrhau:

- arferion bwyta ac yfed diogel sy'n annog rhyngweithio cymdeithasol yn unol ag oedran a chyfnod datblygu
- cyfleoedd ar gyfer meithrin sgiliau annibyniaeth yn unol ag oedran a chyfnod datblygu

11.10 Ystyried ffactorau sy'n dylanwadu ar gymeriant bwyd a diod

11.11 Sicrhau bod plant yn cael eu hannog i arbroti â bwydydd newydd

11.12 Ymateb yn gadarnhaol pan fydd plant yn gwrthod bwyd a diod, gan wneud addasiadau fel y bo angen

11.13 Sicrhau bod plant yn cael eu hannog i yfed digon o hylif

11.14 Hybu manteision deiet cytbwys ar gyfer plant i bobl eraill

Amrediad

Cyfnodau datblygu diffiniedig – 0 – 6 mis, 6 mis – 1 oed, 1 – 5 oed, 5 oed a throsodd

Heriau posibl – ymddygiadol, amgylcheddol, corfforol

Effaith bosibl – methu â ffynnu, diffyg maethiad, dadhydradiad, gordewdra, rhwymedd

Deilliant dysgu:

12. Hybu arferion gofal corfforol diogel ar gyfer plant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 12.1 Pwysigrwydd nodi a darparu arferion gofal corfforol diogel i blant
- 12.2 Pwysigrwydd awyrgylch tawel a chyfforddus i gefnogi arferion gofal corfforol diogel
- 12.3 Sut i gario a dal babanod/plant bach yn ddiogel
- 12.4 Sut i ymolchi, gwisgo a newid babanod/plant bach, gan gynnwys newid cewynnau
- 12.5 Sut i gefnogi hyfforddiant i ddefnyddio'r toiled
- 12.6 Canllawiau ar sut i sicrhau bod babi'n cysgu mewn amgylchedd a safle diogel

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 12.7 Pennu a chynllunio arferion gofal corfforol diogel plant
- 12.8 Sicrhau bod yr arferion gofal corfforol y cytunwyd arnyn nhw ar gyfer plant:
 - yn brofiadau diogel a phleserus sy'n hybu dysgu, twf a datblygiad cyffwrdd
 - cynnal urddas a pharch plant
- 12.9 Hybu awyrgylch tawel a chyfforddus wrth gefnogi arferion gofal corfforol diogel
- 12.10 Sicrhau bod babanod/plant bach yn cael eu cario a'u dal yn ddiogel, yn unol ag egwyddorion symud a lleoli

Deilliant dysgu:

13. Cymorth ar gyfer hybu iechyd a gofal iechyd

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 13.1 Dulliau y gellir eu defnyddio er mwyn cefnogi plant i gael amrywiaeth o archwiliadau a chymorth gofal iechyd
- 13.2 Cyfnodau magu mathau o afiechydon, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy
- 13.3 Arwyddion a symptomau corfforol ac ymddygiadol iechyd gwael, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy posibl mewn plant
- 13.4 Camau i'w cymryd pan fydd pryderon ynglŷn ag afiechydon, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy posibl
- 13.5 Symptomau mae angen cymryd camau brys yn eu cylch

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 13.6 Cefnogi plant i feithrin eu dealltwriaeth i fyw'n iach yn unol â'u hoedran, eu gallu a'u cyfnod datblygu
- 13.7 Cefnogi plant i gael mynediad at ofal iechyd a gwasanaethau cymorth
- 13.8 Ymateb i arwyddion o iechyd gwael, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau'r gweithle

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Gweithgareddau a phrofiadau: addysgol, cymdeithasol, chwaraeon, hamdden, chwarae.

Gwasanaethau/trefniadau gofal a chymorth: gofal maeth, gofal gan berthnasau, cymorth ychwanegol i deuluoedd/myrraeth i deuluoedd, gwasanaethau preswyl i deuluoedd.

Camau allweddol: ffurfio'r tiwb niwral, datblygiad, strwythur a phwrpas y niwronau (lledaenu, mudo, gwahaniaethu, a thocio), ffurfio'r synapsau a'u pwrpas (llawnder a thocio), plastigrwydd, myelineiddio, datblygiad strwythurau'r ymennydd, eu swyddogaeth a'r ffordd maen nhw'n rhyngweithio, ffurfio gwynnin a breithell a'u pwrpas.

Plentyndod cynnar: genedigaeth i 6 mis, 6 mis i 2 oed, 2 oed i 7 oed a throsodd.

Ffactorau: dod i gysylltiad â chamddefnyddio sylweddau (ysmygu, gan gynnwys ysmegu goddefol, alcohol, meddyginiaeth ar bresgripsiwn, cyffuriau anghyfreithlon, camddefnyddio fitaminau), dim digon o asid ffolig deietegol, gallu'r fam/rhiant i fynd i'r afael â'i hanghenion/anghenion iechyd ei hun, deiet y fam, straen yn ystod beichiogrwydd, trawma yn ystod genedigaeth, genedigaeth gynamserol, ffactorau genetig, heintiau a drosglwyddir yn rhywiol, maeth a hydradiad gwael, amgylcheddau anymatebol sy'n llawn straen a cham-drin, cam-drin domestig, dim digon o weithgarwch corfforol, dod i gysylltiad ag afiechydon cyffredin mewn plant, llygredd, gormod o olau haul, gorsymbyliad a thansymbyliad, straen gwenwyn (gan gynnwys rôl ac effaith cortisol ac adrenalin), tai annigonol, tlodi, diffyg mynediad at wasanaethau.

Ffactorau sy'n dylanwadu ar gymeriant bwyd a diod:

- Gall anghenion deietegol arbennig am resymau meddygol gynnwys addasu'r ansawdd er mwyn gwneud bwyd yn haws ei fwyta e.e. piwrî neu stwnsh; bwyd heb glwten i blant/pobl ifanc â chlefyd seliag, addasu deiet ar gyfer diabetes, alergeddau ac anoddefiadau bwyd.
- Darparu ar gyfer rhesymau diwylliannol, crefyddol, llysieuol neu feگان,
- Siâp, lliw, ansawdd, arogl a chyflwyniad a dewis o fwyd, osgoi bwyd, cydfwyta â chyfoedion, dull gweithredu cyson a dangos esiampl gadarnhaol, annog i arbrofi, gweithgareddau a mentrau llawn hwyl mewn perthynas â bwyd, gan gynnwys gadael i blant gymryd rhan yn y broses o baratoi a gweini bwyd.
- Incwm isel a thlodi bwyd.

Archwiliadau a chymorth gofal iechyd: imiwneiddio a phigiadau atgyfnerthu sy'n berthnasol i oedran, cofrestru â meddyg teulu, deintydd ac optegydd neu weithwyr iechyd proffesiynol eraill yn ôl yr angen, fel gwasanaeth iechyd cymuned ac iechyd meddwl. Mae angen caniatâd rhieni ar gyfer triniaeth feddygol.

Iechyd gwael, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy:

Afiechydon cyffredin yn ystod plentyndod: (clwy'r pennau, rwbela, polio, brech yr ieir, y frech goch, llid yr ymennydd, y pas)

Alergeddau/cyflyrau: (ecsema, asthma, clwy'r gwair neu alergeddau bwyd)

Mân afiechydon: (peswch, annwyd, pigyn clust, dolur gwddf, crŵp, twymyn a gwres, dolur rhydd a chwydu, llosg haul a thrawiad gwres)

Heintiau/plâu: (tarwden, llyngyren, llau pen, herpes simplecs, impetigo, llid y gyfbilen, clefyd crafu).

Leoliadau: pam y dylai rhai plant a phobl ifanc gael eu lleoli yn yr ardal lle maen nhw'n byw fel arfer, a pham nad yw hyn bob amser yn briodol neu'n bosibl i rai plant a phobl ifanc.

Dulliau – sylfaen sefydlog, amgylchedd digyffro a meithringar, ymgyswrtio, agosrwydd, rhagweladwyedd, cysondeb, PACE (bod yn chwareus, derbyn, chwilfrydedd ac empathi), chwarae fel adnodd therapiwtig, cyffwrdd diogel, arferion, nodau a ffiniau realistig a chyson, cefnogi trawsnewid esmwyth (yn berthnasol i oedran a chyfnod datblygu), cydgynhyrchu, gweithio mewn partneriaeth, rhannu gwybodaeth, hunanofal y gweithiwr.

Clefydau hysbysadwy: fel y nodir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Defnyddio arsylwadau i nodi ar ba gyfnod mae'r plentyn o ran twf, dysgu a datblygiad cyfannol – wedi'u gwneud yn unol â pholisïau a gweithdrefnau perthnasol y gweithle/lleoliad, a dylen nhw gynnwys:

0-2 oed

- sut maen nhw'n symud a'r hyn y gallant ei wneud â'u cyrff
- sut maen nhw'n cyfleu ac yn mynegi eu teimladau
- sut maen nhw'n chwarae
- sut maen nhw'n rhyngweithio â'u hamgylchedd

2-7 oed

- Datblygiad personol a chymdeithasol: ymwybyddiaeth y plentyn o'i hun a'r ffordd mae'n meithrin perthnasoedd, sgiliau ac agweddau â phobl eraill
- Datblygiad emosiynol: Datblygiad hunan-barch y plentyn, ei deimladau ei hun a'i ymwybyddiaeth o deimladau eraill
- Datblygiad moesol ac ysbrydol: Datblygiad gwerthoedd, cysyniadau a'r ffordd mae plant yn ymateb i eraill yn foisol ac yn foesebol
- Gwybyddol: Datblygiad y meddwl, gan ganolbwyntio ar feddwl a dealltwriaeth y plentyn gan gynnwys datrys problemau, rhesymu, canolbwyntio a chof
- Datblygiad iaith a chyfathrebu: Sut mae plant yn cyfathrebu ac yn mynegi eu hunain
- Datblygiad corfforol: Gwella sgiliau a pherfformiad y corff.

Eraill: gallent gynnwys – aelodau o'r teulu ehangach, gweithwyr.

Arferion gofal corfforol: yn unol ag oedran a galluoedd y plentyn, a gallent gynnwys: defnyddio'r toiled, golchi dwylo, gofal y geg, gofal y croen (gan gynnwys y rhan o'r croen o gwmpas y cewyn),

cyfleoedd i orffwys, i gael amser tawel neu i gysgu, darpariaethau priodol ar gyfer dod i gysylltiad â golau haul a thymereddau isel.

Chwarae, dysgu a datblygiad – addysg, gweithgareddau hamdden, cyfleoedd cymdeithasol, cyfleoedd chwarae.

Cyfnod twf, dysgu a datblygiad cyfannol: ymddygiadau chwarae, sgiliau echddygol bras a manwl, meysydd datblygu (corfforol, lleferydd, iaith a chyfathrebu, emosiynol-gymdeithasol).

Mathau o eiriolaeth i gynnwys:

- Hunaneiriolaeth
- Eiriolaeth anffurfiol
- Cydeiriolaeth
- Eiriolaeth cymheiriaid
- Eiriolaeth dinasyddion
- Eiriolaeth gwirfoddolwyr annibynnol
- Eiriolaeth ffurfiol
- Eiriolaeth broffesiynol annibynnol.

Aelodau o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol: rhieni/gofalwr, aelodau eraill o'r teulu, brodyr a chwiorydd, ffrindiau, cymdogion, grwpiau diddordeb arbennig.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0038 Cefnogi plant a phobl ifanc i reoli agweddau ar eu bywydau
- SCDHSC0318 Darparu cartref i blant a phobl ifanc

Deddfwriaeth a chanllawiau

- Canllawiau NICE – babanod, plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal
<https://pathways.nice.org.uk/pathways/looked-after-babies-children-and-young-people>
- www.foundationyears.org.uk
- www.nhs.uk/caring-for-children-and-young-people
- Gweithdrefnau Diogelu Cymru (2019) - <https://diogelu.cymru/>
- Llywodraeth Cymru Canllawiau diogelu - <https://llyw.cymru/canllawiau-diogelu>

Uned 369 Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr

Lefel:	3
ODA:	40
Credyd:	8
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi plant a phobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr. Yn yr uned hon, mae 'gofal a chymorth yn y cartref' yn cyfeirio at gymorth yng nghartref y plentyn neu'r person ifanc ei hun neu mewn lleoliadau cymunedol

Deilliant dysgu:

1. Gofal a chymorth yn y cartref i blant a phobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Sut mae deddfwriaeth, polisïau, canllawiau a safonau cenedlaethol yn pennu'r gofynion ar gyfer gofal a chymorth yn y cartref i blant/pobl ifanc
- 1.2 Yr adnoddau, gwasanaethau, a gweithwyr proffesiynol a all ddarparu cymorth, neu fod wedi arfer darparu cymorth, i blant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr yn eu cartref eu hunain
- 1.3 Protocolau ar gyfer cael a chadarnhau cydsyniad gan deuluoedd/gofalwyr wrth rannu gwybodaeth â gwasanaethau a gweithwyr proffesiynol
- 1.4 Y rhesymau pam y gall fod angen i blant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr gael mynediad at ofal a chymorth ychwanegol
- 1.5 Pwysigrwydd adnabod y sgiliau a'r arbenigedd sydd gan deuluoedd/gofalwyr mewn perthynas â gofal a chymorth eu plant/pobl ifanc
- 1.6 Sut i gefnogi gofalwyr i ddeall eu hawl i gael cymorth ar gyfer eu llesiant eu hunain
- 1.7 **Effeithiau posibl** cael gofal a chymorth ar blant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr
- 1.8 Sut y gall rhywedd ac ethnigrwydd, ac amgylcheddau cymdeithasol, diwylliannol a chrefyddol effeithio ar blant/pobl ifanc a'r cymorth maen nhw'n cael mynediad ato
- 1.9 Gwybodaeth y dylid ei rhoi i blant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr am yr hyn i'w ddisgwyl gan y gwasanaeth

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.10 Ystyried deddfwriaeth benodol, a pholisi, canllawiau a safonau cenedlaethol ar gyfer gofal a chymorth yn y cartref
- 1.11 Adnabod a chydabod y sgiliau a'r arbenigedd sydd gan deuluoedd/gofalwyr ar gyfer gofal a chymorth parhaus plant/pobl ifanc
- 1.12 Cefnogi gofalwyr i gael gwybodaeth am asesu a chefnogi eu llesiant eu hunain
- 1.13 Ymateb yn sensitif pan fo gofal a chymorth yn cael effaith negyddol ar blant/pobl ifanc a theuluoedd/gofalwyr

- 1.14 Rhoi gwybodaeth i blant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr cyn ac wrth gael mynediad at y gwasanaeth er mwyn eu helpu i wybod beth i'w ddisgwyl

Amrediad

Effeithiau posibl - Effeithiau cadarnhaol (cymorth i gymryd rhan mewn amrywiaeth werthfawr o weithgareddau ystyrllon, lliniaru'r teimlad o fod yn unig ac yn ynysig, seibiant i ofalwyr, cymorth ymarferol i ofalwyr), effeithiau negyddol (teimlo ymyrraeth, colli rheolaeth, colli rôl werthfawr, colli hunaniaeth, teimlo'n euog)

Deilliant dysgu:

2. Hybu cefnogaeth ar gyfer dulliau gweithredu seiliedig ar hawliau a chanlyniadau cadarnhaol i blant/pobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Beth mae dulliau gweithredu seiliedig ar hawliau yn ei olygu'n ymarferol wrth gefnogi plant/pobl ifanc gyda gofal a chymorth yn y cartref
- 2.2 Rôl eiriolaeth wrth gefnogi hawliau plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr
- 2.3 Sut y gall y ffordd mae gwasanaethau'n cael eu darparu herio agweddau ystrydebol tuag at y rhai mae angen gofal a chymorth arnyn nhw
- 2.4 Pwysigrwydd:
 - adnabod a hybu'r rolau gwerthfawr mae gofalwyr wedi'u cyflawni, a'r rhai y gallant barhau i'w cyflawni
 - peidio â barnu amgylchiadau personol plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr na'r ffordd maen nhw'n byw eu bywydau
- 2.5 Ffyrdd o weithio i feithrin perthnasoedd cadarnhaol a chefnogol â phlant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr a dysgu am eu hanes, eu diwylliant a'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw
- 2.6 Sut i ymdrin â gwrthdaro rhwng safbwyntiau a dewisiadau plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr
- 2.7 Eich rôl eich hun yn y **broses gynllunio** ar gyfer plant/pobl ifanc
- 2.8 Sut i egluro disgwyliadau o ran y cymorth sydd ei angen ar gyfer **gweithgareddau a phrofiadau**
- 2.9 Pwysigrwydd ceisio adborth ar gynlluniau personol, a'i ystyried, yn rheolaidd

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.10 Modelu'r defnydd o ddulliau i ddysgu am hanes a diwylliant plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr, ynghyd â'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw
 - 2.11 Meithrin perthnasoedd cadarnhaol a chefnogol â theuluoedd/gofalwyr sy'n parchu eu harbenigedd a'u rolau
 - 2.12 Pennu'r ffordd orau o gefnogi plant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr i gyflawni'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw
 - 2.13 Egluro disgwyliadau o ran gofal a chymorth i blant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr
 - 2.14 Hybu a chefnogi cyfleoedd i blant/pobl ifanc gymryd rhan mewn gweithgareddau a phrofiadau sy'n bleserus, yn ystyrllon ac yn cefnogi datblygiad cyfannol
 - 2.15 Ymgorffori dull gweithredu cydgyhyrchiol wrth weithio gyda phlant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr yn y broses gynllunio o ran cymryd rhan mewn gweithgareddau a phrofiadau sy'n hybu dysgu, twf a datblygiad cyfannol
-

Amrediad

Byddai **proses gynllunio** yn cynnwys nodi nodau neu ganlyniadau a'i gwneud yn bosibl i gymryd rhan mewn gweithgareddau; monitro, adolygu a gwerthuso cynlluniau

Gweithgareddau a phrofiadau – chwarae, addysgol, cymdeithasol, chwaraeon, hamdden

Deilliant dysgu:

3. Ymarfer diogel wrth gefnogi plant a phobl ifanc sy'n cael gofal a chymorth yn y cartref

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Pwysigrwydd sicrhau bod **gwybodaeth** yn cael ei chofnodi mewn systemau cyfathrebu y cytunwyd arnyn nhw ym mhob ymweliad ac yn cael ei defnyddio i lywio ymarfer
- 3.2 Sut i ystyried ac ymateb i geisiadau i weithio y tu allan i gynlluniau personol neu rôl a gytunwyd
- 3.3 Arwyddion corfforol ac ymddygiadol afiechyd posibl mewn plant a phobl ifanc
- 3.4 Camau i'w cymryd yn achos:
 - afiechyd posibl
 - sefyllfaoedd annisgwyl neu frys
 - peryglon yn y cartref
- 3.5 Symptomau afiechyd mae angen cymryd camau brys yn eu cylch

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.6 Ystyried a chofnodi gwybodaeth mewn systemau cyfathrebu
- 3.7 Cofnodi unrhyw bryderon a rhoi gwybod amdanynt
- 3.8 Dilyn ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw wrth ystyried ac ymateb i geisiadau i weithio y tu allan i gynlluniau personol neu rôl y cytunwyd arni

Amrediad

Gwybodaeth - Profiadau, gweithgareddau a gynlluniwyd a nas cynlluniwyd wedi'u cefnogi, unrhyw dasgau ymarferol a gyflawnwyd neu y mae angen eu cyflawni, adborth gan y plentyn a'u deulu/gofalwyr, arsylwadau yn ystod yr ymweliad ar y plentyn neu'n person ifanc, unrhyw newidiadau neu bryderon, cyswllt ag aelodau o'r teulu a gwybodaeth ganddyn nhw, meddyginiaeth, lefelau bwyd a hylifedd

Uned 369 Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n byw gyda'u teuluoedd/gofalwyr

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Gallai lleoliadau cymunedol gynnwys:

- Clybiau
- Amgylcheddau awyr agored
- Lleoliadau cymdeithasol / hamdden

Gallai gweithwyr proffesiynol sy'n darparu cymorth gynnwys:

- Therapydd galwedigaethol
- Ffisiotherapydd
- Podiatregydd
- Deietegydd
- Therapyddion iaith a lleferydd
- Meddygon teulu
- Timau iechyd meddwl plant a'r glasoed
- Gweithwyr cymdeithasol
- Eiriolwyr

Mathau o eiriolaeth i gynnwys:

- Hunaneiriolaeth
- Eiriolaeth anffurfiol
- Cydeiriolaeth
- Eiriolaeth cymheiriaid
- Eiriolaeth dinasyddion
- Eiriolaeth gwirfoddolwyr annibynnol
- Eiriolaeth ffurfiol
- Eiriolaeth broffesiynol annibynnol.

Pam y gall fod angen i blant/pobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr gael gofal a chymorth ychwanegol yn y cartref, gan gynnwys:

- Gofalwyr mae angen cymorth ychwanegol arnyn nhw

- Anabledd dysgu
- Nam corfforol
- Materion diogelu

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 370

Cefnogi pobl ifanc i feithrin sgiliau annibyniaeth a pharatoi i ddod yn oedolion

Lefel:	3
ODA:	25
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	Pwrpas yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin eu gwybodaeth, eu dealltwriaeth a'u sgiliau ar gyfer cefnogi pobl ifanc i feithrin y sgiliau annibyniaeth a fydd yn eu paratoi i ddod yn oedolion.

Deilliant dysgu:

1. Cefnogi'r ddarpariaeth sydd ar gael i bobl ifanc sy'n gadael gofal

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Deddfwriaeth, polisiau cenedlaethol a chanllawiau sy'n ymwneud â phobl ifanc sy'n gadael gofal
- 1.2 Pam y gall y broses o ddod yn oedolyn fod yn anos i bobl ifanc sy'n gadael gofal nag ydyw i'w cyfoedion
- 1.3 Yr amrywiaeth o **weithwyr proffesiynol a gwasanaethau** a all roi cymorth i bobl ifanc sy'n gadael gofal
- 1.4 Pwrpas **trefniadau** mae angen eu rhoi ar waith ar gyfer pobl ifanc sy'n gadael gofal
- 1.5 Pwysigrwydd gwaith asesu a chynllunio cywir wrth bennu trefniadau addas ar gyfer pobl ifanc sy'n gadael gofal
- 1.6 **Effaith bosibl** ail-leoli
- 1.7 Rôl eiriolaeth i bobl ifanc sy'n gadael gofal

Amrediad

Gweithwyr proffesiynol a gwasanaethau – gweithwyr cymdeithasol, gweithwyr gadael gofal, gyrfaoedd/addysg, Swyddogion Adolygu Annibynnol, gofal maeth/Pan Fydda i'n Barod, llety lle ceir cefnogaeth, lleoliad oedolyn/cysylltu bywydau, rhwydweithiau cymunedol, y sector gwirfoddol

Trefniadau – gweithiwr cymdeithasol gadael gofal dynodedig, asesiadau llwybrau, cynlluniau llwybrau

Effaith bosibl – cyswllt ag aelodau o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol:rhieni/gofalwyr, aelodau eraill o'r teulu, brodyr a chwiorydd ac ati, ffrindiau, cymdogion, grwpiau diddordeb arbennig

Deilliant dysgu:

2. Sgiliau ymarferol ac emosiynol sydd eu hangen i fod yn annibynnol a dod yn oedolyn

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Sut i gefnogi pobl ifanc i feithrin y **sgiliau ymarferol ac emosiynol** sydd eu hangen i fod yn annibynnol ac yn oedolion
- 2.2 Sut i gefnogi pobl ifanc i feithrin gwydnwch, deallusrwydd emosiynol a hunan-gred

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.3 Cefnogi pobl ifanc i ddeall rolau a chyfrifoldebau gwahanol y rhai sy'n rhan o'r gwaith asesu a chynllunio
- 2.4 Cefnogi plant a phobl ifanc i gael disgwyliadau uchel a'u helpu i bennu nodau realistig tuag at eu bodloni
- 2.5 Cefnogi pobl ifanc i gyfrannu at y broses o ddatblygu eu cynlluniau a'r prosesau adolygu perthnasol, a chymryd rhan ynddynt
- 2.6 Cyfrannu at y prosesau asesu a chynllunio ar gyfer pobl ifanc sy'n paratoi i fod yn annibynnol ac yn oedolion
- 2.7 Cefnogi pobl ifanc i nodi a meithrin y sgiliau ymarferol ac emosiynol sydd eu hangen arnyn nhw i fod yn annibynnol ac yn oedolion
- 2.8 Cefnogi pobl ifanc i archwilio eu hanghenion cymdeithasol ac emosiynol eu hunain wrth gynllunio ar gyfer bod yn annibynnol ac yn oedolion
- 2.9 Cefnogi pobl ifanc i ystyried beth fyddai llwyddiant yn eu barn nhw

Amrediad

Sgiliau ymarferol ac emosiynol – cyllidebu, coginio, gwaith tŷ, cytundebau tenantiaeth/trefniadau byw, archwiliadau a chymorth gofal iechyd, byw'n iach, asesu risgiau, cysyniad o ddinasyddiaeth (hawliau, cyfrifoldebau ac ymddygiad), perthnasoedd iach a diogel, rhyw diogel, sut i fod yn bendant a gwrthsefyll dylanwad cyfoedion a dylanwadau negyddol eraill, strategaethau i gadw'n ddiogel, delio ag ail-leoli, ymgysylltu ag addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth, ble i gael help/gwybodaeth/cyngor/cymorth os oes angen

Uned 370

Cefnogi pobl ifanc i feithrin sgiliau annibyniaeth a pharatoi i ddod yn oedolion

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Archwiliadau a chymorth gofal iechyd: cofrestru â meddyg teulu, deintydd ac optegydd neu weithwyr iechyd proffesiynol eraill yn ôl yr angen.

Llwyddiant: gallai gynnwys – teimlo'n ddigon diogel i archwilio a rhoi cynnig ar bethau, cydbwysedd rhwng annibyniaeth a chymorth, cyfleoedd i wneud yr un pethau â chyfoedion, camau graddol tuag at annibyniaeth, gwybod beth i'w ddisgwyl

Mathau o eiriolaeth i gynnwys:

- Hunaneiriolaeth
- Eiriolaeth anffurfiol
- Cydeiriolaeth
- Eiriolaeth cymheiriaid
- Eiriolaeth dinasyddion
- Eiriolaeth gwirfoddolwyr annibynnol
- Eiriolaeth ffurfiol
- Eiriolaeth broffesiynol annibynnol.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0310 Gweithio gyda phlant a phobl ifanc i'w paratoi i fod yn oedolion, yn ddinasyddion ac yn annibynnol

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Canllaw Arfer Da 'Pan Fydda i'n Barod' (2016)

Uned 371 Cefnogi eich iechyd a'ch llesiant i chi eich hun a'ch teulu yn rhan o rôl gofalwr maeth

Lefel:	3
ODA:	30
Credyd:	5
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned yw cefnogi dysgwyr i ddatblygu'r wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau eu hangen i gefnogi eu hiechyd a'u llesiant eu hunain, a'u teuluoedd eu hunain, yng nghyd-destun gofal maeth.</p> <p>Gall teulu yng nghyd-destun yr uned hon gyfeirio at deulu'r gofalwyr maeth eu hunain, yn ogystal â'u rhwydwaith ehangach.</p>

Deilliant dysgu:

1. Effaith gofal maeth ar Iechyd a Llesiant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Sut y gallai'r rôl gofal maeth effeithio ar eich iechyd a'ch llesiant eich hun
- 1.2 Pwysigrwydd hunanofal i ofalwyr maeth
- 1.3 Y cyfleoedd a'r mathau o gefnogaeth sydd ar gael ar gyfer hunanofal
- 1.4 Sut mae'r corff yn ymateb i straen
- 1.5 Sut i ddatblygu technegau rheoli straen
- 1.6 Sbardunau allweddol ar gyfer ymatebion i straen
- 1.7 Sut i adnabod yr angen i gefnogi hunanofal
- 1.8 Rôl **rhwydweithiau cefnogi** ar gyfer gofalwyr maeth
- 1.9 Technegau ymlacio/rheoli straen

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.10 Cydnabod yr effaith gadarnhaol a gafwyd ar blant sy'n derbyn gofal a sut mae hyn yn cyfateb i'w hiechyd a'u llesiant eu hunain
- 1.11 Defnyddio strategaethau hunanofal i hybu gwydnwch
- 1.12 Cydnabod pryd y gall fod angen defnyddio technegau i reoli ymatebion i straen
- 1.13 Cael mynediad i gefnogaeth briodol ar gyfer eich hunanofal eich hun

Amrediad

Rhwydweithiau cefnogi – anffurfiol, ffurfiol; gan gynnwys cefnogaeth cymheiriaid

Deilliant dysgu:

2. Rheoli anghenion eich teulu a'ch rhwydwaith eich hun

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Sut i baratoi eich teulu eich hun ar gyfer plentyn maeth sy'n ymuno â'r teulu
- 2.2 Yr angen i gydbwyso anghenion eich teulu eich hun yn ogystal â rhai'r plentyn maeth
- 2.3 Yr effeithiau posibl a/neu'r cyfleoedd y gallai eraill yn y teulu eu profi

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.4 Mae'n bosibl y bydd angen defnyddio technegau cydnabod a chefnogi er mwyn rheoli ymatebion straen i'ch teulu eich hun
- 2.5 Cydnabod a chefnogi eich teulu eich hun i nodi strategaethau hunanofal i hybu eu gwydnwch
- 2.6 Annog perthnasoedd a phrofiadau cadarnhaol rhwng y teulu a'r plentyn maeth
- 2.7 Nodi rhwydweithiau cefnogi, ffurfiol ac anffurfiol ar gyfer pob aelod o'r teulu
- 2.8 Cydbwyso anghenion y ei hun ag anghenion y plentyn maeth
- 2.9 Defnyddio sgiliau a thechnegau cyfathrebu effeithiol i gefnogi holl aelodau'r teulu
- 2.10 Defnyddio arferion gofalu diogelach o fewn y teulu

Deilliant dysgu:

3. Deall effaith honiadau

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Yr amrywiaeth o gyhuddiadau y gellir eu gwneud yn erbyn gofalwyr maeth ac **eraill**
- 3.2 Beth allai arwain at honiadau'n cael eu gwneud gan blant neu bobl eraill.
- 3.3 Yr amrediad o strategaethau i leihau'r risg o honiadau
- 3.4 Sut i baratoi ar gyfer a chael mynediad i gefnogaeth wrth ymateb i honiad
- 3.5 Y gwydnwch sydd ei angen os bydd honiad
- 3.6 Sut i gefnogi pobl **eraill** a'r plentyn maeth os bydd honiad

Amrediad

Eraill – plant eraill, aelodau eraill o'r teulu, gweithwyr proffesiynol sy'n ymwneud â'r teulu, aelodau estynedig o'r teulu, ffrindiau, ffrindiau'r plant

Uned 371 Cefnogi eich iechyd a'ch llesiant eich hun a'ch teulu yn rhan o rôl gofalwr maeth

Gwybodaeth ategol

Gofynion dystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Hunanofal – dylai hyn gynnwys amrywiaeth o ddulliau sy'n cefnogi gofal personol unigolyn, gan gynnwys seibiant, ymyriadau proffesiynol, cymryd amser i ffwrdd.

Diwallu anghenion eich teulu eich hun – gan gynnwys sylw i bwysigrwydd rheoli ac ymateb i anghenion eich teulu eich hun, a chydbwyso'r rhain ag anghenion y plentyn maeth

Uned 372 Effaith camdriniaeth a thrawma ar ddatblygiad babanod a phlant ifanc

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i ddatblygu'r wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i wybod sut mae camdriniaeth a thrawma'n effeithio ar ddatblygiad babanod a phlant ifanc.

Deilliant dysgu:

1. Effaith camdriniaeth a thrawma ar ddatblygiad plentyn

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Y termau 'camdriniaeth' a 'thrawma'
- 1.2 Sut i adnabod arwyddion o 'drawma'
- 1.3 Y mathau o brofiadau sy'n achosi 'trawma' cyn geni/mewn babanod/plant ifanc
- 1.4 Sut mae amser teulu parhaus yn gallu effeithio ar blant sydd wedi cael profiad o drawma
- 1.5 Effaith trawma ar y gwahanol gyfnodau o ddatblygiad plentyn
- 1.6 Y ffyrdd y mae trawma yn effeithio ac i'w weld mewn ffyrdd gwahanol mewn plant unigol
- 1.7 Pwysigrwydd amgylchedd magwrol ar gyfer babanod a phlant ifanc sydd wedi cael profiad o gamdriniaeth a thrawma
- 1.8 Gwaith ymchwil a damcaniaethau cyfredol sy'n gysylltiedig ag effaith camdriniaeth a thrawma ar ddatblygiad plentyn

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.9 Adnabod ac yn nodi arwyddion o drawma mewn babanod a phlant ifanc
- 1.10 Defnyddio strategaethau a thechnegau penodol i ailfagu plant sydd wedi cael profiad o gamdriniaeth a/neu drawma
- 1.11 Cefnogi plant i gael amser teuluol cadarnhaol
- 1.12 Meithrin ymlyniadau â phlentyn sydd wedi cael profiad o drawma
- 1.13 Darparu amgylchedd magwrol ar gyfer babanod a phlant ifanc sydd wedi cael profiad o gamdriniaeth a/neu drawma

Deilliant dysgu:

2. Dulliau o gefnogi plant sydd wedi cael profiad o drawma

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Rôl gofalwr maeth wrth ofalu am fabanod a phlant ifanc sydd wedi cael profiad o gamdriniaeth a/neu drawma
- 2.2 Yr angen i ddarparu man sefydlog, a chysondeb i blant sydd wedi cael profiad o gamdriniaeth a/neu drawma
- 2.3 Ymatebion priodol i ymddygiad sy'n herio
- 2.4 Polisiâu a gweithdrefnau ar gyfer ymateb i ymddygiad sy'n herio
- 2.5 Ffyrdd o gefnogi babanod a phlant ifanc i ddatblygu synnwyr cadarnhaol o hunanymwybyddiaeth

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.6 Defnyddio gwybodaeth a phrofiad i nodi ffyrdd priodol o ofalu am blant unigol
- 2.7 Defnyddio ymatebion priodol i ymddygiad sy'n herio
- 2.8 Creu a chynnal amgylchedd cadarn a chyson ar gyfer plant sydd wedi cael profiad o drawma
- 2.9 Dilyn polisiâu a gweithdrefnau asiantaeth ei hun ar gyfer gofalu am blant
- 2.10 Addasu arddull cyfathrebu i gefnogi plant unigol sydd wedi cael profiad o drawma
- 2.11 Darparu cyfleoedd chwarae i blant sydd wedi cael profiad o drawma
- 2.12 Cefnogi llesiant emosiynol plant sydd wedi cael profiad o drawma

Uned 372 Effaith camdriniaeth a thrawma ar ddatblygiad babanod a phlant ifanc

Gwybodaeth ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwysu'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Camdriniaeth – wedi'i ddiffinio fel 'rhyngweithiadau lle mae un unigolyn neu nifer o unigolion yn ymddwyn mewn ffordd sy'n dreisgar, yn ddiraddiol neu'n ymyrrol tuag at blentyn.'

Trawma – wedi'i ddiffinio fel 'Y profiad o ddigwyddiad gan blentyn sy'n emosiynol boenus neu'n peri gofid, sy'n aml yn arwain at effeithiau meddyliol a chorfforol parhaol'.

Mathau o drawma – i gynnwys trais, cam-drin rhywiol, trychineb, terfysgaeth.

Dylai'r meini prawf hyn hefyd gynnwys effeithiau parhaus trawma, gan gynnwys gweithgareddau a allai achosi i drawma ailymddangos (e.e. perthnasoedd teuluol).

Mathau o brofiadau – gallai'r rhain gynnwys amrywiaeth o brofiadau, yn cynnwys Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynod (ACEs), tlodi, materion tai, cam-drin domestig, camddefnyddio sylweddau

Effeithiau trawma – gallai'r rhain gynnwys effeithiau corfforol, newidiadau ffisiolegol, oedi gwybyddol, ymddygiadau i'w disgwyl

Effeithiau ar ddatblygiad plentyn – i gynnwys sut mae cael profiad o drawma yn effeithio ar allu plentyn i ffurfio perthnasoedd, ar ei ryngweithiadau cymdeithasol, ar ei addysg a'i ddysgu, a sut mae'n chwarae gyda phlant eraill.

Gwaith ymchwil a damcaniaethau cyfredol – i gynnwys amrywiaeth o waith ymchwil a damcaniaethau, yn cynnwys y rhai sy'n gysylltiedig ag ymlyniad a pha mor gorfforol yw'r ymennydd. Dylai'r gwaith ymchwil gynnwys yr hyn a drafodir gan y canlynol gan: Kate Cairns, David Howe, Bruce Perry, Dan Hughes, Kim Golding

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi cynhwysiant digidol unigolion</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolion' yn cyfeirio at oedolion a/neu blant a phobl ifanc sy'n derbyn gwasanaethau gofal a chymorth</p>

Deilliant dysgu:

1. Deall sut gall cynhwysiant digidol gefnogi iechyd a llesiant unigolion

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Beth yw ystyr y term 'cynhwysiant digidol'
- 1.2 Manteision cynhwysiant digidol
- 1.3 Sut gall cynhwysiant digidol **drawsnewid bywydau** unigolion a/neu eu teuluoedd / gofalwyr
- 1.4 Sut gall cynhwysiant digidol gefnogi cymryd risgiau cadarnhaol a chyflawni canlyniadau personol
- 1.5 Beth yw ystyr y term 'allgáu digidol'
- 1.6 Ffactorau all arwain at allgáu digidol
- 1.7 Camau y gellir eu cymryd i leihau allgáu digidol a chynyddu cynhwysiant digidol

Amrediad

Mae **Trawsnewid Bywydau** yn cefnogi cymryd rhan mewn amrywiaeth werthfawr o weithgareddau, meithrin perthnasoedd a rhyngweithiadau cymdeithasol ystyrllon, cefnogi annibyniaeth, dysgu a datblygu, iechyd a llesiant, ansawdd bywyd a rhoi mynediad i wasanaethau a gwybodaeth

Deilliant dysgu:

2. Datblygu eich hyder eich hun a hyder unigolion o ran defnyddio technoleg ddigidol yn ddiogel

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Termau a ddefnyddir mewn perthynas â thechnoleg ddigidol
- 2.2 Yr amrywiaeth o dechnoleg ddigidol y gall unigolion a'u teuluoedd ei defnyddio i gefnogi eu llesiant a chyflawni canlyniadau personol.
- 2.3 Sut a lle mae modd dysgu mwy am dechnoleg ddigidol
- 2.4 Eu rôl eu hunain o ran cefnogi'r defnydd o dechnoleg ddigidol
- 2.5 Y sgiliau sydd eu hangen i gefnogi cynhwysiant digidol:
 - **cyfathrebu**
 - **trin gwybodaeth a chynnwys**
 - **trafod**
 - **datrys problemau**
- 2.6 Sut gall **gosodiadau hygyrchedd** wneud technoleg ddigidol yn haws i unigolion ei defnyddio
- 2.7 Sut i hybu cefnogaeth i unigolion a/neu eu teuluoedd / gofalwyr ar gyfer deall manteision posibl technoleg ddigidol
- 2.8 Sut i annog unigolion a/neu eu teuluoedd / gofalwyr i ddefnyddio technoleg ddigidol
- 2.9 Adnoddau y gellir eu defnyddio i ennyn diddordeb unigolion mewn technoleg ddigidol
- 2.10 Sut i hybu cefnogaeth ar gyfer defnyddio technoleg ddigidol **yn ddiogel**
- 2.11 Sut i sicrhau preifatrwydd a chyfrinachedd wrth gefnogi unigolion a/neu eu teuluoedd / gofalwyr gyda thechnoleg ddigidol
- 2.12 Sut i sicrhau bod technoleg ddigidol yn hybu a diogelu iechyd a llesiant, urddas, ymreolaeth, preifatrwydd a chyfrinachedd
- 2.13 Y camau i'w cymryd pan fo gennych chi neu bobl eraill bryderon am y defnydd o dechnoleg ddigidol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.14 Adlewyrchu a gwerthuso eich sgiliau eich hun ar gyfer cefnogi defnyddio technoleg ddigidol yn ddiogel
- 2.15 Cyrchu'r wybodaeth a/neu'r gefnogaeth i ddatblygu eich **sgiliau** eich hun ar gyfer cefnogi defnyddio technoleg ddigidol yn ddiogel:
 - cyfathrebu
 - trin gwybodaeth a chynnwys
 - trafod
 - datrys problemau
- 2.16 Dangos sut rydych chi'n defnyddio'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi defnyddio technoleg ddigidol yn ddiogel
- 2.17 Defnyddio dull cydgynhyrchiol i gefnogi unigolion a/neu eu teuluoedd / gofalwyr i wneud dewisiadau gwybodus ynghylch defnyddio technoleg ddigidol
- 2.18 Defnyddio amrywiaeth o ddulliau i annog unigolion a/neu eu teuluoedd / gofalwyr i ddefnyddio technoleg ddigidol
- 2.19 Sicrhau cyfranogiad gweithredol unigolion wrth gefnogi defnyddio technoleg ddigidol
- 2.20 Parchu a hybu hawliau, urddas, annibyniaeth, preifatrwydd a chyfrinachedd unigolion a/neu eu teuluoedd / gofalwyr wrth gefnogi defnyddio technoleg ddigidol

Amrediad

Gosodiadau hygyrchedd – gwneud testun yn fwy, newid dangosydd neu liw testun, chwyddwr, technoleg darllen sgrin, defnyddio troslais

Cyfathrebu – cyfathrebu, cydweithio a rhannu ar-lein

Trin gwybodaeth a chynnwys – darganfod, rheoli a storio gwybodaeth a chynnwys digidol yn ddiogel

Datrys problemau – darganfod atebion i broblemau drwy ddefnyddio dulliau digidol a gwasanaethau ar-lein

Defnydd diogel – mesurau diogelwch wrth ddefnyddio'r rhyngwrwd, apiau a chyfryngau cymdeithasol

Trafod – gwneud cais am wasanaethau, prynu a gwerthu, a rheoli trafodion ar-lein

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi asesu ac adolygu'r defnydd o dechnoleg ddigidol i gefnogi iechyd a llesiant

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Prosesau'r asesiad sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau ar gyfer defnyddio ac adolygu technoleg ddigidol, yn cynnwys hunanasesu
- 3.2 Eich rôl eich hun a rôl pobl eraill o ran cyfrannu at yr asesiad ac adolygu'r defnydd o dechnoleg ddigidol
- 3.3 Sut mae'r defnydd o dechnoleg ddigidol yn cyd-fynd â'r cynllun cefnogi cyffredinol i unigolion

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.4 Defnyddio dull cydgynhyrchiol i gefnogi'r gwaith o asesu ac adolygu'r defnydd o dechnoleg ddigidol
- 3.5 Cefnogi'r gwaith o lunio cynllun a'i roi ar waith ar gyfer defnyddio technoleg ddigidol
- 3.6 Cymhwyso egwyddorion a gwerthoedd iechyd a gofal cymdeithasol wrth gefnogi'r gwaith o asesu, cynllunio ac adolygu'r defnydd o dechnoleg ddigidol

Uned 378 Hybu cefnogaeth ar gyfer cynhwysiant digidol unigolion

Hybu cefnogaeth ar gyfer cynhwysiant digidol unigolion

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y **cymhwyster Lefel 2 Craidd**, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Gallai **manteision cynhwysiant digidol** gynnwys:

- Llai o unigedd ac unigrwydd
- Gwell cyfathrebu, rhyngweithio cymdeithasol / mynediad i grwpiau a rhwydweithiau
- Mynediad at wybodaeth
- Arbed amser a chostau drwy gael gfael ar wasanaethau yn ddigidol a phrynu nwyddau ar-lein
- Gwell hunanofal ar gyfer mân anhwylderau
- Hunanreoli cyflyrau iechyd tymor hir yn well

Gallai'r **ffactorau all arwain at allgáu digidol** gynnwys:

- Diffyg sgiliau / hyder
- Diffyg mynediad at y rhyngrwyd a/neu ddyfeisiau
- Diffyg cymhelliant
- Iaith a mynediad at iaith – yn cynnwys BSL, Cymraeg
- Oedran (mae'r mynediad ar gyfer pobl hŷn yn lleihau gydag oedran)
- Anabledd
- Iechyd gwael
- Tlodi / amddifadedd

Gallai'r **termau a ddefnyddir mewn perthynas â thechnoleg ddigidol** gynnwys:

- Apiau
- Apiau dilysu / dilysu dau gam
- Nodau tudalen
- Gwasanaethau cwmwl
- Cwcis

- Data
- Dyfais
- Ôl-troed digidol
- Lawrlwythiadau
- E-bost
- Google
- Google Maps
- Llygoden / mat llygoden
- Cyfrinair
- Ffenestri naid (Pop ups)
- Sgamiau
- Technoleg darllen sgrin
- Peiriant chwilio
- Gosodiadau
- Cyfryngau cymdeithasol
- Sweipio
- Tabled
- Taro/clicio
- Sgrin gyffwrdd
- Gwefan gymeradwy
- Diweddariadau
- Uwchlwythiadau
- Enw defnyddiwr
- Firws
- Porwr gwe
- Webchat
- Gwefan
- Rhwydwaith Wi-Fi

Mae **amrywiaeth werthfawr o weithgareddau ystyrllon** yn cyfeirio at sicrhau cydbwysedd o ran gweithgareddau sy'n cyfrannu at ansawdd bywyd da i unigolion, gan gynnwys gweithgareddau galwedigaethol, domestig, personol, hamdden, addysgiadol a chymdeithasol.

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at yr adrannau **Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, cyfarwyddyd a pholisi cenedlaethol a'r Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.**

Lefel:	3
ODA:	15
Credyd:	6
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gynorthwyo unigolion i gynllunio ar gyfer prydau a'u paratoi.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc sy'n defnyddio gwasanaethau gofal a chymorth.</p> <p>Cyfuniad wedi'i wahardd ag uned 243 'Cefnogi ymarfer diogelwch bwyd mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol'.</p>

Deilliant dysgu:

1. Cefnogi unigolion i wybod am bwysigrwydd maeth a hydradiad

Meini Prawf Asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

1.1 Cefnogir unigoli i wybod:

- pam mae maeth a hydradiad yn bwysig
- beth yw ystyr 'bwyta'n dda'

1.2 Cefnogi unigolion i wybod sut i gynllunio prydau cytbwys o'r **pum grŵp bwyd**

1.3 Cefnogi unigolion i wybod pam mai mewn symiau bach y dylid bwyta bwydydd sy'n uchel mewn halen a siwgr

Amrediad

Pum grŵp bwyd – 1. ffrwythau a llysiau, 2. tatws, bara, reis, pasta a charbohydradau startshlyd eraill, 3. ffa, codllysiau, pysgod, wyau, cig a phroteinau eraill, 4. cynnyrch llaeth ac opsiynau amgen, 5. olewau a sbrediau

Deilliant dysgu:

2. Cefnogi unigolion i ddeall diogelwch bwyd

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

2.1 Deddfwriaeth sy'n gysylltiedig â diogelwch bwyd a beth mae hyn yn ei olygu yn amgylchedd y cartref

2.2 Sut i gefnogi unigolion i wybod:

- **perygion diogelwch bwyd** wrth drin bwyd a diod

- achosion o wenwyn bwyd a salwch yn gysylltiedig â thrin bwyd
 - beth yw ystyr y pedwar 'C' mewn perthynas â diogelwch bwyd
- 2.3 Pwysigrwydd cefnogi unigolion i gynnal **mesurau diogelwch bwyd** wrth drin bwyd
 - 2.4 Sut i sicrhau y caiff mesurau diogelwch bwyd eu rhoi ar waith mewn ffordd nad yw'n cael effaith negyddol ar amgylchedd y cartref
 - 2.5 Sut i fynd i'r afael â gwrthdaro a materion sy'n gysylltiedig â mesurau diogelwch bwyd

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.6 Cefnogi unigolion i ddeall y risgiau a all arwain o baratoi a storio bwyd yn amhriodol
- 2.7 Cefnogi unigolion i wybod pryd i roi mesurau diogelwch bwyd ar waith wrth baratoi a storio bwyd

Amrediad

Peryglon diogelwch bwyd – microbiolegol, cemegol a ffisegol, allergenig

Mesurau diogelwch bwyd – rheoliadau effeithiol, lleihau risgiau, golchi dwylo, defnyddio cyfarpar diogelu personol yn briodol, sicrhau bod arwynebau, cyfarpar ac offer yn lân cyn ac ar ôl trin bwyd, clirio bwyd ymaith yn amserol ac yn ddiogel, gwaredu bwyd a diod yn ddiogel, tymereddau bwyd diogel, rheoliadau effeithiol ar gyfer storio bwyd a diod, cyfarpar ac offer

Deilliant dysgu:

3. Deall y broses o addysgu/meithrin sgiliau wrth gefnogi unigolion i gynllunio ar gyfer prydau a'u paratoi

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Y **lefelau gwahanol o gymorth** y gellir eu defnyddio i gefnogi cyfranogiad gweithredol wrth gynllunio a pharatoi prydau
- 3.2 Ystyr y term 'cymorth graddedig'
- 3.3 Sut i ddefnyddio proses dadansoddi tasgau ar gyfer addysgu/meithrin sgiliau
- 3.4 Pwysigrwydd:
 - cael cynllun addysgu/datblygu clir
 - cydnabod cryfderau unigolyn ac adeiladu arnynt
 - atgyfnerthiad cadarnhaol wrth addysgu/meithrin sgiliau
 - cysondeb wrth addysgu/meithrin sgiliau

Amrediad

Lefelau cymorth – gofyn, rhoi cyfarwyddiadau, annog, dangos, arwain

Deilliant dysgu:

4. Cefnogi unigolion i gynllunio prydau maethlon

Meini Prawf Asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.1 Defnyddio dulliau cydgynhyrchu ag unigolion i:

- nodi'r cymorth sydd ei angen i gynllunio prydau
 - nodi'r prydau y byddent yn hoffi eu paratoi
 - cynllunio prydau cytbwys sy'n adlewyrchu'r canllawiau ar fwyta'n dda a dewisiadau unigolion
- 4.2 Cefnogi unigolion i ddewis y cynhwysion sydd eu hangen ar gyfer prydau a nodwyd a sicrhau bod y cynhwysion ar gael
- 4.3 Cefnogi unigolion i ddewis y cyfarpar sydd ei angen i baratoi prydau a nodwyd a sicrhau bod y cyfarpar ar gael

Deilliant dysgu:

5. Cefnogi unigolion i baratoi prydau maethlon

Meini Prawf Asesu:

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.1 Defnyddio dulliau cydgynhyrchu ag unigolion i:
- defnyddio prosesau dadansoddi tasgau i nodi camau gwahanol paratoi prydau
 - nodi'r cymorth sydd ei angen i baratoi prydau
 - nodi unrhyw gymhorthion neu addasiadau sydd eu hangen
 - nodi mesurau diogelwch bwyd i'w defnyddio wrth baratoi'r pryd
- 5.2 Cefnogi unigolion i baratoi prydau gan ddefnyddio cynlluniau addysgu/datblygu a lefelau cymorth y cytunwyd arnynt
- 5.3 Defnyddio atgyfnerthiad cadarnhaol i ysgogi unigolion rhoi gwybod iddynt eu bod yn gwneud pethau'n gywir

Deilliant dysgu:

6. Cefnogi unigolion i adolygu eu proses o gynllunio a pharatoi prydau

Meini Prawf Asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 6.1 Defnyddio dulliau cydgynhyrchu ag unigolion i:
- adolygu sut maen nhw'n teimlo am gymryd rhan mewn proses cynllunio a pharatoi prydau
 - adolygu'r hyn aeth yn dda yn eu barn nhw a newidiadau yr hoffent eu gwneud
 - nodi'r camau nesaf o gynllunio a pharatoi prydau gan gynnwys prydau eraill yr hoffent eu gwneud
- 6.2 Cofnodi cynnydd ac unrhyw newidiadau i'r cynllun sgiliau/datblygu

Gwybodaeth Ategol

Gofynion dystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y [cymhwyster Lefel 2 Craidd](#), a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Cysondeb – mae'n bwysig bod pob gweithiwr yn defnyddio'r un dull er mwyn osgoi dryswch i'r unigolyn. Mae hefyd yn helpu i sefydlu patrymau, a bydd yr ailadrodd yn helpu unigolion i ddysgu sgil newydd.

Bwyta'n Dda:

[Canllaw Bwyta'n Dda: Argymhellion y Llywodraeth o ran Deiet Cytbwys.](#)

Caiff egwyddorion sylfaenol bwyta'n iach eu crynhoi yn y Canllaw Bwyta'n Dda. Mae hyn yn trosi argymhellion y llywodraeth o ran deiet sy'n seiliedig ar faeth ar gyfer bwyta'n iach yn ganllawiau seiliedig ar fwyd.

Mae'r canllaw hwn yn cynnwys lluniau sy'n dangos y cyfrannau a'r mathau o fwydydd y mae angen eu bwyta er mwyn cael deiet cytbwys iach.

Mae'r canllaw yn addas ar gyfer y rhan fwyaf o unigolion gan gynnwys y rheini sydd o bob tarddiad ethnig a'r rheini sydd â phwysau iach neu sydd dros eu pwysau. Mae hefyd yn addas ar gyfer llysiuwyr a phlant dros bump oed.

Efallai nad yw'r canllaw yn briodol i'r rheini sy'n wynebu risg o ran maeth, er enghraifft pobl hŷn, plant a phobl ifanc anabl, unigolion sy'n sâl, neu sy'n dilyn deiet therapiwtig penodol oherwydd y gall fod ganddynt fwy o ofynion deietegol penodol. Efallai y bydd pobl hŷn yn wynebu mwy o risg o ddiffyg maethiad.

Mae'r canllaw yn dangos nad oes raid i unigolion roi'r gorau i gael y bwydydd maent yn eu mwynhau ac y gall pob bwyd fod yn rhan o ddeiet iach. Mae sicrhau'r cydbwysedd cywir a chael amrywiaeth o fwydydd yn bwysig ar gyfer iechyd. Ei nod yw lleihau'r dryswch ynghylch beth yw deiet iach.

Mae'r canllaw wedi'i rannu yn bum grŵp bwyd:

- ffrwythau a llysiau
- tatws, bara, reis, pasta a charbohydradau startshlyd eraill
- ffa, codlysiau sych, pysgod, wyau, cig a phroteinau eraill
- cynnyrch llaeth a dewisiadau amgen

- olewau a sbrediau.

Bwydydd o'r grwpiau mwyaf y dylid eu bwyta fwyaf aml a bwydydd o'r grŵp lleiaf y dylid eu bwyta leiaf aml. Mae'r gofynion calorïau a ddangosir ar y Canllaw Bwyta'n Dda yn berthnasol i oedolion. Yn hytrach na chanolbwyntio ar galorïau i blant, mae'n bwysig eu bod yn cael cynnig prydau maethlon a rheolaidd ynghyd â chyfleoedd gweithredol i chwarae.

Gallech ddarllen y Canllaw Bwyta'n Dda sy'n cynnwys lluniau yma:

<https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-02/canllaw-bwytan-dda.pdf>

Pam mae cydbwysedd yn bwysig?

Nid oes un bwyd yn cynnwys yr holl faetholion sydd eu hangen ar y corff iddo fod yn iach ac i weithio'n dda. Mae gwerth maethol deiet person yn dibynnu ar gymysgedd neu gydbwysedd cyffredinol y bwydydd a gaiff eu bwyta dros gyfnod o amser, ac ar anghenion yr unigolyn.

Dyna pam mae deiet cytbwys yn un sy'n debygol o gynnwys amrywiaeth eang o fwydydd, er mwyn sicrhau ein bod yn cael digon o'r holl faetholion.

Mae angen i ni gael digon o ynni i fyw, ond rhaid i'r cydbwysedd rhwng carbohydrad, braster a phrotein fod yn gywir er mwyn i ni gadw'n iach. Gall dim digon o brotein amharu ar dwf a swyddogaethau eraill y corff, a gall gormod o fraster arwain at ordewdra a chlefyd y galon. Mae cael digon o fitaminau a mwynau a ffibr deietegol yn bwysig ar gyfer iechyd.

Y pum grŵp bwyd:

1. Ffrwythau a llysiau

Mae'r rhan fwyaf o bobl yn gwybod y dylem fod yn bwyta mwy o ffrwythau a llysiau ond nid yw llawer ohonom yn bwyta digon. Dylem fod yn bwyta o leiaf pum dogn o ffrwythau a llysiau bob dydd a gallwn ddewis o ffrwythau a llysiau ffres, wedi'u rhewi, mewn tun, wedi'u sychu neu ar ffurf sudd. Nid yw tatws yn cyfrif am eu bod yn fwyd startshlyd.

Dylai ffrwythau a llysiau gyfrif am fwy na thraean o'r bwyd rydych yn ei fwyta bob dydd. Ac mae hefyd yn bwysig cael amrywiaeth. Mae ffrwythau a llysiau yn ffynonellau da o lawer o fitaminau a mwynau a ffibr. Mae pobl sy'n bwyta llawer o ffrwythau a llysiau yn llai tebygol o ddatblygu clefydau cronig fel clefyd y galon a rhai canserau. Mae ffrwythau a llysiau hefyd yn isel mewn braster a phan gânt eu bwyta yn lle bwydydd egni uchel, gallant helpu i reoli pwysau.

2. Tatws, bara, reis, pasta a charbohydradau startshlyd eraill

Dylai'r bwydydd hyn gyfrif am ychydig dros ddwy ran o dair o'r bwyd rydym yn ei fwyta. Mae'r bwydydd hyn yn rhoi carbohydradau (startsh), ffibr, rhywfaint o galsiwm a haearn a fitaminau B i ni. Mae'r grŵp hwn yn cynnwys bara, grawnfwydydd brecwast, chapattis, ceirch, reis, pasta, nwdls, tatws, yams, plantan, bwydydd wedi'u gwneud o india-corn, millet a grawn corn. Dylem geisio bwyta amrywiaeth.

Dewiswch rawn cyflawn, gwenith cyflawn, neu amrywiaethau brown neu 'ffibr uchel' pan fo modd. Yn aml, bydd pobl yn meddwl bod bwydydd startshlyd yn fwy tebygol o wneud i ni fagu pwysau nag unrhyw fwydydd eraill, ond gormod o galorïau sy'n gwneud i ni fagu pwysau. Yn aml, y braster y byddwn yn ei ychwanegu at fwydydd startshlyd sy'n ychwanegu calorïau. Er enghraifft, y margarin neu'r menyn rydym yn ei daenu ar fara, y saws hufen neu gaws rydym yn ei ychwanegu i basta, neu'r olew rydym yn ei ddefnyddio i ffrio.

3. Ffa, codlysiâu sych, pysgod, wyau, cig a phroteinau eraill

I'r rhan fwyaf o bobl, ystyr deiet iach yw bwyta symiau cymedrol o gig, pysgod a dewisiadau amgen fel codlysiâu, wyau, cnau, ffa, cynhyrchion soia fel tofu, tempeh, protein soia gweddog,

a dewis fersiynau â llai o fraster pan fo modd. Mae'r grŵp hwn o fwydydd yn rhoi haearn (ar gyfer gwaed iach), protein, fitaminau B, yn enwedig fitamin B12, sinc a magnesiwm i ni.

Mae cig wedi'i brosesu fel cig moch a salami, a chynhyrchion cig fel selsig, byrgyrs cig eidion a pâté i gyd yn gymharol uchel mewn braster ac ni chânt eu hargymell ar gyfer iechyd, felly ceisiwch beidio â bwyta gormod ohonynt. Mae ffa fel ffa pob mewn tun a chodlysiau yn ffynhonnell da ac isel mewn braster o brotein ac maent yn cynnwys llawer o ffibr.

Dylem anelu at fwyta o leiaf dau ddogn o bysgod yr wythnos. Gall y rhain fod yn ffres, wedi'u rhewi neu mewn tun a gallant gynnwys bysedd pysgod a chacennau pysgod. Bob wythnos, dylai un o'r dognau hyn fod yn bysgod olewog fel sardîns, eog, macrell, pennog neu frithyll am eu bod yn llawn asidau brasterog omega-3 ac maent yn ffynhonnell dda o fitamin A a D. Nid yw tiwna ffres nac mewn tun yn cyfrif fel dogn o bysgod olewog ond mae'n dal i fod yn ffynhonnell dda o brotein a rhai fitaminau.

4. Cynnyrch llaeth a dewisiadau amgen

Mae'r grŵp hwn yn cynnwys llaeth, caws, iogwrt, fromage frais a bwydydd llaeth eraill mewn symiau cymedrol. Cofiwch ddewis amrywiaethau braster is pan fo modd. Os byddwch yn defnyddio soia neu ddewisiadau amgen eraill sy'n seiliedig ar blanhigion fel reis llaeth amgen reis neu geirch, cofiwch ddewis amrywiaethau yr ychwanegwyd calsiwm atynt pan fo modd. Mae'r bwydydd hyn yn darparu calsiwm (ar gyfer esgyrn cryf), protein, fitamin B12 a fitaminau A a D.

Nid yw'r grŵp hwn yn cynnwys menyn, wyau a hufen.

5. Olewau a sbrediau

Mae swm bach o fraster yn y deiet yn hanfodol ar gyfer iechyd. Mae'r grŵp hwn yn cynnwys brasterau annirlawn fel olew olewydd, olew had rŕp a'u sbreds. Mae'n bwysig ein bod yn cael mwy o'n brasterau o olewau/sbreds annirlawn am eu bod yn helpu i leihau colesterol yn y gwaed.

Mae gan frasterau ddwywaith cymaint o galorïau pwysau am bwysau o gymharu â phrotein a charbohydradau felly dylid eu defnyddio mewn symiau bach.

Bwydydd sy'n cynnwys llawer o fraster, halen a siwgr:

Nid oes angen y bwydydd yn y grŵp hwn yn y deiet ac felly, os cânt eu cynnwys, dim ond yn achlysurol ac mewn symiau bach y dylid eu bwyta. Mae'n hawdd nodi rhai brasterau, fel hufen, braster ar gig, menyn a margarîn. Mae brasterau eraill wedi'u cuddio mewn cacennau, siocled, creision, crwst, mayonnaise, dresins salad, pwdinau, hufen iâ a saws a greffi cyfoethog.

Dim ond calorïau sydd mewn siwgr ac nid oes ganddo unrhyw faetholion eraill. Gallwn gael yr holl egni sydd ei angen arnom o fwydydd eraill, felly nid oes angen siwgr. Mae gormod o siwgr yn achosi pydredd dannedd a gall gyfrannu at ordewdra. Mae bwydydd llawn siwgr yn cynnwys diodydd meddal, losin, jam, yn ogystal â bwydydd fel cacennau, pwdinau, bisgedi, crwst a hufen iâ. Darllenwch labeli bwyd a chadwch lygad am swcros, decstros, ffrwctos a maltos ar restr cynhwysion bwydydd wedi'u pecynnu, am eu bod i gyd yn fathau o siwgr, ynghyd â mêl, siwgr crai, siwgr brown, cansen siwgr, a sudd ffrwythau crynodedig.

Mae'r rhan fwyaf o'r halen rydym yn ei fwyta eisoes mewn bwydydd pob dydd fel bara, grawnfwyd brecwast, saws pasta a chawl. Darllenwch y label a dewiswch fwydydd sy'n cynnwys llai o halen.

Efallai na fydd pobl â chroen tywyll o gefndiroedd Affricanaidd, Affricanaidd-Caribiaidd a de Asia yn cael digon o fitamin D o olau'r haul a dylent ystyried cymryd atchwanegyn fitamin D drwy gydol y flwyddyn.

Mae'n bwysig bod unigolion yn cael cynnig deiet cytbwys ag amrywiaeth o fwydydd o'r grwpiau bwyd gwahanol. Bydd hyn yn eu helpu i gael yr holl faetholion sydd eu hangen arnynt ar gyfer iechyd a llesiant.

Y pedwar 'C'

- Glanhau (Cleaning)
- Coginio (Cooking)
- Oereiddio (Chilling)
- osgoi Traws-halogiad (avoiding Cross contamination)

Glanhau

Cael gwared ar germau neu ficrobau niweidiol drwy lanhau â dŵr cynnes a sebon Dylem lanhau'r canlynol yn rheolaidd:

- dwylo
- arwynebau gwaith
- byrddau torri
- cyllyll

Drwy olchi â dŵr cynnes a sebon, bydd y swigod a'r symudiad ffisegol yn tynnu bacteria oddi ar yr arwynebau, ond ni fydd yn ei ladd – er mwyn lladd bacteria mae angen i ni olchi'r arwynebau ar dymheredd uwchlaw 70°C sy'n rhy boeth i'n dwylo.

Dylid newid neu olchi a sychu cadachau golchi llestri a llieniau sychu llestri yn rheolaidd – mae cadachau budr a llaith yn galluogi bacteria i fridio.

Rhaid i bob cyfarpar a llestr fod yn lân cyn eu defnyddio i baratoi neu weini bwyd, mae hyn yn osgoi traws-halogiad. Dylem ddefnyddio cyfarpar, platiau a byrddau torri gwahanol wrth baratoi bwydydd sy'n barod i'w bwyta a bwydydd amrwd y mae angen eu coginio fel cig. Cofiwch eu golchi'n drylwyr â dŵr cynnes a sebon rhwng tasgau er mwyn osgoi lledaenu bacteria niweidiol.

Cynhyrchion glanhau

Dylem bob amser ddarllen y cyfarwyddiadau'n ofalus ar unrhyw gynhyrchion glanhau er mwyn sicrhau eu bod yn addas ar gyfer arwynebau bwyd a'ch bod yn eu defnyddio'n gywir.

Coginio

Bydd coginio bwyd ar y tymheredd cywir ac am y cyfnod cywir yn sicrhau bod unrhyw facteria niweidiol yn cael ei ladd. Dylem bob amser ddarllen y cyngor ar ddeunydd pecynnu bwyd a dilyn y cyfarwyddiadau coginio a ddarperir.

Sut mae amser a thymheredd yn lladd bacteria

Wrth goginio, bydd egni gwres yn trosglwyddo i'r proteinau mewn bwyd ac yn ei dorri i lawr – bydd cig yn newid lliw o fod yn binc i fod yn frown. Mae coginio hefyd yn achosi i'r proteinau mewn bacteria dorri i fyny fel na allant weithredu mwyach ac mae'r bacteria'n marw. Dyna pam mae coginio bwyd yn briodol yn cael gwared ar y risg y bydd bacteria niweidiol ynddo.

Fel arfer mae bacteria'n tyfu yn y 'Parth Peryglus' rhwng 8°C a 60°C. Islaw 8°C, bydd ei dwf yn cael ei atal neu'n arafu'n sylweddol. Uwchlaw 60°C, bydd y bacteria'n dechrau marw. Mae amser a thymheredd yn bwysig am fod angen i broteinau gael eu cynhesu am ddigon o amser

iddynt gael eu torri i lawr. Y cyngor arferol yw coginio bwyd nes iddo gyrraedd 70°C ac aros ar y tymheredd hwnnw am 2 funud.

Y cyfuniadau amser a thymheredd eraill yw:

- 60°C am 45 munud
- 65°C am 10 munud
- 70°C am 2 munud
- 75°C am 30 eiliad
- 80°C am 6 eiliad

Oereiddio bwyd

Mae angen cadw rhai bwydydd yn yr oergell i arafu twf bacteria. Er mwyn cadw bwyd yn ddiogel:

- Dilynwch y cyfarwyddiadau storio ar y deunydd pecynnu, gan gynnwys y dyddiadau ar ei orau cyn a defnyddio erbyn
- Cadwch fwyd wedi'i oereiddio allan o'r oergell am yr amser byrraf posibl wrth ei baratoi
- Gadewch i fwyd wedi'i goginio oeri ar dymheredd ystafell, yna rhwch ef yn yr oergell o fewn 1 i 2 awr
- Dylai'r oergell fod yn 5°C neu is oherwydd gall rhai bacteria dyfu ar dymereddau is nag 8°C
- Peidiwch â gorlenwi'r oergell, gan adael i aer gylchdroi a chynnal y tymheredd a bennwyd

Rhewi bwyd

Mae rhewgell yn gweithredu fel botwm oedi. Ni fydd bwyd mewn rhewgell yn dirywio, ac ni all y rhan fwyaf o facteria dyfu ynddo. Mae tymereddau oer rhewgell (-18°C) yn oedi adweithiau cemegol mewn bwydydd ac yn atal unrhyw facteria a all fod yn bresennol rhag tyfu. Mae'r bacteria'n dal yn fyw, ond mae'n stopio tyfu neu gynhyrchu tocsinau.

Y peth pwysig i'w gofio yw, am nad yw'r bacteria wedi cael ei ladd, gall adfywio wrth i'r bwyd ddadrewi. Pan fyddwch yn dadrewi bwyd, dylech sicrhau na fydd byth yn cyrraedd y Parth Peryglus oherwydd gall bacteria dyfu a gwneud unrhyw un fydd yn ei dyfu'n sâl. Pan fydd bwyd wedi dadrewi, dylid ei fwyta o fewn 24 awr ac ni ddylai gael ei ail-rewi.

Traws-halogiad

Traws-halogi yw'r hyn sy'n digwydd pan fydd bacteria neu ficrobau eraill yn trosglwyddo o un gwrthrych neu arwyneb i un arall. Yr enghraifft fwyaf cyffredin yw pan fydd bacteria'n trosglwyddo rhwng bwyd amrwd a bwyd wedi'i goginio.

Credir mai dyma yw achos y rhan fwyaf o glefydau a drosglwyddir gan fwyd er enghraifft pan fyddwch yn paratoi cyw iâr amrwd, gall bacteria ledaenu i'ch byrddau torri, eich cyllyll a'ch dwylo a gallai achosi gwenwyn bwyd.

Mae traws-halogiad bacteriol fwyaf tebygol o ddigwydd pan fydd bwyd amrwd yn cyffwrdd neu'n diferu ar fwyd sy'n barod i'w fwyta, cyfarpar neu arwynebau.

Gallwn atal hyn drwy wneud y canlynol:

- Paratoi bwyd mewn modd hylan
 - defnyddio cyfarpar, platiau a byrddau torri gwahanol ar gyfer cig amrwd a chig wedi'i goginio
 - golchi cyfarpar, platiau a byrddau torri ar gyfer bwyd amrwd a bwyd wedi'i goginio yn drylwyr rhwng tasgau
 - peidio â golchi cig amrwd

- golchi ein dwylo ar ôl cyffwrdd bwyd amrwd a chyn i ni drin bwyd sy'n barod i'w fwyta
- Storio bwyd yn effeithiol
 - gorchuddio bwyd amrwd, gan gynnwys cig a'i gadw ar wahân i fwydydd sy'n barod i'w bwyta
 - defnyddio dysgl ag ymyl iddi er mwyn osgoi colli'r cynnwys
 - storio cig, dofednod, pysgod a chregynbysgod amrwd sydd wedi'u gorchuddio ar silff waelod yr oergell

Rhai o'r bwydydd sy'n fwy tebygol o achosi gwenwyn bwyd na'i gilydd yw: llaeth amrwd, cregynbysgod amrwd, cawsiau meddal, pâté, bwydydd sy'n cynnwys wy amrwd a sleisys o gig wedi'i goginio. Mae gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd daflen ddefnyddiol sef '**Bwydydd sydd angen gofal ychwanegol**'.

Cymorth graddedig – mae hyn yn golygu newid faint o gymorth a roddir hyd nes y cyrhaeddir y lefel fwyaf priodol a dechrau bob amser gyda'r cymorth lleiaf bob amser.

Gall gormod o gymorth olygu bod gweithwyr yn cymryd drosodd. Gallai dim digon o gymorth olygu bod unigolion yn methu cwblhau'r dasg.

Pwysigrwydd hydradiad:

Mae hylif yn hanfodol ar gyfer iechyd. Mae unigolion nad ydynt yn yfed digon o hylif yn wynebu risg o gael heintiau yn fynych, o fynd yn ddrislyd neu o gwmpo.

Ystyr dadhydradu yw colli dŵr o'r corff a gall hyn effeithio'n andwyol ar y corff os na chaiff hylifau eu hadfer. Mae angen dŵr ar y corff fel y gall barhau i weithio fel y dylai bob dydd.

Arwyddion o ddadhydradiad:

- syched a/neu wefusau a thafod sych
- llygaid pantiog a/neu groen sy'n edrych yn sych ac yn llipa
- ddim yn pasio llawer o wrin
- cur pen, dryswch, methu canolbwyntio a/neu newid mewn hwyliau.

Y rhesymau pam mae unigolion yn colli hylif:

- chwydu, dolur rhydd, twymyn
- gorflinder mewn gwres
- meddyginiaethau sy'n tynnu dŵr o'r corff
- problemau meddygol; salwch
- yfed llawer o alcohol; mae'n tynnu dŵr o'r corff.

Rhesymau pam nad yw unigolion yn yfed digon o hylif:

- colli chwant bwyd
- diffyg syched
- anghofio yfed
- pethau eraill yn tynnu eu sylw
- methu cael gafael ar ddiodydd
- diodydd ddim ar gael
- er mwyn rheoli neu osgoi'r angen i fynd i'r toiled.

Faint o hylif sydd ei angen arnon ni?

Yn y DU, argymhellir bod oedolyn yn yfed 6-8 gwydr llawn o hylif bob dydd.

Beth sy'n cyfrif fel cymeriant hylif?

Mae hylifau'n cynnwys dŵr ac unrhyw beth sy'n cynnwys dŵr, fel te, coffi a diodydd neu sudd ffrwythau. Mae diodydd meddal fel coke a lemonêd yn iawn mewn symiau bach, ond cofiwch eu bod yn cynnwys llawer o siwgr ac y gallai gormod ohonynt arwain at bydredd dannedd. Dylai plant osgoi yfed te a choffi.

Awgrymiadau ymarferol; dylid annog pobl i:

- yfed hylifau yn aml, cyn iddynt fynd yn sychedig
- yfed llawer o hylifau ar ddiwrnodau poeth a chlos
- ceisio yfed symiau bach o hylif yn amlach drwy gydol y dydd
- yfed mwy o hylif pan fyddant yn fwy gweithgar neu'n gwneud ymarfer corff
- yfed mwy os oes ganddynt dwymyn, dolur rhydd neu os ydynt yn chwydu.

Pwysigrwydd hydradu

Mae dadhydradu yn gyffredin ymysg pobl hŷn a gall arwain at gur pen, dryswch, anallu, cwympiadau, colli archwaeth bwyd a rhwymedd. Ceir crynodeb o ryw faint o'r dystiolaeth dros fanteision hydradu da ymysg pobl hŷn isod.

Briwiau pwysu

Mae unigolion â hydradiad gwael ddwywaith yn fwy tebygol o ddatblygu briwiau pwysu. Mae hyn am fod dadhydradu yn golygu bod llai o badin dros fannau esgyrniog. Mae cymeriant hylif er mwyn unioni dadhydradu yn cynyddu lefelau'r ocsigen mewn meinweoedd ac yn helpu'r briw i wella.

Rhwymedd

Lefelau cymeriant hylif gwael yw un o achosion mwyaf rhwymedd cronig. Mae'n digwydd yn amlach ymysg pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal, gan effeithio ar tua 42% o gleifion a gaiff eu derbyn i wardiau i bobl hŷn. Ymysg unigolion sydd â lefelau hydradiad gwael, gall yfed mwy o ddŵr gynyddu amllder ysgarthu. Gall hefyd helpu effaith fanteisiol lefelau cymeriant ffibr deietegol bob dydd.

Heintiau wrinol ac ymataliaeth

Mae dŵr yn helpu i gynnal llwybr wrinol ac arenau iach. Mae hydradu, yn hytrach na chymeriant hylif uchel, yn bwysig er mwyn atal haint y llwybr wrinol. Nid yw llawer o bobl hŷn yn hoffi yfed gyda'r nos er mwyn eu hatal rhag bod angen mynd i'r toiled dros nos. Fodd bynnag, dangoswyd nad yw cyfyngu ar gymeriant hylif cyffredinol yn lleihau anymataliaeth wrinol.

Cerrig arenau a cherrig bustl

Gall hydradiad da leihau'r risg y bydd cerrig arenau yn ffurfio 39%. Mae hyn am fod wrin gwanedig yn helpu i atal halwynau sy'n creu cerrig rhag crisialu. Gall yfed dŵr yn rheolaidd hefyd helpu drwy wanhau bustl ac ysgogi coden y bustl i wagio. Mae hyn, yn ei dro, yn helpu i atal cerrig bustl rhag ffurfio.

Clefyd y galon

Mae hydradiad digonol yn lleihau'r risg o glefyd y galon 46% ymysg dynion a 59% ymysg menywod. Mae hefyd yn helpu i atal tolchenni gwaed rhag ffurfio drwy ostwng gludedd y gwaed (pa mor 'drwchus' yw'r gwaed).

Pwysedd gwaed isel

Mae llawer o bobl hŷn yn gweld gostyngiad ym mhwsedd eu gwaed pan fyddant yn sefyll. Bydd hyn yn achosi iddynt basio allan weithiau. Mae yfed gwydraid o ddŵr 5 munud cyn sefyll yn helpu i sefydlogi pwysedd y gwaed ac yn eu hatal rhag llewygu.

Diabetes

Mae dŵr yn rhan hanfodol o'r broses o reoli diabetes drwy ddeiet. Mae hyn oherwydd y gall dadhydradu achosi i reolaeth diabetig waethygu. Ymysg unigolion sydd â diabetes wedi'i reoli'n wael, gall allbwn wrin uchel gynyddu'r risg o ddadhydradiad.

Nam gwybyddol

Mae dadhydradu yn gwaethygu perfformiad meddyliol. Ymysg symptomau dadhydradu ysgafn mae teimlo'n benysgafn, yn chwil, cur pen a blinder. Mae'n gwneud pobl yn llai effro ac yn golygu na allan ganolbwyntio'n dda. Pan fyddwch yn teimlo'n sychedig, gellir effeithio hyd at 10% ar swyddogaeth yr ymennydd. Mae perfformiad yr ymennydd yn gwaethygu wrth i'r unigolyn ddadhydradu mwy. Ymysg pobl hŷn mae hyn yn effeithio ar swyddogaeth gwybyddol, gan arwain at fwy o fregusrwydd, llai o allu i wneud pethau drostynt eu hunain, ac ansawdd bywyd gwaeth.

Cwypïadau

Mae'r risg o gwypïadau yn cynyddu ag oedran. Ymysg pobl hŷn, gall cwypïadau arwain at anafiadau a thorri esgyrn. Er enghraifft, gall clun sydd wedi torri arwain at ansawdd bywyd gwaeth, ar ben y trawma a'r boen. Anaml y bydd unigolion o'r fath yn mynd yn ôl i'r un lefel o fyw'n annibynnol ag yr oeddent yn ei mwynhau cyn iddynt gwmpo.

Nodwyd bod dadhydradu yn un o'r ffactorau risg ar gyfer cwypïadau ymysg pobl hŷn. Mae hyn gan y gall arwain at ddirywiad yng nghyflwr yr ymennydd a chynyddu'r risg o chwildod a llewygu. Mae cynnal lefelau hydradu digonol ymysg pobl hŷn yn helpu i atal cwypïadau.

Croen

Mae lefelau hydradu da yn ffordd dda o gadw'r croen yn iach ac o edrych yn ifanc. Mae'r croen yn gweithredu fel cronfa ddŵr ac mae'n helpu i reoli'r hylif ar gyfer y corff cyfan. Mae dadhydradu ysgafn yn achosi'r croen i ymddangos yn wridog, yn sych ac yn llac, heb ddigon o lastigedd, sy'n gwneud iddo edrych yn hŷn.

Pwysigrwydd maethiad

Mae pryderon y gall deiet arferol unigolion gyfrannu at broblemau iechyd fel:

- bod dros bwysau
- peidio â bwyta digon o ffrwythau a llysiau a ffibr
- cymeriant uchel o siwgr a diodydd meddal a all achosi niwed i ddannedd a gwneud i bobl fagu pwysau mewn modd afiach
- peidio â bwyta digon o fwyd fel pysgod, yn enwedig pysgod olewog
- bwyta gormod o fwyd hallt a bwyd wedi'i brosesu
- anaemia oherwydd diffyg haearn a chymeriant isel o faetholion pwysig eraill
- gall y rheini sydd ar incwm is wynebu risg uwch o gael deiet o ansawdd gwaeth ac maent yn fwy tebygol o fod dros eu pwysau neu'n ordew
- mae pobl hŷn, yn arbennig y rheini sy'n byw mewn lleoliadau gofal, yn wynebu risg fwy o fod dan bwysau ac o gael diffyg maeth.

Mae plentyndod a glaslencyndod yn adeg o dyfu a datblygu'n gyflym ac mae angen deiet iach i gefnogi hyn. Gall maethiad gwael amharu ar dwf lle nad yw plant yn tyfu ar y gyfradd a ddisgwylir ar gyfer eu hoedran. Gall twf gwael mewn plentyndod effeithio ar iechyd yn ddiweddarach mewn bywyd.

Deddfwriaeth

Mae Deddf Diogelwch Bwyd 1990 yn darparu fframwaith ar gyfer y ddeddfwriaeth hylendid a diogelwch bwyd yng Nghymru, Lloegr a'r Alban.

Mae Rheoliadau Hylendid Bwyd (Cymru) 2006 yn ei gwneud yn drosedd i fusnesau bwyd gyflenwi bwyd na ddylid ei fwyta ac a all fod yn niweidiol. Byddai'r rheoliadau hyn yn gymwys i unrhyw wasanaeth gofal cymdeithasol sy'n darparu bwyd i unigolion. Rhaid i bob gweithiwr sy'n rhan o drin, paratoi neu ddarparu bwyd fod wedi cael hyfforddiant priodol ar sut i wneud hyn yn ddiogel.

Mae'r Asiantaeth Safonau Bwyd yn adran annibynnol o'r Llywodraeth sy'n diogelu iechyd y cyhoedd mewn perthynas â bwyd, a cheir llawer o wybodaeth ddefnyddiol ar ei gwefan.

Lefelau cymorth

- Gofyn: awgrym llafar i roi gwybod i unigolyn ei bod yn amser gwneud rhywbeth
- Cyfarwyddo: nifer o awgrymiadau llafar gan rannu'r dasg yn gamau rhwydd
- Awgrymu: ystum neu arwydd i ddweud wrth yr unigolyn beth i'w wneud neu ddefnyddio arwyddion i ddynwared y weithred. Gellir defnyddio hyn gyda 'cyfarwyddo'
- Dangos: dangos yr hyn sydd angen ei wneud. Mae hyn yn rhoi rhagor o wybodaeth am y dasg ac mae'n weledol. Gellir ei defnyddio gyda 'cyfarwyddo' ac 'awgrymu'
- Arwain: cynnig help corfforol i wneud rhywbeth, yn dibynnu ar anghenion yr unigolyn. Cymorth ymarferol sydd fwyaf effeithiol a gellir ei ddefnyddio ar gyfer y dasg gyfan neu ran ohoni.

Gallai fod angen yr holl lefelau gwahano yn ystod un dasg gyfan a bydd rhan o'r asesiad cychwynnol yn cynnwys nodi, gyda'r unigolyn, y cymorth priodol sydd ei angen ar bob cam o'r dasg.

Atgyfnerthiad cadarnhaol – wrth atgyfnerthu cyfranogiad unigolyn yn y dasg mewn modd cadarnhaol, mae'n bwysig rhoi canmoliaeth a'i hysbysu ei fod wedi'i gwblhau'n gywir. Weithiau, atgyfnerthiad cadarnhaol yw cynnyrch terfynol naturiol y dasg – yn yr achos hwn, bwyta'r pryd sydd wedi cael ei baratoi.

Dadansoddi tasg – gelwir y broses o rannu tasg yn gamau llai, mwy ymarferol weithiau yn ddadansoddi tasg. Gellir cefnogi pob cam ar y lefel gywir sydd ei hangen ar yr unigolyn, gan ddefnyddio camau gofyn, cyfarwyddo, awgrymu, dangos neu arwain.

Ar y dechrau, gallai'r camau fod yn fach ac yn ymarferol er mwyn helpu'r unigolyn i lwyddo ac ysgogi ei hun.

Pan fydd y dasg wedi'i rhannu'n gamau i'r unigolyn, gall y cymorth ddechrau o'r dechrau neu ar ddiwedd y dasg. Gelwir hyn yn gadwyno 'am yn ôl' neu 'ymlaen'.

Wrth 'gadwyno am yn ôl', byddai'r gweithiwr yn cwblhau'r rhan fwyaf o'r camau yn y dasg, gan adael y cam olaf i'r unigolyn ei gyflawni. Pan fydd yr unigolyn yn cwblhau'r cam, bydd atgyfnerthiad cadarnhaol yn digwydd. Pan fydd y cam wedi'i feistroli, gellir cynnwys y cam blaenorol yn y broses o ddadansoddi'r dasg yn y cynllun addysgu.

Mae 'cadwyno ymlaen' yn dilyn yr un egwyddor, ond mae'n dechrau gyda cham cyntaf y dasg.

Lefel:	3
ODA:	10
Credyd:	5
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gynorthwyo plant a phobl ifanc i gyflawni eu potensial addysgol Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc

Deilliant dysgu:

1. Deall pwysigrwydd addysg a sut i gefnogi plant a phobl ifanc i gyflawni eu potensial

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Fframweithiau deddfwriaethol sy'n gysylltiedig ag addysg plant
- 1.2 Sut a ble i gael gafael ar wybodaeth a chymorth i lywio eich ymarfer wrth gefnogi plant i gyflawni eu potensial addysgol
- 1.3 Sut gall rhagfarn, stereoteipiau, rhagfarn ddiarwybod a gwahaniaethu gyfyngu ar ddatblygiad addysgol plant
- 1.4 Y ddarpariaeth addysgol ar gyfer plant yn gyffredinol ac yn benodol y ddarpariaeth mewn perthynas â'r plant rydych yn eu cefnogi
- 1.5 Y ddarpariaeth addysgol leol a'r opsiynau sydd ar gael o fewn y ddarpariaeth honno i gefnogi anghenion addysgol plant
- 1.6 Pwysigrwydd diwallu anghenion addysgol plant a'r cysylltiad rhwng addysg a chyfleoedd bywyd
- 1.7 Sut mae perfformiad addysgol plant sy'n derbyn gofal a/neu sydd wedi wynebu anfantais yn cymharu â normau addysgol
- 1.8 Sut gall profiadau bywyd plant effeithio ar eu datblygiad addysgol
- 1.9 Agweddau ar ddatblygiad personol, cymdeithasol, emosiynol, hunaniaeth, datblygiad gwybyddol ac ieithyddol effeithio ar ddatblygiad a chyflawniad addysgol plant
- 1.10 Ffactorau amgylcheddol, corfforol, cymdeithasol, diwylliannol a genetig wella neu amharu ar ddatblygiad a chyflawniad addysgol plant
- 1.11 Sut mae plant yn dysgu ac yn cyflawni drwy addysg a sut mae hyn yn ymwneud ag agweddau eraill ar eu datblygiad
- 1.12 Effeithiau straen a gofid ar blant a sut gall hyn effeithio ar eu gallu i ddysgu
- 1.13 Dulliau o annog dyheadau addysgol plant, eu talentau a'u diddordebau a chefnogi llwyddiannau a chyflawniadau plant mewn modd cadarnhaol
- 1.14 Dulliau o weithio gyda phlant, ennyn a chynnal eu diddordeb wrth eu cefnogi i gwblhau gweithgareddau a rhaglenni addysgol

- 1.15 Dulliau o ysgogi ac annog plant sydd wedi'u hymddieithrio o weithgareddau addysgol
- 1.16 Pwysigrwydd teulu sefydlog, perthnasoedd ag oedolion a chyfoedion ac effaith ffactorau sy'n tarfu, gan gynnwys tarfu ar drefniadau byw ar gyflawniadau addysgol plant
- 1.17 Adnoddau, gwybodaeth a chyngor i gefnogi datblygiad a chyflawniadau addysgol plant
- 1.18 Rolau a chyfrifoldebau asiantaethau arbenigol i nodi angen addysgol, gan ddarparu adnoddau a/neu eirioli ar ran y plant
- 1.19 Y math o gyfleoedd sy'n digwydd yn naturiol y gellir eu defnyddio i helpu plant â'u datblygiad a'u cyflawniad addysgol
- 1.20 Anawsterau addysgol y gall plant sydd wedi cael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu a gaiff eu diffinio fel arall fel eu bod "mewn angen" eu hwynebu a systemau i fynd i'r afael ag anawsterau o'r fath

Deilliant dysgu:

2. Cefnogi plant a phobl ifanc i nodi eu dyheadau addysgol

Meini Prawf Asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.1 Ystyried lefel datblygu plant wrth eu cefnogi i nodi eu dyheadau addysgol
- 2.2 Ar y cyd â'r plant, archwilio eu diddordebau, talentau, galluoedd a chredoau a sut gall y rhain ymwneud â'u dyheadau addysgol
- 2.3 Ar y cyd â'r plant, archwilio unrhyw ofnau a phryderon y gall fod ganddynt am eu haddysg, a dulliau a all helpu
- 2.4 Annog plant i gyfathrebu'r mathau o weithgareddau addysgol y maent yn dda am eu gwneud a'r hyn yr hoffent ei wneud yn y dyfodol
- 2.5 Ar y cyd â'r plant nodi sut gallant adeiladu ar eu talentau a'u diddordebau addysgol
- 2.6 Cefnogi plant i archwilio'r hyn yr hoffent ei gyflawni yn eu bywyd
- 2.7 Cefnogi plant i ystyried sut gallai addysg a'u diddordebau, eu talentau a'u galluoedd eu helpu i gyflawni eu canlyniadau personol a gwella eu cyfleoedd bywyd
- 2.8 Annog plant i nodi dyheadau ar gyfer eu cyfleoedd addysgol sy'n realistig ac yn gymhellol
- 2.9 Ymateb i newidiadau yn nyheadau addysgol y plant wrth iddynt ddatblygu

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi plant a phobl ifanc i fanteisio ar gyfleoedd a gweithgareddau addysgol

Meini Prawf Asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.1 Cefnogi plant i gyfleu eu dyheadau, eu pryderon a'u hofnau am eu haddysg

- 3.2 Annog plant i nodi unrhyw gymorth ychwanegol a fyddai'n eu helpu i gyflawni eu dyheadau addysgol yn eu barn nhw
- 3.3 Hyrwyddo cyfranogiad gweithredol i gynllunio gweithgareddau addysgol â'r plant a fydd yn eu helpu i oresgyn unrhyw anawsterau sydd ganddynt
- 3.4 Cyd-drafod a chytuno â'r plant ac eraill sy'n rhan o'u haddysg beth yw'r ffordd orau o gyflawni eu dewisiadau a diwallu eu hanghenion addysgol yn y byrdymor, y tymor canolig a'r hirdymor
- 3.5 Cefnogi plant i ddewis o'r cyfleoedd addysgol sy'n agored iddynt yn y byrdymor a'r tymor canolig
- 3.6 Cefnogi plant i gynllunio ar gyfer eu hanghenion addysgol tymor hwy
- 3.7 Cyfannu at y broses o nodi'r adnoddau sydd ar gael a chreu datrysiadau er mwyn helpu i ddiwallu anghenion addysgol plant
- 3.8 Nodi sut yr eir i'r afael ag unrhyw bryderon wrth gynnal gweithgareddau addysgol a gynlluniwyd
- 3.9 **Gweithio gydag eraill yn ôl yr angen i sicrhau a chynnal sefydlogrwydd i blant wrth iddynt fanteisio ar gyfleoedd a gweithgareddau addysgol**

Amrediad

Eraill – gweithwyr addysg proffesiynol /cydweithwyr, awdurdodau lleol

Deilliant dysgu:

4. Cefnogi plant a phobl ifanc i gymryd rhan mewn gweithgareddau addysgol

Meini Prawf Asesu:

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.1 Rhoi cymorth y cytunwyd arno i blant i fagu eu hyder a'u helpu i gyflawni'n addysgol
- 4.2 Rhoi adborth cadarnhaol i blant am eu cyflawniadau a'u llwyddiannau addysgol
- 4.3 Annog eraill i roi adborth cadarnhaol ar gyfer cyflawniadau a llwyddiannau
- 4.4 Cefnogi plant i fynd i'r afael ag agweddau ar eu bywyd a all danseilio eu hymdrechion a'u cyflawniadau addysgol
- 4.5 Cefnogi plant i oresgyn anawsterau yn unrhyw ran o'u haddysg
- 4.6 Cefnogi plant i gymryd rhan mewn gweithgareddau addysgol, gan gynnig help a chynngor pan fydd angen
- 4.7 Defnyddio strategaethau y cytunwyd arnynt i annog plant sydd wedi'u hymddieithrio o addysg i gymryd rhan mewn gweithgareddau addysgol

Deilliant dysgu:

5. Cyfrannu at y broses o adolygu gweithgareddau addysgol

Meini Prawf Asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.1 Monitro'r broses o gynnal gweithgareddau addysgol a gynlluniwyd
- 5.2 Cefnogi plant i nodi sut bydd yr hyn maent wedi'i ddysgu drwy weithgareddau addysgol yn effeithio ar eu canlyniadau personol ac yn dylanwadu'n gadarnhaol ar eu cyfleoedd bywyd
- 5.3 Adolygu â phlant ag eraill ddeilliannau gweithgareddau addysgol a gynlluniwyd
- 5.4 Cynnwys plant yn y broses o drafod newidiadau y mae angen eu gwneud i'w cynlluniau addysgol, cytuno arnynt a'u rhoi ar waith

Gwybodaeth Ategol***Gofynion dystiolaeth***

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y **cymhwyster Lefel 2 Craidd**, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Profiadau bywyd – gan gynnwys y modd y mae plentyn wedi profi'r byd o'i gwmpas ac yn parhau i wneud hynny, er enghraifft y profiadau hynny sy'n digwydd drwy gydol eu datblygiad, gyda'r perthnasoedd maent wedi'u profi a thrwy eu haddysg. Dylai hyn hefyd gynnwys ystyried effaith Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynod, ynghyd ag effeithiau posibl trawma a chamdriniaeth.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

SCDHSC0039 Cefnogi plant a phobl ifanc i gyflawni eu potensial addysgol

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 381

Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal

Lefel:	3
ODA:	100
Credyd:	18
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i ddarparu gofal a chymorth i blant a/neu bobl ifanc sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a/neu bobl ifanc.</p> <p>Cyfuniad wedi'i wahardd ag uned 367: Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal</p>

Deilliant dysgu:

1. Deall rôl cymorth a gwasanaethau atal ac ymyrryd yn gynnar i deuluoedd / gofalwyr a phlant a phobl ifanc sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Yr amgylchiadau a'r problemau penodol a all olygu bod angen i blant a'u teuluoedd / gofalwyr gael cymorth a gwasanaethau atal ac ymyrryd yn gynnar
- 1.2 Ystyr y term 'anfantais yn ystod plentyndod' ac effaith bosibl hyn ar blant
- 1.3 Yr amrywiaeth o gymorth a gwasanaethau atal ac ymyrryd yn gynnar sydd ar gael i blant, eu teuluoedd a'u gofalwyr
- 1.4 Rôl eiriolaeth i blant sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal

Deilliant dysgu:

2. Deall datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Cyfnodau hanfodol mewn datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd
- 2.2 Gwahanol rannau a strwythurau'r system nerfol

- 2.3 Y term 'cyfleoedd da' a'u perthnasedd
- 2.4 Y termau 'disgwyl profiadau' a 'dibynnu ar brofiadau'
- 2.5 Y term 'cyflwyno a dychwelyd' a sut mae'n cefnogi datblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd
- 2.6 Y **ffactorau** posibl a Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod a allai effeithio ar ddatblygiad niwrolegol a datblygiad yr ymennydd mewn perthynas â **thwf corfforol, emosiynol a gwybyddol**, gan gynnwys:
- y cyfnod cynenedigol
 - plentyndod cynnar
 - llencyndod
- 2.7 Y posibilrwydd bod straen gwenwynig a thrawma yn achosi niwed ar ddatblygiad a llesiant cyffredinol plant drwy gydol eu oes

Amrediad

Ffactorau – corfforol, amgylcheddol, genetig

Twf corfforol, emosiynol a gwybyddol – cyrraedd cerrig milltir datblygiadol, cyfathrebu, ymlyniad, rheoli emosiynau, creu atgofion, llwybrau synhwyrdd, sgiliau echddygol bras a manwl

Deilliant dysgu:

3. Deall bondio a chreu ymlyniad a'r effaith ar blant a phobl ifanc sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal

Meini Prawf Asesu:

Rydych yn deall:

- 3.1 **Damcaniaethau ymlyniad** a'u pwysigrwydd o ran cefnogi gwydnwch, llesiant a datblygiad cyfannol plant
- 3.2 Y termau 'bondio', 'ymlyniad, gwahanu a colli', a'u pwysigrwydd i twf a datblygiad a llesiant cyfannol plant
- 3.3 Yr amrywiaeth o **ddosbarthiadau ymlyniad** a sut mae'r rhain yn gysylltiedig â **phrofiadau bywyd** plant
- 3.4 Anawsterau ymlyniad y gall plant sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal eu profi
- 3.5 Pam gall plant sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal gael anhawster wrth reoli eu hemosiynau
- 3.6 Cysylltiadau rhwng y ffordd y mae plant yn ymddwyn a mathau o ymlyniad
- 3.7 Pam gall plant ymddwyn mewn ffyrdd a allai darfu'n fwriadol ar eu gwasanaethau
- 3.8 Yr amrywiaeth o strategaethau ymdopi y gall plant eu defnyddio a sut gall y canlynol ddylanwadu arnynt:
- teithiau bywyd
 - mathau o ymlyniad
 - yr amgylchedd uniongyrchol

Amrediad

Damcaniaethau ymlyniad – damcaniaethwyr – John Bowby, Mary Ainsworth, Mary Main, Dollard a Miller

Dosbarthiadau ymlyniad – diogel, amwysedd, osgoi, anhrefnus

Profiadau bywyd – esgeulustod a chamdriniaeth, trawma, Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod

Deilliant dysgu:

4. Cefnogi'r broses o asesu, cynllunio, gweithredu ac adolygu gofal a chymorth plant

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Y **broses asesu a chynllunio**
- 4.2 Pwysigrwydd teuluoedd / gofalwyr yn cefnogi'r broses asesu a chynllunio
- 4.3 Pam gall teuluoedd / gofalwyr fod yn amharod i gytuno i gefnogi'r broses asesu a chynllunio a rhoi cynlluniau gofal a chymorth ar waith
- 4.4 Goblygiadau unrhyw amharodrwydd gan deuluoedd / gofalwyr i gefnogi'r cynllun gofal a chymorth
- 4.5 Sut i ymgysylltu teuluoedd / gofalwyr yn y broses asesu a chynllunio a rhoi cynlluniau gofal a chymorth ar waith

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.6 Cyfrannu at y broses asesu a chynllunio ar gyfer plant
- 4.7 Cefnogi plant i gyfrannu at y broses o ddatblygu eu cynllun gofal a chymorth a chymryd rhan weithredol ynddo, a'r prosesau adolygu perthnasol gan ystyried eu hoedran, eu gallu a'u cam datblygu
- 4.8 Ymgysylltu teuluoedd / gofalwyr yn y broses asesu a chynllunio
- 4.9 Cefnogi plant a'u teuluoedd / gofalwyr i ddeall rolau a chyfrifoldebau gwahanol y rheini sy'n rhan o'u gofal a chymorth
- 4.10 Cyfrannu'n gweithredol at broses asesu a chynllunio barhaus mewn perthynas â dysgu cyfannol, twf a datblygiad y plant rydych yn eu cefnogi

Y broses asesu a chynllunio – byddai'n cynnwys nodi deilliannau neu nodau a sicrhau cyfranogiad mewn gweithgareddau, a monitro, adolygu a gwerthuso cynlluniau

Deilliant dysgu:

5. Hyrwyddo cymorth i blant a phobl ifanc gyflawni canlyniadau cadarnhaol

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 5.1 Sut i fagu ymddiriedaeth â phlant a'u teuluoedd / gofalwyr
 - 5.2 Sut gall cymorth effeithiol wneud gwahaniaeth i blant, gan gynnwys sefydlu a chynnal perthnasoedd cadarnhaol
-

- 5.3 Sut gall taith bywyd ac amgylchiadau'r plentyn neu'r person ifanc a/neu eu teuluoedd / gofalwyr ddylanwadu'n ddiangen ar farn, tybiaethau ystrydebol a disgwyliadau pobl eraill
- 5.4 Sut gall gwaith taith bywyd helpu plant i ddatblygu **'ymdeimlad cadarnhaol o'r hunan'**
- 5.5 Sut i weithio gyda theuluoedd / gofalwyr i gefnogi plant i feithrin gwydnwch, deallusrwydd emosiynol a hunan-gred
- 5.6 Cysylltiadau rhwng bod yn blentyn neu'n berson ifanc sy'n wynebu risg o gael ei gynnwys yn y system gofal a chyflawni **canlyniadau cadarnhaol**
- 5.7 Sut i weithio gyda theuluoedd / gofalwyr i gefnogi plant i gael disgwyliadau uchel a'u helpu i bennu nodau realistig tuag at gyflawni'r rhain

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.8 Datblygu amgylchedd cadarnhaol i gefnogi iechyd, llesiant a datblygiad plant
- 5.9 Hyrwyddo cymorth i blant archwilio eu hanghenion cymdeithasol ac emosiynol eu hunain yn unol ag oedran, gallu a cham datblygu
- 5.10 Hyrwyddo cymorth i blant feithrin ymdeimlad cadarnhaol o'r hunan
- 5.11 Hyrwyddo cymorth i blant gymryd rhan yn eu cymunedau a'u rhwydweithiau a gwneud cyfraniad cadarnhaol atynt
- 5.12 Hyrwyddo cymorth i blant feithrin annibyniaeth a sgiliau bywyd yn ddiogel er mwyn meithrin gwydnwch
- 5.13 Cefnogi'r broses o ddatblygu diwylliant o ymarfer nad yw'n gyfyngol nac yn feirniadol sy'n sicrhau cydbwysedd da rhwng risg a her
- 5.14 Hyrwyddo cymorth i blant gael mynediad i chwarae, dysgu a datblygu a chymryd rhan ynddynt yn unol ag oedran, gallu a cham datblygu

Amrediad

Ymdeimlad o'r hunan – hunan-werth, hunanhyder, ymdeimlad o'r hunan a pherthyn, deallusrwydd emosiynol, teimladau a gwydnwch, ymdeimlad o reolaeth, perthnasoedd (aelodau o'r teulu ehangach a rhwydweithiau anffurfiol), cysyniadau o gyfrifoldeb ac atebolrwydd rhieni

Canlyniadau cadarnhaol – cyrhaeddiad addysgol, cyflogaeth neu hyfforddiant, annibyniaeth, perthnasoedd sefydlog a diogel â'r teulu a chyfoedion, iechyd corfforol ac iechyd meddwl, dewisiadau mewn bywyd, dyheadau uchel, gobaith, adnabod talentau a galluoedd

Deilliant dysgu:

6. Hybu a chefnogi dysgu, twf a datblygiad cyfannol

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 6.1 Gwahanol ddulliau o arsylwi ac asesu er mwyn monitro a nodi cyfnodau dysgu, twf a datblygiad cyfannol
- 6.2 Pwysigrwydd lleferydd, iaith a chyfathrebu i ddysgu, twf a datblygiad cyfannol
- 6.3 Rôl chwarae mewn perthynas â dysgu, twf a datblygiad cyfannol plant
- 6.4 Sut i ddatblygu amgylcheddau a/ne brofiadau chwarae cyfoethog o safon er mwyn **manteisio i'r eithaf ar y potensial** ar gyfer dysgu, twf a datblygiad cyfannol
- 6.5 Sut mae dysgu drwy brofiad yn cyfrannu at ddysgu, twf a datblygiad cyfannol
- 6.6 Rôl atgyfnerthu cadarnhaol wrth gefnogi dysgu, twf a datblygiad cyfannol plant

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 6.7 Defnyddio arsylwadau ac asesu i nodi cam datblygiad y plentyn neu'r person ifanc
- 6.8 Gweithio gyda theuluoedd / gofalwyr i gynnig cyfleoedd ar gyfer gweithgareddau, profiadau ac arferion pob dydd ystyrion a phleserus sy'n:
 - Ymateb i amrywiaeth o anghenion
 - Cydbwyso risg a her er mwyn hybu dysgu, twf a datblygiad cyfannol
 - Meithrin perthnasoedd cadarnhaol
 - Hyrwyddo a meithrin sgiliau annibyniaeth
 - Atgyfnerthu sgiliau a gaiff eu meithrin a chefnogi cynnydd
- 6.9 Cefnogi teuluoedd/gofalwyr i gynllunio a hyrwyddo'r defnydd o wahanol fathau o chwarae, gan gymhwyso egwyddorion amgylchedd chwarae cyfoethog o safon
- 6.10 Hyrwyddo'r broses o greu man chwarae dan arweiniad y plentyn sy'n hwyluso:
 - Chwarae dewis rhydd
 - Mynegi teimladau
 - Arbrofi a chymryd risgiau
 - Creadigrwydd
- 6.11 Modelu'r defnydd o atgyfnerthiad cadarnhaol a chanmoliaeth wedi'i labelu sy'n cefnogi dysgu, twf a datblygiad cyfannol plant
- 6.12 Gweithredu os nad yw plentyn neu berson ifanc yn datblygu yn unol â'i gam datblygu disgwylidig

Amrediad

Manteisio i'r eithaf ar botensial – i gymdeithasoli, datrys problemau, creadigrwydd, dyfeisgarwch, her a dewis

Deilliant dysgu:

7. Cymhwyso dulliau therapiwtig i ofalu

Meini Prawf Asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 7.1 Modelu'r defnydd o **ddulliau** er mwyn cynnal a hyrwyddo bondio ac annog ymlyniadau sicr i blant
- 7.2 Defnyddio a hyrwyddo strategaethau i ymateb yn gadarnhaol i wahanol fathau o ymddygiad ymlyniad
- 7.3 Defnyddio myfyrdod ac adborth i werthuso'r modd y mae math o ymarfer ac ymlyniad personol yn effeithio ar eich gwaith â phlant
- 7.4 Defnyddio strategaethau hunanofal i gynnal eich gwydnwch eich hun

Amrediad

Dulliau – sylfaen sefydlog, digynnwrf, amgylchedd meithringar, cyweirio, agosrwydd, natur ragweladwy, cysondeb, PACE (natur chwareus, derbyn, chwilfrydedd, empathi), chwarae fel dull therapiwtig, cyffyrddiad diogel, arferion, nodau a ffiniau realistig a chyson, cefnogi cyfnodau pontio llyfn (yn berthnasol i oedran a cham datblygu), cydgynhyrchu, gweithio mewn partneriaeth, rhannu gwybodaeth, hunanofal gweithwyr.

Deilliant dysgu:

8. Cefnogi plant a phobl ifanc drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 8.1 Sut mae 'sylfaen diogel' yn cefnogi plant i reoli neu addasu i gyfnodau o newid a thrawsnewid
- 8.2 Pam gall fod angen cefnogaeth ychwanegol sydd â ffocws pendant ar blant sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system ofal cyn, yn ystod ac ar ôl cyfnodau o newid a thrawsnewid
- 8.3 Ymyriadau i **gefnogi** plant drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid
- 8.4 Pam mae'n bwysig cynnwys teuluoedd/gofalwyr a phlant wrth iddynt baratoi ar gyfer cyfnodau o newid a thrawsnewid

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 8.5 Cefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr wrth iddynt baratoi ar gyfer cyfnodau o newid a thrawsnewid
- 8.6 Defnyddio ymyriadau i gefnogi plant drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid
- 8.7 Cyfrannu at y gwaith o werthuso ymyriadau sy'n cefnogi plant drwy gyfnodau o newid a thrawsnewid

Amrediad

Cymorth – ymarferol ac emosïynol

Deilliant dysgu:

9. Hyrwyddo a chefnogi diogelu a gofal mwy diogel

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 9.1 Pam mae plant sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal:
 - yn wynebu mwy o risg o gam-drin a chamfanteisio
 - yn fwy tebygol o gael eu targedu gan gyflawnwyr camdriniaeth
 - yn agored i gael eu hamlygu i ymddygiadau corfforol ac emosïynol sy'n creu niwed i iechyd
- 9.2 Sut i gefnogi plant i ddeall pam a sut mae rhai perthnasoedd'n fuddiol a pham y gall rhai eraill fod yn niweidiol i'w hiechyd a'u llesiant
- 9.3 Camau i'w cymryd pan fyddwch yn ystyried bod cysylltiadau neu berthnasoedd plant
 - yn niweidiol ac yn gamdriniol iddynt
 - yn gallu arwain at ymddygiad difrïol
 - yn gallu arwain at niweidio a cham-drin eraill

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 9.4 Hyrwyddo dull gweithredu unigryw ar gyfer diogelu plant unigol, gan ystyried bregusrwydd, ymddygiad a phrofiadau penodol plant
- 9.5 Cytuno ar ddisgwyliadau a ffiniau clir â phlant a'u teuluoedd/gofalwyr sy'n helpu i'w cadw'n ddiogel yn unol â'u hoedran, eu gallu a'u cam datblygu
- 9.6 Cefnogi plant a'u teuluoedd / gofalwyr i sefydlu, cynnal a, lle y bo'n bosibl, dorri'n rhydd o berthnasoedd, gan gydnabod effaith colli a newid

Deilliant dysgu:

10. Hyrwyddo a chefnogi maeth a hydradiad plant a phobl ifanc

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 10.1 Canllawiau cenedlaethol presennol ar gyfer deiet cytbwys i blant
- 10.2 Rôl maetholion hanfodol er mwyn cynnal deiet cytbwys a chefnogi twf, llesiant a datblygiad cyfannol
- 10.3 Gofynion maeth a hydradu yn ystod **camau datblygu diffiniedig**
- 10.4 Sut i gefnogi teuluoedd i gynllunio bwydlenni sy'n ymateb i anghenion plant unigol
- 10.5 Yr **heriau posibl** a all godi a strategaethau i reoli'r rhain
- 10.6 Y rhesymau pam na ddylid defnyddio bwyd fel gwobr
- 10.7 **Effaith bosibl** maeth a hydradu gwael
- 10.8 Pwysigrwydd hydradu i blant

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 10.9 Defnyddio strategaethau i sicrhau:
 - arferion bwyta ac yfed diogel sy'n annog rhyngweithio cymdeithasol yn unol ag oedran, gallu a cham datblygu
 - cyfleoedd i feithrin sgiliau annibynnol yn unol ag oedran, galluoedd a cham datblygu
- 10.10 Ystyried ffactorau sy'n dylanwadu ar gymeriant bwyd a diod
- 10.11 Gweithio gyda theuluoedd/gofalwyr, plant a phobl ifanc i annog plant i arbrofi â bwydydd newydd
- 10.12 Cefnogi teuluoedd/gofalwyr i ymateb yn gadarnhaol pan fydd plentyn yn gwrthod bwyd a diod, gan wneud addasiadau fel y bo angen
- 10.13 Gweithio gyda theuluoedd/gofalwyr, plant a phobl ifanc i sicrhau y caiff plant eu hannog i yfed digon o hylif
- 10.14 Hyrwyddo manteision deiet cytbwys i blant

Amrediad

Camau datblygu diffiniedig - 0 – 6 mis, 6 mis – 1 oed, 1 – 4 oed, 5 – 10 oed, llencyndod

Heriau posibl - ymddygiadol, amgylcheddol, corfforol

Effaith bosibl - methu ffynnu, diffyg maethiad, dadhydradiad, gordewdra, rhwymedd

Deilliant dysgu:

11. Cefnogi dulliau hybu iechyd a gofal iechyd

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

11.1 Dulliau y gellir eu defnyddio i gefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr i ddefnyddio amrywiaeth o archwiliadau a chymorth gofal iechyd

11.2 Cyfnodau magu salwch, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy

11.3 Arwyddion a symptomau corfforol ac ymddygiadol o salwch, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy mewn plant

11.4 Camau i'w cymryd lle mae pryderon salwch, heintiau/plâu a chlefydau hysbysadwy posibl

11.5 Symptomau y mae angen cymryd camau brys yn eu cylch

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

11.6 Cefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr i ddeall y cysyniad o fyw'n iach

11.7 Cefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr i ddefnyddio gwasanaethau gofal iechyd a chymorth

11.8 Ymateb i arwyddion o salwch, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau'r gweithle

Uned 381

Darparu gofal a chymorth i blant a phobl ifanc sy'n wynebu risg o gael eu cynnwys yn y system gofal

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster [Lefel 2 Craidd](#), a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Datblygwyd y ddogfen ganllaw ganlynol gan Gofal Cymdeithasol Cymru fel adnodd i wella gwybodaeth gweithwyr gofal plant preswyl, ac mae'n darparu cynnwys defnyddiol a fydd yn cefnogi'r broses o gyflwyno cynnwys yr uned hon: socialcare.wales/residentialchild-care-worker-resource

Ymlyniad: Cyfeirio at gysylltiad emosiynol plentyn â'i brif roddwr gofal sy'n dechrau adeg geni, yn datblygu'n gyflym pan fydd yn 0-2 oed ac yn parhau i ddatblygu drwy gydol ei fywyd.

- Ymlyniad sicr: Mae pobl ag ymlyniad sicr yn gyfforddus ag eraill, yn gallu dibynnu arnynt a gwerthfawrogi agosatrywydd (ac yn gyfforddus â hyn)
- Ymlyniad osgoi: Mae gan bobl ag ymlyniad osgoi amheuan ynghylch pobl eraill, maent yn ei chael hi'n anodd meithrin perthnasoedd, maent yn osgoi agosatrywydd ac mae ganddynt broblemau o ran ymddiriedaeth
- Ymlyniad pryderus: Hoffai pobl ag ymlyniad pryderus feithrin perthnasoedd ag eraill ond maent yn cael trafferth gwneud hyn am eu bod yn ofni cael eu gwrthod
- Ymlyniad ansicr: Bydd plant ag ymlyniad ansicr yn osgoi neu'n anwybyddu'r rhoddwr gofal heb ddangos llawer o emosiwn pan fydd yn gadael na'n dychwelyd. Gallai hyn fod o ganlyniad i ofal anghyson a gafwyd gan y rhoddwr gofal ei hun.
- Ymlyniad amwys: er y gall y plentyn fynd yn ofidus iawn pan fydd rhiant neu roddwr gofal yn gadael, pan fydd yn dychwelyd nid yw'r plentyn yn dangos ymddygiad sy'n awgrymu bod ganddo ymlyniad cryf â'r rhiant neu ofalwr gofal. Efallai y bydd y plentyn yn cydnabod neu'n ymateb i'r rhiant neu'r gofalwr yn dychwelyd neu efallai na fydd yn gwneud hynny ac yn aml gall ymddangos ei fod yn 'gwyltio o bell'. Mae ymchwil yn awgrymu, er ei fod yn anghyffredin iawn, bod ymlyniad amwys yn deillio o argaeledd 'mamol' neu ofalwr gwael a/neu anghyson; gan fod y plentyn wedi dysgu nad yw'n gallu dibynnu ar y fam neu'r rhoddwr gofal pan fydd mewn angen
- Ymlyniad di-drefn: Fel mae'r label yn awgrymu, mae ymddygiad ymlyniad y plentyn yn anrhagweladwy a gall fod yn anghyson. Gall y plentyn anwybyddu neu osgoi'r gofalwr, neu wrthod ei ymdrechion i ymgysylltu neu gynnig cysur. Awgrymwyd gan rai ymchwilwyr ei bod yn debygol bod y diffyg patrwm ymlyniad clir yn gysylltiedig ag ymddygiad anghyson gan roddwyr gofal – mae'r plentyn yn ansicr sut bydd y rhoddwr gofal yn ymateb ac mae mor ddryslyd ynghylch sut dylai ymddwyn. Gall y plentyn fod wedi profi gwahanol ymddygiadau gan y gofalwr yn y gorffennol e.e. yn ofalgar weithiau ond ar adegau eraill yn dangos ymddygiad diystyriol, ymosodol neu gamdriniol.

Anfantais yn ystod plentyndod plant sy'n ddifreintiedig ac sydd wedi'u hamddifadu o safon byw ddigonol ac ysgogiad ac amgylchedd priodol, heb fynediad at addysg na gwasanaethau gan gynnwys gofal iechyd, o ganlyniad i dlodi a diffyg cyfle

Camau hanfodol: sefydlu'r tiwb niwral, datblygiad, strwythur a phwrpas y niwronau (lluosogiad, mudo, gwahaniaethu a thocio), ffurfiant a phwrpas synapsau (llawnder a thocio), plastigrwydd, myelineiddiad, datblygiad strwythurau'r ymennydd, eu swyddogaeth a'r modd maent yn rhyngweithio, yn ffurfio a phwrpas gwynnin a breithell.

Ffactorau: dod i gysylltiad â chamddefnyddio sylweddau (ysmygu, gan gynnwys ysmygu goddefol, alcohol, meddyginiaeth ar bresgripsiwn, cyffuriau anghyfreithlon, camddefnyddio fitaminau), dim digon o asid ffolig deietegol, gallu'r fam/rhiant i fynd i'r afael â'i hanghenion/anghenion iechyd ei hun, deiet y fam, straen yn ystod beichiogrwydd, trawma yn ystod genedigaeth, genedigaeth gynamserol, ffactorau genynnol, heintiau a drosglwyddir yn rhywiol, maeth a hydradiad gwael, amgylcheddau anymatebol sy'n llawn straen a cham-drin, cam-drin domestig, dim digon o weithgarwch corfforol, dod i gysylltiad ag afiechyd cyffredin mewn plant, llygredd, gormod o olau haul, gorsymbyliad a thansymbyliad, straen gwenwyn (gan gynnwys rôl ac effaith cortisol ac adrenalin), tai annigonol, tlodi, diffyg mynediad at wasanaethau.

Ffactorau sy'n dylanwadu ar gymeriant bwyd a diod:

- Gall gofynion deietegol arbennig am resymau meddygol gynnwys addasu'r ansawdd er mwyn gwneud bwyd yn haws ei fwyta er enghraifft piwrî neu stwnsh; bwyd heb glwten ar gyfer plant/pobl ifanc sydd â chlefyd Coeliac, deiet wedi'i addasu ar gyfer diabetes, alergeddau ac anoddefeddau bwyd.
- Darparu ar gyfer anghenion diwylliannol, crefyddol neu foesegol (rhesymau llysieuol neu fegan)
- Siâp, lliw, ansawdd, arogl, dull cyflwyno a dewis bwyd, osgoi bwyd, bwyta gyda chyfoedion, dull cyson a modelu cadarnhaol, annog i arbrofi, gweithgareddau a mentrau bwyd llawn hwyl gan gynnwys cynnwys plant yn y broses o baratoi a gweini bwyd.
- Incwm isel a thlodi plant.

Archwiliadau a chymorth gofal iechyd: imiwneiddiad a dosiau atgyfnerthol, cofrestru â meddyg teulu, deintydd ac optegydd neu weithwyr iechyd proffesiynol eraill yn ôl yr angen fel gwasanaeth cymunedol a gwasanaeth iechyd meddwl. Mae angen cydsyniad rhieni i gael triniaeth feddygol.

Salwch, plâu a chlefydau hysbysadwy:

- Salwch plentyndod cyffredin: (clwy pennau, rwbela, polio, brech yr ieir, y frech goch, meningitis, y pas (whooping cough))
- Alergeddau/ cyflyrau: (ecsema, asthma, clefyd y gwair neu alergeddau bwyd)
- Mân salwch: (peswch, annwyd, pigyn clust, dolur gwddw, crŵp, twymyn a thymheredd uchel, dolur rhydd a chwydu, llosg haul a thrawiad gwres)
- Heintiadau/ plâu: (llyngyr, tarwdenni, llau pen, herpes simplecs, impetigo, llid y gyfbilen, y clefyd crafu).

Eraill: gallent gynnwys – aelodau o'r teulu ehangach, gweithwyr.

Chwarae, dysgu a datblygu – addysg, hyfforddiant, gwirfoddoli, profiad gwaith, gweithgareddau hamdden cyfleoedd cymdeithasol, cyfleoedd chwarae.

Cymorth a gwasanaethau atal ac ymyrryd yn gynnar:

- Ymwelwyr iechyd
- Therapydd iaith a lleferydd
- Deietegwyr
- Seicoleg
- Iechyd meddwl plant a'r glasoed
- Dechrau'n Deg
- Cynhadledd deuluol
- Cymorth i deuluoedd
- Cefnogaeth rhianta
- Eiriolwyr cymheiriaid rhieni
- Rhaglenni rhianta
- Timau o amgylch y teulu
- Gwasanaethau seibiant byr i blant anabl
- Cyfiawnder ieuentid

Mathau o eiriolaeth:

Mae eiriolaeth yn ategu holl egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) ac mae'n ddull pwysig o gefnogi llais, rheolaeth a llesiant plant a phobl ifanc. Gall eiriolaeth helpu plant a phobl ifanc i gael gwybodaeth am wasanaethau, cymryd rhan mewn penderfyniadau a wneir am eu bywydau, archwilio dewisiadau ac opsiynau, a lleisiau eu hanghenion, eu safbwyntiau a'u dymuniadau. Mae eiriolaeth yn cefnogi hawliau ac yn herio gwahaniaethu.

Mae a wnelo eiriolaeth â'r canlynol: siarad ar ran plant a phobl ifanc, grymuso plant a phobl ifanc i sicrhau bod eu hawliau'n cael eu parchu a bod eu safbwyntiau, eu dymuniadau a'u teimladau'n cael eu clywed bob amser, gan gynrychioli safbwyntiau, dymuniadau a theimladau plant a phobl ifanc i'r sawl sy'n gwneud penderfyniadau, a'u helpu i ddefnyddio'r system.

Mae llawer o wahanol fathau o eiriolaeth:

Hunaneiriolaeth – pan fydd plant a phobl ifanc yn cynrychioli eu hunain ac yn siarad drostynt eu hunain.

Eiriolaeth anffurfiol – pan fydd teulu, ffrindiau neu gymdogion yn cefnogi plentyn neu berson ifanc i fynegi ei ddymuniadau a'i deimladau.

Eiriolaeth ar y cyd – mae hwn yn cynnwys grwpiau o blant a phobl ifanc sydd â phrofiadau cyffredin, yn cael eu grymuso i leisio eu barn, i ddylanwadu ar newid ac i hyrwyddo cyfiawnder cymdeithasol.

Eiriolaeth cymheiriaid – un plentyn neu berson ifanc yn gweithredu fel eiriolwr dros un arall sy'n rhannu profiad neu gefndir cyffredin.

Eiriolaeth ffurfiol – gall gyfeirio at rôl eirioli gweithwyr mewn lleoliadau iechyd, gofal cymdeithasol a lleoliadau eraill pan fydd angen iddynt, fel rhan o'u rôl, ystyried dymuniadau a theimladau'r plentyn neu'r person ifanc a helpu i sicrhau yr eir i'r afael â nhw'n briodol.

Eiriolaeth dinasyddion – mae'n cynnwys partneriaeth hirdymor un i un rhwng eiriolwr gwirfoddol sy'n ddinesydd hyfforddedig neu a gefnogir a phlentyn neu berson ifanc.

Eiriolaeth wirfoddol annibynnol – mae'n cynnwys eiriolwr annibynnol di-dâl sy'n gweithio ar sail byrdymor, neu ar sail sy'n seiliedig ar faterion, gydag un plentyn a pherson ifanc neu fwy nag un.

Eiriolaeth broffesiynol annibynnol – mae'n cynnwys eiriolwr hyfforddedig, proffesiynol sy'n gweithio mewn partneriaeth un i un â phlentyn neu berson ifanc i sicrhau y caiff ei safbwyntiau eu cyfathrebu'n gywir ac y caiff ei hawliau eu hategu. Gallai hyn fod ar gyfer un mater neu sawl mater.

Mae'r gyfraith yn nodi bod gan blant a phobl ifanc yr hawl i ddweud beth ddylai ddigwydd yn eu barn nhw pan fydd oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnyh nhw.

Yn ymarferol, nid yw hyn bob amser mor hawdd ag y mae'n swnio. Mae angen i lawer o blant a phobl ifanc gael cymorth i leisio eu barn neu, weithiau, mae hyd yn oed angen iddynt gael rhywun i siarad ar eu rhan. Bydd rhai plant a phobl ifanc yn troi at eu rhieni, eu ffrindiau neu aelodau eraill o'r teulu i gael y cymorth hwn, ond i eraill, nid yw hyn yn bosibl a bydd angen cymorth proffesiynol arnynt.

Bydd eiriolwr proffesiynol annibynnol yn cefnogi person ifanc ac yn sicrhau y caiff ei lais ei glywed pan fydd penderfyniadau sy'n effeithio arno'n cael eu gwneud. Bydd y cymorth i'r plentyn neu'r person ifanc yn cynnwys:

- gwranddo arno
- ei helpu i edrych ar ei opsiynau
- ei gefnogi i wneud penderfyniad
- sicrhau ei fod yn gwybod ei hawliau
- ei helpu i leisio ei farn.

Ni fydd eiriolwr yn:

- barnu'r person ifanc
- dweud wrth y person ifanc beth i'w wneud
- siarad ag unrhyw un arall heb ei ganiatâd.

Gall eiriolwyr annibynnol helpu pobl ifanc i leisio eu barn:

- yn yr ysgol
- gartref
- mewn gofal
- mewn ysbyty
- mewn llety
- mewn Llys.

Mae gan awdurdodau lleol rwymedigaeth gyfreithiol o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 i fod yn 'llais' proffesiynol annibynnol neu i eirioli dros bob plentyn a pherson ifanc sy'n derbyn gofal, y rhai sy'n gadael gofal a phlant y mae angen gofal a chymorth arnynt, sydd am gymryd rhan mewn gwneud penderfyniadau am eu bywydau neu roi sylw arnynt. Dylid darparu eiriolaeth broffesiynol annibynnol hefyd os bydd plentyn neu berson ifanc am wneud cwyn.

Mae'r Cynnig Gweithredol o Eiriolaeth yn un elfen o'r ddarpariaeth eiriolaeth statudol newydd sy'n cynnwys cyfarfod rhwng plentyn neu berson ifanc ac eiriolwr pan fydd plentyn yn dechrau derbyn gofal neu pan fydd y plentyn neu'r person ifanc yn destun gweithdrefnau amddiffyn plant.

Yn y cyfarfod hwn, bydd y plentyn neu'n person ifanc yn cael gwybod beth yw ei hawliau o dan y CCUHP, am fathau gwahanol o eiriolaeth a bydd yn cael gwybodaeth am y Gwasanaeth Eiriolaeth Proffesiynol Annibynnol, y Comisiynydd Plant, Llinell Gymorth Meic (y gwasanaeth llinell gymorth i blant a phobl ifanc hyd at 25 oed yng Nghymru) a'r hawl i gwyno.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi Fframwaith Safonau a Chanlyniadau Cenedlaethol ar gyfer eiriolaeth broffesiynol annibynnol i blant a phobl ifanc yng Nghymru. Mae hyn yn nodi'r canlyniadau y gall plant a phobl ifanc eu disgwyl mewn perthynas ag eiriolaeth plant a phobl ifanc.

Mae'n nodi fframwaith y gall darparwyr gwasanaethau eiriolaeth a'r rheini sy'n eu comisiynu fod yn siŵr bod y safonau hynny'n cael eu cyrraedd, gan eu galluogi i ddangos tystiolaeth eu bod yn gwneud gwahaniaeth cadarnhaol i fywydau plant a phobl ifanc

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol cysylltiedig

- SCDHSC0038 Cefnogi plant a phobl ifanc i reoli agweddau ar eu bywydau
- SCDHSC0318 Darparu cartref i blant a phobl ifanc

Uned 382

Ymarfer a gaiff ei lywio gan drawma gyda phlant a phobl ifanc

Lefel:	3
ODA:	30
Credyd:	5
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i roi cymorth cefnogol i blant a phobl ifanc sydd wedi profi trawma.</p> <p>Pan ddefnyddir y term 'trawma' yn yr uned, mae hyn yn ymwneud â 'thrawma', 'trawma cymhleth' a 'thrawma datblygol'</p> <p>Mae'r 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc</p> <p>Cyfuniad wedi'i wahardd ag uned 372: Effaith camdriniaeth a thrawma ar ddatblygiad babanod a phlant ifanc</p>

Deilliant dysgu:

1. Deall effaith trawma ar ddatblygiad plentyn

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Ystyr y termau; 'trawma', 'trawma cymhleth' a 'thrawma datblygol'

- 1.2 Effaith y trawma ar:

- hunanreoleiddio
- datblygiad emosiynol
- perthnasoedd cymdeithasol
- ymdeimlad o'r hunan
- iaith a chyfathrebu
- dysgu a meithrin sgiliau

- 1.3 Niwrowyddoniaeth:

- profiadau datblygol cynnar
- sut mae'r ymennydd yn ymateb i berygl
- gorgynnwrf ac ymdeimlad o ddatgysylltiad
- ysgogiadau trawmatig

- 1.4 Pam gall plant sydd wedi profi trawma gael trafferth â chyfnodau trawsnewid

- 1.5 Y posibilrwydd o newid ymysg plant sydd wedi profi trawma

- 1.6 Effaith bosibl trawma ar iechyd meddwl

Deilliant dysgu:

2. Deall trawma datblygol

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Sut mae **effeithiau trawma datblygol** yn ymwneud â'r **drefn y mae'r system niwrolegol a'r ymennydd yn datblygu**
- 2.2 Pam gall rhai plant wynebu mwy o risg o drawma datblygol
- 2.3 Arwyddion o effeithiau trawma datblygol ac ymdeimlad o ddatgysylltiad

Amrediad

Effeithiau trawma datblygol – Datblygiad synhwyrdd, ymdeimlad o ddatgysylltiad, datblygu ymlyniad, rheoli emosiynau, rheoli ymddygiad, datblygu gwybyddiaeth, hunansyniad a hunaniaeth

Y drefn y mae'r ymennydd yn datblygu – datblygiad cychwynol y system nerfol, a datblygiad dilynol yr ymennydd yn dilyn 3 cham: 1. Coesyn yr ymennydd (mewnbwn synhwyrdd a goroesiad), 2. Yr ymennydd canol (datblygu ymlyniad ac emosiynau), 3. Yr ymennydd cortigol (Meddwl, dysgu, iaith ac ataliol)

Deilliant dysgu:

3. Defnyddio ymyriadau i helpu i wella trawma

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Beth yw ystyr '**sylyfaen diogel**' a pham y mae hyn yn bwysig i blant sydd wedi profi trawma
- 3.2 Yr amrywiaeth o ymatebion y gellir eu defnyddio gan blant sydd wedi profi trawma i geisio cadw eu hunain yn ddiogel
- 3.3 Sut gellir defnyddio'r **model niwroddilyniannol** i leddfu neu ysgogi coesyn yr ymennydd
- 3.4 Yr amrywiaeth o ymyriadau y gellir eu defnyddio i helpu i wella effeithiau trawma datblygol
- 3.5 Yr amrywiaeth o **weithgareddau lleddfu coesyn yr ymennydd** y gellir eu defnyddio gyda phlant
- 3.6 Pwysigrwydd arsylwi ar ymddygiadau ac ymateb mewn ffyrdd a all helpu i wella effeithiau trawma
- 3.7 Pam mae'n bwysig i weithwyr ddeall eu dull ymlyniad a'u strategaethau eu hunain wrth ymateb i blant a phobl ifanc sydd wedi profi trawma
- 3.8 Pwysigrwydd gallu myfyrio ar sut mae eich profiadau bywyd a strategaethau ymlyniad yn effeithio ar eich cydberthynas â'r plant rydych yn eu cefnogi
- 3.9 Sut i fodelu **ymddygiadau** sy'n helpu i wella trawma datblygol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

3.10 Cynnig sylfaen diogel i blant yn gyson

3.11 Ffurio perthnasoedd cadarnhaol, diogel, gofalgar/meithringar â phlant

3.12 Defnyddio amrywiaeth o ymyriadau a gweithgareddau i helpu i wella effeithiau trawma datblygol

3.13 Monitro, adolygu a gwerthuso ymyriadau a gweithgareddau a ddefnyddir

3.14 Modelu ymddygiadau sy'n helpu i wella trawma datblygol

3.15 Cefnogi plant drwy fethiant ac i wneud camgymeriadau diogel

3.16 Canmol a dathlu llwyddiannau

3.17 Myfyrio ar eich arddull ymlyniad a'ch strategaethau eich hun a'u cydnabod a sut mae'r rhain yn effeithio ar eich ymateb i blant

Amrediad

Sylfaen diogel – diogelwch corfforol, diogelwch emosiynol, diogelwch cymdeithasol, diogelwch diwylliannol

Y model niwroddilyniannol – perthynol (a gynigir gan oedolyn diogel), perthnasol (sy'n cyfateb yn ddatblygol i blentyn yn hytrach na'r oedran gwirioneddol), ailadroddus (patrymog), rhythmig (cyseiniol â phatrymau niwrol), gwobrwyol (pleserus), parchus (o blant neu bobl ifanc a'u teuluoedd/gofalwyr)

Gweithgareddau lleddfu coesyn yr ymennydd – drymio, dawnsio, trampolinio, siglo, cerdded, rhedeg, tapio, anadlu'n rhythmig, canu, rapio

Ymddygiadau – datrys problemau, cyfathrebu, dangos emosiynau gwahanol, ymdopi pan fydd pethau'n mynd o chwith, adfer perthnasoedd

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster **Lefel 2 Craidd**, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Mae **trawma cymhleth** yn digwydd pan mai profiadau dychrynlyd, a achosir gan rywun a ddylai fod yn ffigwr y gellir ymddiried ynddo, yw'r norm ym mywydau plant (D'Andrea et al, 2012). Mae plant yn addasu i'r amgylchedd gelyniaethus hwn ac mae eu hadweithedd sylfaenol yn newid. Gall plant fynd yn rhy sensitif i fygythiad a gallant ymateb yn negyddol i awgrymiadau niwtral a hyd yn oed rai cadarnhaol.

Mae **trawma datblygol** yn digwydd pan fydd plant yn profi esgeulustod difrifol yn eu blynyddoedd cynharaf. Bydd esgeulustod yn digwydd pan fydd profiadau corfforol, emosiynol neu wybyddol sy'n ofynnol ar gyfer datblygiad normal naill ai'n annigonol neu'n absennol. Mae'r effaith yn ddifrifol p'un a yw'r esgeulustod yn fwriadol neu o ganlyniad i broblemau a wynebwr gan roddwyr gofal wrth reoli eu bywydau eu hunain a bywydau eu plant. Mae'r erchylltra a'r diymadferthedd a brofir gan fabanod a gaiff eu hesgeuluso yn golygu bod llawer o ddamcaniaethwyr yn disgrifio esgeulustod cynnar fel 'trawma datblygol' (D'Andrea et al, 2012).

Ymdeimlad o ddatgysylltiad – gwahanu neu ddatgysylltu oddi wrth feddyliau, teimladau ac ymddygiadau a gwahanu rhwng y meddwl a'r corff. Dyna ffordd yr ymennydd o roi profiadau ac atgofion na ellir ymdopi â nhw mewn adrannau gwahanol. Mae'n digwydd pan fydd tair rhan yr ymennydd yn datgysylltu oddi wrth ei gilydd sy'n arwain at yr ymennydd cysefinol yn symud i lawr fel ffordd o amddiffyn ei hun rhag niwed

Gorgynnwrf – **cynnwrf gormodol**: cyflwr annormal o ymatebedd cynyddol i ysgogiad a ddangosir drwy symptomau ffisiolegol a seicolegol amrywiol (fel lefelau cynyddol o effrogarwch a gorbryder a chynnydd yng nghuriad y galon a chyfradd anadlu)

Noder y gydberthynas rhwng gorgynnwrf ac ymdeimlad o datgysylltiad a'r modd y mae'r bwlch rhwng y ddau yn cynyddu ag oedran a phrofiad. Er enghraifft, pan fydd babanod yn crio, maent yn dangos cyflwr o orgynnwrf; os bydd y babi'n crio ac yn cael ei adael yn rhy hir, gall ddechrau cael ymdeimlad o ddatgysylltiad.

Profiadau bywyd – er enghraifft, unrhyw brofiadau personol o drawma a datblygu gwydnwch (e.e. profiadau o gael eu rhianta, profiad personol o drawma, ymlyniad).

Mae **trawma** yn arwain o ddigwyddiadau y tu hwnt i brofiad dynol arferol sy'n llethu dulliau ymdopi arferol. Mae'n gysylltiedig ag erchylltra a diymadferthedd ac yn aml mae'n cynnwys teimlad bod yr unigolyn neu rywun sy'n bwysig iddo yn wynebu risg ddifrifol. Mae gan bob plentyn waddol genetig gwahanol a chyfres unigryw o brofiadau bywyd sy'n arwain at ymatebion amrywiol i drallod.

Mae trawma yn deillio o'r ffordd y mae polant yn wynebu digwyddiadau andwyol nid y digwyddiadau eu hunain. Mae rhai plant yn wynebu sawl digwyddiad andwyol heb brofi trawma, ac mae eraill yn cael eu llethu gan brofiadau sy'n ymddangos yn llawer llai difrifol. Mae rhai yn gwella'n ddigymell o drawma ond mae eraill yn cael effeithiau hirdymor difrifol sy'n amharu ar eu bywyd o ddydd i ddydd.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

SCDHSC0038 Cefnogi plant a phobl ifanc i reoli agweddau ar eu bywydau

SCDHSC0312 Cefnogi plant a phobl ifanc i ddatblygu hunaniaeth gadarnhaol a llesiant emosiynol

SCDHSC0313 Gweithio gyda phlant a phobl ifanc i hyrwyddo eu hiechyd corfforol a'u hiechyd meddwl eu hunain

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	5
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i ddefnyddio dulliau cyfathrebu er mwyn ysgogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolion' yn cyfeirio at oedolion a/neu blant a phobl ifanc sy'n defnyddio gwasanaethau gofal a chymorth</p>

Deilliant dysgu:

1. Deall modelau newid

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 **Amrywiaeth o fodelau a fframweithiau** i gefnogi newid
- 1.2 Y broses newid drawsnewidiol ac ystyr y term 'Cydbwysedd Penderfyniadol'
- 1.3 Sut gellir defnyddio modelau o newid i gefnogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol a'r 'hyn sy'n bwysig' iddynt.
- 1.4 **Camau newid**
- 1.5 Nodweddion pob cam newid
- 1.6 Sut i sefydlu pa gam y mae unigolyn wedi'i gyrraedd ar ei gam newid
- 1.7 Cysylltiadau rhwng modelau newid a:
 - dulliau person-ganolog/plentyn-ganolog
 - dulliau sy'n seiliedig ar gryfderau
 - dulliau sy'n seiliedig ar hawliau
 - ymarfer sy'n canolbwyntio ar ddeilliannau

Amrediad:

Amrywiaeth o fodelau a fframweithiau – Kubler Ross, Cyfweliadau Ysgogol, Therapi Byr sy'n Canolbwyntio ar Ddatrysiaid, cwnsela, Ymholi Gwerthfawrogol, hyfforddi

Camau newid – cyn-myfyrio, myfyrio, paratoi, gweithredu, cynnal, atchwel (Transtheoretical model of change gan Prochaska a Di Clemente)

Deilliant dysgu:

2. Defnyddio dulliau cyfathrebu sy'n cefnogi modelau newid a chyflawni canlyniadau personol

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Ystyr y term 'cyfathrebu cydweithredol'
- 2.2 **Sgiliau cyfathrebu craidd** i gefnogi cyfathrebu cydweithredol
- 2.3 Pwysigrwydd defnyddio iaith y gall yr unigolyn ei deall drwy'r holl gyfathrebu
- 2.4 Chwe lefel gwrando ac effaith y rhain ar unigolion
- 2.5 Strategaethau y gellir eu defnyddio i ddechrau sgysiau am newid
- 2.6 Pwysigrwydd ceisio meithrin dealltwriaeth a deall safbwyntiau, dymuniadau a theimladau unigolion o'u safbwynt nhw
- 2.7 Sut gall safbwyntiau, dymuniadau a theimladau unigolion newid dros amser a phwysigrwydd gallu canolbwyntio o'r newydd ar ganlyniadau personol newydd
- 2.8 Pwysigrwydd bod unigolion yn gwrando ar eu llais eu hunain wedi'i adlewyrchu'n ôl mewn sgysiau
- 2.9 Sut gellir defnyddio sgiliau cyfathrebu craidd i ysgogi newid mewn sgysiau pob dydd ag unigolion
- 2.10 Pwysigrwydd meithrin perthnasoedd llawn ymddiriedaeth ag unigolion

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.11 Defnyddio amrywiaeth o sgiliau cyfathrebu sy'n ysgogi unigolion i wneud newidiadau a chyflawni eu canlyniadau personol
- 2.12 Cefnogi unigolion yn y broses newid ar eu cyflymder eu hunain
- 2.13 Cefnogi unigolion i fyfyrion ar y broses newid a'r deilliannau a gyflawnir
- 2.14 Dathlu llwyddiannau a chefnogi unigolion i ddysgu o fethiannau neu pan fydd pethau'n mynd o chwith

Amrediad

Sgiliau cyfathrebu craidd gofyn cwestiynau penagored, cadarnhau drwy sylwi ar gryfderau a heriau a myfyrion arnynt, gwrando'n fyfyrion, crynhoi

Deilliant dysgu:

3. Defnyddio ymarfer myfyrion i gefnogi eu sgiliau cyfathrebu eu hunain

Meini Prawf Asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Sut gall eu profiadau personol, eu gwerthoedd a'u hagweddau eu hunain ddylanwadu ar brosesau cyfathrebu ag unigolion
- 3.2 Sut gall rhagfarn ddarwybod ddylanwadu ar eu hymddygiad eu hunain
- 3.3 Sut i ddefnyddio cymorth er mwyn myfyrion ar eu ymarfer eu hunain

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.4 Defnyddio cymorth i fyfyrion ar sgiliau cyfathrebu a'r modd y caiff y rhain eu defnyddio i ysgogi unigolion drwy'r broses newid

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Strategaethau y gellir eu defnyddio i ddechrau sgysiau am newid

- Gofyn Cwestiynau Atgofus: Gofynnwch gwestiynau penagored
- Archwilio Cydbwysedd Penderfyniadol: Gofynnwch yn gyntaf am y pethau da ynghylch y sefyllfa bresennol, yna gofynnwch am y pethau nad ydynt cystal.
- Gofyn am Eglurhad: Pan fydd thema siarad am newid yn ymddangos, gofynnwch am fwy o fanylion. Ym mha ffyrdd? Dywedwch fwy...? Sut beth yw hynny?
- Gofyn am enghreifftiau: Pan fydd thema siarad am newid yn ymddangos, gofynnwch am enghreifftiau penodol. Pryd roedd y tro diwethaf i hynny ddigwydd? Rhowch enghraifft. Beth arall?
 - Edrych nôl: Gofynnwch am amser cyn i'r pryder presennol godi. Sut roedd pethau yn well, yn wahanol?
 - Edrych Ymlaen: Gofynnwch beth all ddigwydd os bydd pethau'n parhau fel ag y maent (y sefyllfa bresennol). Rhowch gynnig ar y cwestiwn gwyrthiol Pe byddech yn gwbl llwyddiannus yn gwneud y newidiadau rydych am eu cael, beth fyddai'n wahanol? Sut yr hoffech i'ch bywyd fod bum mlynedd o nawr?
 - Holi am Eithafion: Beth yw'r pethau gwaethaf a allai ddigwydd os na fyddwch yn gwneud y newid hwn? Beth yw'r pethau gorau a allai ddigwydd os byddwch yn gwneud y newid hwn?
 - Defnyddio Mesurwyr Newid: Gofynnwch, "Ar raddfa o sero i ddeg, pa mor bwysig ydyw i chi i [targedu newid] - pan fydd sero yn cyfateb i ddim yn bwysig o gwbl, a deg yn cyfateb i eithriadol o bwysig?
Parhad: A pham ydych chi'n _____ ac nid _____ [rhif is na'r hyn a nodwyd]?
Beth allai ddigwydd a allai eich symud o _____ i [rhif uwch]? Yn hytrach na "pa mor bwysig" (angen), gallech hefyd ofyn faint rydych ei eisiau (dyhead), neu pa mor hyderus ydych chi y gallech (gallu), neu pa mor ymrwymedig ydych chi (ymrwymiad).
- Archwilio Nodau a Gwerthoedd: Gofynnwch beth yw gwerthoedd arweiniol y person. Beth mae am ei

gael mewn bywyd? Gall fod yn ddefnyddiol defnyddio proses o roi trefn ar gardiau gwerth yma. Os oes ymddygiad "problemus", gofynnwch sut mae'r ymddygiad hwnnw yn cyd-fynd â nodau neu werthoedd y person. A yw'n helpu i wireddu nod neu werth, ymyrryd ag ef, neu a yw'n amherthnasol? Ochri: Ochri'n amlwg ag ochr negyddol (sefyllfa bresennol) amwysedd. Efallai fod _____ mor bwysig i chi nad ydych am roi'r gorau iddo, ni waeth beth fo'r gost.

Cyfeiriadau

Motivational Interviewing - Resources for Trainers (From the Motivational Interviewing Network of Trainers, Updated: Medi, 2014, tudalen 128)

William R Miller a Stephen Rollnick - Motivational interviewing: Helping people change (3^{yd} argraffiad) (2013 - Guildford press)

Rhagfarn ddiarwybod – ymysg yr enghreifftiau mae effaith da a drwg, rhagfarn gwrthwynebol, rhagfarn cadarnhau, rhagfarn affinedd, rhagfarn ar sail rhyw, rhagfarn ar sail hil

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 334 Cefnogi unigolion i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth, y sgiliau a'r hyder i gynorthwyo unigolion i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

- Hyder wrth ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Sut mae technoleg yn rhan o fywyd bob dydd ac yn gallu **trawsnewid bywydau** unigolion a theuluoedd/gofalwyr
- 1.2 Y potensial i dechnoleg gynorthwyol electronig gael ei haddasu a'i dylunio i fodloni anghenion penodol
- 1.3 Cryfderau a gwendidau amrywiaeth o dechnolegau cynorthwyol electronig
- 1.4 Sut i hybu manteision technoleg gynorthwyol electronig
- 1.5 Pwysigrwydd gweithio gyda gweithwyr proffesiynol eraill sydd â rôl neu arbenigedd penodol ym maes technoleg gynorthwyol electronig
- 1.6 Eich rôl eich hun wrth gefnogi pobl eraill i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig a sut a phryd i gael cymorth ychwanegol
- 1.7 Y camau i'w cymryd os bydd technoleg gynorthwyol electronig yn methu/torri i lawr
- 1.8 Sut i wneud atgyfeiriadau priodol am gymorth gyda thechnoleg gynorthwyol electronig
- 1.9 Sut i gefnogi'r **defnydd diogel** o dechnoleg gynorthwyol electronig

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.10 Defnyddio dull cydgynhyrchiol o gefnogi unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr i wneud dewisiadau gwybodus am ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig
- 1.11 Cefnogi gweithio mewn partneriaeth ag eraill sydd â rôl neu arbenigedd penodol ym maes technoleg gynorthwyol electronig er mwyn cefnogi unigolion, teuluoedd/gofalwyr i gyflawni canlyniadau cadarnhaol
- 1.12 Cefnogi unigolion a theuluoedd/gofalwyr gyda **defnydd diogel** o dechnoleg gynorthwyol electronig

Amrediad

Trawsnewid bywydau - cefnogi cymryd rhan mewn amrywiaeth werthfawr o weithgareddau ystyrlon, cefnogi annibyniaeth, dysgu a datblygu, llesiant, ansawdd bywyd a mynediad at wasanaethau a gwybodaeth

Defnydd diogel – dilyn cyfarwyddiadau a chanllawiau gosod, defnyddio, cynnal a chadw a gwaredu yn unol â'ch rôl a'ch cyfrifoldebau eich hun, ymwybyddiaeth o'r peryglon sy'n gysylltiedig â dyfeisiau trydanol, asesiadau risg unigol, mesurau diogelwch wrth ddefnyddio'r rhyngwyd a'r cyfryngau cymdeithasol

Deilliant dysgu:

2. Hawliau, gwerthoedd a thechnoleg gynorthwyol electronig

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Effeithiau cadarnhaol a negyddol posibl y defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig ar hawliau, iechyd a llesiant unigolion a theuluoedd/gofalwyr
- 2.2 Sut y gall technoleg gynorthwyol electronig gefnogi cymryd risgiau cadarnhaol
- 2.3 Sut i sicrhau bod technoleg gynorthwyol electronig yn hybu ac yn diogelu iechyd a llesiant, urddas, ymreolaeth, preifatrwydd a chyfrinachedd
- 2.4 Pwysigrwydd cael **cydsyniad** i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.5 Cefnogi unigolion a theuluoedd/gofalwyr i ddeall goblygiadau technoleg gynorthwyol electronig i'w hiechyd a'u llesiant, urddas, ymreolaeth, preifatrwydd a chyfrinachedd.
- 2.6 Mwyhau manteision, ac ystyried a cheisio lleihau effeithiau negyddol posibl y defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig
- 2.7 Defnyddio prosesau y cytunwyd arnyn nhw i gael cydsyniad i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig yn unol â'ch rôl a'ch cyfrifoldebau eich hun

Amrediad

Cydsyniad – cydsyniad gwybodus gan yr unigolyn/plentyn a'i rieni/gofalwyr ar ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig a'r ffordd mae gwybodaeth yn cael ei chasglu, ei storio a'i defnyddio neu dilynir prosesau y cytunwyd arnyn nhw lle na all unigolyn roi cydsyniad gwybodus

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi asesu ac adolygu technoleg gynorthwyol electronig

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Prosesau ar gyfer yr asesiad sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau ac adolygu'r defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig, gan gynnwys hunanasesiad
 - 3.2 Eich rôl chi a rôl **eraill** wrth gyfrannu at asesu ac adolygu'r defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig
-

- 3.3 Sut mae'r defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig yn gweddu i'r cynllun cymorth cyffredinol ar gyfer unigolion
- 3.4 Sut y gall y defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig gynnig atebion a all helpu unigolion i gyflawni canlyniadau cadarnhaol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.5 Defnyddio dull cydgynhyrchiol o gefnogi asesu ac adolygu'r defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig
- 3.6 Cefnogi dylunio a gweithredu cynllun i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig
- 3.7 Cymhwyso egwyddorion a gwerthoedd iechyd a gofal cymdeithasol wrth gefnogi'r gwaith o asesu, cynllunio ac adolygu'r defnydd o dechnoleg gynorthwyol electronig

Amrediad

Erail: pobl eraill sydd â rôl benodol neu arbenigedd ym maes technoleg gynorthwyol electronig, gweithwyr cymdeithasol, gweithwyr iechyd proffesiynol, yr unigolyn, teuluoedd/gofalwyr.

Deilliant dysgu:

4. Systemau monitro ac ymateb o bell neu rithwir

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Rôl a phwrpas gwasanaethau sy'n defnyddio systemau monitro ac ymateb
- 4.2 Sut mae gwasanaethau sy'n defnyddio systemau monitro ac ymateb yn cydweithio â gwasanaethau eraill

Uned 334 Cefnogi unigolion i ddefnyddio technoleg gynorthwyol electronig

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Technoleg gynorthwyol electronig: Yn yr uned hon, mae'r term technoleg gynorthwyol electronig yn cael ei ddefnyddio i gwmpasu dyfeisiau bob dydd, er enghraifft: ffonau symudol, teclynnau byw'n glyfar, ffonau deallus, setiau teledu deallus, consolau gemau, cyfrifiaduron a dyfeisiau sydd wedi'u dylunio i gefnogi anghenion iechyd a gofal cymdeithasol penodol, er enghraifft: larymau personol a gweithgarwch, negeseuon atgoffa ac ysgogi electronig, clociau siarad, cymhorthion cyfathrebu, larymau mwg, larymau teleofal, teclynnau synhwyro cwmpo, dyfeisiau GPS, monitro iechyd, monitro ffitiau

Amrywiaeth werthfawr o weithgareddau ystyrion: yn cyfeirio at y cydbwysedd o weithgareddau sy'n cyfrannu at ansawdd bywyd da i unigolion, gan ymgorffori gweithgareddau galwedigaethol, domestig, personol, hamdden, addysgol a chymdeithasol.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SFHCHS239 Galluogi unigolion i ddefnyddio dyfeisiau a thechnoleg gynorthwyol
- SFHCHS140 Dewis dyfeisiau cynorthwyol neu dechnoleg gynorthwyol i fodloni anghenion unigolion

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 336 sylweddau

Cefnogi unigolion sy'n camddefnyddio

Lefel:	3
ODA:	40
Credyd:	7
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion neu bobl ifanc sy'n defnyddio/camddefnyddio sylweddau.</p>

Deilliant dysgu:

1. Defnyddio a chamddefnyddio sylweddau

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Deddfwriaeth allweddol, polisi, canllawiau a safonau cenedlaethol sy'n sail i ddarparu gwasanaethau camddefnyddio sylweddau
- 1.2 Y mathau o sylweddau y gall unigolion eu defnyddio
 - eu hymddangosiad
 - eu heffeithiau
 - risgiau cysylltiedig
 - sut y'u rhoddir
 - statws cyfreithiol
- 1.3 Dosbarthiadau clinigol sylweddau
- 1.4 Gwahanol **gategoriâu o ddefnyddio sylweddau**
- 1.5 Ystyr y term 'camddefnyddio sylweddau'

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.6 Ystyried deddfwriaeth benodol, a pholisi, canllawiau a safonau cenedlaethol ar gyfer gwasanaethau camddefnyddio sylweddau

Amrediad

Categoriâu o ddefnyddio sylweddau - arbrofol, adloniant, dibynnol/problematig

Deilliant dysgu:

2. Cyflenwi a chyfnewid cyfarpar chwistrellu

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Gwahanol **fathau o bigiadau a thechnegau chwistrellu priodol**
- 2.2 Anafiadau chwistrellu posibl
- 2.3 **Feirysau a gludir yn y gwaed** a llwybrau trosglwyddo posibl
- 2.4 Sut i ddelio â nodwyddau wedi'u gwaredu a gollyngiadau
- 2.5 Pryd mae'n briodol cyfeirio at gymorth ychwanegol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.6 Dilyn gweithdrefnau'r sefydliad ar gyfer cyflenwi a chyfnewid cyfarpar chwistrellu yn unol â'ch rôl a'ch cyfrifoldeb

Amrediad

Mathau o bigiadau a thechnegau chwistrellu priodol – ar gyfer y cyffur a ddefnyddiwyd, drwy'r gwythiennau, drwy'r cyhyr, drwy'r croen, y cyfarpar priodol sydd ei angen, y dechneg gywir
Feirysau a gludir yn y gwaed – hepatitis B, hepatitis C, HIV

Deilliant dysgu:

3. Ymyriadau i gefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau i gyflawni canlyniadau cadarnhaol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Eich rôl eich hun yn y **broses gynllunio** gydag unigolion
- 3.2 Y gwahanol ganlyniadau a all ddeillio o ganolbwyntio ar gryfderau a dyheadau unigolyn, yn hytrach na'i anghenion ei hun
- 3.3 Yr amrywiaeth o ymyriadau y gellir eu defnyddio gydag unigolion
- 3.4 Sut i weithio gydag unigolion i ddewis yr ymyriad mwyaf priodol yn unol â chanlyniadau a nodwyd
- 3.5 Protocolau ar gyfer cael a chadarnhau cydsyniad gan unigolion wrth rannu gwybodaeth â:
 - gwasanaethau a gweithwyr proffesiynol eraill
 - teuluoedd/gofalwyr
- 3.6 Sut i ymdrin â gwrthdaro rhwng safbwyntiau a dewisiadau unigolion a theuluoedd/gofalwyr

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.7 Sefydlu dull cydgyhyrchiol o weithio gydag unigolion o fewn y broses gynllunio
- 3.8 Cefnogi unigolion i ddefnyddio ymyriadau y cytunwyd arnyn nhw a dilyn cynlluniau
- 3.9 Gweithio gyda'r unigolyn i nodi adnoddau a chymorth ychwanegol a all ei helpu i gyflawni canlyniadau cadarnhaol
- 3.10 Atgyfeirio unigolion at wasanaethau eraill lle mae angen cymorth ychwanegol

Amrediad

Proses gynllunio – nodi nodau neu ganlyniadau a'i gwneud yn bosibl i gymryd rhan mewn gweithgareddau; triniaeth, monitro, adolygu a gwerthuso cynlluniau

Deilliant dysgu:

4. Canfyddiadau a safbwyntiau unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Y stigma sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau
- 4.2 **Effeithiau posibl** agweddau a gwerthoedd cymdeithas ar unigolion
- 4.3 Beth mae'r hawl i fyw bywyd llawn a gwerthfawr yn ei olygu i unigolion, a sut y gellir cefnogi hyn
- 4.4 Sut y gall rhywedd, ethnigrwydd ac amgylcheddau cymdeithasol, diwylliannol a chrefyddol effeithio ar unigolion a'r cymorth maen nhw'n ei gael

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.5 Hybu canfyddiadau cadarnhaol o unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau, a'r agweddau tuag atyn nhw
- 4.6 Herio rhagfarn, delweddau ystrydebol, gwahaniaethu ac agweddau negyddol tuag at unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau

Amrediad

Effeithiau posibl - ar gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant sy'n llesteirio'r anawsterau a brofir gan yr unigolyn (allgáu, economaidd-gymdeithasol, addysg, cyflogaeth, annibyniaeth, llesiant emosiynol a chorfforol, dewisiadau bywyd)

Deilliant dysgu:

5. Problemau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau a welir ar yr un pryd

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 5.1 Beth yw ystyr y term 'iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau a welir ar yr un pryd'
- 5.2 Problemau iechyd meddwl sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau
- 5.3 Problemau a wynebwr gan unigolion ag iechyd meddwl gwael a phroblemau camddefnyddio sylweddau
- 5.4 Sut i gefnogi unigolion sy'n wynebu problemau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau ar yr un pryd

Deilliant dysgu:

6. Rheoli sefyllfaoedd peryglus

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 6.1 Y camau i'w cymryd os bydd **sefyllfa beryglus** yn codi

Amrediad

Sefyllfaoedd peryglus - ymddygiad bygythiol, ymosodol, amhriodol neu dreisgar, symptomau rhoi'r gorau i alcohol, gorddos, anafiadau gan nodwyddau

Uned 336

Cefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau

Gwybodaeth Ategol

Gofynion dystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Dosbarthiadau clinigol sylweddau: Adfywoliau, iselyddion, poenliniaryddion, rhithbeiriau.

Gall y math o sylweddau y gall unigolion eu defnyddio gynnwys alcohol, canabis, cocên, amffetamin, heroin, hydoddyddion a nwyon, bensodiasepinau, canabinoidau synthetig, cetamin, MDMA, cyffuriau gwella delwedd a pherfformiad.

Gall fod gan sylweddau amrywiaeth o enwau gwahanol, e.e. Cannabis – *weed/ hash/ dope/ pot/ ganja*.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SFHAI2 Helpu unigolion i fynd i'r afael â'u defnydd o sylweddau drwy gynllun gweithredu
- SFJCJGE13 Cynnal asesiadau cychwynnol er mwyn nodi a blaenoriaethu anghenion unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	40
Credyd:	6
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi unigolion i ymddwyn mewn ffyrdd cadarnhaol, ac i leihau'r defnydd o arferion cyfyngol Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion neu blant a phobl ifanc.

Deilliant dysgu:

1. Sut mae deddfwriaeth, polisiau cenedlaethol, codau ymddygiad ac ymarfer yn sail i ddulliau cadarnhaol o leihau arferion cyfyngol a chefnogi ymddygiad cadarnhaol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Beth yw ystyr y term 'ymddygiad heriol' a phwysigrwydd gweld yr unigolyn yn gyntaf, nid yr ymddygiad
- 1.2 Deddfwriaeth benodol, polisiau cenedlaethol a chanllawiau ar ddefnyddio ymyriadau cyfyngol
- 1.3 Pryd a sut y gall arferion cyfyngol ac **ymyriadau cyfyngol** gael eu defnyddio
- 1.4 Pam ei bod yn bwysig defnyddio'r opsiwn lleiaf cyfyngol bob amser
- 1.5 Y mesurau diogelu mae angen eu rhoi ar waith wrth ddefnyddio ymyriadau cyfyngol
- 1.6 Yr amgylchiadau pan na ddylid defnyddio ymyriadau cyfyngol
- 1.7 Pam na ddylid byth cosbi unigolyn, na'i gadw ar wahân
- 1.8 Pwysigrwydd **dull gweithredu moesegol, sy'n seiliedig ar werthoedd** a sut mae hyn yn gysylltiedig â dulliau cadarnhaol o gefnogi ymddygiad
- 1.9 Sut mae egwyddorion allweddol Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn helpu i ategu dulliau cadarnhaol o leihau arferion cyfyngol
- 1.10 Sut mae dulliau cadarnhaol o leihau'r angen am arferion cyfyngol wedi datblygu dros amser, o ganlyniad i bolisi cymdeithasol, deddfwriaeth ac adolygiadau

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.11 Cyflwyno dull gweithredu moesegol, seiliedig ar werthoedd o ddefnyddio arferion cyfyngol ac ymyriadau cyfyngol
- 1.12 Cadw at ofynion deddfwriaethol, polisiau a chanllawiau ar ddefnyddio ymyriadau cyfyngol

Amrediad

Ymyriadau cyfyngol - ataliaeth gorfforol, ataliaeth fecanyddol, defnyddio meddyginiaeth, ataliaeth seicogymdeithasol (sanctiynau), amser tawelu neu amser i ffwrdd, ymyriadau amgylcheddol

Dull gweithredu moesegol, seiliedig ar werthoedd - ymarfer person-ganolog, cynhwysiant, cyfranogiad, dull gweithredu seiliedig ar gryfderau/asedau, perthnasoedd a rhwydweithiau cryf, dewis, urddas a pharch, pwysigrwydd mabwysiadu'r dull lleiaf cyfyngol

Deilliant dysgu:

2. Ffactorau a all ddylanwadu ar ymddygiad

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Y model ymddygiadol
 - 2.2 Ffactorau a all lywio ymddygiad unigolion
 - 2.3 Sut mae hanfodion ymddygiad yn ymwneud â phawb, nid dim ond unigolion sy'n derbyn gofal a chymorth
-

Deilliant dysgu:

3. Pwysigrwydd sicrhau bod unigolion yn lleisio barn ynghylch cyflawni canlyniadau sy'n cefnogi eu llesiant, ynghyd â chymryd rheolaeth dros hynny

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Pam mae llais a rheolaeth yn bwysig
- 3.2 Yr effaith bosibl ar unigolion os na wrandewir arnyn nhw, neu os byddan nhw'n teimlo nad oes ganddyn nhw lais nac unrhyw reolaeth dros ddigwyddiadau sy'n effeithio arnyn nhw
- 3.3 Ffyrdd o weithio sy'n cefnogi llais a rheolaeth unigolion
- 3.4 Pwysigrwydd:
 - gweithio gydag unigolion er mwyn nodi'r hyn maen nhw am ei gael o'u gwasanaeth, a'r ffordd orau i hyn ddigwydd
 - unigolion yn gallu gwneud dewisiadau am bethau bach bob dydd, yn ogystal â phenderfyniadau tyngedfennol
 - unigolion yn gallu gwneud camgymeriadau, a dysgu ohonyn nhw
 - galluogi unigolion i chwarae cymaint o ran â phosibl wrth ddatblygu a rheoli eu cynllun personol a'u cynllun rheoli ymddygiad
 - datblygu amrywiaeth o ffyrdd i unigolion roi adborth ar y gwasanaethau a'r cymorth maen nhw'n ei gael
 - galluogi unigolion i gyfrannu at ddatblygu'r gwasanaeth fel partneriaid cyfartal

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.5 Defnyddio strategaethau i hybu a chefnogi llais a rheolaeth unigolion
 - 3.6 Sefydlu dull gweithredu cydgynhyrchiol sy'n helpu unigolion i gyfrannu at y ffordd mae eu gofal a'u cymorth yn cael eu darparu, a rhoi adborth ar hynny
-

Deilliant dysgu:

4. Sut y gall gwaith ataliol ac ymyrraeth gynnar leihau'r angen am ymyriadau cyfyngol a chefnogi ymddygiad cadarnhaol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Beth mae gwaith ataliol ac ymyrraeth gynnar yn ei olygu o ran defnyddio dulliau cadarnhaol o leihau'r defnydd o ymyriadau cyfyngol
- 4.2 Yr **amrywiaeth o strategaethau atal sylfaenol ac ymyrraeth gynnar** i gefnogi ymddygiad cadarnhaol
- 4.3 **Modelau a fframweithiau** sy'n cefnogi dulliau cadarnhaol o leihau'r defnydd o arferion ac ymyriadau cyfyngol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.4 Sefydlu amrywiaeth o strategaethau atal sylfaenol ac ymyrraeth gynnar yn eich ymarfer
- 4.5 Defnyddio modelau a fframweithiau y cytunwyd arnyn nhw i gefnogi ymddygiad

Amrediad

Amrywiaeth o strategaethau atal sylfaenol ac ymyriadau cynnar - newid neu osgoi ffactorau sy'n ysgogi ymddygiad heriol, newid yr amgylchedd lle mae unigolyn yn byw neu'n treulio amser er mwyn bodloni ei anghenion, cymryd rhan mewn amrywiaeth werthfawr o weithgareddau ystyrllon er mwyn helpu unigolion i gyflawni canlyniadau sy'n bwysig iddyn nhw, newid atgyfnerthiadau sy'n cynnal ymddygiadau heriol, rhoi cymorth ar y lefel gywir er mwyn helpu unigolion i fod yn fwy annibynnol a gallu ymdopi'n well, cynnig tawelwch meddwl a chymorth er mwyn lleihau teimladau o bryder neu ofid

Modelau a fframweithiau - Cymorth Gweithredol, Ymarfer Adferol, Cymorth Ymddygiad Cadarnhaol

Deilliant dysgu:

5. Helpu unigolion i ymddwyn mewn ffyrdd cadarnhaol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 5.1 Y berthynas rhwng dulliau cadarnhaol a rhagweithiol ac ymarfer person-ganolog
- 5.2 Pwysigrwydd bod yn glir ynghylch disgwyliadau a phennu nodau datblygu personol sy'n cefnogi ymddygiad cadarnhaol
- 5.3 Pam mae'n bwysig cynnwys unigolion wrth bennu nodau ymddygiad
- 5.4 Sut i gefnogi unigolion i feithrin dealltwriaeth o'r canlynol:
 - pam mae angen pennu nodau a ffiniau ar gyfer ymddygiad
 - pam maen nhw'n ymddwyn mewn ffordd benodol
 - pryd y gall ymddygiad fod yn dderbyniol ac yn annerbyniol
 - canlyniadau posibl ymddygiad
 - manteision ymddygiad cadarnhaol iddyn nhw eu hunain ac i eraill
- 5.5 Pam ei bod yn bwysig i eraill feithrin dealltwriaeth o ymddygiad yr unigolyn a'r angen am strategaethau cymorth cyson

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.6 Defnyddio dulliau gweithredu cadarnhaol a rhagweithiol i gefnogi datblygiad ymddygiad cadarnhaol
 - 5.7 Cefnogi unigolion i feithrin dealltwriaeth o'u hymddygiad yn unol â'u gallu
 - 5.8 Cymryd camau cydgynhyrchiol gydag unigolion er mwyn pennu ac adolygu nodau datblygu personol a chytuno ar ffiniau o ran ymddygiad cadarnhaol
-

Deilliant dysgu:

6. Hybu cydweithio amlasiantaethol a gweithio mewn partneriaeth

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 6.1 Sefydlu egwyddorion gwaith partneriaeth effeithiol yn eich ymarfer
 - 6.2 Datblygu, rhannu a chytuno ar gynlluniau a dulliau gweithredu ar gyfer cefnogi ymddygiad yn unol â'ch rôl a'ch cyfrifoldebau
 - 6.3 Rhannu canlyniadau adolygiadau ac asesiadau, gan gynnwys asesiadau risg, ag eraill
-

Deilliant dysgu:

7. Cefnogi unigolion ac eraill yn dilyn achosion o ymddygiad heriol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 7.1 Pwysigrwydd cynnig cymorth a dadfrifio:
 - mewn achosion o ymddygiad heriol
 - ym mhob sefyllfa lle defnyddiwyd ymyriadau cyfyngol
- 7.2 Sut y dylai unigolion, gweithwyr ac eraill gael eu cefnogi yn dilyn achos o ymddygiad heriol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 7.3 Gweithredu technegau dadfrifio ac yn darparu cymorth yn dilyn achosion o ymddygiad heriol
 - 7.4 Myfyrio ar yr hyn a ddysgwyd yn dilyn achosion o ymddygiad heriol sy'n herio ac yn gweithredu unrhyw newidiadau sydd eu hangen i gefnogi dulliau ymarfer
-

Deilliant dysgu:

8. Adolygu dulliau gweithredu cadarnhaol a'r defnydd o arferion ac ymyriadau cyfyngol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 8.1 Pam ei bod hi'n bwysig monitro ac adolygu dulliau gweithredu cadarnhaol a'r defnydd o arferion/ymyriadau cyfyngol
 - 8.2 Sut i ddefnyddio **dulliau** sy'n cefnogi'r dasg o adolygu dulliau gweithredu cadarnhaol ac arferion/ymyriadau cyfyngol
 - 8.3 Sut i ddefnyddio data i leihau'r defnydd o arferion/ymyriadau cyfyngol
-

8.4 Sut i gael cymorth ychwanegol i unigolion, gweithwyr a gofalwyr yn dilyn adolygiadau

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

8.5 Sefydlu dull cydgynhyrchiol o fonitro ac adolygu dulliau gweithredu cadarnhaol a'r defnydd o arferion cyfyngol, a gweithredu unrhyw newidiadau sydd eu hangen

Amrediad

Dulliau - cofnodi gwybodaeth, dadansoddi cofnodion hanes, ymddygiad a chanlyniadau, penderfyniadau wedi'u llywio gan ddata

Uned 339

Hybu dulliau cadarnhaol o gefnogi ymddygiad

Gwybodaeth Ategol

Gofynion dystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Gall **ymddygiad heriol** gynnwys ymddygiad sy'n:

- Ailadroddus/obsesiynol
- Mewnblyg
- Ymosodol
- Hunan-niweidiol
- Aflonyddgar
- Gwrthgymdeithasol neu anghyfreithlon
- Difriol.

Gallai'r **ffactorau** a all wneud i unigolion brofi anawsterau gyda'u hymddygiad gynnwys: Profiadau niweidiol yn ystod plentyndod, anawsterau ymlyniad, colli synhwyrau, anaf i'r ymennydd neu gyflwr niwrolegol arall, achosion corfforol neu ymateb i boen neu iechyd gwael, anawsterau cyfathrebu, rhianta gwael, ymatebion anghyson neu amhriodol i ymddygiad, disgwyliadau ystrydebol mewn perthynas â phobl eraill, disgwyliadau anghyraeddadwy mewn perthynas â phobl eraill, yr amgylchedd, ymateb i amgylchiadau, digwyddiadau a theimladau gan gynnwys ofn a phryder, trawsnewidiadau, colled, cam-drin, gofal amhriodol, gofynion i wneud rhywbeth nad yw'r unigolyn am ei wneud, cael ei anwybyddu.

Fframweithiau/modelau:

a) Cymorth Gweithredol

- Beth yw ystyr 'cymorth gweithredol'
- Sut mae'r model Cymorth Gweithredol yn troi gwerthoedd yn ymarfer person-ganolog
- Gwahanol elfennau Cymorth Gweithredol, gan gynnwys:
- Cynlluniau dyddiol a chyfranogiad gweithredol
- Lefelau o help neu gymorth a chynhorthwy
- Rhyngweithio cadarnhaol
- Atgyfnerthiad cadarnhaol
- Addysgu sgiliau
- Dadansoddi tasgau
- Amrywiaeth werthfawr o weithgareddau ystyrlon.

b) Dulliau adferol

- Beth yw ystyr 'dulliau adferol'
- Adfer – prif nod dull adferol yw mynd i'r afael â niwed a'i wella
- Gwirfoddoli – dylai pobl gymryd rhan mewn prosesau adfer o'u gwirfodd ac yn seiliedig ar ddewis hyddysg
- Niwtraliaeth – mae prosesau adferol yn deg ac yn ddiuedd tuag at y rhai sy'n cymryd rhan
- Diogelwch – nod prosesau ac ymarfer yw sicrhau diogelwch pawb sy'n cymryd rhan a chreu man diogel ar gyfer mynegi teimladau a safbwyntiau am y ffordd mae niwed wedi cael ei achosi
- Hygyrchedd – nid yw prosesau adferol yn gwahaniaethu, ac maent ar gael i bawb mae gwrthdaro a niwed wedi effeithio arnyn nhw
- Parch – mae prosesau adferol yn parchu urddas pawb sy'n cymryd rhan a phobl mae'r niwed a achoswyd wedi effeithio arnyn nhw.

c) Cymorth Ymddygiad Cadarnhaol

- Beth yw ystyr 'cymorth ymddygiad cadarnhaol'
- Elfennau'r model cymorth ymddygiad cadarnhaol gan gynnwys:
 - Dulliau sy'n seiliedig ar werthoedd
 - Damcaniaeth a sail dystiolaeth
 - Dadansoddi gweithredol
 - Ataliad cychwynnol
 - Ataliad eilaidd
 - Strategaethau adweithiol
- Pam mae dull a arweinir gan werthoedd yn bwysig ar gyfer cymorth ymddygiad cadarnhaol
- Pam nad oes lle i gosbi mewn cymorth ymddygiad cadarnhaol
- Pam mae'n bwysig deall teimladau rhywun a pham ei fod yn ymddwyn fel y mae (gweithrediadau ei ymddygiad)
- Y gwahaniaeth rhwng ffurf (yr ymddygiad) a gweithrediad (y rheswm dros yr ymddygiad hwnnw)
- Pedwar gweithrediad cyffredin ymddygiad heriol: sylw cymdeithasol; osgoi/dianc; cael mynediad at bethau diriaethol; ysgogi'r synhwyrâu
- Elfennau cynllun cymorth ymddygiad
- Pwysigrwydd sesiynau dadfriffio yn dilyn achos o ymddygiad heriol
- Elfennau sesiynau dadfriffio yn dilyn achosion o ymddygiad heriol.

Sut y dylai unigolion gael eu cefnogi yn dilyn digwyddiad i gynnwys:

- Ymdawelu unwaith eto
- Myfyrio ar y ffordd roeddent yn teimlo, cyn y digwyddiad ac yn syth ar ei ôl;
- yr ymddygiad ei hun, canlyniadau'r ymddygiad a'r ffordd roeddent yn teimlo wedyn
- Beth fyddai wedi'u helpu i gyflawni canlyniad mwy cadarnhaol.

Sut y dylai gweithwyr, gofalwyr ac eraill gael eu cefnogi yn dilyn

digwyddiad i gynnwys:

- Cymorth emosiynol
- Cymorth cyntaf os oes angen
- Amser i ffwrdd
- Amser tawel
- Myfyrdod personol
- Cyfleoedd i fynegi sut maen nhw'n teimlo
- Hyfforddiant ychwanegol.

Gallai **eraill** gynnwys: teuluoedd/gofalwyr, gweithwyr proffesiynol/gweithwyr sy'n ymwneud â gofal a chymorth yr unigolyn.

Egwyddorion gwaith partneriaeth effeithiol i gynnwys:

- Ymddiriedaeth rhwng pawb dan sylw o ran gofal a chymorth unigolyn
- Cymorth cyson
- Dealltwriaeth glir o rolau a chyfrifoldebau eich hun a'ch gilydd
- Dealltwriaeth glir o hawliau pobl a bod yn rhaid i'r rhain gael eu harfer yn briodol
- Cyfrinachedd a rhannu gwybodaeth
- Cyfathrebu effeithiol a phriodol.

Y berthynas rhwng dulliau gweithredu cadarnhaol a rhagweithiol ac ymarfer person-ganolog:

- Dod i adnabod unigolyn
- Parchu a gwerthfawrogi hanes a chefnidir unigolyn, a deall ei hoff bethau a'i gas bethau, a'r strwythurau cymorth a chyfathrebu mae'n eu ffafrio
- Deall effaith yr amgylchedd ar ymddygiad a defnyddio hyn i roi cymorth cyson i unigolyn
- Datblygu a monitro cynlluniau sy'n amlinellu anghenion unigolyn, canlyniadau llesiant dymunol a sut maen nhw'n cael cymorth i'w cyflawni.

Mae **ymyriadau cyfyngol** yn rhan o gontinwmm o arferion cyfyngol ac, oni fyddan nhw'n rhan o gynllun ymddygiad y cytunwyd arnyn nhw, dylen nhw ond gael eu defnyddio fel ymateb uniongyrchol a bwriadol i ymddygiadau heriol, neu er mwyn rheoli sefyllfa lle mae posibilrwydd gwirioneddol o niwed os na chymerir unrhyw gamau. Ni ddylid byth defnyddio ymyriadau cyfyngol i gosbi, niweidio na bychanu unigolyn, na gwneud iddo ddiodef, nac er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth.

Mae **arferion cyfyngol** yn amrediad eang o weithgareddau sy'n atal unigolion rhag gwneud pethau maen nhw am eu gwneud neu sy'n eu hannog i wneud pethau nad ydyn nhw am eu gwneud.

Mae **amrywiaeth werthfawr o weithgareddau ystyrion** yn cyfeirio at y cydbwysedd o weithgareddau sy'n cyfrannu at ansawdd bywyd da i unigolion, gan ymgorffori gweithgareddau galwedigaethol, domestig, personol, hamdden, addysgol a chymdeithasol.

Ffyrdd o weithio sy'n cefnogi llais a rheolaeth unigolion:

a) Cyfathrebu:

- Pwysigrwydd:
 - Cynnwys unigolion mewn penderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau

- Gofyn i unigolion beth maen nhw am ei gael mewn ffyrdd maen nhw'n eu deall
- Gwrando'n astud
- Defnyddio technegau cyfathrebu dieiriau priodol
- Gwneud amser i'r unigolyn gyfathrebu bob amser
- Rheoli'r amgylchedd er mwyn hwyluso cyfathrebu effeithiol
- Siarad yn glir, heb roi gormod o wybodaeth na gofyn gormod o gwestiynau
- Tawelu meddyliau wrth fynegi'ch hun, heb fod yn fygythiol
- Bod yn gefnogol ac yn llawn anogaeth, ac osgoi datganiadau negyddol
- Defnyddio profiad blaenorol a hanes bywyd yr unigolyn i gefnogi'r broses gyfathrebu
- Deall sut y gall cyflyrau penodol effeithio ar gyfathrebu
- Sicrhau bod disgrifiad manwl o'r ffordd orau i gyfathrebu ag unigolion wedi'i gynnwys yn eu cofnodion.

b) Unigolion yn gallu dylanwadu ar y ffordd maen nhw'n cael mynediad at eu gwasanaethau a'u cymorth, a sut maen nhw'n cael eu darparu:

Pwysigrwydd y canlynol i unigolion:

- Gallu gwneud dewisiadau am bethau bach bob dydd, yn ogystal â phenderfyniadau tyngedfennol
- Cael digon o amser i chwarae rhan lawn yn y broses gwneud penderfyniadau
- Defnydd cadarnhaol o asesiadau risg er mwyn cydbwysu hawliau, cyfrifoldebau a risgiau canfyddedig
- Gallu gwneud camgymeriadau, a dysgu ohonyn nhw
- Dylanwadu ar flaengyfarwyddebau a chynlluniau argyfwng
- Lle y bo modd, cytuno ar unrhyw arferion cyfyngol i'w defnyddio
- Gallu siarad am eu gwasanaethau a'u cymorth drostynt eu hunain, neu gael rhywun i siarad ar eu rhan
- Gallu cael mynediad at gyngor a gwybodaeth mewn fformat ac arddull ddealladwy
- Gwybod beth i'w ddisgwyl gan weithwyr o ran eu hymddygiad a'u hymarfer
- Gwybod sut i gwyno neu ganmol y gwasanaeth.

c) Deall ystyr ymddygiad:

Sut y gall ymddygiad:

- Weithredu fel swyddogaeth bwysig
- Bod yn ffordd o gyfathrebu
- Cael ei lesteirio os bydd yr unigolyn yn teimlo'n rhwystredig am na all ddeall eraill, neu na all eraill ei ddeall ef
- Cael ei ddylanwadu gan eich ymateb chi neu ymateb eraill i weithredoedd unigolyn
- Cael ei ddylanwadu gan ffactorau yn yr amgylchedd
- Bod ag achosion corfforol sylfaenol/bod mewn ymateb i boen, iechyd gwael, nam ar y synhwyr, anaf i'r ymennydd neu gyflwr niwrolegol arall
- Bod yn ymateb i amgylchiadau, digwyddiadau a theimladau, gan gynnwys ofn a gorbryder, trawsnewid, colled, camdriniaeth, gofal amhriodol, gorfod gwneud rhywbeth nad yw'r unigolyn am ei wneud neu na all ei wneud, neu gael ei anwybyddu ac ati.

- Sut mae hanfodion ymddygiad yn ymwneud â phawb – nid dim ond unigolion sy'n derbyn gofal a chymorth.

Sut a phryd y gall ymyriadau cyfyngol gael eu defnyddio: Os bydd ymyriadau cyfyngol yn cael eu defnyddio mewn argyfwng, neu lle mae unigolyn yn bwriadu niweidio'i hun neu eraill yn ddifrifol, dylen nhw bob amser:

- Ond cael eu defnyddio am y cyfnod o amser sydd ei angen
- Bod yn gymesur â'r risg a'r opsiwn lleiaf cyfyngol
- Gallu cael eu cyfiawnhau yn gyfreithiol ac yn foesebol
- Bod wedi'u hystyried yn ofalus, a dim ond pan fetho popeth arall
- Cael eu llunio mewn ffordd sy'n dryloyw i bawb, gyda llinellau atebolrwydd clir ar waith
- Cael eu cydnabod yn agored a byth cael eu cuddio
- Cael eu pennu gan bolisi a gweithdrefnau lleol
- Cael eu cofnodi'n gywir ac yn briodol
- Cael eu monitro, eu cynllunio a'u hadolygu er mwyn dod o hyd i opsiwn amgen mwy cadarnhaol yn y tymor hwy
- Cynnwys dadfriffio a chynorthwyo pawb dan sylw.

Dylai ymyriadau cyfyngol, heblaw am y rhai a ddefnyddir mewn argyfwng, gael eu cynllunio ymlaen llaw bob amser, a dylai tîm amlddisgyblaethol gytuno arnyn nhw a, lle bo modd, yr unigolyn, a dylen nhw gael eu cynnwys yn ei gynllun cymorth ac ymddygiad.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0336 Hybu ymddygiad cadarnhaol

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	25
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn ymdrin â'r sgiliau sydd eu hangen i nodi, asesu a chefnogi plant gyda sgiliau ac anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu. Bydd arferion gwaith dysgwyr yn cynnwys nodi ac asesu plant nad yw eu sgiliau cyfathrebu ac iaith yn datblygu yn ôl y disgwyl. Byddan nhw'n cynnal asesiadau ac yn gwneud atgyfeiriadau lle y bo angen. Bydd dysgwyr yn cynnal gweithgareddau cynllunio a datblygu sydd â'r nod o fodloni anghenion plant a hybu datblygiad lleferydd, iaith, cyfathrebu a llythrennedd.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Canllawiau a fframweithiau sy'n cefnogi lleferydd, iaith a chyfathrebu

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Polisiâu a chanllawiau cenedlaethol sy'n ategu lleferydd, iaith a chyfathrebu
- 1.2 Damcaniaethau a thystiolaeth ymchwil sydd wedi dylanwadu ar bolisi ac ymarfer mewn perthynas â hybu sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu

Deilliant dysgu:

2. Sut mae lleferydd, iaith, cyfathrebu a llythrennedd yn cael eu datblygu

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Egwyddorion sy'n ategu datblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu
- 2.2 Beth yw ystyr y termau canlynol
 - iaith
 - araith
 - cyfathrebu
 - llythrennedd
- 2.3 Patrymau/cyfnodau nodweddiadol lleferydd, iaith a chyfathrebu

- 2.4 Manteision dwyieithrwydd/amlieithrwydd mewn perthynas â datblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu.
- 2.5 Nodi rhwystrau posibl a allai godi i blant nad iaith y lleoliad yw eu hiaith gyntaf
- 2.6 Y termau:
 - Dwyieithrwydd cydamserol
 - Dwyieithrwydd olynol
- 2.7 Ystyr gwahaniaethau normal mewn datblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu nodweddiadol.
- 2.8 **Ffactorau** sy'n effeithio ar ddatblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu plentyn
- 2.9 Nodweddion amgylchedd cadarnhaol sy'n llawn cyfathrebu
- 2.10 Effaith lleferydd, iaith a chyfathrebu ar **feysydd eraill** o ddatblygiad plentyn

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.11 Helpu plant i feithrin sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu
- 2.12 Darparu amgylchedd llawn iaith lle y gall plant chwarae, dysgu a datblygu

Ystod

Ffactorau – ffisiolegol, seicolegol a chymdeithasegol

Meysydd eraill - datblygiad personol a chymdeithasol, datblygiad corfforol, datblygiad gwybyddol, datblygiad ymddygiadol, sgiliau llythrennedd.

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 3.1 Yr amrywiaeth o anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu a'r gwahaniaethau rhyngddynt
- 3.2 Sut i nodi ac asesu plant ag **anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu** a sut y dylid cofnodi hyn a rhoi gwybod amdano
- 3.3 Camau i'w cymryd pan na fydd sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu plant o fewn yr ystod ddisgwyliedig
- 3.4 Y strategaethau a thechnegau gwahanol sydd ar gael i gefnogi plant ag anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu
- 3.5 Pwysigrwydd polisïau a gweithdrefnau gweithle/lleoliad ynghylch ceisio cyngor a gwneud atgyfeiriadau
- 3.6 Cymorth/ymyriadau cenedlaethol a lleol mewn perthynas â lleferydd, iaith a chyfathrebu
- 3.7 Pwysigrwydd monitro, cadw cofnodion a rhannu gwybodaeth berthnasol
- 3.8 Mathau o weithgareddau y gellid eu defnyddio ar gyfer yr ystodau oedran gwahanol er mwyn hybu datblygiad lleferydd, iaith, cyfathrebu a llythrennedd

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.9 Defnyddio arsylwadau ac asesiadau i nodi p'un a oes unrhyw wahaniaethau o ran datblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu disgwyliedig yn unol â pholisïau a gweithdrefnau'r gweithle/lleoliad

- 3.10 Sicrhau y rhoddir gwybod am arsylwadau ac asesiadau, a'u bod yn cael eu cofnodi, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau'r gweithle/lleoliad
- 3.11 Hybu'r defnydd o arsylwadau a myfyrdodau ar blant i lywio gwaith cynllunio
- 3.12 Cefnogi'r gwaith o gynllunio a defnyddio profiadau a gweithgareddau parhaus ac wedi'u cyfoethogi i gefnogi datblygiad sgiliau lleferydd, iaith, cyfathrebu a llythrennedd yn unol â'ch rolau a'ch cyfrifoldebau eich hun
- 3.13 Cefnogi datblygiad amgylchedd cyfathrebu cadarnhaol
- 3.14 Hybu'r defnydd o amrywiaeth o strategaethau a thechnegau i gefnogi plant ag anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu
- 3.15 Defnyddio cymorth/ymyriadau lleferydd, iaith a chyfathrebu cenedlaethol a lleol, a rhai'r lleoliad

Ystod

Anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu: Anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu, anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu sy'n gysylltiedig ag anghenion ychwanegol eraill, anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu tymor byr, anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu parhaus.

Deilliant dysgu:

4. Gweithio gydag eraill i gefnogi plant sydd ag anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 4.1 Pwysigrwydd rôl oedolion o ran meithrin sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu
- 4.2 Pwysigrwydd dull seiliedig ar gryfderau o weithio gyda phlant ag anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu mewn:
 - sefydliad/lleoliad
 - ar sail un i un yng nghartrefi'r teuluoedd/gofalwyr eu hunain
- 4.3 Y ffactorau sy'n hwyluso gweithio gyda gweithwyr proffesiynol eraill ac amlasiantaethau

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.4 Helpu eraill i feithrin sgiliau lleferydd, iaith, cyfathrebu a llythrennedd
- 4.5 Dilyn dull partneriaeth o gefnogi plant ag anghenion lleferydd, iaith, cyfathrebu a llythrennedd.

Uned 309

Hybu a chefnogi lleferydd, iaith a sgiliau cyfathrebu

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Ystodau oedran: plant o dan 2 oed; plant 2-3 oed; plant 3-4 oed; plant 5-7 oed.

Rhwystrau: gallant gynnwys rhai sy'n gysylltiedig â'r amgylchedd ffisegol; â pherthnasoedd rhyngpersonol a'r amgylchedd emosiynol; ag arferion gwaith; ag argaeledd adnoddau gan gynnwys adnoddau dynol neu gymorth neu gymhorthion eraill; â chyfyngiadau eich sgiliau cyfathrebu neu'ch astudrwydd eich hun neu rai pobl eraill; â chyd-destunau diwylliannol; ag amgylchiadau penodol y plentyn neu'r person ifanc, gan gynnwys anabledd, anfantais, pryder neu ofid.

Gall **cyfathrebu** (anfon a derbyn negeseuon) fod yn eiriol neu'n ddieiriau

Beth mae sgysiau'n ei olygu?

- O leiaf dau berson
- Cymryd tro
- Mynegiannau'r wyneb
- Iaith y corff
- Cydamseru – adlewyrchu neu ddynewared ystumiau a seiniau eich gilydd
- Seibiannau
- Rhythm, cywair ac alaw
- Goslef
- Ymatebion – geiriol – seiniau neu eiriau a dieiriau.

Ffactorau: Ffisiolegol, seicolegol a chymdeithasegol – effaith tlodi ar ddarparu amgylchedd dysgu o safon yn y cartref, faint o siarad sydd yn y cartref a beth yw ansawdd y siarad hwnnw, p'un a yw'n iaith ychwanegol, namau ar y clyw, namau corfforol, cyflyrau meddygol.

Nodweddion amgylchedd cadarnhaol sy'n llawn cyfathrebu: polisi mewn perthynas â meithrin sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu plant gan gynnwys nodau, cyfeiriadau at ymchwil a dogfennaeth ganllaw, fformatau cynllunio ar gyfer amgylchedd cyfathrebu cadarnhaol, rolau a chyfrifoldebau staff a chyfleoedd i ddatblygu'n broffesiynol, dulliau addysgu a dysgu – plentyn

ganolog / rhyngweithio o safon uchel rhwng oedolion a phlant, cyfle cyfartal – sicrhau y gall pob plentyn fanteisio ar y ddarpariaeth a bod yr amgylchedd yn cael ei addasu fel y bo'n briodol, adnoddau, sut rydych yn mynd i asesu sgiliau'r plant a bwydo hyn yn ôl i mewn i'r broses gynllunio, gweithio gyda theuluoedd/gofalwyr, monitro ac adolygu'n rheolaidd.

Pwysigrwydd oedolion o ran meithrin sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu

- Cyfathrebu â phlant mewn ffordd briodol sy'n addas i'w cyfnod datblygu gan ddefnyddio geiriau ac ymadroddion y byddan nhw'n eu deall
- Dangos sgiliau gwranddo gweithredol ac ymateb i'r hyn mae plant wedi'i ddweud
- Dangos esiampl drwy ddisgrifio'r hyn sy'n digwydd
- Ymestyn ac ailadrodd yr hyn mae plant yn ei ddweud
- Ail-ddweud yr hyn mae plant yn ei ddweud
- Gofyn cwestiynau penagored
- Deall datblygiad plant er mwyn gallu cefnogi'r dysgu
- Sicrhau bod plant yn cael yr amser a'r cyfleoedd chwarae i ymarfer sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu
- Cynnig cyfleoedd i blant chwarae a siarad â'i gilydd.
- Gall ymarferwyr helpu rhieni a gofalwyr i ddarparu amgylchedd llawn iaith yn y cartref.

Iaith:

- Iaith Dderbyngar: yr hyn mae plant yn ei ddeall o'r hyn maen nhw'n ei glywed
- Iaith Fynegiannol: y ffordd mae plentyn yn mynegi ei hun – rhoi geiriau at ei gilydd, ffurfio brawddegau a mynegi syniadau cynyddol gymhleth
- Cystrawen/Gramadeg – y ffordd mae geiriau'n cael eu cyfuno i greu cymalau a brawddegau
- Morffoleg – strwythur geiriau, gan gynnwys newidiadau i eiriau, er enghraifft drwy ychwanegu terfyniadau i greu geiriau lluosog
- Pragmateg – defnyddio'r gair cywir yn y sefyllfa gywir, gwranddo ar yr hyn a ddywedwyd ac ymateb iddo.

Cyfleoedd: rhyngweithio â phrint yn eu hamgylchedd; cyfleoedd i wneud marciau; cefnogi sgiliau ysgrifennu sy'n datblygu.

Egwyddorion: Y pum egwyddor sy'n ymwneud yn benodol ag iaith a nodwyd yn Early Language Delays in the UK (2013)

1. Mae cyfathrebu yn allweddol er mwyn meithrin cyfleoedd bywyd yn ystod plentyndod cynnar. Mae gan bawb yn amgylchedd y plentyn rôl i'w chyflawni o ran meithrin sgiliau cyfathrebu'r plentyn. Mae hyn yn dechrau ar adeg genedigaeth ac yn cynnwys teulu agos ac estynedig ac, o bosibl, amrywiaeth o weithwyr proffesiynol, ymwelwyr iechyd, therapyddion lleferydd ac iaith, addysgwyr cynnar, athrawon, seicolegwyr.
2. Mae angen i bob rhiant ddeall pwysigrwydd sgiliau cyfathrebu cynnar a'u goblygiadau i ddatblygiad cymdeithasol ac addysgol y plentyn yn y blynyddoedd cynnar a thu hwnt.
3. Mae angen i bob gweithiwr proffesiynol wybod sut i nodi datblygiad iaith cynnar arafach a bod yn hyderus ynglŷn â'r hyn y gallant ei wneud i wella sgiliau iaith.
4. Mae angen i ni ymestyn a chyflwyno ymyriadau sydd wedi gweithio o'r blaen, a phrofi eu gwerth i boblogaethau cyfan a thros gyfnod priodol o amser.

5. Mae angen i ni gynnal y pwysau ar lunwyr polisiâu er mwyn gwella gwasanaethau i'r plentyn mae ei sgiliau iaith yn datblygu'n arafach, yn enwedig yn y blynyddoedd cynnar iawn (e.e. cyn tair oed).

Nodweddion amgylchedd cyfathrebu cadarnhaol o safon:

- Polisi mewn perthynas â datblygu sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu plant gan gynnwys nodau, cyfeiriadau at ymchwil a dogfennaeth ganllaw
- Fformatau cynllunio ar gyfer amgylchedd cyfathrebu cadarnhaol
- Rolau a chyfrifoldebau staff a chyfluoedd i ddatblygu'n broffesiynol
- Dulliau addysgu a dysgu – plentyn ganolog / rhyngweithio o safon uchel rhwng oedolion a phlant
- Cyfle cyfartal – sicrhau y gall pob plentyn fanteisio ar y ddarpariaeth a bod yr amgylchedd yn cael ei addasu fel y bo'n briodol
- Adnoddau
- Sut rydych yn mynd i asesu sgiliau'r plant a bwydo hyn yn ôl i mewn i'r broses gynllunio
- Gweithio gyda theuluoedd/gofalwyr
- Monitro ac adolygu'n rheolaidd.

Tystiolaeth ymchwil:

- Axford, N., Sonthalia, S., Wrigley, Z., Goodwin, A., Ohlson, C., Bjornstad, G., Barlow, J., Schrader-McMillan, A., Coad, J., Toft, A., (2015) The Best Start at Home: What works to improve the quality of parent/child interactions from conception to age 5 years? A rapid review of the interventions. Y Sefydliad Ymyriadau Cynnar
- Bercow (2008) A review of services for Children and Young People with Speech, Language and Communication needs.
- Hamer, C (2011) Yr Ymddiriedolaeth Lythrennedd Genedlaethol, Talk to your Baby: Guidance for developing a strategic approach to speech, language and communication in the early years.
- Llywodraeth Cymru (2014a) 'A review of practice in the implementation of the early language development support element within Flying Start' (Saesneg yn unig) Rhif Ymchwil Gymdeithasol: 62/2014
- Llywodraeth Cymru (2014b) 'A review of the research evidence on the effectiveness of different approaches to promoting early speech and language development' (Saesneg yn unig) Rhif Ymchwil Gymdeithasol 61/2014.

Lleferydd:

- Ynganiad – ynganu seiniau
- Ffonoleg – seiniau, patrymau, dilyniannau a chyfuniadau seiniau lleferydd.

Cymorth/ymyriadau: ymyriadau ffurfiol ac anffurfiol.

Ffyrdd y gall teuluoedd/gofalwyr gefnogi datblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu eu plentyn:

- Siarad â'u babi/babanod a chanu iddo yn y groth.
- Ymlyniad a bondio – siarad â'r babi/canu iddo o'r cychwyn cyntaf
- Caneuon a rhigymau
- Faint o siarad sydd a beth yw ansawdd y siarad hwnnw
- Diffodd y teledu
- Rhannu llyfrau a straeon gan gynnwys mynd i'r llyfrgell leol
- Chwarae â'u plentyn, gan gynnwys mynd i Grŵp Rhieni a Phlant Bach.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCD CCLD 0301 Hybu cyfathrebu effeithiol
- SCD CCLD 303 Hybu datblygiad plant
- SCD CCLD 0307 Hybu iechyd a datblygiad corfforol plant
- SCD CCLD 0312 Creu amgylcheddau cadarnhaol i fabanod a phlant

- SCD CCLD 0321 Cefnogi gofal, dysgu a datblygiad plant â gofynion ychwanegol mewn partneriaeth â'u teuluoedd
- SCD CCLD 0327 Helpu plant sydd wedi profi trawma
- SCD CCLD 0345 Hybu datblygiad llythrennedd, rhifedd ac iaith ar gyfer dysgu cynnar plant, mewn partneriaeth â'u teuluoedd

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	2
ODA:	30
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gyfrannu at gynorthwyo unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau. Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion neu bobl ifanc sy'n defnyddio/camddefnyddio sylweddau.

Deilliant dysgu:

1. Defnyddio a chamddefnyddio sylweddau

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Deddfwriaeth allweddol, polisi, canllawiau a safonau cenedlaethol sy'n sail i ddarparu gwasanaethau camddefnyddio sylweddau
- 1.2 Y mathau o sylweddau y gall unigolion eu defnyddio:
 - eu hymddangosiad
 - eu heffeithiau
 - risgiau cysylltiedig
 - sut y'u rhoddir
 - statws cyfreithiol
- 1.3 Dosbarthiadau clinigol sylweddau
- 1.4 Gwahanol **gategoriâu o ddefnyddio sylweddau**
- 1.5 Ystyr y term 'camddefnyddio sylweddau'

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.6 Ystyried deddfwriaeth benodol, a pholisi, canllawiau a safonau cenedlaethol ar gyfer gwasanaethau camddefnyddio sylweddau

Ystod:

Categoriâu o ddefnyddio sylweddau - arbrofol, adloniant, dibynnol/problematig

Deilliant dysgu:

2. Cyfrannu at ymyriadau i gefnogi unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau i gyflawni canlyniadau cadarnhaol
-

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Yr amrywiaeth o ymyriadau y gellir eu defnyddio gydag unigolion
- 2.2 Gwasanaethau a gweithwyr proffesiynol a all ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth ychwanegol i unigolion yn ymwneud â chamddefnyddio sylweddau, a'r ymyriadau all helpu
- 2.3 Sut i gael cymorth ychwanegol i unigolion ar gyfer ymyriadau
- 2.4 Protocolau ar gyfer cael a chadarnhau cydsyniad gan unigolion wrth rannu gwybodaeth â:
 - gwasanaethau a gweithwyr proffesiynol eraill
 - teuluoedd/gofalwyr

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.5 Helpu'r unigolyn i nodi:
 - pryderon am eu defnydd neu gamddefnydd o sylweddau
 - beth fyddent yn hoffi ei gyflawni a'r newidiadau y gall fod eu hangen er mwyn eu helpu i wneud hyn
 - adnoddau a chymorth ychwanegol a all gael eu defnyddio i'w helpu i gyflawni canlyniadau cadarnhaol
- 2.6 Dilyn polisiâu a gweithdrefnau sefydliadol er mwyn atgyfeirio unigolion at wasanaethau eraill lle mae angen cymorth ychwanegol

Deilliant dysgu:

3. Problemau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau a welir ar yr un pryd

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Beth yw ystyr y term 'iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau a welir ar yr un pryd'
- 3.2 Problemau iechyd meddwl sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau
- 3.3 Problemau a wynebwr gan unigolion ag iechyd meddwl gwael a phroblemau camddefnyddio sylweddau

Deilliant dysgu:

4. Canfyddiadau a safbwyntiau unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 4.1 Y stigma sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau
- 4.2 **Effeithiau posibl** agweddau a gwerthoedd cymdeithas ar unigolion
- 4.3 Sut y gall rhywedd, ethnigrwydd ac amgylcheddau cymdeithasol, diwylliannol a chrefyddol effeithio ar unigolion a'r cymorth maen nhw'n ei gael

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.4 Hybu canfyddiadau cadarnhaol o unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau, a'r agweddau tuag atyn nhw

Amrediad

Effeithiau posibl - ar gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant sy'n llesteirio'r anawsterau a brofir gan yr unigolyn (allgáu, economaidd-gymdeithasol, addysg, cyflogaeth, annibyniaeth, llesiant emosiynol a chorfforol, dewisiadau bywyd)

Deilliant dysgu:

5. Rheoli sefyllfaoedd peryglus

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

5.1 Y camau i'w cymryd os bydd **sefyllfa beryglus** yn codi

Ystod

Sefyllfaoedd peryglus - ymddygiad bygythiol, ymosodol, amhriodol neu dreisgar, symptomau rhoi'r gorau i alcohol, gorddos, anafiadau gan nodwyddau

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Bydd y dystiolaeth ar gyfer yr uned hon yn cael ei chyflwyno drwy'r tasgau strwythuredig. Mae canllawiau ar gyfer unrhyw dystiolaeth ychwanegol y gall fod ei hangen i'w gweld yn y pecyn asesu.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Dosbarthiadau clinigol sylweddau: Adfywolion, iselyddion, poenliniaryddion, rhithbeiriau.

Gall y math o sylweddau y gall unigolion eu defnyddio gynnwys alcohol, canabis, cocên, amffetamin, heroin, hydoddyddion a nwyon, bensodiasepinau, canabinoidau synthetig, cetamin, MDMA, cyffuriau gwella delwedd a pherfformiad.

Gall fod gan sylweddau amrywiaeth o enwau gwahanol, e.e. Cannabis – *weed/ hash/ dope/ pot/ ganja*.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SFHAI2 Helpu unigolion i fynd i'r afael â'u defnydd o sylweddau drwy gynllun gweithredu
- SFJCJGE13 Cynnal asesiadau cychwynnol er mwyn nodi a blaenoriaethu anghenion unigolion sy'n camddefnyddio sylweddau

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned	<p>Mae'r uned hon yn ymdrin â'r wybodaeth sylfaenol sydd ei hangen ar bobl sy'n gweithio mewn sefydliadau/lleoliadau lle maen nhw'n gyfrifol am gefnogi plant a all fod yn byw gydag epilepsi. Bydd dysgwyr yn meithrin dealltwriaeth o beth yw epilepsi, camau gweithredu i'w cymryd, sut y gellir ei reoli a'i effaith bosibl ar blant yn eu bywydau bob dydd.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant neu bobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Epilepsi a'i effeithiau

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Y term 'epilepsi'
- 1.2 Y mathau gwahanol o epilepsi a dosbarthiadau o ffitiau
- 1.3 Achosion epilepsi
- 1.4 Sbardunau a rhybuddion posibl ffitiau
- 1.5 Camau i'w cymryd yn achos ffitiau

Deilliant dysgu:

2. Triniaethau ar gyfer epilepsi

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Mathau gwahanol o feddyginiaeth atal epilepsi a ddefnyddir ar hyn o bryd
- 2.2 Manteision a risgiau meddyginiaeth atal epilepsi

Deilliant dysgu:

3. Deall y gofal a roddir i blant gydag epilepsi yn unol â'r cynllun gofal y cytunwyd arno

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 3.1 Ffyrdd o gefnogi plentyn drwy'r broses ymadfer ar ôl ffit

- 3.2 Risgiau posibl a'u heffeithiau ar fywydau bob dyddplant sydd wedi cael diagnosis o epilepsi
 - 3.3 Pwysigrwydd y broses o gofnodi a rhoi gwybod am ffitiau
 - 3.4 Cyfyngiadau eich rôl eich hun wrth roi cyngor, arweiniad, gwybodaeth a gofal i blentyn gydag epilepsi, neu ei deulu/gofalwr
 - 3.5 Sut i addasu dulliau cyfathrebu a chymorth ar gyfer plant gydag epilepsi, yn dibynnu ar eu hoedran a'u cyfnod datblygu
 - 3.6 Sut i nodi aelodau o'r tîm amlddisgyblaethol a/neu weithwyr amlasiantaethol sy'n rhoi cymorth i blant gydag epilepsi yn eich sefydliad/lleoliad eich hun
-

Deilliant dysgu:

4. Cymorth a gofal i blant gydag epilepsi

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.1 Rhoi mesurau ar waith i greu amgylcheddau diogel i blant gydag epilepsi yn eich sefydliad/lleoliad eich hun
- 4.2 Tawelu meddwl plant gydag epilepsi a'u teuluoedd/gofalwyr
- 4.3 Helpu plant neu eu teuluoedd/gofalwyr i gynnal neu gyfrannu at ddyddiadur ffitiau, neu ffordd gyfatebol o gofnodi ffitiau/absenoldeb ffitiau

Gwybodaeth Ategol***Gofynion tystiolaeth***

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Adroddiad myfyriol wedi'i ysgrifennu gan y dysgwr a'i lofnodi gan dyst yn disgrifio'r cymorth a roddwyd i blant gydag epilepsi ar o leiaf un achlysur.
- Rhaid i ddogfennau/cofnodion cysylltiedig gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Risgiau posibl a'u heffeithiau ar fywydau bob dyddplant: gwahanol gyfnodau mewn bywyd, hyder, hunan-barch, dewisiadau personol, ffyrdd o fyw.

Amgylcheddau diogel: asesiadau risg cadarnhaol – galluogi yn hytrach na chyfyngu.

Triniaethau amgen yn lle meddyginiaethau atal epilepsi: ymyriadau seicolegol, mesurau ataliol, cwnsela.

Dyddiadur ffitiau: byddai hwn yn cynnwys y math o ffitiau a welwyd, eu hyd, a chyfnodau heb ffitiau.

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Canllawiau Epilepsi ar y Cyd - Y Cyd-Gyngor Epilepsi, Medi 2011
[http://www.epilepsyscotland.org.uk/pdf/Joint_Epilepsy_Council_Prevalence_and_Incidence_September_11_\(3\).pdf](http://www.epilepsyscotland.org.uk/pdf/Joint_Epilepsy_Council_Prevalence_and_Incidence_September_11_(3).pdf)
- Y Gymdeithas Epilepsi www.epilepsysociety.org.uk
- Epilepsy Action www.epilepsy.org.uk
- NICE – Epilepsi www.nice.org.uk/Guidance/cg137
- Young Epilepsy www.youngepilepsy.org.uk
- Epilepsi Cymru <https://public.epilepsy-wales.org.uk/>
- SUDEP Action www.sudep.org
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015
<https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>

Lefel:	3
ODA:	15
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn ymdrin â'r sgiliau a'r wybodaeth sydd eu hangen er mwyn galluogi dysgwyr i fonitro glwcos yng ngwaed y capilarïau. Bydd dysgwyr yn dysgu sgiliau ymarferol sydd eu hangen i fonitro lefelau glwcos yn y gwaed er mwyn cynnal rheolaeth dros ddiabetes mewn pobl eraill.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Deddfwriaeth a pholisïau sy'n berthnasol i gefnogi monitro glwcos yng ngwaed y capilarïau

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Canllawiau a phrotocolau cenedlaethol a lleol cyfredol sy'n dylanwadu ar brosesau monitro glwcos yng ngwaed y capilarïau
- 1.2 Prosesau sefydliadau/lleoliadau mewn perthynas â monitro glwcos yng ngwaed y capilarïau
- 1.3 Pam mae'n bwysig cymryd cyfrifoldeb a bod yn atebol mewn perthynas â chwmpas ymarfer
- 1.4 Canlyniadau posibl peidio â dilyn gweithdrefnau
- 1.5 Pam mae'n rhaid cael cydsyniad a'i gadarnhau cyn cymryd camau gweithredu
- 1.6 Beth yw samplau gwaed y capilarïau a'r safleoedd lle y gellir eu cymryd

Deilliant dysgu:

2. Monitro glwcos yng ngwaed y capilarïau

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Pwysigrwydd glanhau safleoedd wrth gymryd samplau gwaed y capilarïau
- 2.2 Pwysigrwydd casglu samplau gwaed y capilarïau o'r ansawdd cywir
- 2.3 Ffactorau a allai effeithio ar ansawdd samplau gwaed y capilarïau
- 2.4 Pryderon a all fod gan unigolion, neu eu teuluoedd/gofalwyr, mewn perthynas â chasglu samplau gwaed y capilarïau
- 2.5 Ffyrdd o baratoi unigolion ar gyfer casglu samplau gwaed y capilarïau
- 2.6 Achosion posibl anghysur i unigolion yn ystod ac ar ôl y broses o gasglu samplau gwaed y capilarïau
- 2.7 Ffyrdd o leihau anghysur cymaint â phosibl

- 2.8 Camau i'w cymryd os oes problemau wrth gasglu gwaed y capilarïau
- 2.9 Rhoi gwybod am systemau ar gyfer problemau mewn perthynas â samplu gwaed y capilarïau, a'u cofnodi
- 2.10 Dulliau gwaredu diogel ar gyfer gwastraff peryglus a gwastraff nad yw'n beryglus
- 2.11 Pwysigrwydd cynnal cyflenwadau digonol o ddeunyddiau a chyfarpar a'u storio'n ddiogel

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.12 Sicrhau bod gan unigolion ac eraill wybodaeth gywir a hawdd ei deall am y driniaeth
- 2.13 Nodi lle addas i samplu gwaed y capilarïau
- 2.14 Dilyn gweithdrefnau diogel a hylan cyn, yn ystod ac ar ôl samplu gwaed y capilarïau
- 2.15 Sicrhau bod gweithdrefnau cywir yn cael eu dilyn wrth samplu gwaed y capilarïau
- 2.16 Cofnodi prosesau samplu gwaed y capilarïau a rhoi gwybod amdanynt, gan weithredu ar sail y canlyniadau yn unol â'r sefydliad/lleoliad

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwyr yn monitro samplau gwaed capilarïau unigolyn/plentyn ar o leiaf **tri** achlysur.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Argymhellir ei bod yn rhaid i ddysgwyr gwblhau'r unedau canlynol cyn dechrau'r uned hon:

- Cefnogi plant sy'n byw gyda diabetes mellitus
neu
- Cefnogi oedolion sy'n byw gyda diabetes mellitus

Erill: gallent gynnwys teulu, ffrindiau, gofalwyr ac eraill mae gan yr unigolyn/plentyn berthynas gefnogol â nhw

Man addas: gan ystyried preifatrwydd, diogelwch a gofynion hylendid

Gweithdrefnau cywir: yn unol â gweithdrefnau'r lleoliad/sefydliad a ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw yn cynnwys;

- cymharu mesuriadau'n gywir
- cofnodi mesuriadau'n gywir a rhoi gwybod amdanynt
- gwaredu deunyddiau gwastraff peryglus a rhai nad ydyn nhw'n beryglus mewn modd diogel a hylan
- dychwelyd deunyddiau a chyfarpar i gael eu storio'n ddiogel ar ôl y driniaeth

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- CHS131 Casglu a phrofi samplau gwaed y capilarïau
- Diab HA8 Galluogi plant â diabetes i fonitro lefelau'r glwcos yn eu gwaed
- DIB 201 Ymwybyddiaeth o Ddiabetes
- Diab HA13 Rhoi gwybodaeth a chyngor er mwyn galluogi unigolyn â diabetes i sicrhau cyn lleied â phosibl o risg o hypoglycaemia

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Cynllun Cyflawni Cymru ar gyfer Diabetes 2016-2020: Gofal o'r safon orau i bawb sydd â diabetes Rhagfyr 2016 <https://gov.wales/docs/dhss/publications/161212diabetes-delivery-plancy.pdf>
- Ymgyrch "Gofal Glwcos"
https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100304061513/http://www.institute.nhs.uk/quality_and_value/think_glucose/welcome_to_the_website_for_thinkglucose.html
- Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif Iechyd Cyhoeddus Cymru
<http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/65550i>
- Atal a Rheoli Heintiau ar gyfer Lleoliadau Gofal Plant (2014)
<http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/888/Cyfieithiad%20%20%2D%20All%20Wales%20Infection%20Prevention%20and%20Control%20Guidance%20for%20Educational%20Settings%20CYMRAEG%20May%202017%20FINAL.output.pdf>
- Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/about/what-we-do/our-programmes/nice-guidance/nice-diagnostics-guidance>
- Cyflwyniad i Gasglu Sbesimenau <https://www.labcorp.com/resource/introduction-to-specimen-collection#>
- Casglu Sbesimenau <http://www.northcumbriaccg.nhs.uk/about-us/key-policies-and-documents/policies/infection-prevention/21-specimen-collection-october-2015-version-100.pdf>
- Deall diabetes
<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100305014525/http://www.nhs.uk/Pathways/diabetes/Pages/Landing.aspx>
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015
<https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>

Lefel:	3
ODA:	15
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn ymdrin â'r sgiliau a'r wybodaeth ymarferol sydd eu hangen er mwyn galluogi dysgwyr i helpu plant a phobl allweddol i fonitro glwcos. Bydd dysgwyr yn dysgu'r sgiliau ymarferol sydd eu hangen er mwyn helpu eraill i hunanfonitro lefelau'r glwcos yn y gwaed.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Deddfwriaeth a pholisïau sy'n berthnasol i gefnogi monitro glwcos

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Canllawiau a phrotocolau cenedlaethol a lleol cyfredol sy'n dylanwadu ar gefnogi monitro glwcos
- 1.2 Prosesau sefydliadau/lleoliadau mewn perthynas â chefnogi monitro glwcos
- 1.3 Canlyniadau posibl peidio â dilyn gweithdrefnau
- 1.4 Pam mae'n rhaid cael cydsyniad priodol a'i gadarnhau cyn cymryd camau gweithredu

Deilliant dysgu:

2. Hybu annibyniaeth a diogelwch wrth gefnogi plant i fonitro glwcos

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.1 Meithrin perthnasoedd cadarnhaol a helpu plant i gymryd rhan o fewn ffiniau proffesiynol
- 2.2 Sicrhau bod gan blant a phobl allweddol wybodaeth gywir a hawdd ei deall am y triniaethau
- 2.3 Cadarnhau bod plant a phobl allweddol yn deall gwybodaeth yn glir
- 2.4 Esbonio i blant a phobl allweddol pa mor bwysig yw casglu cyfarpar cyn dechrau gweithgareddau casglu gwaed
- 2.5 Esbonio i blant a phobl allweddol pa mor bwysig yw dilyn rhagofalon hylendid wrth gyflawni triniaethau
- 2.6 Esbonio i blant a phobl allweddol pa mor bwysig yw casglu samplau gwaed o'r ansawdd cywir a beth yw'r ffactorau sy'n effeithio ar yr ansawdd
- 2.7 Esbonio pwysigrwydd glanhau safleoedd mynediad wrth gasglu samplau gwaed
- 2.8 Disgrifio dulliau gwaredu diogel ar gyfer gwastraff peryglus a gwastraff nad yw'n beryglus

- 2.9 Esbonio i blant a phobl allweddol pa mor bwysig yw cael cyflenwadau digonol a'u storio'n ddiogel
 - 2.10 Annog plant a phobl allweddol i feithrin eu galluoedd a'u sgiliau eu hunain o ran monitro lefelau glwcos
-

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi plant i fonitro glwcos

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 3.1 Pam mae'n bwysig cadw cofnodion monitro glwcos llawn a chywir
- 3.2 Pwysigrwydd ymchwilio i newidiadau yng nghyflwr plant a mesuriadau glwcos yn eu gwaed
- 3.3 Rhesymau posibl dros newidiadau mewn cyflwr a mesuriadau glwcos yn y gwaed a'r camau i'w cymryd
- 3.4 Pwysigrwydd cofnodi canlyniadau monitro glwcos a gweithredu'n seiliedig arnyn nhw
- 3.5 Problemau posibl sy'n gysylltiedig â chofnodi canlyniadau monitro glwcos

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n

- 3.6 Rhoi cyngor i blant a phobl allweddol wrth fonitro glwcos gan gynnwys y canlynol:
 - defnyddio'r cyfarpar cywir
 - technegau profi cywir
 - sut i gymharu canlyniadau samplau
- 3.7 Annog plant a phobl allweddol i nodi lle addas ar gyfer monitro glwcos
- 3.8 Helpu plant a phobl allweddol i baratoi'r cyfarpar cyn monitro glwcos
- 3.9 Cefnogi plant a phobl allweddol yn ystod y driniaeth ac arsylwi arnyn nhw er mwyn sicrhau eu bod yn:
 - cymharu mesuriadau'n gywir
 - cofnodi mesuriadau'n gywir
 - gwaredu deunyddiau gwastraff peryglus a rhai nad ydyn nhw'n beryglus mewn modd diogel a hylan
 - dychwelyd deunyddiau a chyfarpar i gael eu storio'n ddiogel ar ôl y driniaeth
- 3.10 Bwrw golwg dros amseriad mesuriadau a dehongliad plant a phobl allweddol ohonyn nhw, gan weithredu os yw'n ymddangos eu bod yn annormal
- 3.11 Trafod unrhyw anghysur a brofir gan blant yn ystod neu ar ôl casglu samplau gwaed, a rhoi cyngor iddyn nhw ar sut i'w leihau cymaint â phosibl
- 3.12 Helpu plant a phobl allweddol i fonitro cyflwr cyffredinol y plentyn, gan eu hannog i geisio cyngor a chymorth pan fydd newidiadau
- 3.13 Cwblhau cofnodion ar weithgareddau a gyflawnir gan blant a phobl allweddol a'u canlyniadau, yn unol â gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad
- 3.14 Gweithredu'n brydlon os arsylwir ar newidiadau mewn plant

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr yn helpu plentyn a/neu bobl allweddol i fonitro lefelau'r glwcos yn y gwaed ar o leiaf tri achlysur. Gall hyn fod ar wahanol blant neu ar yr un plentyn ar nifer o achlysuron.
- Rhaid i ddogfennau a chofnodion gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Pobl allweddol: y bobl sy'n bwysig i blentyn ac sy'n gallu gwneud gwahaniaeth i'w lesiant. Gall pobl allweddol gynnwys teulu, ffrindiau, gofaluwr ac eraill mae gan y plentyn berthynas gefnogol â nhw. Gall y bobl allweddol hyn fod yn rhan o'r broses o fonitro glwcos yn y gwaed os na all y plentyn wneud hynny.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- Diab HA1 Asesu anghenion gofal iechyd plant â diabetes a chytuno ar gynlluniau gofal
- Diab HA6 Helpu plant â diabetes i newid eu hymddygiad er mwyn lleihau'r risg o gymhlethdodau a gwella eu hansawdd bywyd
- Diab HA8 Galluogi plant â diabetes i fonitro lefelau'r glwcos yn eu gwaed
- Diab HA13 Rhoi gwybodaeth a chynngor er mwyn galluogi unigolyn â diabetes i sicrhau cyn lleied â phosibl o risg o hypoglycaemia

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Cynllun Cyflawni Cymru ar gyfer Diabetes 2016-2020: Gofal o'r safon orau i bawb sydd â diabetes Rhagfyr 2016 <https://gov.wales/docs/dhss/publications/161212diabetes-delivery-plancy.pdf>
- Ymgyrch "Gofal Glwcos" https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100304061513/http://www.institute.nhs.uk/quality_and_value/think_glucose/welcome_to_the_website_for_thinkglucose.html
- Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif Iechyd Cyhoeddus Cymru <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/65550>
- Deall diabetes <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100305014525/http://www.nhs.uk/Pathtways/diabetes/Pages/Landing.aspx>

- Atal a Rheoli Heintiau ar gyfer Lleoliadau Gofal Plant (2014) <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/888/Cyfieithiad%20%20%2D%20All%20Wales%20Infection%20Prevention%20and%20Control%20Guidance%20for%20Educational%20Settings%20CYMRAEG%20May%202017%20FINAL.output.pdf>
- Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/about/what-we-do/our-programmes/nice-guidance/nice-diagnostics-guidance>
- Cyflwyniad i Gasglu Sbesimenau <https://www.labcorp.com/resource/introduction-to-specimen-collection#>
- Casglu Sbesimenau <http://www.northcumbriaccg.nhs.uk/about-us/key-policies-and-documents/policies/infection-prevention/21-specimen-collection-october-2015-version-100.pdf>
- Supporting Children with Type 1 Diabetes in Primary Schools and Early Years Settings (2016) <https://www.ouh.nhs.uk/childrens-diabetes/schools/documents/primary-school-care-statement.pdf>
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015 <https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn ymdrin â'r wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gymryd samplau gwaed gwythiennol gan blant. Bydd dysgwyr yn dysgu'r sgiliau ymarferol sydd eu hangen i gwblhau prosesau'n ddiogel, yn effeithlon ac mewn ffyrdd sy'n lleihau gofid cymaint â phosibl.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Cymryd samplau gwaed gwythiennol gan blant

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Polisiau a gweithdrefnau lleol mewn perthynas â chymryd samplau gwaed gwythiennol
- 1.2 Ystyriaethau iechyd a diogelwch mewn perthynas â chymryd samplau gwaed gwythiennol
- 1.3 Adweithiau anffafriol a chymhlethdodau posibl wrth gymryd samplau gwaed gan blant
- 1.4 Gofynion o ran cyfarpar a deunyddiau ar gyfer cymryd samplau gwaed gan blant o wahanol oedrannau
- 1.5 Anatomeg gwythïen normal
- 1.6 Safleoedd addas ar gyfer cymryd samplau gwaed gwythiennol gan blant
- 1.7 Addasiadau sydd eu hangen er mwyn cymryd gwaed gan blant o wahanol oedrannau
- 1.8 Ystyriaethau wrth gymryd samplau gwaed gan blant

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.9 Paratoi cyfarpar priodol ar gyfer cymryd gwaed gwythiennol a chadarnhau samplau a'r cyfeintiau sydd eu hangen
- 1.10 Dilyn prosesau hylendid dwylo a dewis cyfarpar diogelu personol priodol
- 1.11 Cadarnhau pwy yw'r plentyn a chael cydsyniad dilys gan y teulu/gofalwr
- 1.12 Defnyddio dulliau i baratoi a thawelu'r plentyn cyn cymryd sampl gwaed a thrwy gydol y broses
- 1.13 Cael mynediad i wythïen gan ddefnyddio'r system casglu gwaed a ddewiswyd a gan ddefnyddio technegau a fydd yn achosi cyn lleied â phosibl o anghysur
- 1.14 Cymryd gwaed o'r safle a ddewiswyd gan ystyried
 - y cynhwysydd yn unol â'r ymchwiliad sydd ei angen
 - cyfaint
 - y drefn wrth gymryd mwy nag un sampl

- 1.15 Cymysgu gwaed a gwrthgeulydd yn drylwyr yn y cynwysyddion gofynnol
 - 1.16 Monitro er mwyn canfod dangosyddion adwaith anffafriol a chymhlethdodau gan gymryd camau priodol lle bo angen
 - 1.17 Symud unrhyw gyfarpar casglu gwaed o'r neilltu ac atal llif y gwaed gan roi digon o bwysau
 - 1.18 Rhoi gorchuddion addas ar safleoedd pigiadau yn unol â phrotocolau'r sefydliad/lleoliad a rhoi cyngor i deuluoedd/gofalwyr ar sut i ofalu am y safle
 - 1.19 Cwblhau cofnodion yn unol â gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad
-

Deilliant dysgu

2. Paratoi samplau gwaed a gymerwyd gan blant i'w prosesu

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.1 Labelu samplau gwaed yn glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy, gan ddefnyddio labeli wedi'u paratoi ymlaen llaw lle bo hynny'n briodol
- 2.2 Rhoi samplau mewn pecynnau priodol a sicrhau bod ffurflenni cais cywir yn cael eu hatodi
- 2.3 Rhoi samplau mewn lle a enwebwyd ar gyfer casglu a chludo, gan sicrhau bod gwaed yn cael ei gadw ar y tymheredd gofynnol
- 2.4 Dogfennu tystiolaeth bod gwiriadau priodol wedi cael eu cyflawni yn unol â gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad
- 2.5 Sicrhau bod gwaed yn cael ei gludo ar unwaith i'r adran berthnasol yn unol â faint o frys sydd am ymchwiliadau samplu

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr yn cymryd samplau gwaed gan blentyn ar o leiaf **pum** achlysur. Gallai hyn fod gan yr un plentyn ar achlysuron ar wahân, neu blant gwahanol ar achlysuron ar wahân.
- Arsylwi ar y dysgwr yn paratoi samplau gwaed i'r prosesu ar o leiaf **pum** achlysur.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Dylid defnyddio prosesau efelychu fel rhan o'r broses hyfforddi er mwyn sicrhau bod y dysgwr yn hyderus wrth gymryd samplau cyn ymarfer mewn lleoliad clinigol.

Wrth gadarnhau pwy yw'r plentyn, rhaid dilyn protocolau a gweithdrefnau'r lleoliad/sefydliad, ond dylai hyn gynnwys o leiaf tri o'r canlynol:

- enw
- dyddiad geni
- cyfeiriad
- rhif y GIG
- rhif ysbyty.

Wrth labelu samplau, dylid dilyn gofynion y sefydliad/leoliad.

Ystyriaethau iechyd a diogelwch: gan gynnwys gwaed yn gollwng, anafiadau a achosir gan nodwydd, ystyriaethau amgylcheddol, cyfarpar diogelu personol, gwaredu offer miniog.

Adweithiau andwyol a chymhlethdodau: gallent gynnwys gwaedu, cleisio, poen, llewygu, methu â thynnu gwaed, ofn nodwyddau, alergeddau, fflebitis.

Ystyriaethau gan gynnwys:

- Anatomegol – safleoedd, anatomeg gysylltiedig (gwythiennau a rhydweliâu), defnyddio plasteri
- Arall – cydsyniad, ataliaeth, rheoli poen (defnyddio elïau a gelïau), cyfathrebu â theuluoedd/gofalwyr, cynnwys teuluoedd/gofalwyr.

Dulliau: gallent gynnwys chwarae, technegau tynnu sylw, cyfathrebu cadarnhaol (tawelu meddwl y plentyn, rhoi gwybod i'r plentyn beth sy'n digwydd, defnyddio iaith sy'n briodol ar gyfer ei oedran, cyfathrebu'n uniongyrchol â'r plentyn, canmol ac annog).

Technegau: gallent gynnwys rhoi a thynnu rhwymyn tynhau, safle'r fraich neu'r goes a'i chynnal, eich safle eich hun mewn perthynas â'r unigolyn a'r cyfarpar.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- CHS132 Cymryd samplau gwaed gwythiennol

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Safon ansawdd NICE ar gyfer hylendid dwylo
- Guidelines for hand hygiene in Irish healthcare settings (2015) <http://www.hpsc.ie/a-z/microbiologyantimicrobialresistance/infectioncontrolandhai/guidelines/File,15060,en.pdf>
- Canllawiau Sefydliad Iechyd y Byd ar Hylendid Dwylo mewn Gofal Iechyd http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44102/9789241597906_eng.pdf;jsessionid=2369B3883857B00CDD81279426F774EE?sequence=1
- Llywodraeth Cymru: Gwneud yn Dda, Gwneud yn Well – Safonau ar gyfer Gwasanaethau Iechyd Cymru Ebrill 2010 <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/1064/Gwneud%20yn%20Dda%2C%20Gwneud%20yn%20Well%20E2%80%93%20Safonau%20ar%20gyfer%20Gwasanaethau%20Iechyd%20Cymru%20%28Ebrill%202010%29.pdf>
- Canllawiau Sefydliad Iechyd y Byd ar gymryd samplau gwaed http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/268790/WHO-guidelines-on-drawing-blood-best-practices-in-phlebotomy-Eng.pdf?ua=1
- Canllawiau Llywodraeth Cymru ar Atal a Rheoli Heintiau a'r Dechneg Aseptig Di-Gyffwrdd [http://www2.nphs.wales.nhs.uk:8080/WHAIPDocs.nsf/61c1e930f9121fd080256f2a004937ed/e4528983f2eddd3a80257f10003dd2f3/\\$FILE/ANTT%20Framework%20v4.0.pdf](http://www2.nphs.wales.nhs.uk:8080/WHAIPDocs.nsf/61c1e930f9121fd080256f2a004937ed/e4528983f2eddd3a80257f10003dd2f3/$FILE/ANTT%20Framework%20v4.0.pdf)
- Canllawiau Marsden ar dynnu gwaed <https://www.rcm.org.uk/news-views-and-analysis/analysis/how-to%20%28A6-perform-venepuncture>
- Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/about/what-we-do/our-programmes/nice-guidance/nice-diagnostics-guidance>
- Cyflwyniad i Gasglu Sbesimenau <https://www.labcorp.com/resource/introduction-to-specimen-collection#>
- Casglu Sbesimenau <http://www.northcumbriaccg.nhs.uk/about-us/key-policies-and-documents/policies/infection-prevention/21-specimen-collection-october-2015-version-100.pdf>
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015 <https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>
- Ansawdd a Diogelwch <https://gov.wales/topics/health/improvement/physical/?skip=1&lang=cy>
- Cefnogi Dysgwyr ag Anghenion Gofal Iechyd – Dogfen ganllaw rhif: 215/2017. Mawrth 2017 <https://learning.gov.wales/resources/browse-all/supporting-learners-with-healthcare-needs/?skip=1&lang=cy>

Lefel:	3
ODA:	35
Credyd:	8
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn ymdrin â'r sgiliau a'r wybodaeth sydd eu hangen er mwyn rhoi cymorth a gofal parhaus i blant sy'n byw gyda chanser, a'u teuluoedd/gofalwyr. Bydd dysgwyr yn dod i wybod am faterion sy'n effeithio ar blant sydd wedi cael diagnosis o ganser ac sy'n cael triniaeth ar ei gyfer, a byddan nhw'n defnyddio sgiliau ymarferol i'w cefnogi nhw a'u teuluoedd/gofalwr wrth fyw gyda chanser.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant neu bobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Datblygiad a symptomau canser

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Y term 'canser'
- 1.2 Rhestr o'r mathau o ganser a geir yn fwyaf cyffredin mewn plant
- 1.3 Pam mae'n bwysig canfod canser yn gynnar
- 1.4 Y term 'metastasis'
- 1.5 Effaith metastasis ar blant â chanser
- 1.6 Y term 'lliniaru symptomau'
- 1.7 Sut mae geneteg canser yn sbarduno symptomau rhai mathau o ganser a'r ffyrdd o'u trin
- 1.8 Arwyddion a symptomau brys a all fod yn arwydd o ganser
- 1.9 Pam mae'n bwysig gwella ymwybyddiaeth y cyhoedd o symptomau
- 1.10 Ffactorau risg ar gyfer canser sy'n gyffredin i glefydau eraill
- 1.11 Sgil effeithiau corfforol a seicolegol y prif opsiynau triniaeth ar gyfer canser

Deilliant dysgu:

2. Gofal a chymorth sydd ar gael i blant sydd wedi cael diagnosis o ganser

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Gwasanaethau canser arbenigol sydd ar gael i blant
- 2.2 Rôl arbenigwyr chwarae wrth ofalu am blant â chanser
- 2.3 Yr effaith bosibl ar deuluoedd/gofalwyr plentyn sydd wedi cael diagnosis o ganser

- 2.4 Pwysigrwydd cyfle cyfartal i bawb gael mynediad at wasanaethau cancer
 - 2.5 Effeithiau cadarnhaol posibl gweithiwr allweddol ar brofiadau plentyn o wasanaethau cancer
-

Deilliant dysgu:

3. Y Gofal a chymorth sydd ar gael i blant sy'n wynebu cancer, eu teuluoedd/gofalwyr

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Ffyrdd o gefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr drwy gydol y driniaeth a thu hwnt
 - 3.2 Arwyddion a symptomau dirywiad posibl plentyn sy'n cael triniaeth ar gyfer cancer
 - 3.3 Cymhlethdodau ac effeithiau posibl cancer ar blant a'u teuluoedd/gofalwyr
 - 3.4 Rolau a chyfrifoldebau gwahanol aelodau o'r tîm amlddisgyblaethol a all fod yn helpu i gefnogi plant sy'n byw gyda chanser
 - 3.5 Effeithiau tymor byr a thymor hir y prif opsiynau triniaeth ar gyfer cancer mewn plant
 - 3.6 Ble y gall teuluoedd/gofalwyr gael cymorth a chyngor ariannol ar ôl diagnosis cancer plentyn
-

Deilliant dysgu:

4. Gofal a chymorth i blant sydd wedi goroesi cancer, a'u teuluoedd/gofalwyr

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Y term 'goroesi cancer'
- 4.2 Egwyddorion ac argymhellion gan y mentrau goroesi cancer cenedlaethol
- 4.3 Gwerth ymchwil cancer a threialon clinigol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.4 Gweithio ag empathi a sensitifrwydd wrth roi gofal i blentyn sy'n byw gyda chanser, ei deulu/gofalwr a'i rwydwaith cymorth
 - 4.5 Cadw at bolisiau'r sefydliad/lleoliad sy'n cefnogi plant sy'n byw gyda chanser, a'u teuluoedd/gofalwyr
 - 4.6 Dilyn cynlluniau personol ar gyfer cancer wrth gefnogi plant sy'n byw gyda chanser a'u teuluoedd/gofalwyr
 - 4.7 Cynnig cyfleoedd i blant sy'n byw gyda chanser, a'u teuluoedd/gofalwyr, i fynegi eu teimladau
 - 4.8 Cydweithio â gweithwyr allweddol i gefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr yn ystod ac ar ôl triniaeth ar gyfer cancer
 - 4.9 Rhannu gwybodaeth a ffynonellau cyngor perthnasol â phlant a'u teuluoedd/gofalwyr mewn modd empathig a sensitif
 - 4.10 Dogfennu newidiadau yng nghyflwr plentyn a rhoi gwybod amdanynt
-

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Adroddiad myfyriol wedi'i ysgrifennu gan y dysgwr a'i lofnodi gan dyst arbenigol, am gefnogi unigolion sy'n byw gyda chanser neu sy'n goroesi canser, ar o leiaf un achlysur.
- Rhaid i ddogfennau/cofnodion cysylltiedig gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Cynllun cyflwyno ar gyfer canser: Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif; safonau, integreiddio llwybrau, canfod yn gynnar a chanllawiau ar ofal person ganolog; gwasanaethau diagnostig er mwyn ymdopi â'r cynnydd disgwylidig mewn galw; llwybrau carlam i gleifion â symptomau brys; mynediad at ganolfannau diagnostig amlddisgyblaethol ar gyfer symptomau amwys a allai fod yn beryglus; mynediad uniongyrchol at brofion penodol ar gyfer symptomau risg isel nad ydyn nhw heb risg; cyfarpar delweddu; prinder yn y gweithlu ym meysydd patholeg, radioleg ac oncoleg; diwygio'r ffordd mae llwybrau diagnostig yn gweithio.

Gweithiwr allweddol: mae'r llwybr canser yn gymhleth ac mae gweithiwr allweddol a enwir yn hanfodol er mwyn helpu'r plentyn a'i deulu ar bob cam a sicrhau taith esmwyth i'r claf. Fel arfer, y gweithiwr allweddol yw'r arbenigwr nyrsio clinigol sydd, fel rhan o dîm amlddisgyblaethol ehangach, yn cydgysylltu'r driniaeth a'r gofal. Hefyd, dylai'r system gofal iechyd, a chleifion, wybod pwy yw eu meddyg cyfrifol ar bob cam o'r llwybr gofal.

Goroesi canser: Dim arwyddion o ganser ar ôl gorffen y driniaeth. Mae'r term hefyd yn cyfeirio at fyw gyda chanser, byw drwyddo a byw y tu hwnt iddo. Yn ôl y diffiniad hwn, mae goroesi canser yn dechrau ar adeg diagnosis ac yn cynnwys pobl sy'n parhau i gael triniaeth yn y tymor hir, naill ai i leihau'r risg y bydd yn dychwelyd neu i reoli clefyd cronig.

Metastasis: y term meddygol am ganser sy'n dechrau mewn un rhan o'r corff ac yn lledaenu i ran arall.

Pecynnau ymadfer: Mae'r elfennau hyn yn rhan o becyn cymorth a hunanreoli cyffredinol ar gyfer pobl mae canser yn effeithio arny'n nhw.

Mathau mwyaf cyffredin o ganser: lymffoma nad yw'n Hodgkin, lymffoma Hodgkin, lewcemia, yr ymennydd a madruddyn y cefn, niwroblastoma, tiwmor Wilms.

Prif opsiynau trin: llawdriniaeth, radiotherapi, cemotherapi.

Gwasanaethau gofal canser: gofal cymhleth ac arbenigol iawn, treialon clinigol ac astudiaethau eraill, cyfleoedd i gael eich cynnwys mewn gweithgareddau ymchwil a chymryd rhan ynddynt.

Aelodau: sylfaenol, eilaidd, trydyddol.

Effeithiau posibl ar y plentyn a'r teulu/gofalwr: blinder, meithrin perthnasoedd, caledi ariannol i'r teulu, gorbryder/iselder, ofn dychweliad, newidiadau mewn ymddygiad, dynameg y teulu, newidiadau corfforol, newidiadau emosiynol, problemau o ran cymdeithasoli, effaith ar addysg.

Gwybodaeth a ffynonellau cyngor: ariannol, llesiant, cymorth dilynol, cwnsela, gwasanaethau'r trydydd sector, gwasanaethau arbenigol.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- GEN44 Cydgysylltu rhwng timau sylfaenol, eilaidd a chymunedol
- PHARM50.2011 Rhoi cyngor ar therapi gwrth-ganser i unigolyn

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	35
Credyd:	9
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn galluogi'r dysgwr i feithrin y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi plant sy'n derbyn gofal lliniarol a chymorth ar ddiwedd eu hoes, gan ystyried eu teuluoedd/gofalwyr. Mae'n cynnwys egwyddorion dulliau plentyn ganolog a phwysigrwydd meithrin perthnasoedd cadarnhaol â phlant a theuluoedd/gofalwyr. Bydd y dysgwr yn deall yr amrywiaeth o wasanaethau arbenigol sydd ar gael i roi cymorth.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Polisiâu a phrosesau sy'n ategu'r gwaith o ddarparu gofal lliniarol a gofal diwedd oes i blant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Termau sy'n gysylltiedig â gofal lliniarol a gofal diwedd oes i blant
 - gofal lliniarol
 - gofal diwedd oes
 - cyflwr sy'n cyfyngu ar fywyd
 - gofal terfynol
- 1.2 Canllawiau cenedlaethol a dulliau cyfredol o roi gofal lliniarol a gofal diwedd oes a'r ffordd maen nhw'n ategu gofal
- 1.3 Ystyr 'dulliau plant ganolog' wrth roi gofal lliniarol/gofalu am blant sy'n nesáu at ddiwedd eu hoes
- 1.4 Pwysigrwydd parchu hawliau plant i fynegi eu hunain ynglŷn â'u gofal lliniarol a gofal diwedd oes
- 1.5 Y ffyrdd y gall pŵer a dylanwad gael eu defnyddio a/neu eu camdefnyddio wrth roi gofal lliniarol/wrth gefnogi plant sy'n nesáu at ddiwedd eu hoes
- 1.6 Gwrthdaro a materion cyfreithiol neu foesegol, sy'n ymwneud yn benodol â phlant, a all godi mewn perthynas â marwolaeth, marw, gofal lliniarol neu ofal diwedd oes
- 1.7 Rolau perthnasau agosaf mewn perthynas â
 - gofal lliniarol
 - gofal diwedd oes

Deilliant dysgu:

2. Dulliau plentyn ganolog mewn ar gyfer gofal lliniarol/gofal diwedd oes

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Ffyrdd o gynnwys plant a'u teuluoedd/gofalwyr mewn penderfyniadau ynghylch eu gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 2.2 Rôl **pobl allweddol** a gwasanaethau cymorth a all fod yn rhan o ofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 2.3 Manteision rhwydweithiau gofalu a chynlluniau lleol
- 2.4 Pwysigrwydd gweithredu er budd pennaf y plentyn bob amser
- 2.5 Y cysyniad o ddull holistaidd o ofalu am gyflyrau sy'n cyfyngu ar fywyd, gofal lliniarol a gofal diwedd oes

Ystod

Pobl allweddol – aelodau o'r teulu, ffrindiau, pobl eraill sy'n bwysig ar gyfer llesiant y plentyn, tîm amlddisgyblaethol

Deilliant dysgu:

3. Pwysigrwydd cyfathrebu'n effeithiol â phlant a'u teuluoedd/gofalwyr wrth feithrin perthasoedd cadarnhaol yn ystod gofal lliniarol/gofal diwedd oes

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Pam mae perthasoedd cadarnhaol yn bwysig i blant sy'n derbyn gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 3.2 Yr heriau a all godi wrth feithrin perthasoedd cadarnhaol â phlant sy'n derbyn gofal lliniarol/gofal diwedd oes a'u teuluoedd/gofalwyr
- 3.3 Pwysigrwydd defnyddio iaith gyntaf wrth gyfathrebu â phlant sy'n derbyn gofal lliniarol/gofal diwedd oes a'u teuluoedd/gofalwyr
- 3.4 Sut y gall gwahanol **arferion a dewisiadau** ddylanwadu ar ofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 3.5 Yr heriau sy'n gysylltiedig â nam ar y synhwyrâu wrth roi gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 3.6 Pwysigrwydd cadarnhau bod y plentyn sydd ar ddiwedd ei oes, ei deulu/gofalwyr a'r rhai sy'n rhan o'i ofal a'i gymorth, yn eich deall yn cyfathrebu â nhw
- 3.7 Ystyriaethau mewn perthynas â gofalwyr ifanc sy'n rhan o ofal lliniarol/gofal diwedd oes

Ystod

Arferion a dewisiadau – credoau, crefydd, diwylliant

Deilliant dysgu:

4. Ystyr llesiant yng nghyd-destun gofal lliniarol a gofal diwedd oes i blant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Pwysigrwydd trafod â phlant a'u teuluoedd/gofalwyr a'u cynnwys mewn penderfyniadau ynghylch eu gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 4.2 Pwysigrwydd cefnogi **llesiant** plant a theuluoedd/gofalwyr, yng nghyd-destun gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 4.3 Ffyrdd y gellir **gwella** llesiant plant sy'n derbyn gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 4.4 Ystyriaethau moesegol mewn perthynas â maeth a hydradiad plant sy'n derbyn gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 4.5 Gwrthdaro posibl a allai ddigwydd yn ystod gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 4.6 Y camau i'w cymryd pan fydd gwrthdaro wedi digwydd
- 4.7 Pwysigrwydd gweithio mewn partneriaeth â **phobl allweddol** er mwyn cefnogi llesiant plant
- 4.8 Strategaethau ymdopi y gall plant a'u teuluoedd/gofalwyr eu defnyddio wrth wynebu marwolaeth a marw
- 4.9 **Modelau** colled a galar

Amrediad

Llesiant – cymdeithasol, emosiynol, diwylliannol, ysbrydol, deallusol, economaidd, corfforol a seicolegol

Gwella – ffactorau amgylcheddol, ymyriadau meddygol/nad ydyn nhw'n feddygol, defnyddio cyfarpar a chymhorthion, therapïau amgen/cyflenwol, darpariaeth hosbisau, cyrff y trydydd sector

Pobl allweddol – aelodau o'r teulu, ffrindiau, pobl eraill sy'n bwysig ar gyfer llesiant y plentyn, tîm amlddisgyblaethol

Modelau – cylch galar Kübler-Ross, damcaniaeth Worden, Stroebe a Schute

Deilliant dysgu:

5. Rhoi gofal lliniarol a gofal diwedd oes a chymorth parhaus i blant sy'n byw gyda chyflyrau sy'n cyfyngu ar fywyd

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.1 Gwrando ar blant a theuluoedd/gofalwyr mewn perthynas â gofal diwedd oes
- 5.2 Cyfleu gofynion plant a theuluoedd/gofalwyr i bobl eraill
- 5.3 Rhoi cymorth i deuluoedd/gofalwyr
- 5.4 Nodi newidiadau yn ymddygiad plant sy'n derbyn gofal lliniarol/gofal diwedd oes, a rhoi gwybod amdanynt
- 5.5 Cofnodi'r newidiadau corfforol yng nghyflwr plant sy'n derbyn gofal lliniarol/gofal diwedd oes, a rhoi gwybod amdanynt
- 5.6 Cefnogi anghenion corfforol ac emosiynol plant sy'n derbyn gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- 5.7 Cyfrannu at fynd i'r afael â'r gofid a brofir gan blant a theuluoedd/gofalwyr

Gwybodaeth Ategol**Gofynion tystiolaeth**

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Adroddiad myfyriol wedi'i lofnodi gan dyst ar roi cymorth lliniarol neu ofal diwedd oes i blant a theuluoedd/gofalwyr/eraill ar o leiaf un achlysur.
- Rhaid i dystiolaeth o ddogfennau/cofnodion gael ei chwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Deilliant dysgu 3, meini prawf asesu 3.1 – Dylai dysgwyr ddysgu pwysigrwydd, effaith a manteision meithrin a chynnal unrhyw berthynas o safbwynt y plentyn – pam mae'n bwysig o ran hunanfyneiant, ymddiriedaeth ac ati. Mae'n bosibl bod gan y plentyn oedolyn mae'n ymddiried ynddo, nid o reidrwydd rhywun sy'n ymwneud â darparu gofal iechyd.

Deilliant dysgu 5, meini prawf asesu - Gall dysgwyr fodloni'r meini prawf hyn drwy efelychu/trafodaeth broffesiynol, lle y bo angen yn sgil y natur sensitif a'r tebygolrwydd o ddigwydd.

Dylai cynnwys yr uned hon ymgorffori dysgu y gall gofal lliniarol i blant ddigwydd dros gyfnod estynedig o amser (gan gynnwys dros flynyddoedd), a dylai ystyriaeth o'r cymorth a'r gofal y bydd dysgwyr yn eu datblygu o'r uned hon adlewyrchu ac atgyfnerthu hyn.

Elfennau Craidd Gofal Lliniarol: Cyfathrebu a rhannu gwybodaeth yn brydlon ac yn agored; Dewisiadau/opsiynau ym mhob agwedd ar ofal, gan gynnwys therapiau cyflenwol; marw yn eu dewis le; cydgysylltu gwasanaethau yn y cartref, os mai hwn yw'r man gofal a ddewiswyd; ffyrdd arbenigol o reoli symptomau; y gallu i gael mynediad at arbenigedd a chynghor arbenigol 24 awr; cymorth emosiynol ac ymarferol i bob aelod o'r teulu; gofal seibiant, gyda mewnbwn meddygol a nyrsio, pan fo angen.

Diwedd Oes: y 12 mis olaf mae disgwyl i rywun fyw

Anghenion corfforol: gofal y geg, gofal ymataliaeth, rhwymedd, gofal personol, symudedd

Pobl eraill y gall fod angen rhannu gwybodaeth â nhw: gweithwyr gofal, asiantaethau gwahanol

Cymorth i ofalwyr a theuluoedd: gall gynnwys atgyfeirio at wasanaethau cymorth, gwasanaethau'r trydydd sector, cymorth mewn profedigaeth, cymorth emosiynol ac ymarferol

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0385 Cefnogi unigolion ar ddiwedd eu hoes

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Safonau Cymru Gyfan ar gyfer Gofal Lliniarol – <http://www.wales.nhs.uk/palliativecare>
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn 1991
<https://www.unicef.org.uk/what-we-do/un-convention-child-rights/>
- Y Ddeddf Plant (2004) <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/31/contents>
- Y Ddeddf Gofal Plant (2006) <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/21/contents>
- Deddf Plant 1989 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/contents>
- Canllawiau NICE – Gofal diwedd oes i fabanod, plant a phobl ifanc â chyflyrau sy'n cyfyngu ar fywyd: cynllunio a rheoli (NG61) Rhagfyr 2016
<https://www.nice.org.uk/guidance/ng61>
- Safon Ansawdd NICE – Gofal diwedd oes i blant a phobl ifanc (QS160) Medi 2017
<https://www.nice.org.uk/guidance/qs160>
- Together for short lives <https://www.togetherforshortlives.org.uk/about-us/>
- Cyswllt Teulu Cymru <https://contact.org.uk/wales>
- Cefnogi Dysgwyr ag Anghenion Gofal Iechyd – Dogfen ganllaw rhif: 215/2017. Mawrth 2017 <https://learning.gov.wales/resources/browse-all/supporting-learners-with-healthcare-needs/?skip=1&lang=cy>

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn ymdrin â gofalu am stoma'r coluddyn/y bledren. Gall hyn fod ar gyfer unigolion â stoma newydd neu unigolion sydd â stoma ers tro nad ydyn nhw'n gallu rheoli eu gofal stoma eu hunain, neu mae angen cymorth arnyn nhw i wneud hynny.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant neu bobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Gofal stoma

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Anatomeg mewn perthynas â lleoliad a gweithrediad gwahanol **fathau o stoma**
- 1.2 Safleoedd ar gyfer stomata
- 1.3 Y gwahaniaethau mewn ansawdd carthion ar gyfer gwahanol **fathau o stoma**
- 1.4 Cyfrifoldebau ac atebolrwydd personol mewn perthynas â gofal stoma
- 1.5 Pwysigrwydd rhoi rhagofalon safonol ar waith ar gyfer rhoi gofal stoma
- 1.6 Canlyniadau posibl ymarfer gwael wrth roi gofal stoma
- 1.7 Pam y gall fod gan unigolyn stoma
- 1.8 Effeithiau deiet a symudedd ar weithrediad stoma

Ystod

Mathau o stoma – colostomi, ileostomi, cwndid ilëol, neffrostomi, wrostomi

Deilliant dysgu:

2. Sut i gynnal urddas unigolyn wrth roi gofal stoma

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Pryderon a gofidiau posibl a all fod gan unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr mewn perthynas â gofal stoma a sut i'w goresgyn
 - 2.2 Pwysigrwydd bod yn sensitif tuag at ganfyddiad unigolion o'r sefyllfa a'r effaith ar eu bywydau
 - 2.3 Ffactorau a all effeithio ar lefel y cymorth gofal stoma sydd ei angen
-

Deilliant dysgu:

3. Ffactorau sy'n effeithio ar ddarpariaeth gofal stoma

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Adweithiau anffafriol posibl a all ddigwydd yn ystod ac ar ôl gweithgareddau gofal stoma a sut y dylid ymdrin â'r rhain
- 3.2 Rôl ymarferwyr arbenigol gofal stoma a sut y gellir cysylltu â nhw
- 3.3 Canlyniadau posibl halogi systemau draenio stoma
- 3.4 Cyfarpar a deunyddiau sydd eu hangen er mwyn rhoi gofal stoma
- 3.5 Mathau o declynnau stoma sydd ar gael a pha mor addas ydyn nhw ar gyfer gwahanol fathau o stoma
- 3.6 Dillad diogelu personol a chyfarpar diogelu ychwanegol y dylid eu gwisgo er eich diogelwch eich hun a diogelwch yr unigolyn
- 3.7 Y cofnodion sydd eu hangen ar gyfer gweithgareddau gofal stoma a gyflawnir

Deilliant dysgu:

4. Rhoi gofal stoma i unigolion

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.1 Dilyn mesurau iechyd a diogelwch gan gynnwys rhagofalon ar gyfer atal a rheoli heintiau wrth roi gofal stoma
- 4.2 Cadarnhau pwy yw'r unigolyn a chael cydsyniad dilys cyn cyflawni gweithgareddau gofal stoma
- 4.3 Rhoi gwybodaeth berthnasol, cymorth a thawelwch meddwl i unigolion a'u teuluoedd/gofalwyr, a hynny mewn modd sy'n sensitif tuag at eu hanghenion a'u pryderon
- 4.4 Cadarnhau bod yr holl gyfarpar a deunyddiau ar gyfer gofal stoma yn addas i'r pwrpas
- 4.5 Rhoi gofal stoma gan ddilyn technegau priodol, yn unol â chyfarwyddiadau'r gwneuthurwr
- 4.6 Gweithio mewn ffordd sy'n sicrhau cymaint â phosibl o gysur ac urddas a chyn lleied â phosibl o boen a thrawma i'r unigolyn
- 4.7 Rhoi gwybod am gyflyrau neu ymddygiad a all achosi adweithiau anffafriol i'r gweithgaredd, a chymryd y camau priodol
- 4.8 Gwaredu cyfarpar a dillad gwely budr yn ddiogel, yn hylan ac mewn ffyrdd sy'n sicrhau cyn lleied â phosibl o risg o groes-heintio
- 4.9 Cofnodi canlyniadau gweithgarwch gofal stoma a rhoi gwybod amdanynt yn gywir gan ddefnyddio dulliau y cytunwyd arnyn nhw yn y sefydliad/lleoliad
- 4.10 Rhoi gwybod am ganfyddiadau a/neu broblemau i aelod priodol o'r tîm gofal

Deilliant dysgu:

5. Defnyddio arferion gofal person ganolog er mwyn rhoi cymorth i unigolion/teuluoedd/gofalwyr ofalu am eu stomata

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.1 Annog unigolion i gyfleu unrhyw bryderon ynglŷn â'u stoma a'i weithrediad
- 5.2 Monitro patrymau o ran gweithrediad stoma, ansawdd gwastraff corff a newidiadau a all fod wedi digwydd, a rhoi gwybod amdanynt
- 5.3 Annog unigolion i fwyta ac yfed bwyd a diod priodol er mwyn sicrhau bod y stoma'n parhau i weithio'n effeithiol
- 5.4 Rhoi cymorth gweithredol i unigolion ar gyfer rheoli eu stomata eu hunain mewn ffordd sy'n hybu hunan-barch a hunan-fri, sy'n sicrhau cymaint â phosibl o breifatrwydd ac sy'n gyson â chynlluniau gofal
- 5.5 Darparu cyfarpar gofal stoma ar adeg ac mewn lle sy'n gyfleus i anghenion ac amgylchiadau unigolion
- 5.6 Cymryd camau priodol pan fydd yn ymddangos bod cyfarpar gofal stoma yn amhriodol neu'n anaddas

Uned 320 Rhoi gofal stoma

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Dylai dysgwyr allu dangos tystiolaeth o ofalu am unigolion ar o leiaf **tri** achlysur gwahanol.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Byddai dysgwyr sy'n cwblhau'r uned hon yn cael budd o fod wedi astudio uned Ymataliaeth Lefel 2 cyn yr uned hon, neu ochr yn ochr â hi.

Lle bo'r stoma newydd ffurfio yn y cyfnod yn syth ar ôl llawdriniaeth, rhaid cyflawni'r gweithgareddau hyn gan ddefnyddio technegau aseptic a gan ddilyn canllawiau a gweithdrefnau lleol

Cymorth gweithredol – mae cymorth gweithredol yn ffordd i bobl gymryd rhan mewn gweithgareddau bob dyddystyrion o'u dewis, gyda chymaint neu gyn lleied o gymorth ag sydd ei angen arnyn nhw.

Ffactorau – oedran, cyflwr meddygol, credoau a dewisiadau personol

Effaith – deiet, iechyd meddwl

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SFHCHS10 Rhoi gofal stoma

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Good Practice in Health Care, Incontinent urostomy (2009) - Cyhoeddwr: Cymdeithas Nyrsys Wroleg Ewrop (EAUN) https://nurses.uroweb.org/wp-content/uploads/EAUN_IU_Guidelines_EN_2009_LR.pdf
- Canllawiau Ymarfer Clinigol ar gyfer Llawfeddygaeth Ostomi (2015) https://www.fascrs.org/sites/default/files/downloads/publication/clinical_practice_guidelines_for_ostomy_surgery.pdf

- Canllawiau a fformiwlari gofal stoma
<http://www.wales.nhs.uk/sites3/Documents/814/FORMULARYstomaAccessoriesABUHBfinal%5BFeb2016%5D.pdf>
- Byw gyda cholostomi <https://www.nhs.uk/conditions/colostomy/living-with/>
- Cefnogi Dysgwyr ag Anghenion Gofal Iechyd – Dogfen ganllaw rhif: 215/2017. Mawrth 2017 <https://learning.gov.wales/resources/browse-all/supporting-learners-with-healthcare-needs/?skip=1&lang=cy>

Uned 321 cymhleth

Gofalu am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i ofalu am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth; bydd hyn yn cynnwys y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i drin a rhoi gorchuddion ar friwiau a chlwyfau, ac mae'n berthnasol mewn amrywiaeth o sefydliadau/lleoliadau iechyd a gofal, gan gynnwys ysbytai, cartrefi gofal a chartref yr unigolyn ei hun.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Deall deddfwriaeth a ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw wrth ofalu am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Canllawiau a ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw sy'n llywio gofal am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth
- 1.2 Pwysigrwydd cydymffurfio â gofynion rheoli heintiau a gofynion o ran Cyfarpar Diogelu Personol bob amser wrth ofalu am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth

Deilliant dysgu:

2. Gwella a halogi clwyfau

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Camau'r broses o wella clwyf
- 2.2 Ffactorau sy'n hybu neu'n oedi'r broses o wella clwyf
- 2.3 Arwyddion a symptomau haint mewn clwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth
- 2.4 Y gwahaniaethau rhwng asepsis, gwrth-heintio a chroes-heintio
- 2.5 Ffynonellau posibl halogi clwyfau
- 2.6 Camau i'w cymryd os bydd clwyf yn cael ei halogi

Deilliant dysgu:

3. Y gweithdrefnau a thechnegau ar gyfer trin a rhoi gorchuddion ar friwiau a chlwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Pwysigrwydd eich cyfrifoldeb a'ch atebolrwydd eich hun, a phryd y dylid ceisio rhagor o arweiniad, wrth roi triniaethau a gorchuddion
 - 3.2 Pwysigrwydd dilyn dogfennau canllaw penodedig wrth roi triniaethau a gorchuddion
 - 3.3 Y mathau o wahanol driniaethau a gorchuddion a ddefnyddir yn eich maes gwaith eich hun, a'u swyddogaethau
 - 3.4 Gweithdrefnau ar gyfer rhoi gorchuddion ar friwiau a chlwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth
 - 3.5 Gweithdrefnau ar gyfer ymdrin ag adweithiau anffafriol sy'n digwydd wrth roi triniaethau a gorchuddion
-

Deilliant dysgu:

4. Paratoi i orchuddio briwiau a chlwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.1 Cyfeirio at y cynllun triniaeth a'r ddogfennaeth asesu clwyfau
 - 4.2 Chwilio am unrhyw wrtharwyddion triniaethau a gorchuddion
 - 4.3 Cadarnhau bod y cyfarpar, triniaethau a gorchuddion sydd eu hangen yn addas i'r pwrpas
 - 4.4 Rhoi gwybodaeth, cymorth a thawelwch meddwl mewn perthynas â chredoau a dewisiadau personol
 - 4.5 Cadarnhau pwy yw'r unigolyn a chael cydsyniad dilys i gyflawni'r gweithgaredd
 - 4.6 Rhoi mesurau iechyd a diogelwch ar waith sy'n berthnasol i'r driniaeth a'r amgylchedd
 - 4.7 Helpu'r unigolyn i leoli ei hun mewn ffordd sy'n golygu bod modd mynd at safle'r clwyf neu'r briw
 - 4.8 Helpu'r unigolyn i addasu ei ddillad gan gynnal ei breifatrwydd a'i urddas
-

Deilliant dysgu:

5. Cyflawni triniaethau i orchuddio clwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.1 Tynnu gorchuddion presennol gan ddilyn gweithdrefnau y cytunwyd arnyn nhw
 - 5.2 Edrych dros y briw neu'r clwyf er mwyn canfod unrhyw newidiadau yn ei ymddangosiad
 - 5.3 Sicrhau bod gorchuddion yn aros yn ddi-haint cyn ac wrth eu rhoi
 - 5.4 Rhoi gorchuddion ar glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth gan ddilyn gweithdrefnau safonol
 - 5.5 Rhoi cymorth drwy gydol triniaethau gorchuddio gan ystyried yr angen i sicrhau cyn lleied â phosibl o bryder ac anghysur
 - 5.6 Rheoli diogelwch, urddas a chysur yr unigolyn yn ystod ac ar ôl y driniaeth
 - 5.7 Gwaredu gwastraff yn ddiogel gan ddilyn gweithdrefnau safonol
 - 5.8 Cofnodi canlyniadau a **chasgliadau'r** gweithgaredd, yn unol â ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw
-

5.9 Rhoi gwybod am ganlyniadau a **chanfyddiadau** gan ddilyn ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw

Amrediad

Canfyddiadau – cyflwr clwyfau/briwiau, cynnydd y broses wella, llid, poen

Uned 321

Gofalu am glwyfau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Mae angen i ddysgwyr ddangos tystiolaeth o fynd ati'n ymarferol i drin a rhoi gorchuddion ar glwyfau ar o leiaf tri achlysur ar wahân
- Cwblhau dogfennaeth

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Techneg Aseptig Di-gyffwrdd (ANTT): adnodd a ddefnyddir i atal heintiau mewn sefydliadau/lleoliadau gofal iechyd yw'r Dechneg Aseptig Di-Gyffwrdd neu ANTT®

Ffactorau sy'n hybu – y math o glwyf, hylendid, maeth, oedran.

Ffactorau sy'n oedi: haint, oedran, gordewdra, meddyginiaeth, cydafiachedd.

Camau'r broses o wella clwyf: gwaedataliad, llid, ymlediad, aeddfediad.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- CHS12 Rhoi triniaethau a gorchuddion sy'n gysylltiedig â gofalu am friwiau a chlwyfau

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Guidelines for hand hygiene in Irish healthcare settings (2015) <http://www.hpsc.ie/a-z/microbiologyantimicrobialresistance/infectioncontrolandhai/guidelines/File,15060,en.pdf>
- Canllawiau Sefydliad Iechyd y Byd ar Hylendid Dwylo mewn Gofal Iechyd http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44102/9789241597906_eng.pdf;jsessionid=2369B3883857B00CDD81279426F774EE?sequence=1
- Llywodraeth Cymru: Gwneud yn Dda, Gwneud yn Well – Safonau ar gyfer Gwasanaethau Iechyd Cymru Ebrill 2010 <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/1064/Gwneud%20yn%20Dda%2C%20Gwneud%20yn%20Well%20%E2%80%93%20Safonau%20ar%20gyfer%20Gwasanaethau%20Iechyd%20Cymru%20%28Ebrill%202010%29.pdf>

- Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/about/what-we-do/our-programmes/nice-guidance/nice-diagnostics-guidance>
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015
<https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>
- Ansawdd a Diogelwch
<https://gov.wales/topics/health/improvement/physical/?skip=1&lang=cy>
- Canllawiau Llywodraeth Cymru ar Atal a Rheoli Heintiau a'r Dechneg Aseptig Di-Gyffwrdd
[http://www2.nphs.wales.nhs.uk:8080/WHAIPDocs.nsf/61c1e930f9121fd080256f2a004937ed/e4528983f2eddd3a80257f10003dd2f3/\\$FILE/ANTT%20Framework%20v4.0.pdf](http://www2.nphs.wales.nhs.uk:8080/WHAIPDocs.nsf/61c1e930f9121fd080256f2a004937ed/e4528983f2eddd3a80257f10003dd2f3/$FILE/ANTT%20Framework%20v4.0.pdf)
- Canllawiau arfer gorau: rheoli'r croen a chlwyfau'n effeithiol mewn perthynas â llosgiadau nad ydyn nhw'n rhai cymhleth <https://www.bbraun.se/content/dam/bbraun/global/website/products-and-therapies/wound-management/Docs/Best%20Practice%20non-complex%20burns%20and%20wound.pdf.bb-.45729854/Best%20Practice%20non-complex%20burns%20and%20wound.pdf>
- Cefnogi Dysgwyr ag Anghenion Gofal Iechyd – Dogfen ganllaw rhif: 215/2017. Mawrth 2017 <https://learning.gov.wales/resources/browse-all/supporting-learners-with-healthcare-needs/?skip=1&lang=cy>

Lefel:	3
ODA:	15
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	Mae'r uned hon yn ymdrin ag egwyddor a defnyddio gwahanol fathau o ddyfeisiau awtochwistrellu fel y gall dysgwyr fod yn hyderus o ran sut i'w rheoli mewn achos o adwaith difrifol. Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.

Deilliant dysgu:

1. Cefnogi wrth ddefnyddio dyfeisiau awtochwistrellu adrenalin yn ddiogel

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Rhesymau dros ragnodi adrenalin awtochwistrellu
- 1.2 Effaith adrenalin yn y corff ac ar symptomau anaffylacsis
- 1.3 Manteision ac anfanteision dyfeisiau awtochwistrellu adrenalin
- 1.4 Mathau o ddyfeisiau awtochwistrellu adrenalin gan gynnwys dosau sydd ar gael i wahanol grwpiau oedran
- 1.5 Y rhesymau pam nad yw dyfeisiau awtochwistrellu adrenalin yn addas i wahanol grwpiau oedran o bosibl
- 1.6 Polisiâu, gweithdrefnau a chanllawiau ar gyfer storio a defnyddio dyfeisiau awtochwistrellu adrenalin yn ddiogel mewn sefydliadau/lleoliadau
- 1.7 Ymarfer lleol mewn perthynas â storio a chynnal a chadw dyfeisiau awtochwistrellu adrenalin yn ddiogel
- 1.8 Ble i gael cyngor a chanllawiau ar ddyfeisiau awtochwistrellu adrenalin

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.9 Dangos y ffordd gywir o ddefnyddio dyfeisiau awtochwistrellu adrenalin
- 1.10 Cyngori unigolion/plant a'u teuluoedd/gofalwr ynghylch y camau i'w cymryd ar ôl i ddyfeisiau awtochwistrellu adrenalin gael eu defnyddio
- 1.11 Cofnodi'r camau a gymerwyd, a rhoi gwybod amdanynt, yn unol â deddfwriaeth a pholisi'r sefydliad/lleoliad

Uned 324

Awtochwistrellu adrenalin

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- **Arsylwi ar y dysgwr yn helpu unigolyn/plentyn drwy ddangos sut i ddefnyddio dyfais awtochwistrellu ar o leiaf tri achlysur – Dylid efelychu/arddangos y broses o ddefnyddio'r awtochwistrellydd.**

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Rhaid i'r uned gael ei chyflwyno ar ôl neu ochr yn ochr ag uned Lefel 2 'Ymateb i adweithiau anaffylactig' (209).

Drwy gydol deilliant dysgu 2, rhaid i ddysgwyr ystyried oedran a sefyllfa'r plentyn wrth gyfathrebu ag ef, ei deulu/gofalwyr a'i rwydwaith cymorth ehangach. Yn dibynnu ar y sefyllfa, gall fod yn briodol neu'n amhriodol ei gynnwys yn uniongyrchol, ond rhaid ystyried yr iaith a ddefnyddir, y lleoliad, dulliau cyfathrebu ac ati. Dylai'r ffordd mae'r deilliant hwn yn cael ei gyflwyno gysylltu â'r cynnwys yr ymdriniwyd ag ef yn y cymwysterau craidd ar gyfathrebu cadarnhaol a goresgyn rhwystrau a'i ddefnyddio.

Dyfeisiau awtochwistrellu adrenalin: dyfais sy'n cael ei dal yn y llaw i roi dos mesuredig o adrenalin drwy awtochwistrellu. Fe'i defnyddir i drin anaffylactis. Mae fersiynau brand gwahanol o ddyfeisiau awtochwistrellu adrenalin ar gael (e.e. EpiPen, Jext, Emerade ac ati), ac mae gan bob un ei gweithdrefn ei hun ar gyfer ei defnyddio.

Manteision ac anfanteision: gan gynnwys y dosau sydd ar gael, diogelwch, pa mor hawdd ydyn nhw i'w defnyddio, ystod dyddiad dod i ben.

Arddangos: dylai dysgwyr gyfleu sut mae defnyddio'r chwistrellwyr drwy arddangos gan ddefnyddio cyfarpar ffug, h.y. mae efelychu'r broses o ddefnyddio'r chwistrellwyr yn briodol.

Camau i'w cymryd: yn unol â pholisïau a gweithdrefnau'r lleoliad/sefydliad ac yn unol â'ch rôl a'ch cyfrifoldebau. Bydd hyn yn cynnwys ceisio sylw meddygol brys, cael gwared ar sbardun yr alergedd, lleoli eich hun mewn ffordd sy'n sicrhau diogelwch wrth aros am gymorth, camau i'w cymryd os bydd adrenalin yn cael ei chwistrellu ar ddamwain.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SFHAL13 Galluogi unigolyn i ddefnyddio adrenalin a hunanchwistrellir

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- EpiPen <http://www.epipen.co.uk/patients/epipenr-user-guide>
- Jext <http://www.jext.co.uk/jext-video-demonstrations.aspx>
- Emerade <http://www.emerade-bausch.co.uk/patient/how-to-use-emerade>
- Cefnogi Dysgwyr ag Anghenion Gofal Iechyd – Dogfen ganllaw rhif: 215/2017. Mawrth 2017 <https://learning.gov.wales/resources/browse-all/supporting-learners-with-healthcare-needs/?skip=1&lang=cy>
- BSACI (Cymdeithas Alergeddau ac Imiwnoleg Glinigol Prydain), sef sefydliad ar gyfer gweithwyr iechyd proffesiynol sy'n gofalu am gleifion ag alergeddau – <http://www.bsaci.org>
- Allergy UK <https://www.allergyuk.org/>
- Gwefan GIG Cymru – Alergeddau <https://www.nhsdirect.wales.nhs.uk/encyclopaedia/ff/article/allergies?locale=cy>
- Triniaeth Frys ar gyfer Adweithiau Anaffylactig <https://www.resus.org.uk/anaphylaxis/>
- GIG Cymru <https://www.nhsdirect.wales.nhs.uk/Encyclopaedia/a/article/anaphylaxis/?locale=cy>
- Cyngor Dadebru'r DU <https://www.resus.org.uk/anaphylaxis/>
- Anaphylaxis UK <https://www.anaphylaxis.org.uk>
- Llywodraeth Cymru: Gwneud yn Dda, Gwneud yn Well – Safonau ar gyfer Gwasanaethau Iechyd Cymru Ebrill 2010 <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/1064/Gwneud%20yn%20Dda%2C%20Gwneud%20yn%20Well%20%E2%80%93%20Safonau%20ar%20gyfer%20Gwasanaethau%20Iechyd%20Cymru%20%28Ebrill%202010%29.pdf>
- Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/about/what-we-do/our-programmes/nice-guidance/nice-diagnostics-guidance>
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015 <https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>
- Ansawdd a Diogelwch <https://gov.wales/topics/health/improvement/physical/?skip=1&lang=cy>

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gynllunio, paratoi, cyflwyno a gwerthuso dysgu mewn grŵp.

Deilliant dysgu:

1. Cynllunio a pharatoi sesiynau hyfforddi

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 **Camau'r** cylch hyfforddi
- 1.2 Pwysigrwydd nodi'r gynulleidfa darged cyn datblygu sesiynau hyfforddi
- 1.3 Y gwahaniaeth rhwng addysgu a hwyluso
- 1.4 Y cylch dysgu
- 1.5 Mathau o arddulliau dysgu a fabwysiadir gan wahanol ddysgwyr
- 1.6 Dulliau dysgu ac adnoddau y gellir eu defnyddio i ategu hyfforddiant
- 1.7 Rhwystrau posibl rhag dysgu, a dulliau o oresgyn rhwystrau

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.8 Nodi nodau'r sesiwn
- 1.9 Pennu amcanion **CAMPUS**
- 1.10 Canfod cefndir a phrofiad y cyfranogwyr
- 1.11 Paratoi cynlluniau sesiynau yn unol â nodau ac amcanion a nodwyd
- 1.12 Paratoi'r amrywiaeth o adnoddau sydd eu hangen i gyflwyno'r sesiwn, a chael mynediad at yr adnoddau hynny, gan gynnwys:
 - yr amgylchedd
 - technoleg
 - gofynion hygyrchedd
 - gofynion o ran trefniadau ymarferol
 - deunydd ysgrifennu a deunydd i'w rannu

Amrediad

Camau – nodi anghenion hyfforddi, cynllunio'r hyfforddiant, cyflwyno'r hyfforddiant, gwerthuso'r canlyniadau

CAMPUS – Cyraeddadwy, Amserol, Mesuradwy, Penodol, Uchelgeisiol, Synhwyrol.

Deilliant dysgu:

2. Hwyluso sesiynau hyfforddi

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Technegau cyflwyno er mwyn darparu ar gyfer amrywiaeth o arddulliau dysgu
- 2.2 Pwysigrwydd pennu rheolau sylfaenol gyda'r cyfranogwyr sy'n cynnwys dealltwriaeth o gyfrinachedd ac unrhyw wybodaeth y gall fod angen ei rhannu
- 2.3 Sut i sicrhau bod yr holl gyfranogwyr yn cael cyfle i gyfrannu a chymryd rhan mewn sesiynau
- 2.4 Dulliau a ddefnyddir i ddelio ag anawsterau a all godi mewn sesiynau hyfforddi
- 2.5 Effeithiau posibl eich barn eich hun ar y cyfranogwyr a'r broses o gyflwyno sesiynau hyfforddi
- 2.6 Sut i gyfeirio cyfranogwyr at ragor o wybodaeth a fydd yn eu helpu i ddysgu'n barhaus

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.7 Meithrin dealltwriaeth wedi'i rhannu o ddisgwyliadau'r sesiwn hyfforddi
- 2.8 Hybu cyfranogiad gweithredol pob cyfranogwr
- 2.9 Hwyluso trafodaethau, gan ddefnyddio gwaith unigol a gwaith grŵp fel y bo'n briodol
- 2.10 Cefnogi amrywiaeth o wahanol arddulliau dysgu gan sicrhau bod cyfranogwyr yn cael eu cynnwys mewn gwaith grŵp a/neu waith unigol
- 2.11 Ystyried cydraddoldeb, amrywiaeth a dwyieithrwydd wrth hwyluso sesiynau hyfforddi
- 2.12 Defnyddio amrywiaeth o ddulliau **cyfathrebu** sy'n hybu rhyngweithio yn ystod y sesiwn

Amrediad

Cyfathrebu – geiriol, dieiriau, gwrandio gweithredol, technegau holi, iaith corff agored, tŷn llais

Deilliant dysgu:

3. Adolygu a gwerthuso sesiynau hyfforddi

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Gwerth adborth gan gyfranogwyr a gwerthuso
- 3.2 Dulliau casglu adborth a gwerthuso
- 3.3 Sut i gefnogi cyfranogwyr i fyfyrir ar eu dysgu eu hunain

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.4 Adolygu adborth yn erbyn amcanion y sesiwn hyfforddi
- 3.5 Gwerthuso a defnyddio adborth i wella sesiynau hyfforddi yn y dyfodol
- 3.6 Cynnal cofnodion o sesiynau hyfforddi a gynhaliwyd

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Tystiolaeth o gynlluniau sesiynau
- Arsylwi ar y broses o gyflwyno rhan o sesiwn hyfforddi gan sicrhau bod hyn yn cwmpasu holl elfennau ymarferol yr uned hon
- Tystiolaeth o'r ffordd y defnyddiwyd adborth i werthuso a gwella sesiynau hyfforddi.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Arddulliau dysgu: amrywiaeth o ddamcaniaethau sy'n ceisio esbonio gwahaniaethau yn y ffordd mae unigolion yn dysgu. Mae'r damcaniaethau hyn yn cynnig y gellir dosbarthu pob unigolyn yn ôl ei arddull dysgu. Un cysyniad cyffredin yw bod unigolion yn dysgu mewn ffyrdd gwahanol.

Y Cylch Dysgu: cysyniad mewn perthynas â'r ffordd mae pobl yn dysgu o brofiad. Bydd yn cynnwys sawl cam neu gyfnod, a gall y cyntaf ddilyn yr olaf. Dyma enghreifftiau posibl:

- Cylch Dysgu Kolb
- Cylch Dysgu Honey a Mumford

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- LSILADD01 Nodi anghenion dysgu a datblygu cyfunol
- LSILADD03 Cynllunio a pharatoi rhaglenni dysgu a datblygu
- LSILADD05 Datblygu a pharatoi adnoddau ar gyfer dysgu a datblygu
- LSICLD1.2.1V2 Cynllunio, paratoi a hwyluso dysgu cymunedol a gwaith grŵp datblygiadol
- LSILADD06 Rheoli dysgu a datblygu mewn grwpiau
- LSILADD07 Hwyluso dysgu a datblygiad unigolion
- LSIAG27 Hwyluso dysgu mewn grwpiau
- LSICLD44.1V2 Monitro a gwerthuso ansawdd gweithgareddau dysgu a datblygu
- LSILADD13. Gwerthuso a gwella darpariaeth dysgu a datblygu
- SFTDW9 Nodi anghenion dysgu a datblygu'r grwpiau rydych yn gweithio gyda nhw
- SCDCCLD0415 Arwain y gwaith o gynghori a chefnogi ymarferwyr mewn lleoliadau blynyddoedd cynnar sy'n gweithio gyda phlant ag anghenion cymorth ychwanegol

- LSILADD04 Cynllunio a pharatoi cyfleoedd dysgu a datblygu penodol.
- LSIFL308v2 Datblygu sesiynau hyfforddi
- Hwyluso'r gwaith o ddatblygu ymarfer grŵp effeithiol mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol neu leoliadau plant a phobl ifanc (O20c) 683
- Rheoli prosesau sefydlu mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol neu leoliadau plant a phobl ifanc (O20c) 684

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Rhestr o'r Cymwysterau gofynnol i weithio yn y sector blynyddoedd cynnar a gofal plant yng Nghymru, 2017. <https://gofalcymdeithasol.cymru/adnoddau/rhestr-or-cymwysterau-gofynnol-i-weithio-yn-y-sector-blynyddoedd-cynnar-a-gofal-plant-yng-nghymru>
- Canllaw ar Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol ar gyfer gofal cymdeithasol, y blynyddoedd cynnar a gofal plant. <https://gofalcymdeithasol.cymru/dysgu-a-datblygu/safonau-gwalwedigaethol-cenedlaethol-sgc>
- Fframwaith deddfwriaethol ar gyfer gofal plant yng Nghymru. <http://www.plantynghymru.org.uk/resource/fframwaith-deddfwriaethol-ar-gyfer-gofal-plant-yng-nghymru/>
- Llywodraeth Cymru. Rheoleiddio ac arolygu gofal plant. <https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/children-and-young-people/childcare/regulation/?skip=1&lang=cy>
- Llywodraeth Cymru – Y Blynyddoedd Cynnar. <https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/children-and-young-people/early-years/?skip=1&lang=cy>
- Safonau Gofynnol Cenedlaethol ar gyfer gofal plant a reoleiddir i blant hyd at 12 oed (2016) <https://gov.wales/docs/cssiw/publications/160303regchildcarecy.pdf>
- Cymwysterau Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant, Gofal Cymdeithasol Cymru. <https://gofalcymdeithasol.cymru/dysgu-a-datblygu/cymwysterau-blynyddoedd-cynnar-a-gofal-plant>
- Darpariaeth gofal plant ac addysg blynyddoedd cynnar cyfrwng Cymraeg (2017) <http://www.comisiynyddygydraeg.cymru/Cymraeg/Rhestr%20Cyhoeddiadau/Nodyn%20Briffio%20Darpariaeth%20Gofal%20Plant%20ac%20Addysg%20Blynyddoedd%20Cynnar%20Cyfrwng%20Cymraeg.pdf>
- Deddfwriaeth Iechyd a Diogelwch sy'n berthnasol i'r blynyddoedd cynnar. http://resources.hwb.wales.gov.uk/VTC/ngfl/nln_materials/nln_health_and_social_care/Health%20and%20safety%20legislation%20relevant%20to%20an%20early%20years%20setting/access/reference.html
- Cynllun Gweithlu Gofal Plant, Chwarae a Blynyddoedd Cynnar Rhagfyr 2017. <https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/children-and-young-people/early-years/childcare-play-early-years-workforce-plan/?skip=1&lang=cy>
- Canllaw ar Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol ar gyfer gofal cymdeithasol, y blynyddoedd cynnar a gofal plant. <https://gofalcymdeithasol.cymru/dysgu-a-datblygu/safonau-gwalwedigaethol-cenedlaethol-sgc>
- Llywodraeth Cymru – Dechrau'n Deg. <https://gov.wales/topics/people-and-communities/people/children-and-young-people/parenting-support-guidance/help/flyingstart/?skip=1&lang=cy>
- Arfer myfyriol – beth ydi o a pham ei fod mor bwysig? (2018) https://issuu.com/playwales/docs/arfer_myfyriol
- Ysbrydoli dysgwyr – sut i fod yn hyfforddwr mwy effeithiol (2018) https://issuu.com/playwales/docs/ysbrydoli_dysgwyr

Lefel:	3
ODA:	15
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn ymdrin â dulliau bwydo unigolion gan ddefnyddio technegau ar wahân i fwydo geneuol sef bwydo drwy diwb gastrostomi. Bydd dysgwyr yn datblygu ymwybyddiaeth o bolisiau a phrotocolau a dull person ganolog. Byddan nhw'n deall y broses a'r technegau sy'n gysylltiedig â bwydo gyda thiwb. Byddan nhw hefyd yn meithrin sgiliau bwydo unigolion gyda thiwb a'r gallu i reoli stociau o gynhyrchion.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc</p>

Deilliant dysgu:

1. Canllawiau, polisiau a phrotocolau cyfredol sy'n ymwneud â bwydo gyda thiwb

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Polisiau, protocolau a chanllawiau cenedlaethol a lleol cyfredol y sefydliad sy'n ymwneud â bwydo gyda thiwb
- 1.2 Canlyniadau posibl peidio â chadw at weithdrefnau wrth ofalu am **unigolion** y mae angen eu bwydo gyda thiwb
- 1.3 Y canllawiau lleol mewn perthynas â:
 - defnyddio tiwb i roi bwyd i unigolion a'u cynllun personol
 - gweithdrefnau rheoli heintiau sy'n gysylltiedig â bwydo gyda thiwb
 - pwysigrwydd clirio a gwaredu cyfarpar yn ddiogel ar ôl ei ddefnyddio
 - Rolau pobl eraill wrth ofalu am unigolion sy'n cael eu bwydo gyda thiwb
- 1.4 Pwysigrwydd gwybod ble a phryd i geisio cymorth clinigol

Amrediad

Unigolion – yn cyfeirio at oedolion neu blant mewn lleoliad gofal neu sy'n byw yn y gymuned sy'n cael eu bwydo gyda thiwb gartref

Rolau – nyrs gymunedol, nyrs arbenigol maeth, deietegydd, rolau cefnogi gan gynnwys therapydd lleferydd ac iaith, fferylllydd, y tîm ehangach/rhithwir e.e. materion cyfeirio deintyddol/iechyd y geg fel y bo'n briodol, swyddogaethau unrhyw drydydd parti e.e. bwydo gyda thiwb gartref

Deilliant dysgu:

2. Ymgymryd â thechnegau bwydo gyda thiwb

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Y tiwbiau bwydo gwahanol sydd ar gael a gofal priodol ar gyfer y tiwb sydd gan y claf yn ei le
- 2.2 Y dewis o fwydydd tiwbiau bwydo sydd ar gael ac y bydd y bwyd sy'n cael ei ragnodi yn dibynnu ar anghenion maeth yr unigolyn
- 2.3 Pwysigrwydd gwneud yn siŵr bod unigolion yn cael digon o faeth a hydradu
- 2.4 Pwysigrwydd monitro a chofnodi cymeriant hylif a bwyd yn ôl cynllun personol unigolyn
- 2.5 Pwysigrwydd bod yn gywir wrth wirio bwyd, dyddiad dod i ben a'r swm i'w roi yn ôl cynllun personol yr unigolyn
- 2.6 Technegau gwahanol o roi bwyd i unigolyn gyda thiwb e.e. bolws/pwmp
- 2.7 Pwysigrwydd cylchdroi stoc a'r amodau storio
- 2.8 Yr adweithiau andwyol neu **broblemau** a allai ddigwydd cyn, yn ystod neu ar ôl bwydo a sut i uwchgyfeirio'r rhain
- 2.9 Sut i leihau effeithiau andwyol bwydo gyda thiwb e.e. symptomau gastroberfeddol
- 2.10 Y rhesymau pam y gallai fod angen gohirio neu atal bwydo a gofyn am gymorth
- 2.11 Y ffactorau a fydd yn effeithio ar lefel y gofal a chymorth sydd eu hangen ar unigolion, teuluoedd/gofalwyr/eraill
- 2.12 Yr effaith seicolegol, emosiynol a chorfforol bosibl y gall bwydo gyda thiwb ei chael ar unigolion, teuluoedd/gofalwyr/eraill

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.13 Gofalu am y tiwb yn ddyddiol yn unol â chynllun personol yr unigolyn
- 2.14 Cadarnhau bod y cyfarpar a'r bwyd:
 - yn briodol i'r weithdrefn
 - yn addas i'r pwrpas
 - yn y cynllun personol
- 2.15 Gwirio a yw'r unigolyn wedi cymryd unrhyw hylifau/cynhyrchion maethol yn ddiweddar ac amser cwblhau'r bwydo diwethaf
- 2.16 Dewis, gwirio a pharatoi'r bwyd yn ôl cynllun personol yr unigolyn
- 2.17 Lleoli'r unigolyn i wneud yn siŵr ei fod yn ddiogel ac yn gysurus wrth fwydo
- 2.18 Sicrhau bod y dull bwydo gyda thiwb wedi'i osod:
 - Gan ddefnyddio'r bwyd â'r dyddiad mwyaf priodol
 - yn ôl yr amseru yng nghynllun personol yr unigolyn
 - gan ddefnyddio technegau priodol
 - yn unol â chyfarwyddiadau'r gwneuthurwr
 - i sicrhau'r cysur a'r urddas mwyaf posibl
- 2.19 Gwirio bod digon o hylifau, bwydydd a chyfarpar ar gael i ddiwallu anghenion yn y dyfodol
- 2.20 Cofnodi ac adrodd yn unol â pholisi a phrotocol y sefydliad

Amrediad

Problemau – yn cynnwys blocio tiwb/y tiwb yn gollwng/y tiwb yn dadleoli (cwmpo allan)/*buried bumper*/heintiau o amgylch safle'r stoma/adlifiad/mewnsugno/cyfog a chwydu/rhwymedd/dolur rhydd

Uned 329

Cefnogi unigolion drwy fwydo gyda thiwb

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn ei asesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y wybodaeth a'r deilliannau ymarfer yn yr uned hon. Dylid cadw'r dystiolaeth yn y portffolio ar sail yr amodau sy'n cael eu hamlinellu yn y pecyn asesu.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Cyfrif myfyriol gan y dysgwr wedi'i lofnodi gan dyst arbenigol, ar gefnogi unigolyn (neu unigolion) sydd â thiwb bwydo yn ei le, ar o leiaf tri achlysur.
- Rhaid i ddogfennau/cofnodion gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Argymhellir bod nyrs gofrestrdedig neu nyrs maeth gyda phrofiad cyfredol o fwydo gyda thiwb yn asesu'r uned hon.

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, i'w ddangos drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Datblygodd IDDSI (*International Diet Dysphagia Standardisation Initiative*) fframwaith byd-eang i safoni sut mae'r ffordd y mae bwyd a hylifau i bobl o bob oed â phroblemau bwydo, cnoi neu lyncu yn cael eu disgrifio. Mae'r lefelau a'r disgrifyddion cysylltiedig cyfredol i'w gweld yma: <https://iddsi.org/framework/>

Gastrostomi - tiwb sy'n cael ei fewnosod yn uniongyrchol i mewn i'r stumog, drwy stoma. Mae'r tiwb hwn yn ddull diogel ac effeithiol o sicrhau cymeriant digonol o faeth a hylifau pan fydd maethiad a hydradu'r geg yn cael eu peryglu neu lle mae angen cymeriant ychwanegol (Löser, 2005). Mae hyn yn cynnwys **Gastrostomi Endosgopig drwy'r Croen (PEG)** a **Gastrostomi (RIG) wedi'i Fewnosod mewn Ffordd Radiolegol (RIG)**

Bwyd â'r dyddiad priodol arno – byddai hyn yn unol ag egwyddorion cylchdroi stoc

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- CHS17.2012 Cynnal technegau bwydo gyda thiwb er mwyn sicrhau cymeriant maeth a hylif unigolion
- A/601/8980 Paratoi ar gyfer a chyflawni technegau bwydo gyda thiwb

Deddfwriaeth gysylltiedig

- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 - Hyb Gwybodaeth a Dysgu <http://www.ccwales.org.uk/the-act/>

- Mwy na Geiriau a'r Fframwaith Strategol Olynol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol
<https://gov.wales/topics/health/publications/health/guidance/words/?skip=1&lang=cy>
- Gwneud yn Dda, Gwneud yn Well: Safonau ar gyfer Gwasanaethau Iechyd Cymru (Ebrill 2010)
- Fframwaith Cymwyseddau Cymru i Gynorthwyo Oedolion y mae angen eu Bwydo gyda Thiwb Gartref drwy Diwb Bwydo Gastrostomi (Ebrill 2016)
www.wales.nhs.uk/Governance-emanual/opendoc/290078
- Safon ansawdd NICE 61 (2014) Atal a Rheoli Heintiau
<https://www.nice.org.uk/guidance/qs61>
- Canllaw clinigol NICE 32. (2017) Cymorth maeth i oedolion: cymorth maethiad geneuol, bwydo gyda thiwbiau a maeth drwy'r gwythiennau
<https://www.nice.org.uk/guidance/CG32>
- BAPEN <http://www.bapen.org.uk/>
- PINNT <http://pinnt.com/Home.aspx>

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i hybu iechyd a chefnogi unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i newid eu ffordd o fyw sy'n cefnogi byw'n iach.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolion' yn cyfeirio at oedolion neu blant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Blaenoriaethau iechyd y cyhoedd a hybu iechyd yng Nghymru

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Blaenoriaethau iechyd y cyhoedd yng Nghymru
- 1.2 Y berthynas rhwng blaenoriaethau iechyd y cyhoedd yng Nghymru a:
 - chyfrifoldeb personol
 - atebolrwydd
 - argaeledd a darpariaeth gwybodaeth
- 1.3 Sut mae ymgyrchoedd a rhaglenni hybu iechyd yn cael eu targedu i newid ymddygiad
- 1.4 O ble y gellir cael gwybodaeth, cyngor a chymorth mewn perthynas â hybu iechyd

Deilliant dysgu:

2. Cefnogi unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i newid eu ffordd o fyw a hybu eu hiechyd

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Ystyr y term 'ymddygiad niweidiol i iechyd'.
- 2.2 Yr hyn y gellir ei wneud i helpu unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i ddeall goblygiadau ymddygiad niweidiol i iechyd a manteision newid ffordd o fyw
- 2.3 Ystyr newidiadau realistig i ffordd o fyw a pham mae'r rhain yn dibynnu ar amgylchiadau personol unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr
- 2.4 Sut i gefnogi unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i ddeall eu cyfrifoldeb personol am wneud newidiadau er mwyn cefnogi eu hiechyd
- 2.5 Yr hyn y gellir ei wneud i gymell newid ymddygiad
- 2.6 Pwysigrwydd modelu rôl arfer gorau o ran hybu iechyd
- 2.7 Sut i gael cyngor, gwybodaeth a chymorth ychwanegol er mwyn hybu iechyd

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.8 Cefnogi unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i ddeall goblygiadau ymddygiad niweidiol i iechyd a manteision newid ffordd o fyw
- 2.9 Hybu manteision byw'n iach
- 2.10 Helpu unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i nodi cyfleoedd realistig i newid eu ffordd o fyw
- 2.11 Cefnogi unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i ddatblygu cynllun i wella canlyniadau iechyd
- 2.12 Cydnabod ymdrechion unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i newid a'u hatgyfnerthu'n gadarnhaol
- 2.13 Cefnogi unigolion a/neu eu teuluoedd/gofalwyr i adolygu a gwerthuso eu newidiadau ffordd o fyw

Uned 347 Hybu iechyd

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Adroddiad myfyriol wedi'i ysgrifennu gan y dysgwr a'i lofnodi gan dyst arbenigol ar gynnwys unigolion (neu unigolion/teuluoedd/gofalwyr) wrth gyflwyno sesiynau hybu iechyd. Dylai hyn gynnwys gwerthusiad o effeithiolrwydd y gweithgaredd.
- Rhaid i ddogfennaeth/cofnodion gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC3112 Cefnogi unigolion i reoli eu hiechyd a'u llesiant cymdeithasol eu hunain
- HT3 Galluogi unigolion i newid eu hymddygiad er mwyn gwella eu hiechyd a'u llesiant eu hunain
- PHP41 Galluogi pobl i fynd i'r afael â phroblemau sy'n gysylltiedig ag iechyd a llesiant
- PHS10 Cynghori eraill ar iechyd a llesiant, problemau cysylltiedig a'u heffaith

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 374 phlant a phobl ifanc

Gweithio fel cynorthwydd personol gyda

Lefel:	3
ODA:	20
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i weithio fel cynorthwydd personol gyda phlant a phobl ifanc.

Deilliant dysgu:

1. Rôl taliadau uniongyrchol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Athroniaeth gofal personol a thaliadau uniongyrchol
- 1.2 Sut y gellir defnyddio taliadau uniongyrchol ar gyfer gofal a chymorth
- 1.3 Deddfwriaeth a pholisïau sy'n ymwneud â thaliadau uniongyrchol ar gyfer darparu gofal a chymorth
- 1.4 Ffyrdd y gall teuluoedd/gofalwyr a phlant a phobl ifanc ddefnyddio taliadau uniongyrchol i drefnu cymorth i gyflawni'r canlyniadau a ddymunir ganddyn nhw
- 1.5 Y cysyniad o'r 'teulu/gofalwr fel y cyflogwr'

Deilliant dysgu:

2. Rôl cynorthwywyr personol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Eich rôl fel cynorthwydd personol
- 2.2 Y mathau o dasgau a gweithgareddau y gall fod angen i chi eu cyflawni
- 2.3 Y gwahaniaeth rhwng rôl cynorthwydd personol a gweithiwr gofal a chymorth a gyflogir mewn gwasanaeth ffurfiol
- 2.4 Sut i egluro disgwyliadau'r plentyn neu'r person ifanc a'ch cyflogwr
- 2.5 Sut i ymdrin â gwrthdaro rhwng safbwyntiau a dewisiadau'r plentyn neu'r person ifanc a'i deulu/gofalwyr
- 2.6 Yr hyn y gellir ei wneud i feithrin y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i fodloni gofynion eich rôl
- 2.7 Y camau i'w cymryd os na fyddwch yn teimlo y gallwch gyflawni unrhyw agweddau ar eich rôl
- 2.8 Sut i feithrin perthynas gadarnhaol a phroffesiynol â'ch cyflogwr a'r plentyn neu'r person ifanc rydych yn ei gefnogi

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.9 Egluro disgwyliadau parhaus eich rôl a'ch cyfrifoldebau i'r plentyn neu'r person ifanc a'ch cyflogwr
- 2.10 Nodi'r hyn y mae angen ei ddysgu, a'i ddysgu, er mwyn meithrin y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i fodloni gofynion y plentyn neu'r person ifanc a'ch cyflogwr
- 2.11 Dilyn y broses a gytunwyd os bydd gennych chi neu'ch cyflogwr bryderon am unrhyw agwedd ar eich gwaith

Uned 374

Gweithio fel cynorthwydd personol gyda phlant a phobl ifanc

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Adroddiad myfyriol wedi'i lofnodi gan y tyst arbenigol/cyflogwr ar weithio fel cynorthwydd personol gyda phlant a phobl ifanc a/neu dysteb gan gyflogwr

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwysu'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Cyflogwr

Gall teuluoedd a gofalwyr gael taliadau uniongyrchol gan awdurdodau lleol ar gyfer plant a phobl ifanc yr asesir bod angen gofal a chymorth arnyn nhw. Gall hyn gynnwys cyflogi eu gweithwyr eu hunain. Fe'u gelwir yn gyflogwyr taliadau uniongyrchol. Mae bod yn gyflogwr yn rhoi mwy o ddewis a rheolaeth iddyn nhw o ran y gofal a'r cymorth sydd eu hangen ar eu plentyn.

Cynorthwydd Personol

Gelwir y sawl a gyflogir gan y teulu/gofalwr yn Gynorthwydd Personol. Fel staff a delir, mae'r Cynorthwydd Personol yn helpu ei gyflogwr gydag amrywiaeth eang o dasgau a gweithgareddau, yn ei helpu i fod yn annibynnol, gwneud dewisiadau a chymryd rheolaeth, ac yn gwneud gwahaniaeth go iawn i'w ansawdd bywyd.

Y gwahaniaeth rhwng rôl cynorthwydd personol a gweithiwr gofal a chymorth a gyflogir mewn gwasanaeth ffurfiol: mae gweithio fel Cynorthwydd Personol yn wahanol i weithio fel gweithiwr gofal neu gymorth mewn sefydliad ffurfiol. Mae rhai o'r gwahaniaethau yn cynnwys:

- Eu man gwaith fydd cartref a chymuned leol y cyflogwr;
- Yn gyffredinol, byddan nhw'n gweithio i un cyflogwr ond gall fod gan rai fwy nag un cyflogwr;
- Maen nhw'n gweithio o fewn strwythur hyblyg er mwyn bodloni anghenion y plentyn neu'r person ifanc a gefnogir ganddyn nhw;
- Nid oes disgrifiad swydd safonol oherwydd bydd y dyletswyddau y gofynnir i Gynorthwydd Personol eu cyflawni yn dibynnu ar anghenion y plentyn neu'r person ifanc maen nhw'n ei gefnogi i gyflawni ei amcanion personol;
- Gall y berthynas rhwng Cynorthwydd Personol a'i gyflogwr fod yn wahanol i un gweithiwr cymorth mewn lleoliad preswyl ffurfiol. Er enghraifft, gall y Cynorthwydd Personol fod yn aelod o'r teulu neu'n gymydog sy'n creu dynamig gwahanol;

- Nid ydyn nhw'n cael eu llywio gan bolisiau a gweithdrefnau sefydliad ffurfiol, yn hytrach byddent yn dilyn 'ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw';
- Bydd ganddyn nhw ddealltwriaeth ehangach o bob agwedd ar fywyd y plentyn neu'r person ifanc a'i gyflogwr;
- Bydd lefelau ymreolaeth yn amrywio ar gyfer y rhan fwyaf o Gynorthwyyr Personol, yn dibynnu ar ganlyniadau dymunol y plentyn neu'r person ifanc a'i gyflogwr.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC 3123 Rheoli eich perthynas fel cyflogai'r unigolyn rydych yn ei gefnogi

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	25
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi plant a phobl ifanc i gael mynediad at wasanaethau eirioli.

Deilliant dysgu:

1. Fframweithiau deddfwriaethol ac egwyddorion allweddol sy'n ymwneud ag eiriolaeth

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Hanes eiriolaeth a sut mae wedi datblygu i'r ddarpariaeth a geir heddiw
- 1.2 Deddfwriaeth sy'n ymwneud ag eiriolaeth
- 1.3 Pwrpas eiriolaeth
- 1.4 Egwyddorion eiriolaeth annibynnol a pham mae'r rhain yn bwysig
- 1.5 Modelau eiriolaeth a'r ffordd y gellir eu defnyddio i gefnogi plant a phobl ifanc
- 1.6 Nodweddion perthynas eiriolaeth gadarnhaol

Amrediad

Modelau – eiriolaeth a gyfarwyddir, eiriolaeth nas cyfarwyddir, hunaneiriolaeth, eiriolaeth anffurfiol, cydeiriolaeth, eiriolaeth cymheiriaid, eiriolaeth dinasyddion, eiriolaeth gwirfoddolwyr annibynnol, eiriolaeth ffurfiol, eiriolaeth broffesiynol annibynnol

Deilliant dysgu:

2. Rôl eiriolwyr annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Rôl a chyfrifoldebau eiriolwyr annibynnol
- 2.2 Yr amgylchiadau lle gall fod angen atgyfeirio at wasanaeth eirioli annibynnol
- 2.3 Gweithdrefnau atgyfeirio o fewn eich sefydliad/lleoliad eich hun

Deilliant dysgu:

3. Sut y gall eiriolaeth annibynnol gefnogi plant a phobl ifanc

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Pam y gall fod angen eiriolaeth annibynnol ar grwpiau penodol o blant a phobl ifanc
 - 3.2 Problemau posibl a all olygu bod plant a phobl ifanc yn defnyddio gwasanaeth eirioli annibynnol
 - 3.3 Rhwystrau posibl sy'n atal plant a phobl ifanc rhag defnyddio gwasanaeth eirioli annibynnol, a sut y gellir eu goresgyn
 - 3.4 Manteision posibl eiriolaeth annibynnol i bobl ifanc
-

Deilliant dysgu:

4. Helpu plant a phobl ifanc i gael mynediad at wasanaethau eirioli annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 4.1 Pam ei bod yn bwysig cael cydsyniad ar gyfer atgyfeiriadau at wasanaethau eirioli annibynnol
- 4.2 Protocolau ar gyfer rhannu gwybodaeth â gwasanaethau eirioli
- 4.3 Y camau i'w cymryd lle na all plant a phobl ifanc roi cydsyniad

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 4.4 Rhoi gwybodaeth am eiriolaeth annibynnol i blant a phobl ifanc
- 4.5 Gweithio o fewn protocolau rhannu gwybodaeth y sefydliad/lleoliad a'r darparwr eiriolaeth
- 4.6 Helpu plant a phobl ifanc i nodi materion ac unrhyw gymorth sydd ei angen ar gyfer eiriolaeth annibynnol
- 4.7 Cael cydsyniad y plentyn neu'r person ifanc i wneud atgyfeiriad a rhannu gwybodaeth â gwasanaethau eirioli annibynnol
- 4.8 Dilyn gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad ar gyfer atgyfeirio at wasanaethau eirioli annibynnol
- 4.9 Ymgysylltu ag eiriolwyr annibynnol yn unol â'ch rôl a'ch cyfrifoldebau a natur yr atgyfeiriad eirioli
- 4.10 Cofnodi rôl gwasanaethau eirioli yn unol â gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad

Gwybodaeth Ategol**Gofynion tystiolaeth**

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Bydd angen i'r dysgwyr ddangos tystiolaeth o gefnogi plentyn/person ifanc i gael cymorth eirioli neu ddefnyddio gwasanaethau eirioli.
- Mae arsylwad neu dysteb tyst arbenigol yn dderbyniol os na fydd natur y gwaith neu sensitifrwydd y sefyllfa yn golygu bod modd arsylwi'n uniongyrchol.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Eiriolaeth: Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn diffinio "Gwasanaethau eirioli" fel: gwasanaethau sy'n rhoi cymorth (ar ffurf cynrychiolaeth neu fel arall) i bobl at bwrpasau sy'n gysylltiedig â'u gofal a'u cymorth. Mae eiriolaeth yn helpu ac yn galluogi pobl sy'n ei chael hi'n anodd cynrychioli eu diddordebau i arfer eu hawliau, mynegi eu barn, ystyried a gwneud dewisiadau hyddysg a gallai gynnwys:

- Hunaneiriolaeth
- Eiriolaeth anffurfiol
- Cydeiriolaeth
- Eiriolaeth cymheiriaid
- Eiriolaeth dinasyddion
- Eiriolaeth gwirfoddolwyr annibynnol
- Eiriolaeth ffurfiol
- Eiriolaeth broffesiynol annibynnol.

Cael cydsyniad y plentyn neu'r person ifanc i wneud atgyfeiriad a rhannu gwybodaeth â gwasanaethau eirioli annibynnol: lle mae gan y plentyn neu'r person ifanc alluedd i roi cydsyniad. Lle nad yw hyn yn bosibl, dylid dilyn protocolau y cytunwyd arnyn nhw.

Gall fod angen eiriolaeth annibynnol ar grwpiau penodol o blant a phobl ifanc: plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal, plant a phobl ifanc sy'n wynebu anfantais yn ystod plentyndod neu brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod, gofalwyr ifanc, sipsiwn/teithwyr, ceiswyr lloches a ffoaduriaid, plant a phobl ifanc anabl, pobl ifanc ag iechyd meddwl gwael, pobl ifanc mae angen gofal a chymorth arnyn nhw.

Eiriolaeth annibynnol: yn ymwneud ag eiriolaeth broffesiynol annibynnol a/neu eiriolaeth wirfoddol annibynnol.

Rhwystrau posibl: ddim yn cael cynnig hyn yn benodol, diffyg dealltwriaeth plentyn neu berson ifanc/gweithwyr/teuluoedd/gofalwyr o rôl eiriolwr annibynnol, ddim yn gwybod beth yw eu hawliau, ddim yn cael y wybodaeth gywir, diffyg hyder, ofn, pryder, diffyg galluedd, rhwystrau iaith, anawsterau cyfathrebu, rheolaeth sy'n gorfodi gan berson arall neu bobl eraill, tybiaethau ystrydebol, barn a disgwyliadau pobl eraill oherwydd taith bywyd neu amgylchiadau'r plentyn neu'r person ifanc.

Manteision posibl: bod â llais a rheolaeth, bod rhywun yn gwrando, meithrin hyder, deall hawliau, arfer hawliau, cael cymorth rhywun nad yw'n eich barnu na'ch asesu neu sydd heb unrhyw wrthdaro buddiannau, cyflawni canlyniadau cadarnhaol.

Problemau posibl a all olygu bod plant a phobl ifanc yn cael cymorth eirioli annibynnol: niwed, cam-drin neu esgeulustod, gormes, gwahaniaethu, cymryd rhan mewn cyfarfodydd/prosesau gwneud penderfyniadau, anfodlon ar y gwasanaeth a ddarparwyd, cael mynediad at wasanaethau, cymorth ariannol, trefniadau byw, problemau iechyd, trefniadau ar gyfer ymweliadau gan y teulu.

Egwyddorion: Fel yr amlinellwyd yn y Siarter Eirioli a'r Cod Ymarfer ar gyfer Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol: Fframwaith Safonau a Chanlyniadau Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc yng Nghymru.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0367 Cefnogi unigolion i gael cynrychiolaeth ac eiriolaeth annibynnol
- SFJCJGB7 Eirioli ar ran unigolion

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	35
Credyd:	5
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw meithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau i gefnogi defnyddio meddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol.</p> <p>Mae'r uned hon wedi'i hanelu'n benodol at y rhai mewn rôl gofal cymdeithasol lle mae unigolion yn cael eu cefnogi mewn amrywiaeth o ffyrdd (gan gynnwys gweinyddu) gyda'u meddyginiaeth lafar ac amserol, yn unol â'u cynllun gofal a chymorth ac yn unol â chanllawiau cenedlaethol.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolion' yn cyfeirio at oedolion a phlant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Mathau cyffredin o feddyginiaeth a'u defnydd

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Mathau cyffredin o feddyginiaeth a'u defnydd cyffredinol
- 1.2 Dosbarthiad cyfreithiol mathau gwahanol o feddyginiaeth, a goblygiadau eu defnyddio mewn lleoliadau gofal cymdeithasol
- 1.3 Ffyrdd gwahanol o baratoi meddyginiaeth
- 1.4 **Llwybrau gwahanol** meddyginiaeth
- 1.5 Deunyddiau, cyfarpar a chymhorthion a ddefnyddir i gefnogi unigolion gyda'u meddyginiaeth
- 1.6 Newidiadau yn yr unigolyn a all ddynodi adwaith andwyol i'w feddyginiaeth
- 1.7 Y camau i'w cymryd os bydd arwyddion neu ddangosyddion o adwaith andwyol i feddyginiaeth

Amrediad

Llwybrau gwahanol - geneuol, drwy'r ymysgaroedd (drwy stumog-drychiad endoscopig drwy'r croen - PEG), isdafodol, trawsdermaidd, parenterol, argoenol, wedi'i fewnanadlu, drwy'r trwyn, yn rhesfrol a thrwy'r waen

Deilliant dysgu:

2. Derbyn, storio a gwaredu cyflenwadau meddyginiaeth yn ddiogel

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Y camau i'w cymryd wrth dderbyn meddyginiaeth
- 2.2 Sut i storio meddyginiaeth yn ddiogel
- 2.3 Sut i waredu meddyginiaeth na chafodd ei defnyddio neu sydd wedi'i difetha yn ddiogel

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.4 Dilyn polisïau a gweithdrefnau'r sefydliad er mwyn derbyn, storio a gwaredu meddyginiaeth

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi'r defnydd o feddyginiaeth

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Pwysigrwydd cefnogi cyfranogiad gweithredol unigolion wrth gefnogi i ddefnyddio meddyginiaeth
- 3.2 Pwysigrwydd gwirio gwybodaeth o ran y **defnydd cywir o feddyginiaeth**
- 3.3 Y camau i'w cymryd os oes unrhyw:
 - anghysondebau
 - cyfarwyddiadau croes
 - meddyginiaethau ar goll neu wedi'u difetha
 - problemau lle mae'r unigolyn yn gwrthod cymryd meddyginiaeth ragnodedig

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.4 Gwirio gwybodaeth er mwyn rhoi cymorth i'r unigolyn i ddefnyddio meddyginiaeth yn gywir
- 3.5 Cadarnhau gyda'r unigolyn y lefel o gymorth a'r math o gymorth sydd ei angen wrth ddefnyddio meddyginiaeth
- 3.6 Paratoi cyfarpar a'r amgylchedd i ddefnyddio meddyginiaeth
- 3.7 Cefnogi'r unigolyn i ddefnyddio meddyginiaeth yn gywir gan sicrhau:
 - bod cyfranogiad gweithredol yn cael ei hybu
 - urddas a pharch
 - bod heintiau yn cael eu hatal a bod mesurau rheoli yn cael eu dilyn
- 3.8 Arsylwi ar y defnydd o feddyginiaeth er mwyn nodi unrhyw anawsterau ymarferol a all godi
- 3.9 Cymryd camau i fynd i'r afael ag unrhyw anawsterau ymarferol
- 3.10 Cofnodi'r defnydd o feddyginiaeth yn unol â'ch rôl a'ch cyfrifoldebau eich hun

Amrediad

Defnydd cywir o feddyginiaeth - dilyn gwybodaeth yn y cynllun personol, faint o gymorth sydd ei angen, darllen y label er mwyn sicrhau bod y dyddiad yn iawn, rhoi'r feddyginiaeth gywir i'r unigolyn, y dos cywir, y llwybr cywir, yr amser cywir i'w gymryd, darllen y cofnodion er mwyn nodi'r dos olaf a gymerwyd

Uned 350

Cefnogi'r defnydd o feddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr yn cefnogi unigolion yn eu gofal i gymryd meddyginiaeth ar **dri** achlysur o leiaf.
- Arsylwi ar y dysgwr yn derbyn, yn storio ac yn gwaredu meddyginiaeth yn ddiogel o fewn ei rôl a'i gyfrifoldeb.
- Tystiolaeth o ddogfennaeth/cofnodion sydd wedi'u cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Gallai **newidiadau yng nghapasiti corfforol, ymddygiadol neu ryngweithiol unigolyn** gynnwys: dryswch, cyffro, gorfywiogrwydd, blinder, anymatebedd, cryndod echddygol bras, curiad calon cyflym, tymheredd uwch, brech, chwydu, dolur rhydd, tafod wedi chwydu, pigyrnau wedi chwydu, cylchrediad gwael, rhedlif anarferol, cleisiau/gwaedu nas eglurir, llindag

Ymhlith yr **anawsterau ymarferol** mae: y rheini sy'n ymwneud â meddyginiaeth sydd ar goll; meddyginiaeth nas cymerwyd, meddyginiaeth a sarnwyd neu a ollyngwyd, anhawster i gymryd meddyginiaeth ar ei ffurf ragnodedig, yr unigolyn yn gwrthod cymryd meddyginiaeth, defnyddio'r feddyginiaeth anghywir, adweithiau andwyol i feddyginiaeth neu anghysondeb o ran cofnodion neu gyfarwyddiadau.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC3122 Rhoi cymorth i unigolion ddefnyddio meddyginiaeth mewn lleoliadau gofal cymdeithasol
- SFHRenTP7 Helpu'r claf i feithrin cymhwysedd wrth gymryd meddyginiaeth ei hun

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	3
ODA:	40
Credyd:	5
Crynodeb o'r Uned:	Bydd yr uned hon yn galluogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gymryd mesuriadau ffisiolegol mewn amrywiaeth o sefydliadau/lleoliadau iechyd a gofal. Mae mesuriadau ffisiolegol yn un o brif feysydd y portffolio gwasanaethau diagnostig. Mae'n rhoi amrediad eang o ymchwiliadau ac elfennau yn y llwybr gofal sy'n hanfodol mewn diagnosis, gan gydnabod newidiadau mewn cyflyrau a nodi'r angen am ymyriadau therapiwtig priodol.

Deilliant dysgu:

1. Ffyrdd y cytunwyd arnyn nhw o gymryd mesuriadau ffisiolegol

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 **Ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw** sy'n effeithio ar eich ymarfer eich hun wrth gymryd **mesuriadau ffisiolegol**
- 1.2 Eich rôl a'ch cyfrifoldebau eich hun o ran cael cydsyniad dilys a phwysigrwydd gwneud hyn
- 1.3 Archwiliadau safonol a ddylai gael eu cynnal ar y cyfarpar a ddefnyddir i gymryd mesuriadau ffisiolegol

Amrediad

Ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw – canllawiau cenedlaethol, polisïau, protocolau ac arfer da

Mesuriadau ffisiolegol – pwysedd gwaed, pwls, tymheredd, dirlawnder ocsigen, resbiradaeth, mynegai màs y corff (BMI)

Deilliant dysgu:

2. Gwneud mesuriadau ffisiolegol

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Pwysigrwydd mesuriadau sylfaenol
- 2.2 Anatomi a ffisioleg
 - y system cylchrediad gwaed
 - y system resbiradol

- 2.3 Beth yw pwysedd gwaed a'i amrediadau systolig a diastolig normal ar gyfer grwpiau gwahanol
- 2.4 Y termau 'pwysedd gwaed uchel' a 'phwysedd gwaed isel'
- 2.5 Sut a pham y dylid dewis cwff o'r maint cywir er mwyn monitro pwysedd gwaed, ar gyfer grwpiau gwahanol
- 2.6 Y prif bwyntiau pwls yn y corff
- 2.7 **Prif nodweddion pwls** a'i amrediadau normal ar gyfer **grwpiau** gwahanol
- 2.8 Ocsimetreg pwls a'r hyn a allai effeithio ar gywirdeb darlleniad
- 2.9 Amrediadau normal tymheredd y corff a sut mae'r corff yn eu cynnal
- 2.10 Sut a pham mae resbiradaeth yn cael ei mesur, a'r amrediadau resbiradaeth normal ar gyfer grwpiau gwahanol
- 2.11 **Nodweddion anadlu** yr arsylwid arnyn nhw yn ogystal â chyfradd
- 2.12 Egwyddorion mynegai màs y corff (BMI) o ran pwysau/rheolaeth ddeietegol
- 2.13 Y camau i'w cymryd os ceir cymhlethdodau wrth fesur
- 2.14 Cyfrifoldebau am gymryd camau os bydd mesuriadau ffisiolegol y tu allan i amrediadau normal
- 2.15 Ffactorau sy'n effeithio ar fesuriadau ffisiolegol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.16 Esbonio i'r plentyn a'i deulu neu ofalwr pa fesuriadau ffisiolegol yr ymgwymerir â nhw a chael cydsyniad dilys
- 2.17 Sicrhau bod cyfarpar yn addas i'r pwrpas wrth baratoi i ymgymryd â mesuriadau ffisiolegol
- 2.18 Darllen y ddogfennaeth er mwyn cadarnhau pa fesuriadau ffisiolegol mae angen eu cymryd, a pha mor aml
- 2.19 Cymryd mesuriadau ffisiolegol yn gywir, gan addasu'r gweithdrefnau yn unol â grwpiau oedran gwahanol
- 2.20 Monitro cyflwr y plentyn wrth gymryd mesuriadau ffisiolegol
- 2.21 Cofnodi mesuriadau ffisiolegol a rhoi gwybod amdanynt yn unol â ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw
- 2.22 Glanhau a dihalogi cyfarpar a ddefnyddiwyd a gwaredu gwastraff
- 2.23 Ailstocio a storio cyfarpar yn ddiogel ar ôl y driniaeth

Amrediad

Grwpiau – babanod newydd-anedig, plant 0-2 oed, plant 2-3 oed, plant 3-7 oed, y glasoed

Nodweddion allweddol pwls – cyfradd, rhythm, ansawdd

Nodweddion anadlu – dyfnder anadlu, ansawdd anadlu, cymesuredd y frest, synau, defnyddio cyhyrau ategol

Uned 376

Ymgymryd â mesuriadau ffisiolegol mewn plant

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr yn cyflawni o leiaf pum set lawn o fesuriadau ffisiolegol. Dylid gwneud hyn wrth ymarfer neu mewn sefyllfa wedi'i hefelychu lle na fydd mesuriadau'n codi'n naturiol o fewn y rôl yn y sefydliad/lleoliad
- Rhaid i ddysgwyr allu nodi o leiaf pum ffactor sy'n effeithio ar fesuriadau ffisiolegol

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Mae cynnwys yr uned hon yn ei gwneud yn ofynnol i ddysgwyr feithrin dealltwriaeth o naw mesuriad ffisiolegol allweddol. Rhagwelir y bydd dysgwyr sy'n cwblhau'r uned hon yn ymgymryd â'r rhan fwyaf o'r mesuriadau hyn yn eu hamgylchedd gwaith neu leoliad. Os na fydd unrhyw fesuriad yn gymwys i amgylchedd y dysgwr, yna gellir gwneud y mesuriadau hyn o dan amodau efelychu.

Cydsyniad mewn perthynas â phlant – Fel oedolion, mae gan bobl ifanc (16 oed) hawl i gydsynio i'w triniaeth eu hunain a dim ond o dan amgylchiadau eithriadol y gellir penderfynu yn erbyn hyn. Tybir bod ganddyn nhw ddigon o allu i benderfynu ynghylch eu triniaeth feddygol eu hunain oni bai bod tystiolaeth ddigonol sy'n awgrymu fel arall. Gall plant o dan 16 oed gydsynio i'w triniaeth eu hunain os credir bod ganddyn nhw ddigon o ddeallusrwydd, cymhwysedd a dealltwriaeth i werthfawrogi'r hyn mae eu triniaeth yn ei olygu yn llawn. Fel arall, gall rhywun â chyfrifoldebau rhiant gydsynio ar eu rhan.

Ocsimetreg: Dyfais feddygol yw ocsimedr pwls sy'n monitro'n anuniongyrchol ddirlawnder ocsigen gwaed claf

Teclyn mesur pwysedd gwaed: Mae'r teclyn hwn fel arfer yn cynnwys cwff rwber chwyddadwy a roddir o amgylch y fraich ac a gysylltir â graddfa raddedig, sy'n ei gwneud yn bosibl i nodi pwysedd gwaed systolig a diastolig drwy gynyddu'r pwysau yn y cwff, a'i ryddhau'n raddol

Cydsyniad: gan gynnwys gwybodus, tybiedig, ymhlyg, ar lafar

Cyfarpar: gan gynnwys teclyn mesur pwysedd gwaed, peiriant dirlawnder ocsigen, stethoscop, thermomedr, clorian bwyso, mesurydd taldra

Cyflwr: gallai gynnwys lefel ymwybyddiaeth ac ymateb, dryswch, natur y croen

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- CHS19 Ymgymryd â mesuriadau clinigol arferol
- CHS224 Paratoi cyfarpar i fonitro gweithrediad ffisiolegol

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- AGC <https://arolygiaethgofal.cymru/>
- Gwefan y GMC www.gmc-uk.org

Lefel:	2
ODA:	20
Credyd:	5
Crynodeb o'r Uned:	<p>Bydd yr uned hon yn galluogi dysgwyr i ddeall beth yw diabetes; gwahanol fathau o ddiabetes a ffyrdd o'i drin a'i reoli. Bydd dysgwyr yn ystyried pwysigrwydd llesiant yng nghyd-destun gofal a chymorth. Byddan nhw'n gallu dilyn dull plentyn ganolog o helpu plant i reoli eu diabetes.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'diabetes' yn cyfeirio at ddiabetes mellitus ac mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Beth sy'n achosi diabetes a ffyrdd o'i drin

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 **Mathau gwahanol o ddiabetes** a thriniaethau cyffredin
- 1.2 Yr ystod normal o ran glwcos yn y gwaed ar gyfer diabetes math 1
- 1.3 Arwyddion a symptomau diabetes ansefydlog
- 1.4 Cymhlethdodau tymor hir posibl yn sgil diabetes ansefydlog
- 1.5 Pwysigrwydd adnabod cetonwria
- 1.6 Y camau i'w cymryd os bydd plentyn sydd â diabetes yn anymatebol
- 1.7 Ffactorau risg a all arwain at ddiabetes math 2 cynnar
- 1.8 **Ffyrdd** y gellir rheoli diabetes math 1
- 1.9 Effaith inswlin ar lefelau glwcos yn y gwaed mewn diabetes math 1
- 1.10 Y termau 'hypoglycaemia', 'hyperglycaemia' a 'rheolaeth glycaemig'
- 1.11 Effaith mathau eraill o afiechydon ar reolaeth glycaemig

Amrediad

Mathau o ddiabetes – math 1, math 2

Ffyrdd – anffarmacolegol (cyngor ar ffordd o fyw) a ffarmacolegol (chwistrelladwy)

Deilliant dysgu:

2. Pwysigrwydd dulliau plentyn ganolog wrth gefnogi plant sy'n byw gyda diabetes

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Heriau sy'n wynebu plant sydd wedi cael diagnosis o ddiabetes a'u teuluoedd/gofalwyr
 - 2.2 Ffactorau sy'n effeithio ar lesiant plant sy'n byw gyda diabetes
 - 2.3 Pwysigrwydd dull 'plentyn ganolog' wrth weithio gyda phlant sy'n byw gyda diabetes a'u teuluoedd/gofalwyr
 - 2.4 Sut i gefnogi plant sy'n byw gyda diabetes, gan gynnwys addasiadau i'w cefnogi yn eu bywyd bob dydd
 - 2.5 Rolau
 - teuluoedd/gofalwyr
 - timau amlddisgyblaethol
 - nyrsys arbenigol diabetes
-

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr i reoli eu diabetes

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 3.1 Sut i gefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr i reoli eu cyflwr eu hunain yn unol â'u hoedran a'u cyfnod datblygu
 - 3.2 Effaith rheolaeth glycaemig mewn perthynas â'r canlynol:
 - y cartref
 - patrymau bwyta
 - agweddau at fwyd
 - gweithgarwch corfforol
 - cymhlethodau tymor hir
 - 3.3 Pwysigrwydd cofnodi'r gofal a'r cymorth a roddir i blant sy'n byw gyda diabetes a rhoi gwybod amdanynt
-

Deilliant dysgu:

4. Pwysigrwydd maeth i blant sy'n byw gyda diabetes

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 4.1 Anghenion maethol plant sy'n byw gyda diabetes
 - 4.2 Egwyddorion deiet cytbwys ar gyfer plant sy'n byw gyda diabetes
 - 4.3 Pwysigrwydd prydau bwyd rheolaidd i blant sy'n byw gyda diabetes
 - 4.4 Effaith gwahanol garbohydradau a siwgr coeth ar lefelau glwcos yn y gwaed
-

Deilliant dysgu:

5. Defnyddio dulliau plant ganolog i gefnogi plant a'u helpu i reoli eu diabetes yn unol â'u hoedran a'u cyfnod datblygu
-

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.1 Defnyddio dulliau sy'n annog plant mewn modd cadarnhaol i ymddwyn mewn ffyrdd sy'n cefnogi eu gofal a'u helpu i reoli eu diabetes
- 5.2 Tawelu meddwl plant sy'n byw gyda diabetes a'u teuluoedd/gofalwyr
- 5.3 Cofnodi pryderon a allai effeithio ar allu plentyn â diabetes i ofalu amdano ei hun a rhoi gwybod amdanynt

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr yn cyfathrebu â phlentyn neu'n ei gefnogi ar o leiaf tri achlysur.
- Rhaid i ddogfennau a chofnodion gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Wrth gyflwyno'r uned hon, byddai o fudd i ddysgwyr gael trosolwg o **Ddiabetes Insipidus**. Er nad yw'r cyflwr hwn yn perthyn i Ddiabetes Mellitus; mae'r ddau gyflwr yn cael eu cymysgu weithiau, felly byddai dysgwyr yn cael budd o drosolwg cryno o'r cyflyrau gwahanol – eu hachosion, effeithiau a thriniaeth. Ceir canllawiau ar Ddiabetes Insipidus ar y gwefannau canlynol:

<https://www.pituitary.org.uk/media/386047/To-A-E-and-hospital-ward-staff---Diabetes-Insipidus-patient-Oct-2014-PM.pdf>

<https://www.pituitary.org.uk/information/publications/conditions-and-procedures/diabetes-insipidus-booklet/>

Plentyn ganolog: ffordd o weithio sydd â'r nod o roi'r person wrth wraidd y sefyllfa ofal gan ystyried ei unigoliaeth, ei ddymuniadau a'i ddewisiadau

Ffactorau sy'n effeithio ar lesiant: deiet, iechyd corfforol ac iechyd meddwl

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- Diab HA6 Helpu plant â diabetes i newid eu hymddygiad er mwyn lleihau'r risg o gymhlethdodau a gwella eu hansawdd bywyd
- Diab HA10 Helpu plant â diabetes i leihau risg cardiofasgwlar
- Diab HA9 Helpu unigolyn â diabetes i reoli lefelau glwcos yn y gwaed yn well
- Diab HA5 Helpu unigolyn i ddeall effeithiau bwyd, diod ac ymarfer corff ar ei ddiabetes
- Diab HA13 Rhoi gwybodaeth a chyngor er mwyn galluogi unigolyn â diabetes i sicrhau cyn lleied â phosibl o risg o hypoglycaemia

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Gwefan Diabetes UK – <https://www.diabetes.org.uk/home>
- Y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal www.nice.org.uk/guidance

- Plant Iach Cymru
<https://gov.wales/topics/health/publications/health/reports/healthy-child/?lang=cy>
- 10 Cam i Bwysau Iach <http://everychildwales.co.uk/dyma-ein-10-cam-i-bwysau-iach/?lang=cy>
- Cynllun Cyflawni Cymru ar gyfer Diabetes 2016-2020 Gofal o'r safon orau i bawb sydd â diabetes Rhagfyr 2016
- Darlun o ddiabetes yng Nghymru <https://seneddymchwil.blog/2017/04/27/darlun-o-ddiabetes-yng-nghymru/>
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015
<https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>

Lefel:	2
ODA:	10
Credyd:	2
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn meithrin dealltwriaeth lawn ymhlith dysgwyr o achosion a thriniaethau anaffylacsis, sut mae'n effeithio ar y corff a sut y gellir rhoi diagnosis ohono a'i drin. Bydd dysgwyr yn edrych yn fanwl ar y ffordd mae anaffylacsis yn effeithio ar fywydau unigolion/plant a'u teuluoedd/gofalwyr a byddan nhw'n dysgu'r sgiliau sydd eu hangen i'w helpu yn achos adwaith anaffylactig.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Ymateb yn ddiogel i adwaith anaffylactig

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Sut mae anaffylacsis yn wahanol i adweithiau alergaidd eraill
- 1.2 Arwyddion a symptomau anaffylacsis
- 1.3 Systemau cysylltiedig y corff sy'n gyfrifol am adwaith anaffylactig
- 1.4 Y gwahanol **fathau o anaffylacsis**
- 1.5 Ffactorau a allai sbarduno anaffylacsis
- 1.6 Dulliau o drin adwaith anaffylactig, gan gynnwys offer a chyffuriau
- 1.7 Ffactorau sy'n pennu'r driniaeth briodol ar gyfer adweithiau anaffylactig
- 1.8 Ble i gael cyngor, cymorth ac arweiniad ar anaffylacsis ac adweithiau alergaidd
- 1.9 Canllawiau a phrotocolau sy'n gysylltiedig â chefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr yn achos anaffylacsis ac adweithiau alergaidd
- 1.10 Gweithdrefnau a all leihau'r posibilrwydd o adwaith alergaidd ac anaffylacsis

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.11 Rhoi cymorth i unigolion/plant sy'n dangos arwyddion a symptomau adwaith anaffylactig
- 1.12 Dilyn dull ABCDE o drin adwaith anaffylactig
- 1.13 Dilyn gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad ar gyfer storio adrenalin yn ddiogel er mwyn ei ddefnyddio i drin adweithiau anaffylactig
- 1.14 Cofnodi a rhoi gwybod am yr achos o adwaith anaffylactig a'r camau a gymerwyd yn unol â pholis a gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad ac unrhyw gytundebau â theulu/gofalwr yr unigolyn/plentyn

Amrediad

Mathau o anaffylacsis – monogyfnodol, deugyfnodol, estynedig

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr yn cyflawni ymateb wedi'i efelychu i adwaith anaffylactig. **Caniateir efelychu adwaith anaffylactig a'r ymateb gofynnol.**

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Anaffylaccis: adwaith gorsensitifrwydd cyffredinol neu systemig eithafol a difrifol sy'n peryglu bywyd yw anaffylaccis. Fe'i nodweddir gan broblemau gyda llwybr anadlu a/neu anadlu a/neu gylchrediad sy'n datblygu'n gyflym ac yn peryglu bywyd ac sydd fel arfer yn gysylltiedig â newidiadau i'r croen a newidiadau mwcosaidd.

Arwyddion a symptomau: gallent gynnwys gwrid, brech ar y croen, panig/gorbryder, pilenni mwcws yn chwyddo (e.e. y tafod, y gwddf, y gwefusau a'r geg), trafferth llyncu neu siarad, cynnydd yng nghyfradd curiad y galon, asthma/anawsterau anadlu difrifol, poen yn yr abdomen, cyfog/chwydu, gostyngiad mewn pwysedd gwaed, pendro, teimlo'n wanllyd/llewygu, ymgwympo a mynd yn anymwybodol.

Sbardunau posibl: gallent gynnwys bwyd (e.e. cnau mwnci, cnau almon, cnau Ffrengig, cnau cashiw, cnau Brasil, sesame, pysgod, pysgod cregyn, cynnyrch llaeth, wyau), meddyginiaeth (e.e. penisilin, asbrin), cemegion, deunyddiau (e.e. latecs), pigiaidau gwenyn/gwenyn meirch/pryfed, yr amgylchedd (e.e. clefyd y gwair).

Cymorth: dylid rhoi cymorth yn unol â pholisïau a gweithdrefnau'r lleoliad/sefydliad ac yn unol â'ch rolau a'ch cyfrifoldebau. Gallai cymorth gynnwys galw am help, gwneud i'r unigolyn deimlo'n gyfforddus ac yn ddiogel, rhoi adrenalin chwistrelladwy lle y bo'n briodol ac yn unol â'ch rôl a'ch cyfrifoldeb, cael gwared ar y sbardun.

Dull ABCDE: gellir defnyddio'r dull hwn i asesu a thrin cleifion sy'n dioddef sioc anaffylactig. Y camau yw Llwybr Anadlu, Anadlu, Cylchrediad, Anabledd, Cysylltiad (Airway, Breathing, Circulation, Disability, Exposure – ABCDE – yn Saesneg.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SFHAL1 Cysylltu unigolyn â gofal dilynol ar ôl adwaith alergaidd aciwt a difrifol
- SFHAL 2 Adnabod pryd y dylid ystyried p'un a oes gan unigolyn alergedd

- SFHAL10 Galluogi'r staff mewn amgylcheddau addysgol i gefnogi'r gwaith o reoli alergedd unigolyn

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/Search?q=Anaphylaxis>
- Canllawiau QS119 NICE ar Anaffylacsis <https://www.nice.org.uk/guidance/qs119>
- BSACI (Cymdeithas Alergeddau ac Imiwnoleg Glinigol Prydain), sef sefydliad ar gyfer gweithwyr gofal iechyd proffesiynol sy'n gofalu am gleifion ag alergeddau – <http://www.bsaci.org>
- Allergy UK <https://www.allergyuk.org/>
- Gwefan GIG Cymru – Alergeddau <https://www.nhsdirect.wales.nhs.uk/encyclopaedia/ff/article/allergies?locale=cy>
- Coleg Brenhinol Paediatreg ac Iechyd Plant – Llwybrau Gofal Alergedd <http://www.rcpch.ac.uk/improving-child-health/clinical-guidelines-and-standards/search-paediatric-clinical-guidelines/publi#allergy>
- GIG Cymru <https://www.nhsdirect.wales.nhs.uk/Encyclopaedia/a/article/anaphylaxis/?locale=cy>
- Cyngor Dadebru'r DU <https://www.resus.org.uk/anaphylaxis/>
- Anaphylaxis UK <https://www.anaphylaxis.org.uk>
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015 <https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>

Lefel:	2
ODA:	10
Credyd:	2
Crynodeb o'r Uned:	Mae'r uned hon yn rhoi cyflwyniad i ddiffyg anadl ac asthma i ddysgwyr. Bydd dysgwyr yn meithrin dealltwriaeth o ddiffyg anadl ac asthma a byddan nhw'n gwybod sut i gefnogi plant sy'n profi'r cyflyrau hyn. Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc.

Deilliant dysgu:

1. Achosion ac effeithiau diffyg anadl

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Beth yw ystyr 'diffyg anadl'
- 1.2 Achosion diffyg anadl
- 1.3 Cysylltiadau rhwng diffyg anadl a mathau eraill o afiechydon
- 1.4 Arwyddion a symptomau diffyg anadl mewn plant
- 1.5 Cymhlethdodau posibl y gall diffyg anadl eu hachosi mewn plant

Deilliant dysgu:

2. Achosion ac effeithiau asthma

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Arwyddion a symptomau asthma
- 2.2 Sut mae asthma'n cael ei fonitro mewn plant
- 2.3 Achosion a sbardunau posibl asthma
- 2.4 Effeithiau posibl asthma ar fywydau bob dyddplant a'u datblygiad

Deilliant dysgu:

3. Sut y gellir rheoli asthma

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 3.1 Meddyginiaethau a ddefnyddir i drin asthma
 - 3.2 Defnyddio a gweithredu gwahanol fathau o fewnanadlydd
 - 3.3 Pwrpas 'gwahanyddion' a phryd y dylid eu defnyddio
 - 3.4 Sut y gellir rheoli asthma yn barhaus
 - 3.5 Sut a phryd i geisio cymorth/arweiniad ychwanegol
-

Deilliant dysgu:

4. Y cymorth sydd ei angen ar blant i reoli pyliau aciwt o asthma

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 4.1 Sut y gellir helpu plant a'u teuluoedd/gofalwyr i reoli pyliau aciwt o asthma
 - 4.2 Eich rôl a'ch cyfrifoldebau eich hun wrth gefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr mewn perthynas ag asthma aciwt
-

Deilliant dysgu:

5. Cefnogi plant a'u teuluoedd/gofalwyr i reoli diffyg anadl ac asthma

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 5.1 Defnyddio iaith a dulliau cyfathrebu priodol wrth siarad â phlant am eu hasthma a'i effeithiau.
- 5.2 Cyfeirio teuluoedd/gofalwyr plant a phobl berthnasol eraill at wybodaeth am sut i gael mynediad atwasanaethau, gwybodaeth a chymorth mewn perthynas ag asthma
- 5.3 Dilyn gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad ar gyfer storio a chynnal a chadw mewnanadlwyr yn gywir
- 5.4 Rhoi gwybod i deuluoedd/gofalwyr plant am weithdrefnau'r sefydliad/lleoliad ar gyfer storio a chynnal a chadw mewnanadlwyr
- 5.5 Cofnodi'r cyngor a'r arweiniad a roddir yn unol â gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad, a rhoi gwybod amdanynt

Uned 210

Cyflwyniad i ddiffyg anadl ac asthma mewn plant

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Cynhelir dogfennaeth i gofnodi'r cyngor a roddir i unigolion ar ddiffyg anadl.
- Gall dysgwyr esbonio'r broses y dylid ei dilyn os bydd plentyn yn cael pwl aciwt o asthma.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Dylid cofnodi'r cyngor a roddir gan ddysgwyr i blant a'u teuluoedd/gofalwyr ar gyfer rheoli diffyg anadl a rhoi gwybod amdano yn unol â'r ddeddfwriaeth a pholisïau'r sefydliad/lleoliad.

Achosion diffyg anadl: asthma, niwmonia, anaffylacsis, anaemia, gordewdra, blinder/ymarfer corff.

Mathau eraill o afiechydon sy'n gysylltiedig â diffyg anadl: bronchitis, cyflyrau pibellau anadlu uchaf, clefyd y gwair.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0225 Cefnogi unigolion i ddilyn eu gweithdrefnau gofal iechyd a monitro eu hunain
- SCDHSC 0243 Cefnogi defnydd diogel o ddeunyddiau ac offer

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Gwefan GIG Cymru – Asthma
<https://www.nhsdirect.wales.nhs.uk/encyclopaedia/a/article/asthma/?locale=cy>
- Sefydliad Prydeinig yr Ysgyfaint – triniaeth asthma <https://www.blf.org.uk/support-for-you/asthma/treatment>
- Gwybodaeth am reoli asthma gan Asthma UK.
<https://www.asthma.org.uk/advice/manage-your-asthma/action-plan/>
- Gwybodaeth gan Asthma UK am fewnanadlwyr
<https://www.asthma.org.uk/advice/inhalers-medicines-treatments/inhalers-and-spacers/>

- Gwefan y GIG – tudalennau ar asthma
<http://www.nhs.uk/Conditions/Asthma/Pages/Treatment.aspxowse-all/supporting-learners-with-healthcare-needs/?lang=en>
- Sefydliad Prydeinig yr Ysgyfaint – Diffyg Anadl <https://www.blf.org.uk/support-for-you/breathlessness/causes>
- Gwefan y GIG <http://www.nhs.uk/Conditions/shortness-of-breath/Pages/Introduction.aspx>
- NICE – diffyg anadl – www.nice.org.uk
- Sefydliad Prydeinig yr Ysgyfaint <https://www.blf.org.uk/support-for-you/asthma>
- Coleg Brenhinol Paediatreg ac Iechyd Plant – Llwybrau Gofal Alergedd – asthma
<https://www.rcpch.ac.uk/resources/allergy-care-pathway-asthma-andor-rhinitis>
- Asthma UK <https://www.asthma.org.uk/> ac yng Nghymru
<https://www.asthma.org.uk/cymru/>
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015
<https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>

Lefel:	2
ODA:	20
Credyd:	4
Crynodeb o'r Uned:	<p>Mae'r uned hon yn datblygu ac yn galluogi dysgwyr i gefnogi plant sydd â phroblemau parhaus mewn perthynas ag ymataliaeth nad ydyn nhw'n gyson â'u hoedran na'u cyfnod datblygu. Bydd dysgwyr yn meithrin sgiliau er mwyn helpu plant i leihau anghysur a chymhlethdodau eraill.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'plant' yn cyfeirio at blant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Helpu plant i reoli eu hymataliaeth

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Beth yw ystyr 'ymataliaeth' ac 'anymataliaeth'
- 1.2 Anatomi a ffisioleg y system wrinol
- 1.3 Anatomi a ffisioleg y llwybr ymborth
- 1.4 Ffactorau sy'n effeithio ar ymataliaeth mewn plant
- 1.5 Pwysigrwydd cynnal eich glendid a'ch hylendid eich hun, a glendid a hylendid pobl eraill, wrth roi cefnogaeth i reoli ymataliaeth

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.6 Cefnogi plant i gyfleu eu dewisiadau o ran rheoli eu hymataliaeth
- 1.7 Cefnogi plant i ddefnyddio cyfleusterau toiled yn rheolaidd er mwyn eu galluogi i gyflawni patrwm ysgarthu yn unol â'u cynllun personol
- 1.8 Cynnal cofnodion cywir a rhoi gwybod am newidiadau i batrymau ysgarthu plant os oes angen
- 1.9 Cefnogi plant i ddewis bwyd a diod a fydd yn cefnogi ymataliaeth
- 1.10 Cefnogi plant i ddefnyddio cymhorthion ymataliaeth yn unol â'u hanghenion a'u dewisiadau
- 1.11 Annog plant i ddefnyddio dillad a argymhellir, cymhorthion ymataliaeth a thechnegau rheoli i gefnogi ymataliaeth
- 1.12 Cefnogi plant i ddefnyddio cymhorthion ymataliaeth a thechnegau rheoli mewn ffyrdd sy'n sicrhau cymaint â phosibl o annibyniaeth, hunan-barch, urddas a phreifatrwydd iddyn nhw
- 1.13 Cofnodi a rhoi gwybod pan fydd yn ymddangos bod y cymhorthion ymataliaeth a thechnegau rheoli a ddefnyddir yn anaddas

Deilliant dysgu:

2. Cefnogi plant ag anymataliaeth wrinol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Mathau o anymataliaeth wrinol
- 2.2 Symptomau anymataliaeth wrinol
- 2.3 Achosion anymataliaeth wrinol a chyflyrau cysylltiedig
- 2.4 Triniaethau ac ymyriadau ar gyfer anymataliaeth wrinol
- 2.5 Cymhorthion y gellir eu defnyddio i gefnogi ymataliaeth wrinol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.6 Cynnal yr amgylchedd, offer a deunyddiau'n gywir, yn unol â chanllawiau a phrotocolau
- 2.7 Helpu plant i gynnal eu hylendid personol gan reoli ymataliaeth wrinol
- 2.8 Dilyn egwyddorion rheoli heintiau wrth gefnogi plant ag anymataliaeth wrinol

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi plant ag anymataliaeth ymgarthol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 3.1 Achosion anymataliaeth ymgarthol mewn plant
- 3.2 Symptomau anymataliaeth ymgarthol a chyflyrau cysylltiedig
- 3.3 Profion am achosion anymataliaeth ymgarthol
- 3.4 Triniaethau ac ymyriadau ar gyfer anymataliaeth ymgarthol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.5 Cynnal yr amgylchedd, offer a deunyddiau'n gywir, yn unol â chanllawiau a phrotocolau
- 3.6 Cefnogi plant i gynnal eu hylendid personol gan reoli ymataliaeth ymgarthol
- 3.7 Dilyn egwyddorion rheoli heintiau wrth gefnogi plant ag anymataliaeth ymgarthol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Adroddiad myfyriol wedi'i ysgrifennu gan y dysgwr a'i lofnodi gan dyst yn disgrifio'r cymorth a roddwyd i blant mewn perthynas â gofal ymataliaeth ar o leiaf un achlysur.
- Gellir asesu'r gefnogaeth a roddir i blant er mwyn rheoli anymataliaeth drwy drafod yr hyn mae'r dysgwr wedi'i wneud, a pham, yn hytrach nag arsylwi ar y cymorth ei hun (er mwyn parchu urddas y plentyn).

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

- Dylai dysgwyr fod yn ymwybodol mai symptom yw anymataliaeth ymgarthol, sy'n aml â sawl ffactor cyfrannol, ac felly dylid osgoi tybiaethau rhy syml bod yr achosiaeth yn gysylltiedig ag un diagnosis sylfaenol.
- Byddai rhoi siartiau cymorth i unigolion yn rhan o'r broses o helpu unigolion i gynnal eu hymataliaeth.

Symptomau: gollwng wrin, amllder troethi, amharoddrwydd i yfed hylifau.

Gwrthgolinergigau: gallant reoli pledren orweithredol drwy ymlacio cyhyrau'r bledren. Mae cyffuriau at bledren orweithredol, sydd ar ffurf tabledi gan amlaf, hefyd yn helpu i atal wrin rhag gollwng drwy reoli gwingiadau'r bledren

Cymhorthion: padiau ymataliaeth, padiau llithriad, pants anymataliaeth, gwain, cathetrau hunanysbeidiol, cathetrau (bagiau draenio wrinol, systemau cyswllt, falfiau cathetr, dillad, strapiau a standiau cymorth)

Achosion anymataliaeth ymgarthol (gan gynnwys): rhwymedd gyda baeddu gorlif; niwed niwrolegol, seicolegol (gan gynnwys cam-drin rhywiol)

Achosion anymataliaeth wrinol: ffactorau anorganig (e.e. problemau datblygu, cynhyrchu gormod o wrin); dal wrin i mewn yn wirfoddol; rhwymedd; heintiadau'r llwybr wrinol, problemau meddygol sylfaenol eraill; anymataliaeth wrth chwerthin, cam-drin corfforol, emosiynol neu rywiol, anymataliaeth oherwydd straen, niwrolegol

Cyfarpar: cathetrau, bagiau draenio wrinol, systemau cyswllt, falfiau cathetr, dillad, strapiau a standiau cymorth

Triniaethau ac ymyriadau: ffordd o fyw, therapiau corfforol ac ymddygiadol (e.e. ailhyfforddi'r bledren); Adolygu arferion bwyta a chymeriant hylifau; Meddyginiaeth (e.e. gwrthgolinergigau),

dulliau llawfeddygol, symbylu'r nerfau, triniaethau mewnwthiol, opsiynau rheoli ceidwadol (e.e. cathetrau)

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0219 Cefnogi unigolion i reoli ymataliaeth
- CC01 Asesu camweithrediad y bledren a'r coluddyn
- CC11 Rhoi rhaglenni defnyddio'r toiled ar waith ar gyfer unigolion
- CC09 Galluogi unigolion i ysgarthu'n effeithiol
- CC08 Gofalu am unigolion gan ddefnyddio cynhyrchion ymatal

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	2
ODA:	20
Credyd:	3
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi unigolion gyda symud a lleoli. Mae'r uned yn ymdrin ag egwyddorion symud a lleoli, ergonomeg ac osgo, yn ogystal â thechnegau ar gyfer symud a lleoli'n ddiogel.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Anatomeg a ffisioleg sy'n gysylltiedig â chodi a chario a symud a lleoli

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Anatomeg a ffisioleg y corff dynol mewn perthynas â chodi a chario a symud a lleoli
- 1.2 Pwysigrwydd osgo da
- 1.3 Ystyr y term 'anhwylderau cyhyrsgerbydol' a goblygiadau tymor byr a thymor hir posibl y rhain
- 1.4 Pwysigrwydd **dull ergonomig** o godi a chario a symud a lleoli ar gyfer iechyd cyhyrsgerbydol
- 1.5 Risgiau posibl i unigolion a'r rhai sy'n eu cynorthwyo os nad ydyn nhw'n cael eu symud a'u lleoli yn gywir

Amrediad:

Dull ergonomig - mae'n ystyried natur y dasg, yr unigolyn, y llwyth, yr amgylchedd a chyfranogiad y gweithiwr

Deilliant dysgu:

2. Paratoi i gynorthwyo unigolion o ran symud a lleoli

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 **Camau gweithredu** mae angen eu cymryd cyn cynorthwyo unigolyn o ran symud a lleoli

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.2 Dilyn y camau gweithredu gofynnol cyn cynorthwyo unigolyn o ran symud a lleoli

Amrediad

Camau gweithredu: edrych dros asesiadau risg a chynlluniau (cynlluniau personol, cynlluniau codi a chario, asesiadau risg ar gyfer gofal manau pwysu), cytuno ar unrhyw gymorth sydd ei angen gan weithwyr eraill, sicrhau bod esgidiau a dillad yn ddiogel ar gyfer symud a lleoli, paratoi'r amgylchedd gan gael gwared ar unrhyw beryglon a sicrhau bod digon o le i symud, archwilio a pharatoi cyfarpar symud a lleoli sy'n cael ei ddefnyddio gan sicrhau ei fod yn ddiogel, yn lân, wedi'i wefru ac yn gyfredol, rhoi mesurau atal a rheoli heintiau ar waith, cadarnhau gyda'r unigolyn faint o gymorth sydd ei angen arno i symud, sicrhau lle y bo modd bod yr unigolyn yn deall y rheswm dros gael ei symud neu ei leoli mewn ffordd benodol, cael cydsyniad gan yr unigolyn i'w symud lle y bo modd

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi unigolion o ran symud a lleoli

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 3.1 **Gweithgareddau symud a lleoli** y gellir eu defnyddio i gynorthwyo unigolion
- 3.2 Pam na ddylid llusgo unigolion
- 3.3 Cyfarpar symud a lleoli a ddefnyddir i gynorthwyo unigolion
- 3.4 Pwysigrwydd cyfathrebu clir a chydgyssylltu camau gweithredu ar gyfer symud a lleoli
- 3.5 Camau gweithredu i'w cymryd lle ceir pryderon ynghylch:
 - unigolyn
 - cyfarpar symud a lleoli
 - ymarfer anniogel

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 3.6 Dilyn y cynlluniau y cytunwyd arnyn nhw ar gyfer cynorthwyo unigolion o ran symud a lleoli yn ddiogel
- 3.7 Annog cyfranogiad gweithredol mewn gweithgareddau symud a lleoli
- 3.8 Cyfathrebu â'r unigolyn, arsylwi arno ac addasu ei leoliad er mwyn:
 - sicrhau cyn lleied â phosibl o boen, anghysur a ffrithiant
 - sicrhau urddas, preifatrwydd a pharch
 - sicrhau cymaint â phosibl o annibyniaeth
 - sicrhau diogelwch
- 3.9 Cydgysylltu camau gweithredu ag eraill wrth gynorthwyo unigolion o ran symud a lleoli
- 3.10 Dychwelyd yr amgylchedd i'w drefniant arferol
- 3.11 Sicrhau bod cyfarpar symud a lleoli yn lân, yn ddiogel, yn cael ei ddychwelyd i'r lleoliad y cytunwyd arno ac yn barod i'w ddefnyddio yn y dyfodol
- 3.12 Cyrraedd safonau atal a rheoli heintiau
- 3.13 Cwblhau cofnodion yn unol â gweithdrefnau'r gweithle

Amrediad

Gweithgareddau symud a lleoli - unigolion yn symud yn annibynnol, yn cerdded yn annibynnol o un arwyneb i un arall, symud yn annibynnol gan ddilyn cyfarwyddiadau, cael cymorth gan un gweithiwr gofal a chymorth, cael cymorth gan ddau weithiwr gofal a chymorth, cael cymorth gan ddefnyddio cyfarpar symud a lleoli y cytunwyd arnyn nhw

Gwybodaeth Ategol**Gofynion tystiolaeth**

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr yn cefnogi unigolion o ran symud a lleoli ar o leiaf **tri** achlysur.
- Rhaid i ddogfennau a chofnodion gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Cyfarpar symud a lleoli: gallent gynnwys teclynnau codi sefydlog, teclynnau codi symudol, cynfasau llithro, cynfas diwbaidd, gwregysau codi, gwregys symud a chodi, gwely proffilio trydan, trofwrdd, ysgol wely, blociau llaw, codwr coesau, bwrdd trosglwyddo ochrol hyd llawn, bwrdd trosglwyddo syth a chrwm, cymorth sefyll, disg sefyll a throi, systemau cysgu.

Anhwylderau cyhyrsgerbydol: maen nhw'n cynnwys unrhyw anaf, niwed neu anhwylder i'r cymalau neu feinweoedd eraill yn y breichiau, y coesau neu'r cefn.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0360 Symud a lleoli unigolion
- HSC 2028 Symud a lleoli unigolion yn unol â'u cynllun gofal
- HSC223 Cyfrannu at symud a chodi unigolion
- PCS23 Helpu i drosglwyddo a lleoli cleifion yn yr amgylchedd amdriniaethol

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Rheoliadau Gweithrediadau Codi a Chario 1992 (diwygiwyd 2002)
http://www.hse.gov.uk/foi/internalops/ocs/300-399/313_5.htm
- Rheoliadau Gweithrediadau Codi a Chyfarpar Codi (1998)
<http://www.hse.gov.uk/work-equipment-machinery/loler.htm>
- Rheoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau a Digwyddiadau Peryglus (2013)
<http://www.hse.gov.uk/riddor/index.htm>
- Cynllun Gwybodaeth a Phasbort Hyfforddiant Codi a Chario Cymru Gyfan y GIG (2010)
http://www.nationalbackexchange.org/files/training_guidelines/all_wales_nhs_manual_handling_passport_scheme.pdf
- Cynllun Pasbort Codi a Chario CLILC, Canllawiau Codi a Chario Pobl ar gyfer Gofal Cymdeithasol
- Safonau Iechyd a Gofal, Llywodraeth Cymru Ebrill 2015
<https://gov.wales/docs/dhss/publications/150402standardscy.pdf>

- Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch – *What you need to do – Moving and handling* <http://www.hse.gov.uk/healthservices/moving-handling-do.htm>

Uned 240 Cefnogi unigolion i barhau i allu symud o gwmpas a lleihau'r risg o gwmpo

Lefel:	2
ODA:	20
Credyd:	2
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi a monitro symudedd unigolion. Mae'n cwmpasu egwyddorion atal achosion o gwmpo a phwysigrwydd asesu risg er mwyn lleihau'r risg o gwmpo fel y gall unigolion barhau i symud o gwmpas. Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolion' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.

Deilliant dysgu:

1. Pwysigrwydd sicrhau bod unigolyn yn gallu parhau i symud o gwmpas

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 1.1 Y term 'symudedd'
- 1.2 Ffactorau a all effeithio ar symudedd unigolyn
- 1.3 Manteision sicrhau bod unigolyn yn parhau i symud
- 1.4 Effaith llai o symudedd ar iechyd a llesiant unigolyn
- 1.5 Gweithwyr proffesiynol a all roi cyngor a chymorth ym maes symudedd
- 1.6 Pwysigrwydd dilyn cynlluniau personol unigolion ar gyfer **gweithgareddau symudedd**

Amrediad

Gweithgareddau symudedd - bywyd bob dydd, cymdeithasol, ymarfer corff, ffisiotherapi, therapi galwedigaethol

Deilliant dysgu:

2. Lleihau'r perygl o gwmpo

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

- 2.1 Pwysigrwydd defnyddio asesiadau risg i nodi a rheoli'r ffactorau a allai gyfrannu at berson yn cwmpo
- 2.2 Pwysigrwydd gwneud ymarfer corff er mwyn gwella cryfder a chydbwysedd i leihau'r perygl o gwmpo
- 2.3 Y defnydd o **gyfarpar a theclynnau symudedd** a'u rôl o ran helpu i atal achosion o gwmpo
- 2.4 Y broses i'w dilyn os bydd unigolyn wedi cwmpo

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

2.5 Defnyddio asesiadau risg i nodi a rheoli'r ffactorau a'r peryglon a all arwain at gwmpo

2.6 Hybu'r defnydd o esgidiau a dillad addas, ynghyd â chyfarpar a theclynnau symudedd, er mwyn lleihau'r perygl o gwmpo

2.7 Cofnodi a rhoi gwybod am y ffactorau a all arwain at gwmpo, ynghyd ag unrhyw gamau a gymerir i leihau'r risgiau

Amrediad

Cyfarpar a theclynnau symudedd - fframiau cerdded, cadeiriau olwyn, ffyn, teclynnau pwrpasol

Deilliant dysgu:

3. Cefnogi unigolion i gyflawni gweithgareddau symudedd yn unol â'u cynlluniau personol

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

3.1 Rhoi gwybod i unigolion am gymorth ar gyfer gweithgareddau symudedd

3.2 Sicrhau ymarfer diogel drwy:

- ddileu neu leihau peryglon cyn dechrau gweithgareddau symudedd
- sicrhau bod dillad ac esgidiau unigolion yn addas o ran diogelwch a symudedd
- sicrhau bod cyfarpar a theclynnau symudedd yn ddiogel ac yn lân

3.3 Hybu cyfranogiad unigolion mewn gweithgareddau symudedd

3.4 Helpu unigolion i ddefnyddio cyfarpar priodol mewn ffordd ddiogel a chywir

3.5 Rhoi adborth ac anogaeth i unigolion yn ystod gweithgareddau symudedd

3.6 Cefnogi unigolion i adolygu a pharhau i ddatblygu eu sgiliau o ran rheoli eu symudedd

3.7 Adrodd ar gynnydd neu broblemau'n ymwneud â gweithgareddau symudedd

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr **ddwywaith** o leiaf yn cefnogi unigolion gyda gweithgareddau symudedd, yn unol â'u cynllun personol
- Rhaid i ddogfennau/cofnodion cysylltiedig gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Cyfranogiad gweithredol: ffordd o weithio sy'n ystyried hawl unigolyn i gymryd rhan mewn gweithgareddau a pherthnasoedd bywyd bob dydd mor annibynnol â phosibl; ystyrir bod yr unigolyn yn bartner gweithredol yn ei ofal neu ei gymorth ei hun, yn hytrach na derbynnydd goddefol.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SCDHSC0215 Helpu unigolion i barhau i symud o gwmpas
- SCDHSC0235 Galluogi unigolion i symud o gwmpas manau penodol.

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Moving and handling in Health and Social Care.
<http://www.hse.gov.uk/healthservices/moving-handling-do.htm>
- RIDDOR in Health and Social Care
<http://www.hse.gov.uk/healthservices/riddor.htm>
- Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 2015
<https://worksafe.govt.nz/laws-and-regulations/acts/hswa/>
- Dignity in Care
<https://www.scie.org.uk/publications/guides/guide15/legislation/otherlegislation/healthandsafetylegislation.asp>

Uned 243

Cefnogi ymarfer diogelwch bwyd mewn lleoliadau ieched a gofal cymdeithasol

Lefel:	2
ODA:	10
Credyd:	2
Crynodeb o'r Uned:	<p>Nod yr uned hon yw cefnogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi ymarfer diogelwch bwyd mewn lleoliadau ieched a gofal cymdeithasol.</p> <p>Nid yw'r uned yn gymhwyster diogelwch bwyd achrededig, ond mae'n adlewyrchu arfer gorau presennol.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Bodloni gofynion diogelwch bwyd wrth drin a thrafod bwyd a diod

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Y ddeddfwriaeth sy'n gysylltiedig â diogelwch bwyd
- 1.2 **Peryglon diogelwch bwyd** posibl wrth drin a thrafod bwyd a diod
- 1.3 Achosion gwenwyn bwyd ac afieched yn ymwneud â thrin a thrafod bwyd a diod
- 1.4 Pwysigrwydd cynnal **mesurau diogelwch bwyd** wrth drin a thrafod bwyd a diod i unigolion
- 1.5 Pwysigrwydd hybu mesurau diogelwch bwyd gydag unigolion
- 1.6 Ble i gael gwybodaeth am ddiogelwch bwyd wrth drin a thrafod bwyd a diod

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.7 Hybu pwysigrwydd golchi dwylo mewn ffordd effeithiol
- 1.8 Dilyn mesurau diogelwch bwyd wrth drin a thrafod bwyd a diod i unigolion
- 1.9 Hybu'r ffordd ddiogel o drin a thrafod bwyd a diod gydag unigolion

Amrediad

Peryglon diogelwch bwyd - microbiolegol, cemegol a ffisegol, alergenaid

Mesurau diogelwch bwyd - rheolaethau effeithiol, lleihau risgiau, golchi dwylo, defnyddio cyfarpar diogelu personol priodol, sicrhau arwynebau, cyfarpar a theclynnau glân cyn ac ar ôl trin a thrafod bwyd, rhoi pethau i gadw yn brydlon ac yn ddiogel, gwaredu bwyd a diod yn ddiogel, tymereddau bwyd diogel, rheolaethau effeithiol ar gyfer storio bwyd a diod, cyfarpar a theclynnau

Uned 243

Cefnogi ymarfer diogelwch bwyd mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylwi ar y dysgwr **ddwywaith** o leiaf yn dilyn mesurau diogelwch bwyd wrth drin a thrafod bwyd a diod gydag unigolion

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Achosion gwenwyn bwyd ac afiechyd: croeshalogi, bacteria microsgopig ar ddwylo, bwyd, arwynebau a chyfarpar, paratoi bwyd yn rhy bell ymlaen llaw cyn ei fwyta, bwyd o fewn yr ystod tymheredd beryglus o 5 – 63°

Rheolaethau effeithiol: storfeydd bwyd sych/awyrgylchol, dyddiadau cywir ar becynnau /dyddiad defnyddio, labeli ar becynnau agored neu fwyd wedi'i goginio, storfeydd oergell (5°C), cadw bwyd yn boeth (63°), storfeydd rhewgell (-18°), cynhwysion / bwyd all achosi alergedd bwyd, atal plâu yn y gegin

Golchi dwylo: chwe cham golchi dwylo, defnyddio dŵr poeth a sebon

Gwybodaeth am ddiogelwch bwyd: gwefannau, swyddog iechyd yr amgylchedd lleol, cyhoeddiadau llywodraeth leol, asiantaethau safonau bwyd

Deddfwriaeth: Deddf Diogelwch Bwyd 1990, Rheoliadau Hylendid Bwyd [Cymru] 2006

Cyfarpar diogelu personol: yn cynnwys rhwydi gwallt, ffedogau a menig untro, dim persawr na gemwaith

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- PPL2GEN309 Cynnal diogelwch bwyd wrth storio, paratoi a choginio bwyd
- SCDHSC0213 Darparu bwyd a diod i hybu iechyd a llesiant unigolion

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Lefel:	2
ODA:	15
Credyd:	2
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw sicrhau bod dysgwyr yn meddu ar y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gefnogi unigolion i reoli poen ac anesmwythyd. Mae'n cwmpasu ffyrdd o reoli poen, cymorth i leihau poen ac anesmwythyd a monitro, cofnodi ac adrodd ar reoli poen ac anesmwythyd. Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolion' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.

Deilliant dysgu:

1. Helpu i leihau poen ac anesmwythyd

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Beth yw ystyr y termau 'poen' ac 'anesmwythyd'
- 1.2 Arwyddion dieiriau posibl y gall fod unigolyn mewn poen neu ei fod yn anesmwyth
- 1.3 Sut y gall poen ac anesmwythyd effeithio ar lesiant unigolyn, a'i allu i gyfathrebu
- 1.4 Sut i gefnogi'r defnydd o **fesurau i leddfu poen a lleihau anesmwythyd**
- 1.5 Ffyrdd o weithio y cytunwyd arnyn nhw sy'n ymwneud â rheoli poen ac anesmwythyd
- 1.6 Pwysigrwydd dull cyfannol o reoli poen ac anesmwythyd

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 1.7 Annog unigolyn i roi gwybod os yw mewn poen neu'n anesmwyth
- 1.8 Annog unigolyn i ddefnyddio dulliau hunangymorth o reoli poen
- 1.9 Cymryd mesurau y cytunwyd arnyn nhw i leddfu poen a lleihau anesmwythyd
- 1.10 Cynnig cymorth i eraill a all fod mewn trallod oherwydd poen ac anesmwythyd yr unigolyn
- 1.11 Cyflawni'r gwaith monitro a chofnodi gofynnol er mwyn rheoli poen neu anesmwythyd unigolyn
- 1.12 Dilyn gweithdrefnau'r sefydliad/lleoliad ar gyfer uwchgyfeirio ac atgyfeirio lle:
 - mae pryderon am boen ac anesmwythyd unigolyn
 - y gall fod angen ymyriadau ffarmacolegol

Amrediad:

Mesurau i leddfu poen a lleihau anesmwythyd: meddyginiaeth, ail-leoli, pecynnau poeth ac oer, addasu'r gwely, gwres, goleuadau neu sŵn, defnyddio matresi arbenigol, cymhorthion

lleihau pwysau, gwahanol ddulliau (meddylgarwch ac ymlacio, tylino, aromatherapi, aciwbigo, aciwbwysu, peiriannau TENS, technegau tynnu sylw)

Gwybodaeth Ategol***Gofynion tystiolaeth***

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Adroddiad myfyriol wedi'i ysgrifennu gan y dysgwr a'i lofnodi gan dyst arbenigol ynglŷn â chefnogi unigolion i reoli poen ac anesmwythyd ar un achlysur o leiaf
- Rhaid i ddogfennau/cofnodion cysylltiedig gael eu cwblhau'n glir, yn gywir ac yn ddarllenadwy.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Mesurau y cytunwyd arny'n nhw: yn unol â chynllun personol yr unigolyn, ac atebolrwydd am eich rôl eich hun.

Gallai eraill gynnwys: teuluoedd/gofalwyr, gweithwyr, unigolion neu blant a phobl ifanc eraill.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- SFHCHS164 Rheoli mesurau lleddfu poen unigolyn
- SCDHSC0216 Helpu i fodloni anghenion cysur corfforol unigolion

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyfeiriwch at Canllawiau cyffredinol ar ddeddfwriaeth, canllawiau, polisi cenedlaethol a chefnogi adnoddau a Canllawiau cyffredinol ar adnoddau.

Uned 245

Cymryd darlenniadau anterth llif allanadlol (PEFR)

Lefel:	2
ODA:	15
Credyd:	2
Crynodeb o'r Uned:	<p>Bydd yr uned hon yn galluogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth a'r sgiliau sylfaenol sydd eu hangen i gymryd darlenniadau anterth llif allanadlol. Bydd dysgwyr yn meithrin y sgiliau ymarferol sydd eu hangen i gymryd cofnodion er mwyn cael canlyniadau cywir heb achosi fawr ddim anesmwythdra a gorbryder i'r unigolyn sy'n cael ei brofi.</p> <p>Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at oedolion, plant a phobl ifanc.</p>

Deilliant dysgu:

1. Canllawiau presennol ar gyfer cyflawni darlenniadau anterth llif allanadlol (PEFR)

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 1.1 Deddfwriaeth bresennol, canllawiau lleol a chenedlaethol a phrotocolau sy'n ymwneud â gweithdrefnau PEFR
- 1.2 Archwiliadau safonol a ddylai ddigwydd gyda chyfarpar a ddefnyddir i gymryd darlenniadau PEFR
- 1.3 Dosbarthiad 'oed briodol' cenedlaethol o daldra ac ystodau PEFR

Deilliant dysgu:

2. Cymryd darlenniadau llif allanadlol

Meini prawf asesu

Rydych yn gwybod:

- 2.1 Y gyfradd **anadlu** gorffwys normal
- 2.2 Y ffactorau sy'n effeithio ar gyfraddau anadlu unigolion
- 2.3 Y cyflyrau a all gael eu nodi a'u monitro drwy weithdrefnau darlenniadau anterth llif allanadlol
- 2.4 Y cyfarpar a ddefnyddir i gymryd darlenniadau anterth llif allanadlol
- 2.5 Ystyriaethau gofal a hylendid ar gyfer cyfarpar mesur PEFR
- 2.6 Pryderon posibl a all fod gan unigolion o ran gweithdrefnau PEFR
- 2.7 Ffactorau sy'n peri risg wrth gymryd darlenniadau PEFR

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

- 2.8 Esbonio i'r unigolyn, ei deulu neu ei ofalwr, natur y broses a chael cydsyniad dilys
- 2.9 Sicrhau bod cyfarpar yn addas i'r pwrpas wrth baratoi i gymryd darlleniadau PEFR
- 2.10 Sicrhau preifatrwydd ac urddas yr unigolyn drwy gydol y broses
- 2.11 Rhoi cyfarwyddiadau i'r unigolyn ar sut i gymryd darlleniadau PEFR
- 2.12 Cyfarwyddo'r unigolyn i sefyll neu ei helpu i eistedd yn syth
- 2.13 Defnyddio cyfarpar i gymryd mesuriadau cywir
- 2.14 Cofnodi'r darlleniad uchaf o dri ymgais yn unol â chanllawiau cenedlaethol
- 2.15 Monitro cyflwr unigolion wrth gymryd mesuriadau
- 2.16 Ateb cwestiynau a phryderon a godir gan yr unigolyn yn unol â'ch rôl
- 2.17 Glanhau a dihalogi cyfarpar a ddefnyddiwyd a gwaredu gwastraff

Amrediad

Anadlu - cyfradd, rhythm, dyfnder

Gwybodaeth Ategol

Gofynion tystiolaeth

Os nad yw'r tasgau cyfannol yn eu hasesu, rhaid cwblhau portffolio o dystiolaeth ar gyfer y deilliannau gwybodaeth ac ymarfer yn yr uned hon. Dylid dilyn yr amodau a amlinellir yn y pecyn asesu o ran cadw'r dystiolaeth yn y portffolio.

Ar gyfer deilliannau'r ymarfer, rhaid bodloni'r gofynion tystiolaeth lleiaf canlynol drwy'r portffolio o dystiolaeth:

- Arsylywi ar y dysgwr yn cymryd o leiaf **tri** darlenniad PEFR.

Canllawiau cyflwyno

Dylai'r uned hon gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ymgorffori ac yn adeiladu ar y wybodaeth graidd a ddatblygwyd o fewn y cymhwyster Lefel 2 Craidd, a thrwy gymhwyso'r wybodaeth hon yn ymarferol, a ddangosir drwy'r uned orfodol ymarfer craidd.

Proses Weithredu Safonol y sefydliad/lleoliad - rhaid ei dilyn wrth gwblhau'r uned hon.

Cyfradd Anterth Llif Allanadlol: mesur cyflymder uchaf allanadlu mewn un eiliad yn syml. Fe'i defnyddir yn aml i helpu i ddiagnosio a monitro asthma. Mae prawf llif yn cynnwys chwythu'n galed i mewn i ddyfais fach sy'n cael ei dal â llaw o'r enw mesurydd llif yn dilyn mewnanadlu'n llawn. Yr hyn a gofnodir yw'r gorau o dri ymgais.

Ffactorau risg: gallai gynnwys meddyginiaeth, cyflyrau sy'n bodoli eisoes, cyflwr sy'n gwaethygu, caethdra, gwich ormodol, llawdriniaeth ddiweddar.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol (NOS) cysylltiedig

- CHS217 Cynnal profion pwynt gofal

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Canllawiau Cymdeithas Thorasig Prydain – Management of asthma
- Canllawiau NICE <https://www.nice.org.uk/guidance/ng80>

Atodiad 1 Cysylltiad â chymwysterau eraill

Cysylltiadau â chymwysterau eraill

Mae'r cymhwyster hwn yn cysylltu â'r cymwysterau canlynol:

- Lefel 2 lechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd
- Lefel 2 lechyd a Gofal Cymdeithasol: Egwyddorion a Chyd-destunau
- Lefel 3 lechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Oedolion)
- Lefel 3 lechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc)